

بزووتنه وهی نه ته وهی کورد له سوریا

تیرپوانینیکی په خنه یی له ناوه ووه

سەلاح بە درە دین

پیشکەشە بە:

- باوکم کە خۆشەویستى گەل و ولاتى له ناخىدا پواند.
- مامۆستاي يەكەمم سەيىد مەلا رەمەزان.
- هەموو هەقالان.

پیشەکى :

من خۆم ئامادەبۈوم و وەك خەونىڭ دېتەوە يادم، كاتىك لە مالى خۇمان و تۈۋىيژلە نىوان دوو نەوهدا دەكرا سەبارەت بە و وىنە ھەلۋاسراوهى (كەمال ئەتاتۆرك) كە بە قەد دىوارەكە وە بۈو نەوهىيەكىان ھى سەردەمى شۆرشى شىخ سەعىدى پىران/ ۱۹۲۵ بۈو و لە قوربانىيەكەن بۈو و لە زۆر شويىندا بەشدارىي لە شەرە خوئىناويەكانى دىز بە لەشكەرى تۈرك كردىبۇو. نەوهكەي دىكەش لە ھەرپەتى لاۋىدا بۈو. ھەردوو نەوهش خزمانى خۆم بۈون، يەكىك لەوانەش باوكم بۈو. نەوهى يەكەم - وىرپاي ئەۋئازارەي چىشتىبۇوى - سەرسۈرما بۈو بە كەسایەتى "ئەتاتۆرك" ، كە

دەولەتىكى نوئى بۇ توركەكان دامەزراند و بە پىيى راي ئە و
داواكە و تۈوپى عوسمانىي لە ناوبرد. نەوهى دووه ميش بە پىيى راي
خۆى ئەم ھىمما يە شۆقىنييە رەت دە كردى و كە شەپى نەتە و
ناتوركە كانى دەكىد و لە ناوى دە بردن لەوانەش گەلى كوردىمان. لە
كۆتا يىدا ئەمە دوايى بىرىدە وە، ئىتىر بۇ ھەتا ھەتا وينە ئەتاتورك
لابىدا.

پاشان بە بىرم دېت چۇن وينە "بارزانى" بە جلى ژەنرالىكى
سەربازىيە وە بەبى هىچ مشتومرېك بەلکو بە ئعجاب و بە پىرۇز بايى
ھەموويانە وە لە شوينى ئە و وينە يە ھەلۋاسرا و ھەر ھەر لە و شوينە
مايە وە تا دەستە كانى سالۇخقانى (موخابەرات) پىرپاگە يىشت لە ميانى
گەرانيان بە دوايى مندا لە شالاؤيىكى دە سىگىركىرىنىدا لە سالى ۱۹۶۶.
من لە ئامىزى خىزانىيىكدا پە روھىردى بۇوم كە كوردىيەتىي بە خۆوە
گرتىوو، پىشوازى لە كەسا يەتىيە كان و سەركەردەي ھۆزە كانى
ناوچەكە و پىياوانى ئايىنى و مەلا و خويىندەواران دەكىد،
گفتوكۆكانىيىشيان بىبەش نەدەبۇ لەو يادە پە ئازارانەيان لە گەل
عوسمانىيە كان و كۆمارى كەمالىدا و لە باس كەردى قوربانىيىانى
راپەرینە كان و فەرمانە كانى لە سىدارەدانى خەلکى بى گوناھ و
ھەوالە كانى كوردىستانى عىراق و كۆمارى مەباباد و رىپەروى بارزانى.
ھەروەها دىوھخانە ساكارەكە مالەكەمان بىبەش نەبۇ لە مىوانانى
كوردىستانى توركىيا لە خزم و كەس و بىرادەران، بەم شىيۆيە

بەدواچوونى ھەوالٰ و رووداوهکان و پیشکەوتنهکانى باکور بەردەوام بۇو.

لە قۆناخىكى دواتردا، جەگەرخوين پېش ئەوهى بگوازىتەوە بۇ عيراق، ماوهىك ميوانى ئىمە بۇو پاش ئەوهى لە لايەن نووسىنگەي دووهەوە راونرا لە سەردەمى يەكگرتنى سوريا - ميسىدا.

ھەر لە سەرەتاي ھۆشمەندىم بەوهى لە دەوروبەرم روودەدات، بۇوم بە بەشىك لە حالەتى نەتهوهىي و نىشتىمانى كە ئەوكات لە جغزىكى بەرتەسکدا بۇو، پاشان بە تىپەربۇونى كات و بە بەدواهاھاتنى رووداوهکان بەرفراوان بۇو تا وەكى مەسەلەكە لە ژيانماندا، بۇو بە پىوهرىك بۇ ھەلسوكەوتكردن لە گەل خەلکانى دىكە. ھەموو شتىك دەكەوته ژىر بالٰ وپىوانى ئەودا، تەنانەت خىزان وئايندە و خزم و كەس و خەلکى دى و ناوقەكەش، شتەكان ئەم شىۋيان بە خۇوهگرت بە ھەموو رەنگدانەوە و بەدواهاتن و كارلىكەكانىيەوە.

من خۆم لە بەردەم ئەركى ئەنجامدانى ئەم لىكۆلىنەوهىيەدا بىنېيەوە، لە ئەنجامى وروزانم بە دوو سەرچاوهى جياوازەوە. وروزانىكى پۆزتىقانه لە دواى دەرچوونى بەشى سىيىھى پەرتوكى "بارزانى و بزووتنهوهى رزگارىخوازى كورد" لە دانانى رىزدار مەسعود بارزانى كە زۇر راستى و بەلگەنامەي دەولەمەندى گرتۇوهتە خۆى، پاش خويىندنەوهى ئەم كارە مەزنە، ھەستم بە لىپرسراوهتى كرد بۇ بەشدارىكىردىن لە خستەرۇوى ھەندى لايەن لەو راستىييانەي

په یوهستن به بزووتنه وهی نه ته وه ییمان له رۆژئاوای کوردستاندا، که هەندیکیان په یوهندیه کی راسته و خۆیان بهو کاره ئەنجام دراوه وه هەیه بۆ ئەوهی وینه که ته واوتر بیت. وروزانیکی نیگە تیقانه ش، له دوای ده رچونی چەند نووسین و قسە له سوریا له هەندی لاینه کوردی و ناکوردییه کانه وه که پیچه وانهی راستین و هەول دەدەن بزووتنه وهی نه ته وهی کورد بەرهو بە "کەسانیکردن" ببەن و دووری بخنه وه له ریپه وی میژووی خۆی وهکو دەسته بەریکی کردە وهی گەلی کورد که تاکه دروستکار و سازمهندی میژووی خۆیه تى، هەروهها کار بۆ له ناوبردنی ناوه رۆک و گەوهه ری بزووتنه وه که دەکەن و ناپه یوهستن به بابه تییهت له گواستنە وهی رووداوه کان و خویندنه وهی کی چەواشە کراو دەکەن بۆ راستی پیشکەوتى هزری و سیاسی بزووتنه وه کەمان و بۆ سەر بلندیه کان و وەرچەرخانه کانی و هۆکاره کانی راسته قینهی ململانییه کانی ناوخۆی.

به پیی توانا لم لیکۆلینه وه مدا هەولماوه به شیوه کی بابه تى رووداوه بگوازمه وه و به پیی ریبازی زانستی له راڤاکەی راماوم (که خۆم به هزر و کردە وه پیی په یوهستم)، له روانگەی ئەو راستیه وه که میللەت میژوو دروست دەکات و تاکه کان بەشداریی تىدا دەکەن، منش تەنها یەکیکم له بەشدار بەووانی ریپه وی بزووتنه وهی نه ته وهی کورد له سوریا له هەندی قۆناخی دەستنیشان کراودا ئەویش قۆناخی نه وهی

دووه م و سٽييه مه له دواى نهوهى باوکانى سهرهتا و پيشرهوانى
مٽّوويى.

لهم ليكولينه وهيمدا، له نهوبه هارى كاري نهته وهى له رقرئاواى
كوردستان دهستپيكردووه تاكو نزيك سالى ١٩٧٥، به ئومىدەي
ئهوى له دواتردا قوناخىكى ديكه تهواو بكم تا ئه و كاتهش، داوا له
خويىنه ران و بهدواچووان و پهيوهنددارن دهكەم كه به بهشدارى له
ئاواكردنى راستيدا بكن و لايىنه كانى ئاشكرا بكن. راستى
رووداوه كان و پيشكه وتنه كان، راستييه كانى مٽّوويى، راستييه كانى
شىكردنەوهى زانستى و هەلسەنگاندى بابهتى و بهشدارىكردن لە
راستىكردنەوهى هەر بە هەلەداصۈونىك كه لەم ليكولينه وهىدا هاتووه
بۇ ئهوى سوودى لى وەربگىرى و بە يەكەوه بگەين بە ئامانجى
ويستراو.

سەلاح بەدرەدن

سەرهتاي ٢٠٣

دروازه‌یه کی میژوویی:

پاش رووخانی ئیمپراتوریه‌تى عوسمانى و دابه‌شکردنى مومنه‌لەکاتى پياوه پيره‌كە لە نیوان هىزه ئەوروپا يىه كۆلۇنیالەكاندا بەپىي بىيارەكانى رىكەوتتنامەسى (سايكس – بىكق) لەسالى ۱۹۱۶دا، بەشىك لە گەلى كورد و ولاتەكەى لكتىندرابە كىانى سورىاي ئنتىدابکراو لە لايەن فرانساوه بە هەمان شىوهى دابه‌شکردنى ھەر

سی پارچه‌کهی دیکهی کوردستان له نیوان—تورکیای نوئ— و عراق و ئیراندا. مەسەلهی نەته‌وهی کوردیش هەر لە سەدھی ھەژدەمەوه ھاتبووه ئاراوه، واتە پیش دامەزراندنی ئەودەولەتanhی کە بەم شیوه یاسایی و کارگیرى و نیودەولەتیهی ئیستا کوردستانیان له نیوانیاندا دابەش کراوه. مەسەلهکە لە سایهی ھەردۇو دەولەتی عوسمانی و فارسی سەری ھەلدا و خۆی لە نیوان پەیوهندییه سیاسیه نیودەولەتیه کاندا بىنییه‌وه و چەند تیکستیکی یاسایی ئاشکرا لە سەر ئاستی نیودەولەتی دەربارەی ئەو مەسەلهی ھاتووه، وەك پەیماننامەی سیقەر/ ۱۹۲۰ و پەیماننامەی لۆزان / ۱۹۲۳، پاشان جاریکی دیکه بۇوه بە کىشەیەکى نیودەولەتی و رووبەپووی کۆمەلەی نەته‌وه يەكگرتۇوه كان بۇويەوه لە سالى ۱۹۲۴ تاکو سالى ۱۹۲۵.

ھەر لە سەرەتاي سەدھی نۆزدەمەوه و شان بە شان لە گەل روخانى خىرای سیستەمى دەرەبەگى لە کوردستاندا و سەرەلەدانى کۆرپەلەی سەرمایەدارى، کوردستانى - مىژۇويى - بۇوه شانۇي تەنگۈزەيەکى سیاسى و ململانىي کۆمەلایەتى بەرەو قوولبۇونەوه دەچوو. بەلام دەستبەسەردەگرتنى بىگانە و دەستيۇهردانى داگىركاران لە کاوبارى رۆزھەلات بە گشتى، تەگەرەي خستە تەواوبۇونى ئەم پیشکەوتى و نەيەيشت کۆمەلگائى کوردستان بە شیوه‌یەکى سروشتى بەرەو پیشەوه بپوات، كە ئەگەر ببۇوايە، کوردستان لە ھەموو روويەكانەوه

سیمایه کی دیکه‌ی دهبوو، لهوانه‌ش به دهستهینانی ئازادی و سهربه خۆیی وەکۆ تەواوی گەلانی دیکه. لهو کاته‌وەش - کوردى سوريا - وەکو ميلله‌تىك نيشانه نەته‌وەيیه ئاشكه رايەكانى خۆی هەيە و له سايەی يەك دهولەت و يەك ولاتدا و له سەر خاكى مىژۇويى خۆی، خاكى باب و باپيرانى، شان بەشان له گەل گەلى عەرەبى سوريا دەزىت. حکومەتى عەرەبىش له ديمەشق لە سالى ۱۹۱۸ وە راگە ياندرا بەبى ئەوهى دەسەلاتى هەبىت بەسەر جلّه وە كاروبارە كان و هاتنه ژورە وە فرانسا وەکو دهولەتىكى داگيركارى ئىنتىدابكار بۆ ديمەشق لە سالى ۱۹۲۰دا. چەكى ئىنۋابىش له سوريا و لوپنان پشتى بە دابەشكىدنى ئايىنى و مەزھەبى دەبەست، كە له دواى بېيارى ئەنجومەنلى كۆمەلەتى نەته‌وەكان/ ۱۹۲۲ هات، له سەر بېيارى كۆبۈونە وە نويىنەرانى دهولەتە ھاپپەيمانە كان له - سان ريمۆ - له سالى ۱۹۲۰دا و پاش هەمواركردنى بە دابەشكىدنى ئىنتىداب له هەمان سالدا. هەر له سەرەتاوهش سياسەتى ئىنتىداب له جۆرە حالەتىكى داپچرەندا دەزىيا چونكە له لايەكە وە خۆى بە چەمكى ياسايى وئاكارىيە وە دەبەستە وە وله لايەكە دیكە وە بە بەرژە وەندى تايىبەتىه كانە و. فرانساش سياسەتى - له يەكىان بکە دەسەلاتدار دەبى بە سەرياندا - گرتە بەر و ولاتى كرده چەند يەكە يەكى ناوچە يى و تايىفە گەرى. بزووتنه وە بەرگىش دەزى ئىنۋابى فرانسایى بەرە زىادبۇون چوو، كوردىش له ناوچە كانى خۆيان كە

ناوچه‌یه کی ستراتیژیه به شداریان له و به رگریه‌دا کرد به دریژایی سنوری باکور و رۆژه‌لاتی جزیره، به تایبەتی له – بیاندور – تربه سپی – به سه‌رکردايەتی – حاجو ئاغا – هەروه‌ها له ئامودا و له چیای کورده‌کان و شاره‌کانی دیکەی سوریا هەندى کەسايەتی کوردیی ناسراو سه‌ریان هەلدا که سه‌رکردايەتی بزووتنەوهی به رگریان دەکرد وەکو – ئیبراھیم بەناتق – له دیئی تەخاریم – کە له گوندەکانی سەر بە حەله‌به، هەروه‌ها کورده‌کانی – دیمه‌شق – و گوندەکانی. ئەوهی جیئی سەرنجە له سەر ئاستی کوردی بزووتنەوهی به رگری دژی ئەندابی فرانسایی سەرچاوهی پشتگیریان جیاواز بۇو، له کاتیکدا کە دەبنین له ناوچەی – حەلب – کاریگەر بۇو بە به رگری نەتەوهی تورکی و ھاپه‌یمان بۇو له گەل بزووتنەوهی کە مالییەکان، کە چى لە ھەمان کاتدا له ناوچەی جزیره دژی رژیمی تورکیا بۇو. پاش ئەوهی دەولەتی عوسمانیش چووه ناو شەردا له پاڭ ئەلمانیا، نوینه‌رانی ولاته رۆژئاوايیه‌کانی دیکە، کە له بريتانیا، فرانسا، روسیا و ئیتالیا پیکھاتبۇون دەستیان کرد بە وتوویژکردن سەبارەت بە دابەشکردنی ولاته عوسمانی له نیوان خۆياندا، له ئەنجامدا گەیشتن بە ریکەوتنيکی دەستنووس کە تیايدا – ئستانبول – ئى پايتەخت و بەشیک لە تورکیا و ھەندیک لە ویلايەتەکانی کوردستان (بدليس، موش و وان) بىن بەشى روسیا و له نیمچە دورگەی عەرەبى چەند حومەتیک لە ژىر پارىزگارى بريتانیا و فرانسادا دابمزىن و له

فەلەستینیش ولاتیکى نەتەوھىي بۇ جولەكەكان بە مەرجىك كە (حەيفا و عىراق) بىن بە بەشى بритانيا و (قەيسەريه، خەربوت و ئەدەنه) شى بىن بە بەشى فرانسا، (ئنتاكىيا) بىنى بە بەشى ئيتاليا، ئەرمەنیا لە رۆزھەلاتى ئەنادۇل سەرەخۆ بېت و بەشىك لە دەرياي ئىچە بۇ يۇنان بەجى بىلەن. لە سەرەتاكانى شەپى يەكەم ژەنپارى روسيايى -نيقولا ۋېچى- لە گەل ھىزەكانى خۆى گەيشتنە دىاربەكر، بەلام پاش ھەلگىرسانى شۇرۇشى ئۆكتۆبەر پاشەكشەيان كرد.

ئەوناوجانەي كە كوردىكان لە دىر زەمانەوە تىايىدا نىشتەجىن، بە دەيان جار دوچارى دابەشكىرىن و لكاندىن بۇونە و پاش دابەشكىرىنى - سايكس بىكىۋ - كە چەند جار سنۇورى نىوان سوريا و تۈركىيائى دارشتەوە، كوردىكان وىرپاى بە پارچەكىرىنەن هەر لەو شويىنە مىزۇوپىيانە خۆيان مانەوە كە تىايىدا نىشتەجىن بە لايەنى كەمهوە لەوەتەي نۇوسەر و فەيلەسۇفى يۇنانى كۆن - كزىنەفۇن - ناويانى ھىناوه (٤٣٠-٣٥٥ پ. ز) كە بەرەو رووييان بۇونەوە لە ميانى شالاوه ناودارەكەي يۇناندا بۇ سەرئىران لە ٤٠١ پ. ز لە كاتى مىملانىيياندا لە سەركورسىي دەسەلاتى ئەو ولاتە. پاش كۈزانى سەركىرىدە شالاوه كە كەزىنەفۇن بۇو بە يەكىك لە سەركىدانەي كە سەرپەرشتى كارى كشانەوەيان كرد بە نىوان ناوچەيەكى بەرفراوانى رۆزھەلاتى ناوەرپاستدا. پاشان ئەم فەيلەسۇفە پەرتۈوكى -ئەناباس- (لادان- بەسەركەوتىن - نزە) ئى نۇوسى

تیایدا سه‌رنجەکانی خۆی خستووه‌تە روو و لەو ناوچانە دەدوئى کە پیایدا تیپەری بون و باسی ولاتى - کاردۆخییەکان - باپیرانى کورد دەکات. واش دیاردەکەوی ئەوان بە دەشتى - هەسنان - تیپەرپون کە ئىستا سەر بە ناوچەی (دېرك) و (قامشلۇق) يە لە جزىرە.

بەم شىّوه يە، پاش ئەوهى ولاتانى هاپەيمان دابەشکردنەکەيان ئەنجام دا، کوردەکانى سوريا لە لىوارى سنورى سوريا - توركىا - عيراق مانه‌وه، ئەو ناوچەيە کە لە مىژوودا پىيى دەوتريت - نیوان دوو روبار - ميسوپوتاميا - و هەزاران سالە بىشكەي شارستانىيە كۆنهکانە - سۆمهرييەکان - بابلەيەکان - ئاشورىيەکان - كلدانييەکان - هوورييەکان - ميتانى - يە دېرىنەکانى باپیرانى کورد - حىسييەکان - ميديا - و هى دىكەش، بىچگە لەوهش ناوچەيەكى دەولەمەند و بەپىته و بىرەندى كشتوکالى زورە، چاندى پەموو لەو ناوچەيەوه دەستى پىكىرد هەروەها بىرنجىش كە كارىگەرييەكى گەورەيە بەبوو لە سەر گۆرىنى پەيوەندىيەکانى بەرهەمهىنان لە سوريا، ئەمە بىچگە لە دانەۋىلە بە هەموو جۆرەكانىيەوه، لەم دوايەشدا نەوت و ئاسىنى لىيى دۆزرايەوه. بە پىيى راي رۆزھەلاتناسەکان و زاناييان و مىژوونووسانى عەرەب ناوچەي ميسوپوتاميا بەبەردەواام ناوچەيەكى زيندوو و كراوه بۇوه لە بەردەم گشت ئاراستەكاندا و لە رووى توخمه‌وه چەندىن سەددەيە تىكەلەيە و زۆربەي سەلالەكانى ئاسياى پۆزئاوا و رەگەزى (ئەلبىنى)يە دەريايى

ناوه‌راستی گرتووه‌ته خۆی. کرداری تیکه‌لبوونیش هەر لە سەرهەتای میژوویه‌وه دەستى پیکردووه و بەردەوام بۇوه تا گەیشتى عەموورییەکان و ئارامییەکان لە دەشته‌کانه‌وه و حىسىيەکان و كورد و يوانىي و رۆمانى وەقزه عەرەبىيەکان و خاچپەرستان و پاشانىش ئەيوبىيە كورده‌كان كە ناوچە كوردىيەکان جەنگاوه‌ر و سەركرده‌ى سەربازىي لە هەموو شويىنىكەوه بۇ دابىن كردن، بە تايىھەتى لە جەزىرە و نىوان دوو روبار و مىرنشىنى -كىلس- و دياربەكرو ناوچەكانى كوردستانى عيراق و توركىيائى ئىستا.

نوينەرى فرانسا لە تشرىنى دووه‌مى/ ۱۹۲۰ دابەشكىرىنى سورىيائى بۇ چوار دەولەت و هەریم راگەياند كە بريتى بۇون لە: (حەلب) لە باكور، (ديمهشق) لە باشور، (چياكانى عەله‌وييەكان) و (چياكانى دروز). لە ۱۹۲۵ هەردوو دەولەتى ديمەشق و حەلب يەكىان گرت و بۇون بە يەك دەولەت بە ناوى (دەولەتى سورىا) لە ژىر سەرپەرپەرشتى دەولەتى مونتەدب. سەنۋەرەكانىش بە شىوه‌يەكى يەكجارەكى دەستنىشان نەكran ، بەلكو فرانسا بەپىي بەرژەوەندىيەكانى خۆى دەستكارىي لە سەنۋەرەكاندا دەكىد و زۇرپەي جارەكان جياواز بۇون لە گەل بريارەكانى رېكەوتتنامەي سايكس-بيكۆ. بۇ نموونە لە سەرئاستى كوردى، فرانسا بە سەرپىچىكىرنەوه ناوچەكانى : (جزيرەي بوتان، نسيبىن، ئورفا، كىلس، عىنتاب و مرعش)ى بەخشىيە دەولەتى توركىيا، كەچى

پیویست بتو بەپیی ریکه و تنامه که لە چوارچیوھی - کوردستانی رۆژئاوا - دا بمینیئننەوە.

ھەروھا ئىتدابى فرانسا لە سالى ۱۹۲۵ مۆزە کوردىيە کانى سەر سنورى سورىا - توركىيە لە يەكتىر جياكردنەوە بە پیی ریکه تنامە (فرانكلين - بولوف)ى فرانسايى توركى، كە جاريکى دىكە سنورى نیوان ھەردۇو دەولەتى دارشتەوە. سەبارەت بە ناواچەرى جزيرەش كە سىكۈشەيەكى پەريزە، وەکو گۇوتمان بەپیی ھەلکەوتى شويىنى خۆى دەبوايە بخريتە سەر ولاتى نیوان دوو روباردا نەك بخريتە سەر سورىا. لە سالى ۱۹۲۰ جزيرە دوورە پەريز ببۇو لە مەلبەندە بازركانىيە سروشىيە كە خۆى كە شارى ديارى كە لە کوردستانى توركىا، لە پازدە سالەي دواتريشدا سياسەتكارانى سورىا ئەو پىشكە و تنانەيان پشتگۈز خست كە تىايىدا روويان دەدا.

لە هوشيارى نەته وەيىھەوە بەرهە بزووتنه وەيىھەوە

نەته وەيىھە:

لە كۆتا يەكاني سەدھى رابردووه وە (بىستەم) بزووتنه وەيى نەته وەيى كورد لە سورىا بە شىوھى كۆمەلە و يانە رۆشەنبىرى و كۆمەلايەتى و وەرزشىيەكانەوە خۆى بەديار خست. بزووتنه وەيى - خوهىبۇون - يش هەر لە سەرەتاي دامە زراندىيەوە لە كۆنگرەي يەكەمى لە قامشلۇ لە

مالی خانه‌واده‌ی - قه‌دورو به‌گ - سالی ۱۹۲۷ که له (۳۳) که ساییه‌تی نیشتمان په روه‌ر پیکه‌اتبوو، بیری نه‌ته‌وهی به هه‌ردوو بالی سیاسی و روچه‌نپیریه‌وه به ته‌واوی گه‌لله کرد، ئەم بزوونه‌وهی که به بیری نه‌ته‌وییه‌وه سه‌ری هه‌لدا، ریکخستنه‌کانی په‌لی هاویشت به‌ره‌و پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان و به تایبەتی کوردستانی تورکیا و عیراق، ئەمەو سه‌ره‌لدان و گه‌شە‌کردنی هوشیاری نه‌ته‌وهی کورد له سوریا بۆ چه‌ند هۆکاریکی بابه‌تی ده‌گه‌پیتە‌وه و گرنگ‌ترینیان ئەمانه‌ن:

- ۱ - دابه‌شکردنی گه‌لی کورد و نیشتمانه‌که‌ی به‌بىٽ ویستى ئەم گه‌له له لایه‌ن داگیرکارانه‌وه به‌پیّی ریکه‌وتننامه‌ی سایکس - بیکۆ و ملکه‌چبۇونى هاپه‌یمانان بۆ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیان له سه‌رکیسه‌ی پرینسیپه‌کانی حق و دادپه‌روه‌ری.
- ۲ - ئەنجامدانی سیاسته‌تی شۆقینانه و ره‌گه‌زپه‌رستانه‌ی به‌ردەوام له لایه‌ن ئەندامانی - تورکیای گه‌نج - و بزوونه‌وهی تۆرانی و که‌مالییه‌کان دژ به گه‌لی کورد به‌ریگای کوشتنی به کۆمەل و داپلۆسینی نه‌ته‌وهی و راگوییزانیان.
- ۳ - بیّدەنگی کۆمەلگای نیوده‌وله‌تی له به‌رامبەر ئازاره‌کانی کورد و پشتگوییخستنی ماشه‌کانیان به تایبەتی له و روچه‌وه که په‌یماننامه‌ی لۆزان له ۱۹۲۰ مۆركراوه و ئاماده‌نه‌بوونی بابه‌تی کورد له رووداوه‌کاندا و له دانان و داراشتنی به‌لگه‌نامه‌کانی

هاوسنهنگی هیزه جیهانییه کان، به رژوهندی دهوله ته
هاوپه یمانه کان، هه ردود شهپی جیهانی و هه ریه که له کومهله و
دهستهی نه ته وه یه کگرتووه کاندا، گه لی کوردیی کرده یه که م
قۆچی قوربانی شهپی ساردى نیوان رۆژه‌لات و رۆژئاوا.

۳- داننه نان به هه بون و مافه کانی کوردی سوریا له
به لگه نامه کانی یه که م کونگرهی دامه زراندنی سوریا و له
پرۆتۆکۆلله کانی سه ردەمی ئنتیدابی فرانسا و له دهستوری
کوماری سوریا پاش و هرگرنی سه ربە خۆیی و له دواییشدا له
پرۆگرامه کانی پارتە کانی سوریا به نه ته وه بی و ئیسلامی و
کومۆنیستە کانی وه. ئەم هۆکارانه هه مۇوی بونه هۆی پیکهاتنى
بنکەی سه ربە کى بۆ سه ربە لدانی دیاردە کانی پیناسەی نه ته وه بی
کورد و گیپانی رۆلی به خیوکە رانەی بۆ پیگە ياندن و گه ورە کردنی
ئەو ساوا (کورپە لە بیه) ئى بزوو تە وھی نه ته وھ بی به ده ربىنه
سیاسى و رۆشنېیرى و ریکخراوه بیه کانی وھ.

هوشیاری نه ته وھ بی سه ربە تا لای ئەو کەسا یە تیه نیشتمان په روھر و
رۆشنېیریيانه سه ربە لدا که له هیلی ئاسنی ده ربازبی بون به ره و - بنی
خەتى - هاتبۇون، ئەو هیلەش له سالى (۱۹۱۸) دامه زرا و پاشان
تە واوکرا و له ۱۹۳۵ دریزکرا یە وھ به ره و نه سیبین و عیراق و له -
تە لکۆچەر - له موسل له ۱۹۳۳ تە واوکرا، زۆربەی ئەو کەسا یە تیانه،
میژوو گەواھیان بۆ ده دات کەوا رووبە پووی عوسمانییه کان و پاشان

بزووتنهوهی تورکیای گهنج و نهتهوهیه تورانییه کان و بزووتنهوهی
که مالییه کان ببونهوه و ئهوان به ریشهی کومهلایه تیانهوه ده چنهوه
سەرسەرۆک هۆزه کان، وەکو بنەمالەی - بۆزان بەگ بەرازى - و
بنەمالە ئوروستوکراتییه کان وەک هەردۇو بنەمالەی - بەدرخان - و
جەمیل پاشا - و کورپی خانه وادەکانن کە مەرداňه زەبرى کوشندەيان
لە لەشکەرى تۈرك وەشاند بۇو لە و رووبەرووبۇونەوانەی نىوانىدا، وەک
بنەمالەی - حاجق - و چەند کومەلەيەك لە خويىندەواران و رۆشنېرمان،
وەک: مەمدۇح سەلیم، قەدىرى جان، جەگەرخوين و دكتۆر نۇورى
دەرسىمى و بەشىكىان لەو كەسانە بۇون کە لە راپەرىنى شىيخ
سەعىد و بزووتنهوهی - دەرسىم - و رووبەرووبۇونەوهەكانى ئارارات -
رۆگاريان ببۇو و بە شەپۆلى يەك لەدواى يەكدا رووييان كرده باشور
وەکو گواستنەوه لە ناوجەيەك بۆ ناوجەيەكى دىكە نەك لە
دەولتىكەوه بۆ دەولتىكى دىكە. لە ناوجەكەي ئىمەشدا زۆر ئەزمۇون
ھەيە كە لە هەندى رووهوه بە حالتى كوردى دەچىت، بۆ نمۇونە،
پىشپەوانى بىرى نهتهوهىي عەرەبى لە نىوان فەلەكانى لوبان
سەريان هەلدا و دەستىيان كرد بە بلاوكرنەوهى هوشىارى نهتهوهىي و
بۆ نزىكەي يەك سەدەلە سەريان نۇوسى و هەندىكىان چۇونە سورىا و
فەلەستىن و مىسر بۆ ئەوهى بىرى نهتهوهىي عەرەبى بلاوبەنهوه
ديارتىينيان لەم رووهوه جۆرج ئەنتۇنيوس و نەجىب عازورى و بوترس
بوستانى ... بۇون، بۆ ئەوهى بە هەلە لە بابەتكە تىنەگەن

شەپۆلەکان تەنھا له سەر ئاستى تاکەكان بۇوه و ھەرگىز رۆزىك لە رۆزان نەگەيشتۇوھەتە ئاستى شەپۆلە بەرفراوانەكانى مروقىي وەکو كە ھەندىك لە ناوەندە شۆقىنىيەكان و ئەوانەى لە بازنهى ئەواندا دەخولىيەوە باسى ليّوه دەكەن و دەلىن گوايە كوردەكانى سورىا كۆچبەرن ونזהيان كردووھەتە ئەۋى.

ھەبوونى سەركىدە لاسايىيەكان و دەستداگرتنيان بەسەر ناوەندى بىياردا له ئەنجامى لاوازى بورۇوا نىشتمان پەروھەكان و پاشكەوتى گشتى كۆمەلگائى كوردى بۇو، ئەو تویىزانەى سەركىدە لاسايىيەكان بە كۆمەلىك پالنەر و خواستى تىكەلەوە كە گەوهەرەكەى ھەستى نەتەوھىي بۇو، بەشدارىييان لە بزووتنەوھى كوردىدا كرد. بزووتنەوھەكانى رزگارىخوازى لە جىهانى سىيىەمدا بە گشتى تەنھا بە رابەرى بىرۇاكان سەركەوتىن و ئامانجەكانىيان بەدەست نەھىناوە، بەلكو بە ھاوكارى و پالپىشى و بىگە ھەندى جار بە رابەرایەتى ھىزە كۆمەلايەتىيەكانى دىكە لە ھىزە دەرەبەگىيەكان و ئايىننەكان و خىلەكىيەكان گەيشتۇونەتە ئەو ئامانجانەيان، بۇ نموونە: بزووتنەوھى-مەھدى- لە سودان، بزووتنەوھى وەھابى لە دورگەى عەرەبى، بزووتنەوھى سەنوسى لە لىبىا و بزووتنەوھى گوشە ئايىننەكان -الزوايا الدينىيە- لە مەغribi عەرەبى كە دې داگىركاران رابەرایەتى تىكۆشانىيان كرد و سەربەخۆيى ولاتهكەيان بەدەستهىنا. ئەو كەسايەتىيە نىشتىمانپەرور و رۆشىنپىرانەى

کوردیش ئەگەر هەمووشیان نەبن بەلام نۆربەیان کارى نەتهوھیان بە هەردوو شیوهی سیاسى و سەربازى تاقى كردىبووه و كارىگەربۇون بە دەستورى-مەشروعەت-ى عوسمانى سالى ۱۹۰۸ و پرينسپەكانى بىرى نەتهوھیان گواستەوە بۆ ناوجەكانى باشورى رۆزئاواى كوردستانى عوسمانى، كە پاش دابەشكىرىنى كۆلۈنیالى بۇو بە رۆزئاواى كوردستان و لە سىيەكانەوە دەولەتە ھاپەيمانەكان بەتاپەتى ئىنگلتەرا و فرانسا دەستيان كرد بە بەكارھىنانى دەستەوازە -كوردستانى رۆزئاوا- وەكۇ ئاماژەكىرىن بەو بەشەى كە لەپەنراوە بە سوريا و دەبوايە ئەركىكى قورس لەسەر شانيان ئەنجام بىدەن لە بلاوكىرىنەوەي هوشيارى نەتهوھى لە نىو توپىزە جياجياكانى گەلى رۆزئاواى كوردستاندا كە ئەمېش بۆ يەكەم جار دەستيكرد بە قبولىرىن و وەرگەتنى هەستى نەتهوھى، بەلام سەركىرە خىلەكانى كۆن نىشتەجى بە وريايىھە دەفتاريان لە گەلپەلهاۋىشتى بىرى نەتهوھى كرد.

چەند ھۆكاريىكى مىڭۈرى ھەيە كە ئەو كۆمەلە پىشەنگەى بىرى نەتهوھىان لە رۆزئاواى كوردستان ھەلگرت خەلکى كوردستانى باکور-سەرخەتى - بن، بەتاپەتى دواى ئەوھى بزووتەوەي - ئىبراهيم پاشاي ملى - لە جزيرە نەيتوانى خۆى لە ناوه رۆكى خىلەكى و داخوازىيە ناوجەيەكان و سروشتى مىملانىي لە گەل خەلکانى دىكە لە سەرزەوي و زار و لەوەرگەكان رىزگار بکات و بېتىھ بانگەشەيەكى

نه ته وه يي ته واو. ئيراهيم پاشا به پلهـىـ ميرـىـ مـيرـهـ كـانـ بـوـ لـهـ ئـالـايـاتـىـ حـهـ مـيـدـىـ. دـوـايـ لـابـرـدنـىـ سـولـتـانـ عـهـ بـدـولـحـهـ مـيـدـ بـهـ هـهـ زـارـ وـپـيـنـسـهـ دـچـهـ كـدارـهـ وـهـ هـيـرـشـىـ كـرـدـهـ سـهـ دـيـمـهـ شـقـ وـ بـهـ نـاوـىـ سـولـتـانـ دـاـكـيـرـيـكـرـدـ. بـهـ لـامـ نـاـچـارـكـراـ پـاـشـهـ كـشـهـ بـكـاتـ بـهـ رـهـ وـ شـوـيـنـىـ خـوـىـ لـهـ وـيـرـانـ شـهـرـ پـاـشـانـ ئـلـجـونـ تـورـكـ بـهـ هـوـىـ سـهـ رـبـازـهـ تـورـكـهـ كـانـ وـ خـيـلـهـ عـهـ رـهـ بـهـ هـاـوـدـزـهـ كـانـىـ بـهـ تـايـبـهـ تـىـ خـيـلـهـ كـانـىـ شـهـ مـمـهـ پـ رـاوـىـ نـاـ بـهـ مـهـ بـهـ سـتـىـ پـهـ نـاـگـرـتـنـ روـوـىـ كـرـدـهـ چـيـاـىـ شـهـ نـگـارـ وـ لـهـ رـيـگـادـاـ لـهـ نـزـيـكـ شـارـىـ حـهـ سـهـ كـهـ مـرـدـ وـ لـهـ چـيـاـىـ كـهـ وـكـهـ بـ نـيـژـراـ. دـوـايـ ئـهـ وـ بـهـ ماـوهـ يـهـ كـىـ درـيـژـ بـزوـوتـنـهـ وـهـيـ مـورـيـدـهـ كـانـ لـهـ چـيـاـىـ كـورـدـهـ كـانـ دـيـسانـ نـهـ يـتوـانـىـ لـهـ روـوـىـ نـاوـهـ رـوـكـ وـ ئـامـانـجـ وـ دـروـشـمـهـ كـانـيـهـ وـهـ بـچـيـتـهـ نـيـوـ چـوارـچـيـوـهـيـ بـزوـوتـنـهـ وـهـيـ نـهـ تـهـ وـهـيـ كـورـدـ. لـهـ ئـهـ نـجـامـىـ ئـهـ وـ هـوـكـارـانـهـيـ كـهـ باـسـماـنـ كـرـدـنـ دـهـ سـتـپـيـشـخـهـ رـيـيـهـ كـانـىـ هوـشـيـارـىـ نـهـ تـهـ وـهـيـ لـهـ چـيـاـىـ كـورـدـهـ كـانـ لـهـ سـهـ رـهـ تـايـ چـلـهـ كـانـهـ وـهـ سـهـ رـيـهـ لـدـاـ لـهـ شـيـوـهـيـ كـوـبـوـنـهـ وـهـيـ قـوـتـابـيـانـداـ خـوـىـ نـوـانـدـ لـهـ حـهـ لـهـ بـ،ـ كـهـ شـهـ وـكـهـتـ حـهـ نـانـ وـ خـهـ لـيلـ مـهـ حـهـ مـهـ دـلـهـ ئـهـ نـدـامـهـ چـالـاـكـهـ كـانـيـانـ بـوـونـ،ـ لـهـ وـيـداـ قـوـتـابـيـانـىـ نـاـوـچـهـ كـورـديـيـهـ كـانـ پـهـ يـوـهـ نـدـيـانـ بـهـ يـهـ كـتـرـ كـرـدـ وـ ئـاشـنـايـيـانـ لـهـ گـهـ لـدـامـهـ زـرـيـنـهـ رـانـىـ بـزوـوتـنـهـ وـهـيـ خـوـهـ يـبـوـونـ وـ شـاعـيـرـىـ گـهـ وـهـ جـهـ گـهـ رـخـوـينـ وـ دـاخـواـزـيـارـىـ نـهـ تـهـ وـهـيـ دـ.ـ نـورـىـ دـهـ رـسـيـمـىـ پـهـ يـداـ كـرـدـ.ـ پـاـشـانـ ئـهـ وـ بـزوـوتـنـهـ وـهـيـ قـوـتـابـيـانـ بـوـوـ بـهـ هـاـوبـهـ نـدـىـ رـوـشـنـبـيرـانـىـ كـورـدـ دـوـاتـرـيـشـ لـهـ گـهـ لـرـيـكـخـراـوـهـ كـانـىـ پـاـرتـىـ دـيـمـوـكـراـتـىـ كـورـدـسـتـانـىـ

سوریا تیکه‌ل بعون. له م به شهدا چهند جوله و بزاویک کرا به لام هه ولی
لابه لا بعون و مه رجه پیویسته کانی ته واو نه بعون، به لکو ته نهای چهند
ده ربپینیکی - سهره تایی - بعون بـ روودخی ناو خویی و ده ره کی ده کرد
چاوه ریی - پیگه یشتی - بارودخی ناو خویی و ده ره کی ده کرد
به تاییه تی هۆکاری خودی، بهم شیوه یه و دوای دامه زراندنی
بزووتنه وهی خوه بیعون کاری - پیتاندن - له نیوان باکور و باشور
دهستی پیکرد، به ریگای دامه زراندنی کۆمه له و شانه و دهسته
سیاسیه کان و روشن بیریه کان. پاش دامه زراندنی پارتی دیموکراتی
کوردستانیش بارودخه که به ره و هاو سه نگی چوو و تیکه لبونی ته واو
هاته ئاراوه و بوار بـ دابه شکردن نه ما، جیاوازیش بـ هـ تـا هـ تـایـه
بنبرپکرا.

له قوناخیکی ده سستنی شانکرودا ته رکیزی سه ره کیی - خوه بیعون -
له سه رمه سه لهی رزگار کردنی به شی باکور بـ. له هـ نـ گـ اوـ یـ کـیـ دـ وـ اـ تـ رـ دـ اـ
نوینه رانی کـونـگـرهـیـ یـ کـهـ مـیـ چـوـونـهـ بـهـ یـرـوـتـ لـهـ پـاشـ سـهـ رـهـ لـدـانـیـ دـوـوـ
هـۆـکـارـیـ پـۆـزـهـ تـیـقـیـ نـوـیـ،ـ کـهـ ئـهـ وـانـیـشـ هـاـپـهـ یـمـانـیـیـهـ تـیـ لـهـ گـهـ لـ ئـهـ رـمـهـ نـیـ
وـ بـهـ شـدـارـیـکـرـدـنـیـ کـورـدـیـ عـیـرـاقـ بـوـوـ.ـ کـۆـبـوـونـهـ وـهـیـ کـیـ بـهـ رـفـرـاـوـانـیـ
وـ توـیـژـکـرـدـنـ لـهـ مـالـیـ یـهـ کـیـکـ لـهـ سـهـ رـکـرـدـهـ کـانـیـ بـزوـوتـنـهـ وـهـیـ ئـهـ رـمـهـ نـیـ
بـهـ سـتـراـ وـ پـاشـانـ هـهـ مـوـوـیـانـ چـوـونـهـ شـارـوـچـکـهـیـ - بـهـ مـدـونـ - وـ
سـهـ رـهـ لـدـانـیـ (بـزوـوتـنـهـ وـهـیـ خـوهـ بـیـعـونـ)ـ یـانـ رـاـگـهـ یـانـدـ لـهـ ۵۵ـ تـشـرـیـنـیـ
یـهـ کـهـ مـیـ سـالـیـ ۱۹۲۷ـ وـ بـهـ شـدـارـبـوـوـانـ - لـهـ بـهـ رـ چـهـندـ هـۆـیـ بـاـبـهـ تـیـ - ئـهـ مـ

رۆژهیان بە رۆژی پەيدابوونی بزووتنەوەکە دانا. يەکەم ھاواکاری لە نیوان کوردى سوریا بە ریگای بزووتنەوەی خوهیبۇون لە لایەك و ئەرمەن لە لایەکى دیکەوە، لە گەل حزبى تاشناق لە سوریا (د.تونجیان) ھەروەها واھان بابازیان دەستى پیکرد، كە ئەمەی دوايى بۇو بە برىکارى گەرۆکى بزووتنەوەی خوهیبۇون، لەسالى ۱۹۳۷ بە ناوى ئەم بزووتنەوەيە بۆ راویزىردن سەردانى كوردىستانى عiraقى كرد.

ئەم پیشکەوتنانە بۇونە هۆى قولبۇونى هوشيارى نەتەوەيى لاي كوردهكان و دروستبۇونى رابۇونىكى -رینيسانسيكى- بەرفراوان و لە كارە بەرچاوهكانىشى دەرچوونى گۆڤارى-هاوار- بۇو بە زمانى كوردى ، ھەروەها -روناهى- وپاشانىش -زىنا نۇو- و ژمارەيەكى زۇرى پەرتوك لە سەر شىعىر و مىزۇو و مەسىھە سىاسىيەكان و كۆمەلایەتىەكانى پەيوەست بە گەلى كورد. ھەروەها بەدرخانىيەكان ئەلف و بىيى كورديان بە پېتى لاتىنى دەركرد و لە نیوان خويىندەوارانى كورددا بزووتنەوەيەكى چالاك سەرى ھەلدا لە بوارى دامەزراندن و ریكختىنى كۆمەلە و يانەكان، كە گشتىيان مەبەستيان گەلەلەكىنى كەسايەتى نىشتىمانىي كوردى و زيندووكردنەوەي پىناسەي نەتەوەيى بۇو.

ئەم رابۇونە تەنها بە لايەنى نەتەوەيى نەوەستا بەلکو رۆلەكانى گەلى كورد بەرهەو مەسىھە نىشتىمانىيەكانى سوریا رۆيىشتن و چۈونە ناو

راپه‌رین وشۇرۇش بىزۇوتىنەوەكانى دىڭ بە ئىتىداب لە سەرانسەرى ولاتدا،
لە جزىرەوە بىگە بەرەو چىای كوردىكەن تاکو دەگاتە دىمەشق و
لادىيەكانى. ئەفسەران و سەربازانى كوردىش بەشدارى كارىگەرانەيان
لە شەپەكانى فەلەستىندا كرد و ژمارەيەكى زۆريانلى شەھىد بۇون.
لەم بارەشەوە دەبى رۆلى ئەو كەسايىھە كوردانەي كە لە دەرەوەي
ناوچە كوردىيەكاندا دەزىيان بە تايىبەتى لە دىمەشق بەرز بىرخىنин لە
پشتگىرى و پالپىشىكىردن و پىشخىستنى بىزۇوتىنەوەي نەتەوەيى
كوردى بە رىگاي ئەلقەكان و كۆبۈونەوەكان و دامەزراندى يانە و
رىكخراوهەكان و بلاوكىردنەوەي روشنېرى كوردى كە زۆربەشيان لەو
پياوانەي خوهىبۇون بۇون كە باسمانىكىردن، هەروەها رۆلى ئەو
كەسايىھەتىيانەي كە خەباتكارانىيان لە باوهش دەگرت و پشتگىريان
دەكردىن وەكى عەلى ئاغا زلفق.

ھەروەك لە مىڭۈمى كورد و بىزۇوتىنەوەيەكەياندا لە سورىيا بە
دياردەكەۋى، كەوا بناخەي سەرەكىي پشت پىوه بەستىنى بىرى
سياسىي كورد ھەر لە سەرتاوه نەتەوەيى نىشتىمانى بۇوه. ئەمەش
خسلەتىيەتىيە و پەيوەندىي بە پىشىنە و روانگەي رۆلەكانى
رۇزئاواي كوردىستانەوە ھەيە و ئاماژە بە خۆبەستىنەوەي
بىزۇوتىنەوەكەيان دەكات بە چەمكى رىزگارىخوازى نىشتىمانى و لە
كۆتايىشدا ملکە چبۇونى بۆ ياسا بەرفراوان و سەرانسەرىيەكانى. ئەو
داخوازە چواردە خالەيە (ودرۇق ويلسون)ى سەرۆكى ئەمرىكا كە

په یوهست بـوون به پـرـیـنـسـیـپـی نـهـتـهـوـهـکـانـ وـمـافـهـکـانـیـانـ،
کـارـیـگـهـرـیـیـهـکـیـ نـقـرـیـ هـهـبـوـ. تـیـاـیدـاـ بـهـ شـیـوـهـیـهـکـیـ پـوـنـ وـئـاشـکـراـ
رـایـگـهـیـانـدـ کـهـ وـاـ پـیـوـیـسـتـهـ سـیـ وـلـاتـ لـهـ ئـیـمـپـرـاـتـورـیـیـهـتـیـ عـوـسـمـانـیـ
دـاـبـپـیـنـ وـ سـهـ رـبـهـ خـوـیـیـانـ پـیـبـدـرـیـتـ پـاـشـ ئـهـوـهـیـ بـقـ ماـوـهـیـهـکـیـ کـهـ مـ لـهـ
ژـیـرـ رـاـسـپـارـدـهـیـ کـوـمـهـلـهـیـ نـهـتـهـوـهـ یـهـ کـگـرـتـوـوـهـکـانـ دـهـمـیـنـنـهـوـهـ،ـ ئـهـ وـ سـیـ
وـلـاتـهـشـ:ـ ئـهـ رـمـینـیـاـ وـ کـوـرـدـسـتـانـ وـ وـلـاتـیـ عـهـرـهـبـیـهـ. کـوـرـدـسـتـانـیـ ئـامـاـژـهـ
پـیـکـراـوـیـشـ کـوـرـدـسـتـانـیـ عـوـسـمـانـیـ بـوـوـ کـهـ ئـیـسـتـاـ لـهـ نـیـوانـ تـوـرـکـیـاـ وـ
عـیـرـاقـ وـ سـوـرـیـادـاـ دـاـبـهـشـکـراـوـهـ.

گـهـلـیـ کـوـرـدـیـ سـوـرـیـاـ بـهـبـیـ وـیـسـتـیـ خـوـیـ لـهـ رـوـلـهـکـانـیـ نـهـتـهـوـهـیـ خـوـیـ وـ
ئـاسـمـانـیـ بـهـ رـفـرـاوـانـیـ کـوـرـدـسـتـانـیـ خـوـیـ دـاـبـپـیـنـراـ وـ دـوـوـرـهـ پـهـرـیـزـ کـراـ،ـ
هـهـ روـهـاـ بـهـبـیـ وـیـسـتـ وـ هـهـ لـبـزـارـدـنـیـ گـهـلـیـ عـهـرـهـبـیـ سـوـرـیـاـ خـرـایـهـ سـهـرـ
کـیـانـیـ سـوـرـیـاـ.ـ بـهـ لـامـ گـهـلـیـ کـوـرـدـ مـلـکـهـچـیـ ئـهـمـ وـاقـیـعـهـ نـوـیـیـهـ نـهـبـوـ بـهـ لـکـوـ
رـیـگـایـ خـوـیـ گـرـتـهـ بـهـرـ بـهـ تـیـکـوـشـانـیـ بـهـ رـدـهـوـامـیـ لـهـ چـوارـچـیـوـهـیـ
پـرـیـنـسـیـپـ وـ یـاسـاـکـانـیـ بـزـوـوتـنـهـوـهـهـیـ رـزـگـارـیـخـواـزـیـ نـیـشـتـیـمـانـیـداـ،ـ کـهـ بـقـ
رـهـوـشـیـ دـهـسـتـنـیـشـانـکـراـوـیـ وـاتـایـ دـاـخـواـزـیـ مـافـهـکـانـیـ دـهـگـهـیـهـنـیـ وـهـکـوـ
مـیـلـلـهـتـیـکـ لـهـ دـیـارـیـکـرـدـنـیـ چـارـهـنـوـوسـیـ سـیـاسـیـ وـ نـهـتـهـوـهـیـ خـوـیـ وـ لـهـ
هـهـمانـ کـاتـیـشـداـ خـهـ بـاـتـکـرـدنـ لـهـ پـیـنـاوـ ئـازـادـیـ وـ سـهـ رـبـهـ خـوـیـ وـلـاتـیـ
خـوـیـ (ـسـوـرـیـاـ)ـ وـ گـهـشـهـسـهـنـدـنـیـ نـیـشـتـیـمـانـیـ وـ دـیـمـوـکـرـاتـیـ وـ پـارـاستـنـیـ
یـهـکـیـتـیـ وـسـهـ روـهـرـیـ ئـهـ وـلـاتـهـ.ـ بـهـمـ شـیـوـهـیـ بـزـوـوتـنـهـوـهـیـ نـهـتـهـوـهـیـ
سـیـاسـیـ کـوـرـدـ هـهـ لـهـ سـهـ رـهـتـایـ سـهـ رـهـهـلـدـانـیـیـهـوـهـ لـهـ پـرـوـگـرـامـ وـ کـارـ وـ

هەلۆیستەکانیدا بەم دوو پرینسیپە تەواوکەرەی يەکتر بەلکو نۆر بە وردى بە ھاوسمەنگى نیوانىيان پابەند بۇوه.

گەلەلەبوونى بىرى نەتەوەيى بۆ ماوھى سەدەيەك بەردەوام بۇو، لە نیوهى دووھەمى سەدەيى ھەزەدەمەوە تا وەکو ناوهەپاستى سەدەي نۆزدەم لە سەر ئاستى گشت پارچە و ناوجەکانى كوردىستانى دابەشکراو لە نیوان ھەردوو ئىمپراتۆرييەتى عوسمانى و سەفەوىدا. گەلەلەبوونى بىرى نەتەوەيى لە پارچەي رۆژئاوادا بەدواكەوت، بە شىوهىكى رۇونتر جارىيەتى دىكە ھىنرايەوە بەرھەم بەھۆى چەند ھۆكارييەتى بابهەتى كە لە سەرەتەنەنەوە دابەشبوونى كوردى سورىايە بەسەر ناوجە لە يەكتىر جياكانەوە پاش دارشتنى سنورى ھاوبەش لە نیوان سورىا و ھەر يەك لە عىراق و تۈركىيا لە رۆژھەلات و باشور لە سالى ۱۹۱۶، ھەروەها نەبوونى شار گەورە كۆنەكان لەو ناوجانەدا و دابېراندى ئەم بەشە لە لەشى دايىكى راستەقىنهى خۆى، كە لە كۆتايى سەدەي ھەزەدەمەوە شويىنى بەرپابۇونى بىرى نەتەوەيى و چاوجى رابۇونى رۆشنېرى و كۆمەلەكان بۇو بە تايىبەتى لە دياربەكر و ھەرەها لە ئىستانبول، ھەموو ئەمانە بە سەر ئەم بەشەيدا سەپاندن كەوا سەر لە نويى دەست پىيېكەتەوە لە رەوشىيەكى تازەدا و لەو قۆناخىيەكى نويىدا كە سىما ناوجەيەكانى لە گەل خۆدا دادەرشت و بەرژەوەندىيە تايىبەتىيە نىشتىمانىيەكان دروست دەبۇون، بىيىجگە لەمەش سەردەھەمى عوسمانىدا ھەردوو ناوجەي چىاى كوردىكان و

کوبانیه سهربه ناوەندی گلس بۇون، كەچى ناوجىھى جزىرە لە سەرتادا سهربه ناوەندى دىئرلزور بۇو، ئەمەش بۇوه ھۆى سەپاندۇنى جۆرە نائاسانىيەك لە بە يەكتىر گەيشتن و كارلىكىرىدىن. ولايەتەكانى سوريا لە سەردەمى عوسمانىدا بەم شىيوه يە بۇون: ولايەتى حەلب كە لە ئعزاز، عەفرىن، مەنبەج، جەرابلس و عەينلۇھەرەب پىكىدەھات.

-کوبانیه- لە: ئەسکەندەرونە، مرعش، عىنتاب، گلس پىكەاتبۇو.

موته سەرفىيە - دىئرلزور - پارىزگاكانى جزىرە، فورات، رەشيد(رقە)ى دەگىرته وە، لە سالى ۱۹۲۸ (جزىرە)ى لىيى جياڭرايە وە و بۇ بە قەزا و حەسەكە بۇوه مەلېندى ئەو، بريتانيا لە سالى ۱۹۱۹ ئەم موته سەرفىيە بە جزىرە وە خستبۇوه پال سوريا و پاشان گەپايىھە دواي ئەوهى مىر فەيسەل دەخالىەتى كرد لای فرانسايىھە كان. شارل دىگۆل لە ياداشتەكانىدا ئامازە بە رەتكىرنە وە خۆيان دەدات سەبارەت بە و كردە وە يە بريتانيا بەرامبەر بە جزىرە ئەنجامى دا. بزووتىنە وە نەتە وە يى كورد قورسايى بارى خەلگانى دىكەي كەوتە سەرشان لە ئەنجامى ئەو هەلە و لە رى لادانانە كە لە سەردەمى سەربەخۆبۇونى ولات و دانانى دەستور و كۆبۇونە وە كۆنگرەي دامەزراندۇنى سورىادا روويان دا، ئەم كۆنگرە يە لە ۳/حوزەيرانى / ۱۹۱۹ لە بارەگاي يانەي عەرەبى لە دىمەشق بەسترا و هەندىيگ كورد بەشداريان تىادا كرد لەوانە: عەبدولرەحمان ئەليوسف، سەعىد رەمەزان، فاتح مەرعشى، ئىبراھىم

هناو و خالد بەرازى. ئەوهى جىگاي سەرنجە داوا لە كوردهكانى ناوچە كوردييەكانى جزيرە و چيائى كوردهكان و كوبانيه نەكرابۇو بهشدارى لەم كۆنگرەيەدا بکەن لەبەر چەند ھۆيەكى نەزانراو. ئەگەر ئەوكات نېشتمانپە روھەرەكانى سوريا لە نويىنەرانى بورۋاى نەتهوهىيى عەربى دانى بە هەبوونى گەلى كورد و نەتهوهەكانى دىكە بنابايە و مافەكانيان لە دەستوردا پارىزراو بوايە و مەسىلەي فە نەتهوهىيى و فە رۆشنېرىيى لە ولاتدا پشتگۈز نەخستبوايە، ئىستا لە رەوشىيىكى دىكەدا دەژىاين و سورياش ولاتىكى پىشكەوتتوو دەبوو لە رووى شارستانىيەوه و دەولەمەند دەبوو بەسەرچاوهكانى و رۆشنېرىيەكانى و تەونى كۆمەلايەتى رەنگارە و نموونەيەكى برايەتى گەلان و ژيانى هاوبەش و بە يەكەوه ژيانى برايانە دەبوو لە جياتى گرتنه بەرى سىاسەتى پشتگۈزخستن، بە عەربەبىردن، پىلانە رەگەزپەرسىتە شۆقىنىيەكان، زەوتكردنى مافى خەلکانى دىكە، چەوساندنهوهى نەتهوهىيى، خەرجىردنى سەرمایە و توانا مرۆڤييەكان و لەبنھىنانى وزەكان بە كارى گۆرينى پىكھاتەي ديمۆگرافى و نەتهوهىيى گەليكى رەسەنلى دۆستى گەلى عەرب.

پارتى ديموکاتى كوردىستان لە سوريا:

لە ناوەراستى پەنجاكانى سەدھى رابردۇو و بە دروستى لە ئابى/ ۱۹۵۷ پارتى ديموکراتى كوردىستان دامەزرا بۇ يەكەم جار لە مىڭۈسى كوردىكانى سوريا وەكۆ ئامرازىكى هاواچەرخى رىكخستۇرى خاوهن پروگرام و وەكۆ رىكخىستىكى نەتەوەيى كوردى قوچەيى(ھەرەمى) لەسەر بىنەماي پرينسپيپەكانى -ناوندىيەتى ديموکراتى-. سەرەلدانى پارتى و كۆبۈونەوەي چىن و توئىژە نىشتمانىيەكان لە دەوروبەریدا كارىگەرەيەكى بەھىزى ھەبوو لە ژيانى جەماوەرى كورد و وەرچەرخانىكى بەرچاوى خستە رىپەوى سیاسى جەماوەر و چارەنۋوسمە نىشتمانىيەكەي. رۆلەكانى گەلى كورد بە شىۋەيەكى ئاشكەرا ھەستيان كرد بە پىناسەتى نەتەوەيى خۆيان و رەوايى مافەكانيان و ديموکراتىيەتى خواستەكانيان، ئەم ھەستكردنەش لە زىادبۇوندا بۇو، چۆن نا؟ لە كاتىكدا ئامرازىكى خەباتگىرى سەرخۆيان بۇ رەخساوه كە ئاواتەكانيان بەرجەستە بکات و ئازار و داخوازى و خواستەكانيان دەربېرى. پارتى گولباران كرا وەكۆ پىويىستىيەكى بابەتى كە ويىست و ئامانجەكانى نىشتمانپەروەرانى كورد بەدى دىنى لەبەرئەوەي لە گۆرەپانى سوريا هىچ پارت و رىكخراوىكى سیاسى نەبوو كە خواستەكانى گەلى كورد دەربېرى، ھەروەها هىچ لايەنېكى سیاسى نەبوو كە بەرنامهكەي مافە نەتەوەيى و ديموکراتىيەكانى گەلى كورد بەلكو تەنانەت

رۆشنییرییەکانیشی بگریتە خۆی کە ریزه‌ی ۱۵٪ دانیشتوانی ولات پیکدینن.

سەرەلدانی پارتیک کە وزەکانی خەباتگیرانی کورد ریک بخات کاریکی لۆجیکی و واقعیانه بwoo، بۆ ئەوهی رابه‌رايەتیان بکات له ئەنجامدانی ئەركى نەته‌وهی و نیشتمانیان ھەروه‌ها به‌رنامه و داخوازییەکانیان بخاته‌رwoo، چەوسانه‌وهی نەته‌وهیان له سەر شان لابات و به شایسته‌یی ئاماذه‌یان بکات بۆ به‌شداریکردنی کاریگەرانه له خەباتی ديموکراتی و دروستکردن‌وهی پەيوهندییەکانی کوردى عەربی و دانانی بناغەیەکی نوی بۆی له سەر بنەمای داننان به گەلی کورد و مافەکانی و بینینی راستییە بابه‌تیه‌کان کە له ھەبۇونى نەته‌وهی کورد وەکو نەته‌وهی دووھم له ولاتدا بەرجەسته دەکریت و ژمارەی رۆلەکانی له دوو ملیون و نیو زیاترە و شایسته‌ی داننانه به مافەکانی و له سەرروپیانه‌وه مافی رۆلەکانی له دەسىشانکردنی چارەنوسى خۆی له چوارچیوهی سوریا‌یەکی ديموکراتی يەکگرتودا.

ئەگەر بزووتنه‌وهی خوهی‌یوون ریکخراوی دایك بwoo بیت بۆ بزووتنه‌وهی سیاسی کورد له سوریا و ئەو سەرچاوه‌یە بیت کە بیرى نەته‌وهی بەرجەسته کرد به ھەردwoo لایه‌نى سیاسی و رۆشنییرییە‌وه و ھەمبىزكارى يەکەم بwoo بیت بۆ خەباتگیرانی گەله‌کەمان، کە نەوه‌یەکی له پیشپەوه بەرايیەکان ئاماذه‌کرد کە ھېشتان شوین

په نجه کانیان به ئاشکەرا له سەر ریپھوی خەباتى نەته وەيىماندا دىارە. خۆ ئەوه قۇناخى دووهم له مىژۇوي بزووتنەوهى رزگارىخوازى كورد له سوريا و بە تايىەتى كاتى سەرەلدانى پارتى، كاريگەرى ھۆكارە نويىەكان به خۇوه دەبىنى، لەوانەش ملکە چۈونى بۇ ھاوكىيىشەيەكى هىزى - سىاسى لە جۇرىكى نوى وەكولەوە گۆپەپانەكانى كوردى له پارچەكانى دىكە، لە دواى شەپى جىهانى دووهم و تىكشىكانى نازىيەت و فاشىيەت و سەرەلدانى يەكتى سوقىيەت وەكولەتلىكى زلهىز، بزووتنەوهى رزگارىخوازى كورد دەكەۋىتە قۇناخى پىكھىنانى پارتە سىاسيە ديمووكراتىيەكان به پىروگرامى نزىكەوە له بزووتنەوهى كۆمۈنىستى و شۇرۇشكىرىپى جىهانى و كاريگەر ببۇون بە ئەوان وەكولەمو بزووتنەوهى رزگارىخوازەكانى جىهان. بە ھۆى دەست پىشخىستنى برايانمان له ھەردوو پارچەي ئىران و عىراق له دامەزراندى ھەردوو پارتەكەيان و كاريگەرى نۇرى بزووتنەوهەكانى بارزانى نەمر، كوردە نەته وەيىەكان لە سوريا سووديان لە ئەزمۇونى برايانى كوردىستانى عىراق و لە بەرزبۇونەوهى كلپەي ھۆشىارى نەته وەيى لەو بەشە وەرگرت.

لە لايەكى دىكەوە پارتى لە كاتىكدا ھاتە ئاراوه كە ولات لە رەوشى ھەلسانەوهى نىشتىمانى و توندبوونى خەباتدا بۇو دېرى داگىركار و ھاپەيمانىيەتى بەغدا و پىلانە ئەمريكايىيەكانى دې بە سوريا بە رېڭاي ھاپەيمانىيەتى و پالەپەستۆيە سەربازىيەكان و ئاماژەدان بە

دەستدریزیەکانی تورکیاى ئەندامى ناتۆ، کوردەکان ھەلسانە سەرخو
و چوونە ناو ریزەکانی بەرگرى میللیي چەکدار بۆ بەرپەرچدانەوەی
ھەرپەشەکانی تورکیا بە داگیرکردنی خاکى سوریا و سەپاندۇنى
گریبەندە سەربازى و ئابورى و سیاسیيەکان بەسەر ولاتە
سەربەخۆیەکانی ناواچەکەدا. پەيدابۇونى پارتى لەو قۇناخەدا جاریکى
دىكە بەيەكگە يىشتەنەوە و گونجانى بەرژەوەندىيەکانى گەلى كورد
دووپات دەكتەوە لە گەل بەرژەوەندىيەکانى بزووتەنەوەي نىشتىمانى
سوریا بەگشتى، ھەروەها كارلىيکى هوشيارى نەتەوەيى ديموكراتىي
گەشەسەندۇو لای كوردەکان لە گەل رەوتى نىشتىمانى ھەلرژاو دژ
بە داگيركار و داخوازىيارى سەربەخۆيى ولات و پېشکەوتى ديموكراتى
نىشتىمانى دووپات دەكتەوە. گەشەسەندۇنى بىرى نەتەوەيى كوردى
ھىچ رۇزىك لە رۇزان ھاودۇز نەبووه لە گەل رابۇونى هيىز و پارتە
نىشتىمانىي پېشکەوتخوازەکانى عەرەبى لە سوریا.

بەم شىيە و لەو رەوشە ناواخۆيى و كوردىستانى و ناواچەيى
وجيهانىيەدا، پارتى وەكۈ پارتىيکى نەتەوەيى هاتە ئاراوه بە
سەركىدايەتى نويىنەرانى چىن و توپىزە نىشتىمانىيەکانى كۆمەلگاى
كوردى كە هوشىمندتر و رۇشىنېرتر بۇون و ھەستى نەتەوەييان
بەرزر بۇو. ئەو چىن و توپىزە جياجيانە لە ناو ریزەكانىدا كۆبۇونەوە
كە ھەلگرى بىر وەلۋىست و بنگرتەي جياواز بۇون و بىگرە ھەندىك
جار ھاولەكىش بۇون ، لەوانەش نويىنەرانى ژمارەبەك لە رىكخراوهکانى

وهك: کۆمه‌لەي لوانى ديموکراتى كورد و رىكخراوى ئازادى و هەندى له يانه رۆشنېرىيەكان. لهو قۇناخەدا سەركىدايەتى پارتى بابەتىانه درېپىنى له پىكھاتەي کۆمه‌لگايى كوردى كرد، كە تاك و توئىزى واى لى هەلگەوت زۆربەيان بريتى بۇون له رۆلەي سەركىدە لاساينەكان، دەرەبەگە گەورەكان، جوتىارە حالخۆشەكان و روناكبىرانى كارىگەر بە بىرى ئايىنىي تىكەل بە نەزعەي نەتهوهىي. بۆيە شتىكى سروشتى بۇو ئەم توئىزانە دەست بەسەر سەركىدايەتى پارتىدا بگرن و كارگەرييەكى زۆريان هەبىت بەسەر پروگرامى پارتى و هەلۋىست وسياستەكانىدا. ئەم راستىيەش بەرنگار نىه له گەل ئەوهى كەوا پارتى بە شىوه‌يەكى گشتى دەرېپىنى له ئامانجەكانى جەماوهرى بەرفراوانى گەلى كورد دەكرد بە تايىەتى له بوارى نەتهوهىيدا.

لىرەدا راستى و دروستى شىكىرنەوهى ماركسى بۇ دياردهى نەتهوهىي هەر له سەرەتاي سەرەلەنەيەوه له ولاتە ئۆرۈپايىيەكاندا بەدياردهكەويى، بە تايىەتى له فرانسا و ئەلمانيا، كە هوشىارى نەتهوهىي گەللاه دەبىت، بىرى نەتهوهىي هاوپىچ له گەل سەرەلەنە بورۇزايىيەت و دروستبۇونى كۆرپەلەي سەرمایەدارى لهو كۆمه‌لگايەدا دىتە ئاراوه. واتە پىكەيشتنى هوشىارى نەتهوهىي له كۆمه‌لگا پىشكەوتۇوه كاندا مەزتر دەبىت و سەرەلەنە سەرمایەدارى له كۆمه‌لگايەكدا واتە دروستبۇونى پىشكەوتنىكى شارستانى رۆشنېرى ماتەرى كۆمه‌لایەتى و له يەك جياكىرنەوهى چىن و هزر و هەلۋىست و

به رژه وندییه کان و واژه هینان له بیرو بۆچوونه پوچ و دارزاوه کان و کۆسپه کۆمە لایه تیه کان. بیگومان ئەم راستیانه له سەر کۆمە لگا و گەلە جیا حیا کان و لە گشت کیشوه رە کاندا دە گونجیت و گەلی کورد و کۆمە لگا کانی کوردستانیش یە کیکە له وانه. له م چوار چیوھیه دا پارتی ناساز نە بتو له گەل بنە ماى گشتی لە ناوچە کە و لە جیهان و لە و لاتانەی کە کوردستانیان لە نیوان خۆیاندا دابە شکردووه، بورژوازییە تى تازە دروست بتو شوینی پیشە وەی گرتووه و لە دوای سەربە خۆبۇن لە نۆبەرەی ئە زموونی دە سە لاتدایه و لە سە رووی بزووت نە وەی رزگاریخوازی نیشتمانی دایه، پیش ئە وەی نوشست بىنى و پروگرامە کانی بروخى لە بوارى پەرە سەندن و ديموکراتيەت و چارە سەرکردە کانی کیشە چارە نووسیيە کان و بەرەنگار بۇونە وەی داگیر کار.

ئە وەی ئاشکە رايە و بە پىى نەريتى شارستانى، بزووت نە وە کانی رزگاریخواز بەشىوھيە کى تايىھەت دە بى لە نیوان قۇنا خىك و قۇنا خىكى دىكەدا پروگرام و سەرکردايە تى و شىووازە خەباتگىرپىيە کانيان نوى بکەنە و بە مە بهستى خۆ گونجاندن لە گەل راستيە کانی پیشکە وتن و گورانى بارودقۇخ و سەرە لدانى چىن و توپىزى نوى و گورپىنى هزر و چەمکە کان بە هوی کارىگە رى گورانە کۆمە لایه تیه کان و پیشکە وتنى زانستى و تە كنە لۆزى، بەلام لە جيھانى سىيە مدا بە گشتى و لە رۆزە لاتى ناوه راستدا بە تايىھە تى و

تایبە تیتریش بزووتنەوهی کوردى ئەم جۆرە پیشکەوتىنە سروشىيە و
گواستنەوهی نەرمى لە نیوان سەركىدايەتىيەكان و هزرو
پرۆگرامەكان بە خۆوە نەديوە، بەلکو بەردەۋام دووچارى تەنگۈزە و
كارەسات و پىكىدادان و رووبەرۇوبۇونەوه بۇوە كە مۆركى دۇزمۇنكارى
بە خۆوە گرتۇوە و لە گەل خۆيدا دەمارگىرى ناوچەيى و خىلەكى و
كەسايەتى و ناوچەگەريى جولاندۇوە و ھىناويەتە ورۇزان، ئەمەش بە
ھۆى خۆبەستنەوهی سەركىدايەتىيەكان بە شوين و پايە و
هزرە كانيان تەنانەت ئەگەر لەق و ھەلەش بىت.

سیاسى - خەباتگىپى و نە لە سەر ئاستى ياسايى - ئىجرائى. ئەمەش يەكەم ھەلەنگاوتى بۇو بۇ سەركىدايەتى مىزۇوپى .

لە پىش دادگاي سەربازىدا لە نىوان سەركىدايەتى - دەستگىرکراو - دا كاتى لىپرسىن و وەرگرتنى ئىفادەكان و بەرگرى و پارىزگارى، جياوازى لە ولامدانەوەكاندا دروست بۇو، كۆمەلەيەك پابەند بۇون بە بەرنامهى پارتى (پرۆگرام و پەيرەپى ناوخۇى) و - عوسمان سەبرى - رابەرىي دەكىد، ئەوهى دىكەش پېشنىيارى بەكارھىيانى - تەكتىك - ئى نەرمى دەكىد بۇ رزگاربۇون لە حوكىمە تۈنەكانى مەزندەكراو، و - نورەدىن زازا - رابەرىيەتىي دەكىد. بەبى ئەوهى تەماشاي راستى و دروستى ئەم كۆمەلە يان ئەو كۆمەلەيە بىكەين دەبىنин كەوا روخسارى جياوازىيەكە تەنها شتىكى - تەكتىكى - بۇو، چونكە هەردوو كۆمەلە پىش دەستگىركردىيان بە بەرنامهى پارتى رازى بۇون و بەتەواوېش پابەند بۇون بەناوى پارتى - پارتى ديموکراتى كوردستان - و دروشەمەكەي - رزگاركردن و يەكبوونى كوردستان - تەنها كەمینەيەكى كەم نەبىت كە ئەو بەرنامه يان رەتكىرده و ديارتىن كەسيشان - عەبدولحەمید دەرويىش - بۇو (كە دەستگىر نەكراپۇو)، بابەتى ناكۆكى و جياوازى لە نىوان ھەۋالانى دەستگىركردا لە روخسارى ياسايى و بەدواداھاتەكانى حوكىمە دادگايىيەكانى دادگاي سەربازى تىپەپى نەكىد.

ئەوهى پىيىستە لەم بارهىيە وە دووپات بىرىتە وە ئەوهى كەوا ناكۆكى سەرەكىي لە سەركىدا يەتى -پارتى-دا كە دواتر پەرەي سەند و بۇوە تەنگۈزەيەك، لە بىنەرەتدا و ھەر لە رۆزانى يەكەمە وە، لە مەسەلەي ناوهەرۆك و سىنورى داخوازىيە نەتەوهىيەكانە وە ھەلقولا بۇو، ئايىا پارتى دەربىرەن لە خواستەكانى گەلىيکى رەسەن دەكتە كە لە سەر خاكى مىزۋوئى خۆيەتى يان كەمەنەتەوييەكى كۆچبەرە؟ ئايىا پارتى رىكخەستىيەكى ھىزى سىاسى شۇرۇشگىرپىيە يان كومەلەيەكى چاكسازىيە.

ھەقىلانى سەركىدا يەتى ئەوكات ناكۆك نەبۇون لە سەرئەم پىينىسىپانە بەلکو ھەموو يان بە يەكەمە وە يەك رەوتى نەتەوهىييان پىكدىنا لە بەرامبەر رەوتەكەي دىكە كە دواتر بە - راستەرە - ناسرا و كارى دەستگىركردىييان پىنەگە يشت.

تىپەرېنى نزىكەي دە سال بەسەرتەمەنلى پارتىدا بەس بۇ بۇ ئەوهى ھۆكارەكانى ناكۆكى لەسەرمەسەلە ھىزى سىاسى و رىكخەستىيەكان كەلەكە بىت. بە تايىەتى لەو ماوهىيەدا تىكۆشانى گەلان و بزووتە وە كانى رزگارىخوازى نىشتىمانى لە ئاسيا و ئەمەريكا لاتىنى پىشكەوتى خىرا و رابۇونى بەرچاولىان بە خۆوە بىنى، و شۇرۇشى سەركەوتتوو دىز بە داگىرکاران بەرپابۇون، ھەروەها رېئىم و حکومەتى نوى ھاتنە ئاراوه كە لە سەر رىڭاي رزگارى و پىشكەوتى بەرىيە دەچۈون، پارت و چەندىن رىكخراو و ھېز

بەتەواویه وە کەوتەنە لایەنگریکردنی دۆزى ئازادى لە جىهاندا. رەوتە
ھەرە شۆرشگىرەكان باليانكىشىا بەسەرھەموو بزووتنەوەكانى
رزگارخوازى لە جىهاندا كە ئەوکات پالپشتىان لە بازنهى ولاتە
سوسيالىستەكاندا بۇ خۆ دۆزىيە وە. گورانىكى مىتۆدى قول دروست
بۇو لە بونىادى هزىيى ھىزە شۆرشگىرىھەكاندا بە گشتى كە
تىكەلبوونى زياترى لىكەوتەوە لە نىوان "نەتەوەيى و كۆمەلایەتى" و
"رزگارخوازى و ديموكراتخوازى" و "سياسى و روشنېرى".

لە ميانى رابوونى گشتى لە ناوجەكەدا پىويستە ئامازە بە كاريگەرى
گەورەي بزووتنەوە بەرخوهدانى فەلەستىنى بکەين وەكو
شورپشىكى نىشتىمانى كە لە پىناو ئازادى و مافى چارەي خۆنۈسىن
تىدەكۆشى و هەروەها ئامازە بەھەنەن بە دەولەمەندىيى مىتۆدى و
هزىيى و نەريتە ديموكراتييەكانى ورقلى لە راكىشانى ھىزە
نىشتىمانى و پىشكەوتتخوازەكانى گەلانى جياحىاي شۆرشگىر بۇ لاي
خۆى لەوانەش گەلى كورد، هەروەها پىشكەشىرىنى پشتگىرى
مىتۆدى و خبرەي سياسى و ئاسايىشى و جەنگى و ماتەرى بەوانەيى كە
ويستوويانە. بەتاپىتەتى كىشەي فەلەستىنى هەرلە سەرەتاي
سەرەلدىانىيە وە كىشەي ناوهندىيى عەرەب و بزووتنەوەكانيان بۇوە لە
ھەموو جىڭايەكدا، دەربىزىنى لە خواتى شۆرشگىران و
ديموكراتيخوازان و نىشتىمانپەروەرانى عەرەب دەكىد لە گشت
ولاتەكانىادا. لىرەشدا دەبى لە بىر نەكىت كەوا بزووتنەوە

رزگاریخوازه کانی دیکه نور سوودیان له کەلتور و خبره کانی بزووتنه وهی نیشتمانی فەله ستینی و ئەزمۇونە کانی بە خۆشى و تالىيە کانىيە وەرگرتۇوە بە تايىبەتى لە بوارى ھاپەيمانىيەتى بەرهىي، فەلایەنیي ھزى و سیاسى و ورىكخستانى، بەيەكە وە ژيانى كۆمەلە چەكدارە کان و رىكخراوهە کان و پىۋىگرامە سیاسىيە کان (ستراتېژىيە کان و قۇناخىيە کان)، مەسەلەي پەيوەندى نىوان خەباتى سیاسى و تىكۈشانى چەكدارانە، پەروەردە كردنى كادیران و پەيوەندىيە نىونەتە وەيىيە کانە وە.

بزووتنە وە رزگاریخوازى نەوتە وەيىي كوردىش - بە ھەموو رەوتە کانى خۆيە وە - بەھۆى رەوشە داتەپىوه کانى لە سەرەتا كاندا و بەھۆى پىويىستىي بە رابەرىكى مىتۆدى و ھزى سیاسى و رۇشنبىرييە کى تىكۈشانى و پىش ئە وە نەريتە شۇرۇشكىرىيە کانى روونى لاي كەلەكە بىت و پىش ئە وە ھەولى دارشتى كەلتور و ئەزمۇونە کانى خۆى بىدات بە تايىبەتى كەلتورى بارزانىيە کان و بزووتنە وە کانى بە درخانىيە کان و بەشدارى شاعيرە بە رايىيە کان لە گەلە كرنى هۆشىيارى نەتە وەيى بە تايىبەتى - خانى -. پىش ھەموو ئەمانە بزووتنە وە كەمان خۇراكى مىتۆدى خۆى لە ئەزمۇنى شۇرۇشكىرى ديموكراتى نويى ئىرانى و تۈركىيە و عىراقى و سورىايى وەردەگرت كە ئەزمۇنیك بۇو ھېشتان تەواو نەببۇو و خۆيىشى دووچارى نور تەنگزە ھاتبۇو و لە زۆربەي حالتە كانىدا رووبەرۇوى

ریگای داخراو بووهوه به هۆی توندرهوه رهوتی چەپ به نۆری و عهقلييەتى هەلەشەی بورۋازىيەتى بچوك، چەمكە شوقىنە باوهكان، دروشمه زىدەرۆيەكانى كە بەرزكرانهوه، بەم شىيۆھى بزووتنەوهى كوردى بە پشتېستن بەو ئەزمۇونە خۆى خستە ناو تەنگزەيەكى مىتۇدى - بەرناامەيى و توشى كىشە هات لە دەستنىشانكىرىنى ئاماڭە دوور و نزيكەكانى و لە پەيوەندىيى نىوان - تايىەتىهكانى ئەو - و گشتىيەكانى نىشتىمانى و لە نىوان مەسەلە نەتهوهىيەكەى خۆى و مەسەلەي ديموکراتىيەتى گشتى و مەسەلەي بەرناامەي كۆمەلایەتى و بابەتى دۆست و دوزمنى لە ناوهوه و لە دەرھوه.

زىدەروويى ناكەين گەر بلىيىن سەرەھەلدىانى بزووتنەوهى نىشتىمانى فەلەستىنى لە ناوهراستى سەددەي راپردوو (بىستەم)دا بەو شىيۆھى كە لە سەرەوه باسمان كرد بووه بە دەرفەتى رزگاربۇونى مىتۇدى بۇ هيىزه رزگارىخواز و پىشكەوتخوازەكانى ناوجەكە بە گشتى لهوانەش بزووتنەوهى رزگارىخوازى نەتهوهىيى كوردى.

ئەو كاتە لە سورياش گۆرانى بەرچاولە بارودۇخى سىياسى و كۆمەلایەتى و ئابورى هاتەئاراوه و ململانىيى چىنايەتى توند بووه كودەتا سەربازىيەكان زۆر بۇون وەك دەربىرىنېيك لە نزىكبوونەوهى گۆرانكارى لە هاوسەنگى هيىزەكاندا و هەولۇدان بۇ دۆزىنەوهى ئەو ئەلتەرناتيفانەيى كە لە گەل رەوشى نويىدا دەگۈنجىن و ملکەچى ويىsti جەماوهرى بەرفراوانى گەلى سوريانە. لەو سالانەشدا ناكۆكى

که وته نیوان ریزه کانی حزبی به عسی عهربی سوشیالیستی
فه رمانپه وادا و به شیک لهو ناکۆکیه له سه رمه سله دیموکراتییه کان،
ئاینده سوریا، بنیاتکردنی سوشیالیستی، رهوشی چینه ملییه کان
و هله لویست له خه باتی فه له ستینی بوو هه رووه چهندین مه سله
دیکهش که جیی ناکۆکی و جیاوازی و راده ربپینی زوربهی بزووتنه وه
دیموکراتیه شورپشگیره کان بوو له ولا تدا.

پاشان شکهستی حوزه یرانی ۱۹۶۷ وه کو رووداویکی جیاکه ره وه
هاته ئاراوه و لیدانیکی ئاراسته چه مک و هزره کانی هیزه کانی باو
لهو کاتدا له بزووتنه وه نه ته وهی عهربی کرد به تایبەتی له -
ناسرییه کان و به عسییه کان - و پالینان به ره و دابه شبوون و
پیدا چوونه وه و گه ران به دوای ئه لته رناتیفه کاندا وه ک هیز و تیرپوانین
و روانگه کان. لهو که شوهه وايه دا گوندھ کانی سوریا شه پولیکی
توندو تیزی مملانی و کوشتن و برپینی به خووه بینی له نیوان گه وره
زه ویداره کان و ده ره به گه پاشماوه کان و رابه ره لاسییه کان له لایه ک
و جوتیار و کریکارانی کشتوكالی و روشنبیر و خویندھ وارانی
ناوچه کان له لایه کی دیکه وه له سه رمه سله زه و زار و یاسای
چاکسازی کشتوكالی و ده سه لاتی کومه لایه تی چینه کونه کان و
ههندی داب و نه ریتی که چهندین نه وه بوو راچا و ده کرا و له گه ل
بارودخی نویدا نه ده گونجان. هله لویسته شه پر زه و رارا و هاورپکه کانی
ده سه لاته داران بووه هۆی قولبۇونى ئه و مملانییه چونکه رژیم

هیستان خۆی یەکلا نەکربووه له بەرامبەر ئەو مەسەلانەی خراونە رwoo، هەروهەا هیچ بەرنامەیەکی دروستى سەبارەت بە مەسەلەی ديموکراتيەت و پیشکەوتنى كۆمەلایەتى نەبوو، ئەمەش بwooه هۆی ئەوهى کەوا پاشماوهى دەرەبەگە گەورەكان و توخمه كۆنەپەرسەكان خۆيان بەو كەسانەوە بپارىز و پەنا بدهن كە چۈونەته ناو دەسەلاتدا بە هۆی ئەندامىتىان له رىزەكانى حزبى فەرمانپەوادا.

جوتىارانى كورد و كورده گوندىشىنەكان بە گشتى له و پیشکەوتنانە دوورە پەريز نەبوون، بەلكو گوندە كوردىيەكان زۇر جارەمان رووبەرۇوبۇونەوهى لە نىوان جوتىارەكان و رابەرە لاسايىيەكان بە خۆوه بىنى. ئەمە ئەگەر بزانىن کەوا ئەو كات بنەماى سەرەكى پارتى ديموکراتى كوردىستان لە جوتىاران و كريكارانى كشتوكالى و رۆلەكانيان لە قوتابيان و خويىنەواران پىكھاتبۇو، بۆيە پىويىست بwoo لە سەرى ھەلۋىستىك وەرگرىت كە لە ئائىنەدەدالە گەل بەرژەوندىيەكانى خۆى و بەرژەوندىيەكانى بەردەوامبۇونى بزووتنهوهى كوردى بگونجىت. لىرەدا جۆرە هاپكىيەك لە نىوان رىزەكانى سەركىدايەتى حزب دروست بwoo لە سەرئەو ھەلۋىستەي دەبوايە پابەندى بن سەبارەت بە مەسەلەي كۆمەلایەتى، ئەم ھۆكارەش خraiيە سەر ھۆكارە سەرەكىيەكەي دىكە و مەبەستىشىم – سياسەتى نەتەوهىيە.

دیمه‌نی پیش به ستني کۆفرانسی ئابى/ ۱۹۶۵

له و ده مه وه که ناکۆکى كەوتە رىزەكانى سەركىدا يەتىدا و بەھۆى ناگە لالە بۇنى ئەو ناکۆكىيە بە شىۋەيەكى روون و ئاشكەرا و بىتوانايى هەردوو لايەنی ململانىكىار لە دەستنىشانكردنى بنەما و ناوه رۆك و روخساري ئەو ناکۆكىيە و دارىشتى لە چوارچىۋە مىتۆدىدا - بەھۆى پاشكەوتنىكى هزرى گشتى - بەلكو دياردەكانى ئەو ناکۆكىيە خۆى لە بىرىنداركردن و ناۋىزەدكردن و ژمارىدى خراپەكانى ھەندى كەس و كوتله گىرى ئىفلېچ خۆى نواند. تەنها ناکۆكىيەكانى بەرددم دادگای سەربازى سەرهەتايى بىنەما كان بۇو. لەو كەشه شدا ھەموو رىكخستنەكانى پارتى تۈوشى سېبۈون و نالەبارى و پاشەكشە ھات پاش ئەوهى بەرفراوانىيەكى جەماوهريي لە گشت ناۋچە و شاروچكەكاندا بە خۆوه بىنى. حزبە سورىايىيەكان ھەستيان بەمه كرد و دەسەلات مەترسى خۆى بەرامبەر بەو پەلھا و يىشتىنەي نەتەوهىي دەربىرلىك، بۆيە ھەلسا بە دەستگىركردنى سەركىدا يەتى و كومەلىك لە كادىرەكانى.

سه رکردايەتى پارتى نەيتوانى تەنگزەھى خۆى بەشىوازىكى رىك
چارەسەر بکات، پاش تىپەپبۇونى نزىكەي دە سالىش بەسەر
دامەزراندى پارتىدا سەرکردايەتى هەرنەيتوانى يەك ھەنگاوش
بەرھو يىشەوە بروات لە بوارى راستىرىدنه وھى بەرنامهى سىاسىي،

ئەنجامدانی دەستپېشخەری نوئى سەبارەت بە مەسەلەی نەتهوھى و مەسەلە ويسىراوهكان و مەسەلەي سىاسى نىشتىمانى و رەوشى جەماوهرى كورد و بىرى لە دۆزىنەوە زەمینەيەك نەكردەوە كە ئەو شەپۇلانەي سەر بە رىكخستان لە چىن و توئىژە كومەلايەتىه كانى جياجىا بگىتە خۆى، بە رىگاي پەروەردەكردنى كادىر و بلاوكىرنەوە هوشىارى و رۆشنېرى حزبى و بەرفراوانكىردنى ئاسقى خەباتگىپى حزبى هەروەها هىچ لىكولىنەوە ياخود شىكردنەوەيەكى دەرنەخست دەربارەي مەسەلەكانى ناكۆكى لە سەركىدايەتىدا، بەتايبەتى وەكى باسمان كرد، ناكۆكى كە لە سەر هزرى نەتهوھى، هەلۋىستى سىاسى، داخوازىيەكانى نەتهوھىيى، شىوازەكانى خەبات، ناسنامە، بىنىنى واقىعى سىاسى لە سورىا و لە ناو بزووتنةوە نىشتىمانى كوردى لە پارچەكانى دىكەي كوردىستان بۇو. هەروەها شوئىنى پارتى و بزووتنةوە كوردى لە مەسەلەي پەيوەندىيەكانى لە گەل هيڭە ديموكراتييەكاندا و پەيوەندىيەكانى لە گەل دەسەلاتدا.

لىرىشدا دەبى ئەوە بىنىنەوە ياد كەوا حالەتى شلەزانى رىكخستانى و سېبوونى سىاسى و راوهستانى راگەياندى حزبى شتىكى ويسىراو بۇو لە لايەن رەوتى راستەوەوە بەلكو لە گەل هزر و بەرژەوندىيەكانى ئەودا دەگۈنچا، چونكە ھاۋىك بۇو لە گەل حالەتى دىكە واتە يەكگرتۈويى سەركىدايەتى و چالاکىردنى كارى حزبى و سىاسى و خوازىارى و خستە رووى بەرنامە و پەرقۇزى رىك و پىك و

به هیزگردنی خه باتی نه ته وه بی. بؤیه راسته وه کان سوودیان لەم حالته وه رگرت و فوویان له ئاگرى ناكۆکى نیوان هەردۇو جەمسەرى پارتى -عوسمان سەبرى- و - نورەدین زازا- كرد و هەولیان دا ئەمە بقۇزتنەوە بە -جۆشدانى زازا- بۇ سوود وەرگىتن لە كەسايەتى، له تۆمارى پاڭ، مىژۇوه پېلە قوربانىيەكەن و هەلۋىستە ئازايە نەتەوەيەكانى ئەو، بە رىگەى خزاندى زانراوه بە نىيو بناگەكانى حزبى و جەماوھرى نىشىتمانپەروهدا كەوا ناكۆكى لە نیوان هەردۇو جەمسەردايە نەك لە نیوان گشتىان لە لايمەك و بىرى راسته وە لە لايمەكى دىكەدا. ھاوکات لە گەل ئەمەيان راسته وە کان كەوتە جولە بۇ دەست بەسەرداگرتنى پاشماوهى ئەو رىكختىنانەى ما بۇونەوە و پۇپاڭدەكردن بۇ هەلۋىستەكانىيان، بؤیه دەستىيان كرد بە گەياندى ئاستى داخوازىيەكانى نەتەوەيى بۇ نزمىرىن پلە لە روانگەى واقعى -كەمەنەتەوەيى- وە كە ما فەكانى نەتەوەيى نىيە و لە ولاتە مىژۇويەكەى خۆى ناژى بە پىچەوانەى واقعى ئەو -گەلە-ى كە ما فى چارەى خۆنۈسىنى ھەيە، بەمەش يەكەم خواستى دەسەلاتى فەرمانپەوايى بە جىھىننا وەكىو مەرجىكى رەفتارى كردن و ئامرازىكى خۆ پاراستن لە دەستىگىركىردن و راوه دونان. سەبارەت بە هەلۋىست بەرامبەر بە بزووتەوەي رزگارىخوازى كورد لە بەشەكانى دىكەى كوردىستان و لە پىش ھەموويانەوە شۆرشى كورد لە كوردىستانى عيراق، وەكى ئاشكەرايە لە سالى (١٩٦٤)ھو ناكۆكى كەوتە نیوان

سەرکردایەتی شۆرپش و پارتى ديموكراتى كوردستان و تەقينەوهى دواخرا تا سالى ۱۹۶۶ ، له ماوهىه شدا شاندەكانى پارتىمان ناوە ناوە سەردانى كوردستانى عيراقيان دەكىد و سەرانى راستەرەوهەكان لە زۆربەي سەردانەكاندا بەشدارىييان دەكىد و چاوان بە هاوتاكانيان دەكەوت له رەوتى-۶۶-، بەلكو پشتگىرى هەلۋىستەكانيان دەكىد و رىككەوتتىنامەيان لە پشتەوهى سەرکردایەتى پارتى له گەل سازدەكىدىن. ئەم سەردانانەش له (۱۹۵۸) ھوھ بەردىھوامبۇون تاكو سالى ۱۹۶۶. ئاشكەراشە كەوا ئەو بەياننامەيەى كە بە ناوى پارتىمانەوه بە سەرپەرشتى راستەوخۇى هيئماكانى راستەرەولە كۆتايى سالى ۱۹۶۴ دەرچۈو، وەكىو هەلۋىست راگەياندىن بۇو بەرامبەر ئەو ناكۆكىيەى لە شۆرپشى كورد روويىدا دژايەتىكىدىن سەرکردایەتى شۆرپش و بارزانى نەمرى سەركىرىدى شۆرپش و چۈونەپال رەوتى-۶۶-. ئەمەش ھەستى ھەموو ئەندامانى پارتى بە سەرکردایەتى وقاعىدەوه بىرىندار كرد و دەربېرىنى لە هەلۋىستى راستەقينەى زۆرينى نەدەكىد. ھەروەها پەيوەندىيەكانى- عەبدولحەميد دەرويىش- ديارتىن رابەرى نەتهوھىيە راستەرەوهەكان لە گەل سەرانى-۶۶- نەبراولە سالى (۱۹۶۳) ھوھ نامە و رىنمايىيەكانى دەربارەى مەملانى لە گەل بارزانىدا پىيدەگەيىشت و ئەویش تىرپوانىنى ئەو رەوتە دژەكارەى سەرکردایەتى شۆرپش، بەوانەى دەرۋوبەرى و شويىنکەوتتووهەكانى خۆى رادەگەياند، ئەمەش

سەرپیچیکردن بۇ لە بەندەكانى پەيرەوى ناوخۇ و پابەندىيەكانى
پارتايەتى وئىسولە باوهەكان.

بەم جۆرە ھەلۋىستى راستەرەوە نەتهوھىيەكان پاشتى بە دوو بىنەما
بەستبۇو، يەكەميان گواستنەوەي ھەوالى نادروست و لايەنگر بۇ
رەوتى-٦٦ - سەبارەت بە شۇرۇش. دووهەميشيان كاركردن بۇ بۇ
قۇولىڭىزنى ملکەچبۇونى ھىزى و سىياسى بۇ ئەو رەوتە. ئەمەش
كارىكە تىيگەيشتنى ئاسانە، چۈنكە ئەو مىملانىيەي كە لەو قۇناخەدا
لە شوينى پېشەوەي بزووتنەوەي نەتهوھىيى كورد بەرپابۇو، مەبەستم
گورەپانى كوردستانى عىراقە، مىملانىيەكى قۇول بۇو، بۇو بە
مىملانىيەكى خويىناوى بۇ دەيان سال و تاكو ئىستاش تەواو نەبۇو
ھەرچەندە شىّوازى دىكەي بە خۇوە گرتۇوە. ئەو مىملانىيە بە
ھەردۇو شىّوازى ستۇونى و ئاسقۇيى راڭشا و سنۇورى شۇرۇش و
كوردستانى عىراقى بېرى و كارى لە گشت گورەپانەكانى پارچەكانى
كوردستان و دەرەوەشى كرد و شىّوهەيەكى نەتهوھىيى بە خۇوە بىنى،
ئەوەش يەكەم مىملانىيى نوئىيە لە مىئۇوەي بزووتنەوەي رىزگارىخوازى
كوردىدا كە ئەم پەرسەندنە بە خۇوە دەبىنى و لە بەشىكەوە
دەچىتە گشت گورەپانى نەتهوھىيەوە. ئەنجامەكەشى دابەشبوونى
بزووتنەوەي نەتهوھىي بۇ بۇ سەر دوو ئاراستە. يەكىكىيان
نىشتىمانى ديموکراتى ئاشتىخوازە بە چەسپاوه نەتهوھىيەكانى
وھەلۋىستە رۇون و ئاشكەرا و بنېرەكانى دەناسرى، ئەوی دىكەش

موغامر و سهوداکار و هەلپەرسەتە. بىگومان لە سايەي ئەم گشتىكىرنە سەرتاسەريەشدا، هەر بەشىڭ لە بەشەكانى كوردىستان خسلەتى تايىبەتى خۆى هەبوو و هەر گۇرەپانىك دەرهاویشتهى خۆى هەبوو لە سەرەلەدانى كۆمەلەكاندا بەپىي بازىدۇخى خۆى لە رووى بىر و هەلويىستى سىياسى و كردەوەكانىيەوە بەلام خسلەتى گشتى سەرەلەدانى رەوتە راستەرەوەكانى سەوداکار بۇو لە سەر دۆزى كورد لە ژىئىر ناونىشان و دروشمى جىاجىادا. بە تىپەربۇونى كات ئەم رەوتانە بۇون بە نىمچە قوتابخانەيەكى هزرى سىياسى و موريد و شوينكەوتۇوى خۆى دۆزىيەوە لە هەموو پارچەكانى كوردىستاندا. وەكى باسېشمان كرد بە هۆى مۆركى هەلپەرسەتەنەي خۆى رەوت و كۆمەلەي وا دەردەهاویشىت كە لە نىوان راستەرەوە كانى سەوداکار و چەپرەوى قومارباز دىت و دەپروات و لەكۆتايىشدا لە دوو مەسەلەدا يەكىدەگەن، يەكەميان شوينى هەناسەھەلکىشانى ئەو رېيمە چەوسىنەر و شۆقىنىيانەيە كە كوردىستانيان لە نىوان خۆياندا دابەش كردووه و دەروازەيانە بۇ سەرەتاتكى كردن بە سەر رەوشى كورد بە بەكارھىنانى توند و تىرى و پاكتاوكىردىنە رەگەزى و و ئەحتواي سىياسى و پەرش و پەرتىكىردن و پىلانەكانى لە ناوبرىن. دووه مىشيان زيان گەياندنه بەو دەسکەوتانەي كە بە قوربانىيەكانى گەلى كورد و خەباتەكەي بە سەرگىردايەتى رەوتى نىشتىمانى ديموكراتى هاتۇونەتە ئاراوه و زىاتر لە چىل سالە و تاكو ئىستاش ئەم رەوتانەي

قوتابخانه‌ی - راسترپه‌وی هله‌که‌راو - چهندین ده‌رفه‌تی گران به‌ها له دهست دهدن.

گه‌ر له سه‌ر ئاستى گشتيدا مه‌سه‌له‌ي نه‌ته‌وه‌ي و هله‌لويس‌ت و هرگرتن ته‌وه‌ری سه‌ره‌كی پیک بیئن له ململانی‌ي نیوان هه‌ردوو ئاراسته‌دا، خو ئه‌وه ئه‌زمونی پارتی و بزهوتنه‌وه‌ی کورد له به‌شی رۆژئاوا‌دا ئاشکه‌راتر دیاره. هه‌روه‌کو له سه‌ره‌وه‌ش باسمان کرد، يه‌که‌م ناکۆکی‌ی که له نیو سه‌رك‌دایه‌تی پارتی سه‌ريه‌لدا بۆ بابه‌تی نه‌ته‌وه‌ي ده‌گه‌پیت‌ه‌وه‌ له رووی رۆلی ئامرازی نه‌ته‌وه‌ي و داخوازی‌ی‌ه‌کانی نه‌ته‌وه‌ي و به‌رنا‌مه‌ی نه‌ته‌وه‌ي. هه‌روه‌ها له سه‌ره‌تادا ئاراسته‌ی - راسترپه‌و - پاشگه‌زبونه‌وه‌ به‌ ریگ‌ای - ده‌ستکیشانه‌وه‌ی سه‌رانيان له کار - پاش ئه‌وه‌ی بیئيان که‌وا زورینه پابه‌ندن به به‌رنا‌مه‌ی نه‌ته‌وه‌ي، به‌لام دوای ده‌ستگیرکردنی سه‌رك‌دایه‌تی می‌ژویی که له پیش دادگای سه‌ربازی له سه‌ر - تاكتیک - ناکۆك بون، ئه‌وان دیسان سه‌ر له نوی‌گه‌پانه‌وه‌ پاش ئه‌وه‌ی هه‌ستیان کرد که‌وا گوپه‌پان له باره بۆ ده‌ست‌اگرتنيان به سه‌ر حزدا.

کونفرانسی پینجه‌می ئابی سالی ۱۹۶۵ به‌وه جیا کرایه‌وه که‌وا به‌شدابووانی دوای دانیشتن و وتوویژی زور ناونيشانه‌کانی ته‌نگژه‌ی ناو پارتیان هله‌نجا و مه‌سه‌له راسته‌قینه‌کانی ناکۆکیان گه‌لله‌کرد و په‌نجه‌یان خسته سه‌ر برين و جه‌ختیان له سه‌رسی مه‌سه‌له کرد:

مه‌سەلەی يەكەم، بەرنامەی پارتى نەته‌وهىي، كە خستنەرووى پرسىارى نەته‌وهىي (ئىمە كىيىن؟) دەگرىتە خۆ، ئايا ئىمە گەلين يان كەمەنەته‌وهىن؟ - وەك كە راسترەوهەكان دەلىن - و ئىمە چىمان دەۋى، مافەكانى نەته‌وهىي بەپىي پرېنىسىپى مافى چارەمى خۆنۇسىن ياخود تەنها هەندى داخوازى رۆشنبىرى؟ چۆن پىناسەمى حزب دەكرىت؟ ئايا ئامرازىيکى سىاسى خەباتگىرپى شۆرپشگىرپى رىڭخراوهىيە ياخود كۆمەلەيەكى چاكسازىيە؟ مەسەلەى دووه‌ميش ئامرازەكانى خەباتكردن و شىيوازى رووبەرووبونەوهى پىلانە شۆفينيەكانە، بە تايىھەتى پاش جىيەجىكىدىنى پشتىنەى عەرهبى - و ئايا ئىمە بەشىكىن لە هيىزه ديموكراتىيەكانى سورىا و لە پاشانىشدا ھاوپەيمانىيەتىان لە گەل دەبەستىن ياخود خۆمان بە رىگاى دەزگا و كارگىرپىيەكانەوه دەدەينە پال دەسەلات؟ ئايا شويىنى ئىمە لە كويىيە لە كىشە سىاسى و كۆمەلايەتىيەكانى ولاتدا؟ ئايا ئىمە لە بزووتنه‌وهى گورانگارى سىاسى گشتىداين يان شويىنى ئىمە لە تەنېشىت دەسەلات و رژىمە؟ مەسەلەى سىيىھەميش ھەلۋىستى ئىمە بۇ لە بەرامبەر مەسەلەى نەته‌ويى كورستان و لە سەروويانەوهش شۆرپشى كورد لە عىراق، ئايا ئىمە لە گەل سەركىدايەتىي رەوا و شەرعىنە بە سەركىدايەتى بارزانى نەمر يان لەگەل رەوتى - ٦٦ - دا.

بە كورتى كۆنفرانسەكە كۆمەلە پرېنىسىپىكى بە شىيوهى بىرپارپ و راسپارده دارپشت، كە رىبازى پىشۇو و سىاسەتەكانى سەركىدايەتى

پیشووی به شیوه‌یه کی گشتی ره‌تکرده‌وه و وشکی و سربیونی و دوودلیی ئەم سەرکردایه‌تیه لە ئەنجامدانی چاکسازی لە حزبدا مەحکوم کرد و بەرپرسیاریه‌تى ئەوهی روویدابوو خسته سەر ئەستۆی ئاراسته‌ی راسته‌و لە سەرکرداییه‌تیدا و سەرکرداییه‌تیه کی کاتییان پیکھەینا بە مەبەستى خۇ ئاماده‌کردن بۆ کۆنگره‌یه کی گشتی پارتی بە ئاماده‌بۇونى تەواوی ئەندامانی سەرکردایه‌تى پیشووی هەلۋەشاو. پارتی و بزووتنەوهی نەتەوهی بە گشتی بە بەشیک لە ھیزە نیشتمانی و ديموکراتیه کانی وەلات دانرا و داواي سزادانی سەرانی ئاراسته‌ی راسته‌و کرد ئەوانەی کە دەستیان تیکەل ببۇ لە رستنی پەيوەندى نەینى لە گەل دەزگاکانی دەسەلەتدا، لەو رۇانگەیەشەوە ھەنگاوشەنری کەوا گەلەیک ھەیە بەناوی گەلی کورد و تەواوی بە ماکانی نەتەوهی و خۆبەستنەوهی بە مافە نەتەويیە نەگۈرەکانی ھەیە کە جىيى سەوداکردن نىن، و راوهستان لە گەل شۆرشى كورد و سەرکردایه‌تیيە شەرعىيە مىژۇوييە کەی بە رابه‌رایه‌تى بارزانى نەمر و پیشکەشکەنلىكى ھاوکارى و پالپشتى بۆى لە ھەموو بوارەكاندا. بەم شیوه‌یه دەبىنین چۆن تايىەتمەندى گۇرپانە کەمان سەبارەت بە ناوی چەپرەوی نەتەوهی و راسته‌وی نەتەوهی گەلە بۇ.

ئىمە لە سەر رىچکەکانى ماركسىزمى سۆقىيەتى، چىنى، ئەلبانىيى، ئۆرۆماركسىزمى نوى و ترۆتسكىزم ناكۆك نەبووين. پارتىمان لە سلى

۱۹۷۳ وه پابهندی خۆی بە مارکسیزمی لینینی بە دیارخست، واته دوای کۆنفرانس بە هەشت سال، ململانیمان لە سەرپاڭدەره تەواوهکانی چینایەتى نەبوو، چونکە زۆربەی کاتەکان بە ماکانی ھەردۇو لا وەک بۇون لە رووی رۇواندىنگەی كۆمەلايەتىە وە لە بەر ئەوەی ئىمە بزووتنەوەيەكى نەتەوەيى و پارتىيکى ديموکراتى بۇوين و پارتىيکى نىونەتەوەيى نەبۇوين وەکو حزبى كۆمۆنيستى سورىا، ھەر بۆيەش لە خشتهى کارەكانماندا شتىيکى وا نەبۇوكەوا لە مەسەلە مىتۆدييە فەلسەفييەكانى و ھاودڙەكانى بدويىن، چونکە لە ئەركە سەركەنەكانمان نەبوو، بەلكو زور جار خۆمان لە چۈونە ناو گفتۇگۆكردن لە سەرمەسەلە ئايىنىيەكان و داب و نەرىتەكان و كەلهپور بەلا دەنا. ئەگەر ناكۆكىيەكىيەكىش ھەبوايە لە سەرمەسەلە ئايىلۇرچىيەكان سەبارەت بە بزووتنەوەيى نەتەوەيى كورد لە گەل لايەنەكانى دىكە خۆ ئەوە لە گەل ئاراستەي-كۆسمۆپۆليتى- بۇ (كەبىر باوەر نەتەوەييان نەبوو) و كوردە كۆمۆنيستەكانى ناو حزبى كۆمۆنيستى سورىا پىشەوايەتىان دەكردن. بۆيە دىسان دووپات دەكەينەوە كەوا ناكۆكى لە نىوان چەپ و راستدا لە چوارچىيە كارى نەتەوەيى بۇ نەك چینایەتى. لە ئەنجامىشد ئاراستەي چەپ لايەنى بەرژەوەندىيەكانى زۇرىنەي رۆلە چەوساوهكانى گەلى كوردى گرت بە حوكمى نويىنەرايەتىكىردى هزر و ھەلۋىستى زۇرىنەي جەماوهرى كوردى پابەند بە مەسەلە نەتەوەيىيەكانى خۆيەوە، ئەو

زورینه‌یه‌ی که پیکهاتبوو له جوتیار و ههزار و کریکارانی کشتوكالی و توییز و که‌ساییه‌تیه نیشتمان په روهره دهولمه‌ند و حالخوشه‌کان و رابه‌ره لاساییه‌کان و خوینده‌واران له قوتابیان و روشنبیران که توییزی ههره به‌رفراوان بون. پاشان به هۆی کاریگەری هۆکاره ناوخۆییه‌کان و ناکۆکى له سه‌ر هەلۆیست و سیاسه‌تەکان ریزبۇونىيىكى هزرى سیاسى ئاشکەرا هاتە ئاراوه که خویندنه‌وهى ناونیشانه سه‌رەکییه‌کانى مەسەله‌کانى ناکۆکى ئاسان دەکات، ئەمەش جارى يەکەمە له مىڭۈۈزۈ بزووتنەوهى روودەدات، كەی كورتىيەكە داقلىشانى حزب بۇو بۇ دوو بال: چەپرەوى نەتەوهىيى و راستەرەوى نەتەوهىيى، هەر يەكىكىيان بەرنامه و هەلۆیست و رەوشتى خۆى هەيە، رۆزگارىش واى خواست كەوا مەسەله‌کانى ناکۆکى له نىوان هەردۇو لايەندا له سه‌ر مەسەله ستراتىيې سه‌رەکییه‌کان بىت نەك تەنها له سه‌ر تاكتىكى سیاسى، ئەمەش بۇوه هۆى كەوا داقلىشانه كە ئاسقۇيى و ئەستۇونى بىت، ئەگەرچى دواى سى سالىش ناکۆكىيەكە ھىستان بەردەوامە و مىملانىيەكە هەر هەيە و بەلگە و نىشانه‌کان وا پىشان دەدەن كەوا بەردەوام دەبىت تا وەکو بزووتنەوهى نەتەوهىيى كوردى لە قۇناخى رزگارىخوازى نیشتمانى دايە و لە دواى چارەسەركردنى كىشەى كوردىش له سورىيا ناکۆكىيەكە هەر سەرەلەدەداتەوه بەلام بە شىۋاز و ناوه‌رۆكى دىكەوه.

کۆنفرانسەكە لە شوینىك لە تەنېشت مالەكەمان لە گوندى جەمعايمە
بەسترا و هەمان شوينى بەستنى كۆنفرانسى چوارەمى سالى ۱۹۶۴
بۇو كاتىيەكە ھىشتن پارتى بە يەكگرتۇو دادەنرا. (۲۲) ھەقىل لە^۱
چىن و توئىژە كۆمەلایەتىيەكانى جياجىا بە شداريان تىدا كرد و
ھەموويان لە كەسان و كاديرانى پىشەوه و پىشەنگ بۇون و ھەستيان
بە بەرپرسىارييەتى نەتەوهىي و نىشتىمانى و حزبى دەكىد و دلگەرم
بۇون بۇ رىزگارلىرىنى رىكخراوه سىاسيەكەيان و زوربەي ئەوانەش لە^۲
رېكخستنى ھەندىكىيەتىيە كانى جەزىرە بۇون و ھەندىكىيەشيان نوينەرايىتى
رېكخستنى ھزبىيان دەكىد لە زاكۆي دىمەشقدا. رېكخستن لە ناوجەمى
كوبانىيە و چىاى كوردىكان ھاتبۇوه سرپىكىن ياخود نىمچە نەماو بۇو
بە ھۆى دەستگىرلىرىنى ھەندىكىيەشيان و ئاشكەرابۇونى لىپرسراوانى، بانگەھىشت
نەكىدىنى ئەندامانى سەركەدايەتى لە ئەنجامى بېرىرىكەوه ھات كە بە
كۆمەل وەرگىرا بۇو، بەتايبەتى زوربەي زوريان لە گرتۇوخانەي
مەددەنىي شارى حلەب بۇون وشىتىكى ئاسايىي و لۆجييكتى كەوا
توخمه راستەرەوه كانى بەرپرس لە تەنگۈزەكە بانگەھىشت نەكىرىن كە بۇ
خۆيان خەريكى خۆشگۈزەرانى و رابواردن بۇون. لە نىيۇ ئەو
ژمارەيەشدا ھەندىك توانيان تا كۆتايى لە رېپەوه كە بەردەۋام بن و
ھەندىكىش خۆيان دوورە پەرەز راگرت لە - رووبەرووبۇونەوه كانى
رېكخستنى سىاسيى - لە بەر ھۆيەكانى تايىبەتمەند بە كارى
فەرمانبەرائىيەتى وئاسايىشى خۆيان بەلام ھەرنزىك مانەوه لە رېبازى

نوئ و وپه یوهندی خۆشەویستى و دۆستايەتىان لە گەل پارتىدا
پاراست.

پاش تەواوبۇنى كارەكانى كۆنفرانس كە وەك ووتمان سەركىدايەتىيەكى كاتىيى هەلبىزارد و بەيانى كۆتايى بلاوكىرىدەوە، حەسانەوە يىكى مىلى لە نىيۇ ناھنەدە پارتىيەكان و نىشتىمانپەروەرە سەربەخۆيەكان ھاتەئاراوە. راستەرپەوە كانىش توشى سەرسورپمان و نائومىدى ھاتن بە ھۆى سەركەوتى ھەنگاوى يەكەم لە سەرپىگای دوور و درىيىزدا، بە تايىبەتى پاش خويىندنەوەي بىپىار و رىنمايىيەكانى ھزرى و سىياسىي كە بە روودانى بۆمەلەرزەيەك دەچوو لە كۆمەلگاى كوردىدا و لە جەرگەي بزووتنهوەي نەتەوەيىدا بەلکو لە گورپەپانى كوردىستاندا بە گشتى، وەك يەكەم دياردەي ھزرى- رۆشنېرى كە بەم شىيوه روون و بويىرانەيە رووبدات. بەبى زىادەرپقىي يەكەم ھەولى چاكسازى رىشهيى بولە پارتىيەكى كوردىستانىدا بە تىپوانىنىيەكى زانستيانە و بابەتىيانە ھەموو كارتىيەكان و لايهەنە ناوخۆيى و سورىايى و كوردىستانى و جىهانىيەكان وەرگرىت و بخويىنېتەوە. زۇريشى ناخايىاند ئەزمۇونە تازەكە بەرنامە مىتۆديە تەواوهكەي پېشكەش كرد سەبارەت بە ھەردوو مەسەلەي نەتەوەيى و نىشتىمانى و كارى بەرهىي لە سەر ئاستى بزووتنهوەي نەتەوەيى كوردى و بزووتنهوەي نىشتىمانى ديموكراتى لە سورىا و بزووتنهوەي رزگارىخوازى كوردىستانى لە ناوجەكەدا.

هه رچه نده له سهره تادا راستره وه کان وايان خو پيشاندا که بايه خ
نادهن به مهسه له که و خويان وا پيشاندا که وا ئه م رووداوه به
لایانه وه کاريکى قليشانه يي منالانه يه و هيق کاريگه رى نيه، به لام له
هه مان کاتيشدا هه ولياندا رووداوه که بگرنه خويان به رىگاي
مانوركден، به داخه وه ش ههندىك له که س له سه ركرد ايه تى
خزمه تىكى گهوره ي راستره وه کانيان کرد و به گه رمييه وه به شداريان
له -پيلانى- - له ناوبردنى بريار و ئه نجامه کانى كونفرانسيان کرد،
هه رچه نده له پاشاندا پاشگه ز بوونه وه، به لام بهم کاره يان به شداريان
له دريژبونى ته مهنى راستره وه کان کرد. له به رامبه رئه م هه مو
مانورانه دا، سه ركرد ايه تى کاتى به بروابونىكى مه زنه وه له به رامبه
رووداوه کان راوه ستا و که وته ره فتارکدن و گفتوكوکردن له گه ل ئه و
پيشنيار و گه نگه شه و چاره سه رانه ي خرابونه رهو، چونکه مه به ستى
رزگارکردن و يه كگرتني پارتى بوله سه ربنه ما پرينسبيپه کانى
نوئ.

كونفرانسە که ئاماذه کرا و به سترا به بى ئه وه يه که س له
ئه ندامانى سه ركرد ايه تى پىي بزانى. پيش به ستى كونفرانس به
سالىك، من له حله بboom، له هاوينى ۱۹۶۴ بۇ به شداريكىردن له
خيوه تگاي لاوانى قوناخى دواناوه ندى ناوجه ي -راموسه- به
به شدارى قوتابيانى حه سه که و ديرلزور و رقه و حله ب که نزيكه ي
مانگىكى خاياند. چەند رووداويك له و خيوه تگايه دروستبۈن که

هەرگىز لە ياد ناچنەوە لەوانەش رووداوى رووبۇونەوەي-
رەگەزپەرنىتەنەي- نىوان قوتابىيە بەعسىيەكان و هەندىك لە
كوردەكانى جزىرە كە هەقالانى ئىمە بۇون، لە پىناؤ دۆزىنەوەي
جۆرە -هاوسەنگىيەك- چۈرم بەدواى هەقالانماnda گەپام لە پارىزگاي
حەلەب و ئاشنايىم لە گەل پەيداكردن و هەماھەنگى و ھاوکارى لە
نىوانماnda دروستبوو لەو -رووبۇونەوانە-دا بۇ بەرگىرىكىردىن لە
خۆمان لە بەرامبەر شەرەنگىزى شۆقىنیيانەي هەندىك لە بەعسىيەكان.
كار گەيشتە رابەرەكانى خىوهتگا -يوسف كەنغان و جۆرج ئەنتى-
ئەوەي دووهمىش خەلگى قامشلۇ بۇو و ئەفسەريچىكى بەعسى بۇو لە
كاتى ياخىبۇونى -سەليم حاتوم- كۈزرا و كىشەكە چارەسەر كرا.
رووداوى دووهمىش ئەو پىكىدادانە خويىناوييانە بۇون كە لە نىوان
قوتابىيە بەعسىيەكان و ناسرىيەكاندا رووييان دا و خەرىك بۇو
فيتنەيەكى گەورەلىيىكەۋىتەوە ئەگەر خۇتىھەل قورتانى
سەركىدايەتىيە بالاكان نەبوايە، لەم بارەشەوە سەركىدايەتى لقى
حزب لە حەلەب بە مەبەستى ناوبىزىكىردىنى پىكىدادانەكە رايانكىردى بۇ
ئەۋى و ئەحمد ئەبو سالح- ئى وەزىر و ئەندامى سەركىدايەتى
بەعس لە گەليان بۇو ويستى هەندىك تەنگۈزەكە خاوبكاتەوە و لە
ووتەي خۆيدا ستايىشى ناسرىيەكان و جەمال عەبدولناسرى كرد.
نايشارمهوھ ئىمە لەو پىكىدادانانەدا لەگەل ناسرىيەكان راوهستاين كە
لە دەرەوەي دەسەلات بۇون. پاش تەواوبۇونى خىوهتگاكە لە

خۆمەوە بىرم كرده وە سەردانى هەۋالانى سەركىدا يەتىمان لە زىندانى حەلەب بىكەم، لە نىوانىاندا تەنها (عەبدوللا مەلا عەلى)م دەناسى، گەيشتمە زىندان و كىسەيەكى مىوه م پى بوو، داواي ئەوم كرد. هات و شەپرزە دىاربۇو و پىيى سەير بۇو. پاش پرسىن لە حاىى ئەو و هەۋالان پىيم گووت: دەمەوى ئاپقۇ -ئۆسمان سەبرى- و ئەوانى دىكە بېينم و باسى شەۋانى رەوشى پارتى لە گەلياندا بىكەم و گۈئى لە را و پىشنىارەكانىيان بىڭرم سەبارەت بەو چارە سەريانەي كە لە دىدى ئەوان دەكى ئەنجام بىرىن، چونكە لە قاعىدە كولانىك ھەيە بە تايىەتى بەرامبەر كرده وە و رەفتارەكانى رەوتى راستەرەو. وا پىكھاتىن دووبارە سەردانىان بىكەمەوە و ئەويش ئاگادارى ئاپقۇ ئۆسمان و ئەوانى دىكە بکاتەوە لەوهى كە لە نىوان ھەردووكماんだ باسکرا و لە سەرى پىكھاتوين. من -عەبدوللا مەلا عەلى-م باش دەناسى و لىپرسراوى من بۇو و ئەندامىكى ناسراوى سەركىدا يەتى بۇو لە جزىرە و كابرايەكى ئازاو روورۇو بۇو، پىش دەستگىر كىرىنىشى لە رۆزانى راونانى لە لايەن ئاسايشەوە سەردانى مالىمانى دەكىد لە گوندى جەمعايمە. لە سەردانى دووهەمدا دىسان داواي ئەوم كرده، ئەم جارەيان خۆى و ئۆسمان سەبرى و رەشىد حەمۆ و كەمال عەبدى و ھەندىكى دىكەش بەدياركەوتى. تىيانگەياندىم كەوا ئەوان دەزانن تەنگۈزەكە گەورە بۇوە بارودۇخەكە مەترسىي ھەيە و ھەروەها دەزانن كەوا ھۆكارى سەرەكى پىلانگىرپى راستەرەوەكانە بە تايىەتى

- عه بدوله ميد ده رویش - و ئه وان له گەل هەر کارىكى رزگارى
چاكسازىن كە له لايەن قاعيده وە ئەنجام بدرىت.

- له سەر بانگھېشتى ھە قال - مە حەمەد عە بدو - سەردانى ناوجەي
- چيائى كورده كان - م كرد و نزىكەي مانگىكىم بە سەر برد و
سەردانىكى شادى به خش بۇو، تىادا چىزم لە جوانى شاخ و دلىپاكى
خەلکەكەي و سروشته جوانەكەي وەرگرت و يە كەم سەردانىش بۇو
بۇ ناوجەكە، ھەروها ديسان بۇ يە كەم جاريش سەردانى ديمەشقم
كرد، پاشانىش گەرامە وە قامشلو جاريكى ديكە له گەل ھە قالان و
دۆستان كە وتمە وە ناو كەش و خەمەكانى رزگاركردنى پارتى تا وە كو
له سالى دووه مدا كاتى ديارىكراوى هات. نايشارمه وە كەوا سەردانم
بۇ ھە قالان له زيندان هيىز و پشتگىرىيەكى گيانىي پىيە خشىن كە
پلەي بە پىرۇھۇونى و سووربۇونى ئىمەي بە رابەركرد.

وەك باسم كرد سەركردايەتى كاتى بە پىيى رىنماييەكانى كۆنفرانس
برپيارى دا پە يوهندى بە تەواوى ئەندامانى سەركردايەتى پىشىووه
بكت بە بى ئەوهى هيچ كەس لىي بە دەر بىت و ئەنجام و بپيارەكانى
كۆنفرانسيان پى رابگەيەنرىت و بزانرىت ھەلۋىستيان چىه بە رامبەر
بە رووداوه و چەند ئامادەييان ھەيە بۇ بە پىرە وە هاتن و هاوكارى
كردن بە بى ئەوهى داوايان لى بكرىت بىنە ناو سەركردايەتى كاتىيە وە
و ئەمهيان بۇ قۇناخىكى ديكە واز لى بھىنرى.

هه قالان منيان راسپارد بۇ ئەنجامدانى ئەم ئەركە لە گەل هەقالانى حەلەب و ديمەشق كە لە زىندان دەرچۈوبۇون و پەيوەندىم لەگەل نۆربەيان كرد و دوايىنيان ئۆسمان سەبرى بۇو لە ديمەشق، پاش گەپانەوەم بۇ قامشلو كۆبۈونەوەيەكى سەركىدايەتى كاتىمان بەست ئەوەي روويىدابۇ خستمانە روو و بۆمان دەركەوت كەوا لە ولامەكاندا جياوازى هەيە. نۆربەيان ولامەكانىيان دواخست و دوودل بۇون و بەشىكىيان ولامىان ديانەوە، ولامى ئاپق ئۆسمان سەبرى لە هەر ھەمووپيان روونتر بۇو و ئامادەيى تەواوى خۆى دەربىرى بۇو بۇ ھاوکارىكىدن لە گەل ئىمە بەپىي بېيار و دروشمىكاني كۆنفرانس. پاش وتۈۋىئىزىكىدن راي نۆرينهمان ئەوە بۇو كەوا پىيويستە پەنا بۇ بەر ژمارەيەك لە ئەندامانى سەركىدايەتى پىشىو بېھين لەوانەي كە مەرجەكانى خەباتگىپى و ھزرى نەتەوهىيان تىدىايە و رابردووى پاكىان هەيە، بە تايىەتى سەركىدايەتى كاتى، سەركىدەيى ئەزمۇوندارى تىدا نەبۇو تەنها -مەحەممەد نیو- نەبىت ئەوانى دىكە نۆربەي ھەرە نۆريان نەوەي گەنج بۇون و ئامادەيىيان ھەبۇو ھەرھىچ نەبىت چواركەس قبول بىرىن، ئەوانەش بە پىي ھەلسەنگاندەكانمان -ئۆسمان سەبرى، عەبدوللا مەلا عەلى، مەحەممەد مەلا ئەحمدە و كەمال عەبدى بۇون و نەمان دەزانى پەند لەوهدا نىيە كە ئىمە ئەمانە قبول بىكەين بەلكو لەوهدايە كە ئايا ئەوانە يەكتىر قبول دەكەن.

له گه رمهی ئاماده کارییه کانی کۆنفرانسدا من خۆم بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوە کانی بە کالۆریا ئاماده دەکرد و خۆم و مالەوشمان ترسمان هەبوو له دەرنە چوونم و هیچ بواریکیشم بە دەسته وە نەبوو بۆ خۆیندن تەنها مانگى پیش تاقیکردنەوە کان نەبیت و ئەنجامە کەم شتىکى مەزندە کراو نەبوو و له تاقیکردنەوە کاندا دەرچووم بە پلەی ٦٢٪ لە کۆی گشتى. کاتىك كە قوتابى سەرەتا يى بۈوم لە قوتابخانە سەلاحە دىن لە قامشلوو و پر بۈوم لە هەستى نەتە وەيى لە سالە کانى يە كەمى دامەز زاندى پارتى و ناسراویش بۈوم بە وەيى كە بچووكترىن ئەندامى پارتى بۈوم لە و ماوه يەدا. رۆژىك لە رۆژە کانى سالى خويىندى ١٩٥٨-١٩٥٩ لە يەكىك لە مەمەرە کانى قوتابخانە دا پارچە كاخەزىك دۆزىيە وە، هەلمگرتە وە خويىندە وە، بىنیم چامە يە كى شاعيرى گەورە ئە حمەدە خانىي بە زمانى كوردى تىدایە. له سەرەتا سەرم سۈرپما و پاشان بە هەست زانيم كەوا هى مامۆستا مە حەمدە مەلا ئە حمەدە كە مامۆستا بۇو له قوتابخانە كە، لىيى نزىك بۈومە وە كاخەزە كەم دايىيە وە ئە ويش چەپ و راست رووانى و پاشان كاخەزە كە خستە گىرفانى و سوپاسى كردم، ئە و كات هەستم بە گەورە يى كرد و پاشان له دوورە وە بۈوين بە برادەر. دواي گە يىشتنم بە قۆناخى ئامادە يى و دواناوهندى لە دواناوهندى - ئە لعروبە - له رۆژئاواي قامشلوو له گەل هە قال - نورى حاجى - دەستەي لىپرسراو بۈوم لە رىكخستنى قوتابيان، له و سالانە شدا

رووداو و پیشکهوتنى گرنك هاتنه ئاراوه، بېيانىيەكى زۇرى يەكىك لە رۆزهكان ھەوالى رووداوى گرگىرتنه سەرسامەكەي سىنەماي - عامودە-مان بىست و بپيارمان دا بەرهە ئەھى بىرۇين بە مەبەستى پیشکەشكىدىنى ھاوكارى، داومان لە چاودىرى قوتابخانە - حوسىن حاج حوسىن- كرد كە دواتر بۇو بە پارىزگار و پاشانىش بە وەزىر كە رىگامان بىدات بىرۇين بەلام رازى نەبۇو و رووداوى گرگىرتنه كە كە بە سەدان مىندالى كورد بۇونە قوربانى ھىچ كارى تىنەكرىبۇو، ئىمەش گويمان نەدا ئە و رۆيىشتىن، دوو رۆزلەھە ماينەوە و ھاوكارى خەلکەمان دەكىد لە گواستنەوە تەرمەكان و دلنەوايدانەوە كەس و كارى قوربانىيەكان، تاكو ئىستا گومان دەكى دەستە شوقىنييەكان لە دواوهى ئەم رووداوه بن. رووداوه كەش لە كاتىكدا روويىدا كە فليمىك دەربارەي شۆرپشى جەزائىرى نمايش دەكرا و داهاتى فيلمەكەش هەر بۇ ئە و شۆرپشە بۇو. لە قوتابخانە كەشماندا ژمارەيەك لە مامۆستاييان دەستيان كرد بە راپورتنووسىن لە سەر ئىمە بۇ دەزگاكانى ئاسايش بە تايىبەتى چاودىران، لەوانەش - حوسىن حاج حوسىن- و - عەلى شەمسىن- و - حەسەن عروانى- و فەرھان بولبول-، لە ميانى پیشەكەشكىنى سلالوى ئالا كە ھەموو بېيانىيەك بە ئامادەبۇونى گشت قوتابى و مامۆستاييان ئەنجام دەدرا، ئىمەش لە رووى ھەستىكى نىشتىمانىيەوە ئەوەمان ئەنجام دەدا و سروردى نىشتىمانىيەمان دەچرى، منىش دلسارد بۇوم لە گۈوتەوە

دروشم و هو تا فاتى حزبى به عس و جاري كيان ئه فسه رى لاوان حه سه ن
عرواني منى بىنى و له پيش هه موويان بانگى كردم و فه رمانى پي دام
له سه ر سك له زه وي بخشم و بارانيش ده هات. دواى كه ته واو بعوم
پىي گوو تم: ئه گه ر به دلت نيه برق لاي مامت بارزانى، دواى چه ند
سالىك به دروستى چوومه لاي. له سالانه شدا ناكوكى كه وتبوه
نیوان دوو ئاراسته دا له ناو حزبى به عسدا يه كي كيان سه ر به ئه گه ره
حورانى - بعو، ئاراسته ي دووه يش ئاراسته ي فه رمانپه وا بعو كه له
قوتابخانه كه ماندا به هي زتر بعون و رق زي كيان رى كه وتين كه
خو پيشاندانىكى هاوبه ش ئه نجام بدھين و مه رجمان بق دانان كه وا
ده بى كومونىسته كانيش به شدار بن له گه لمان، ناچار له ژير فشارى
ئيمه دا رازى بعون، هه روھا له سه ر سروشتى دروشمه كان رى كه وتين
و ده رچوين بق خو پيشاندانه كه و ئيمه ئه و كات وھ كو رى كخستن يكى
حزبى بعون و له هه موو رى كخستن كاني ديكه گه وره تر بعون، جاري
يه كه ميش بعو كه و تورو يز و خو پيشاندان له گه ل به عسيه كاندا بکه ين،
ئه مه ش به ده ستپي شخه رى من روويدا و ته نها خو م لى بھ رپرسيار
بعوم و له شه قامه كани شاري شدا ههندى له هه قالانى خو مانم بىنى
سه ريان سورما بعو له و ديمه نه و هاتنه ناو خو پيشاندانه كه و دليان
خوشبو بھ و به شدار يكردن يان، له وانه ي به بيري شم دين حه سه ن
به شار، عه زيز ئومه رى، نعمه تؤ، ئوسكى زاخرانى و سه عيد بارودق
عون. پاش گه يشتني پيشه وھ خو پيشاندانه كه بق به ردهم باره گاي

به ریوه به ری ناوه که، بالی دوه می به عسی توشی ئستفاز بعون و شه ره ده ست ده ستی پیکرد، دواى ده ستگیر کردنی ژماره يه کله قوتابیان خوپیشاندانه که به لاؤه لیکرا. ئومیدم بعو که وا دریزه به خویندنم بدهم له ده ره وه لات و ئه و کاتیش بزونته وه پشتیوانانی ئاشتی، که سه ر به حزبی کۆمۆنیست بعو و - فوئاد قه دری - به ریوه ده برد، کورسیه به خشراوه کانی سوقیه تی بق خویندن دابه ش ده کرد، به حوكمی په یوه ندییه مکومه کهی باوکم له گه ل - قه دری جه میل پاشا - دا که ئه میش پیاویکی پر بعو له هه ستی نه ته وه بیی و هانی گه نجانی کورد ده دا بق خویندن و زانین، من به ریگای ئه وه داخوازی و په ره کانی خۆم پیشکەشکردن به مه به ستی به ده ستھینانی يه کیک له کورسیه به خشینراوه کانی خویندن. زوری نه برد و نامه يه کم له پاشبهندی رۆشنبییری سوقیه ت پیگه يشت، تیادا ئاگادارم ده کاته وه که وا من کورسیه کم به ده ستھیناوه بق خویندنی پزیشکی له زانکۆی - لۆمۆمبا - له مۆسکۆ و تنه لها سه ر من ئه وه بیی که وا سه ردانی پاشبهنده که بکه م به ریگای - بزونته وه پشتیوانانی ئاشتی -، چوومه دیمه شق بق بینینی - فوئاد قه دری - له مالی خۆی له گه ره کی کورده کان (رکن الدین)، له وئی دوو ها و پی دیکهی خۆم بینی که بق هه مان مه به ست هاتبون، ئه وانیش - عوزیز فه رمان و خورشید خه باز بعون. يه که م به ياننامه له سه ر - پشتینه عهربی له گه ل به لگه نامه مه حه مه د ته له ب

هیلال-م له گەل خۆمدا ھەلگرتبوو، لهو کاتى كە خەريکى قسەكىدن بۇوين لە سەر رىكخستنى سەفەر و فيزا، دانەيەكم لەو بەياننامە و بەلگەنامەيە پېشىكەش بە مىواندارەكەمانم كرد. پاش خويىندنەوهى بەياننامەكە بە دەنگىيکى توندەوه رووى لە من كرد ووتى: ئەمە پرپاگندهى ئەمپيرىالىزمه هىچ بنەمايەك بۆ ئەم پىلانە ھەلبەستراوانە نىيە، پاشانىش تۆ بۆ بەياننامەي گومانلىيکراوى وەها بلاو دەكەيەوه، بەردەوام بۇو و گۇوتى: ئەگەر حکومەتىش ھەلسىت بە بىبەشكىدى كوردەكانى جزىرە لە ماۋەكانى ھاولۇلاتىھتى وەكۈكە لە بەياننامەكەدا ھاتووه خۆ ئەوه كارىكى رەوا و ياسايىيە، چونكە ئەوان لە تۈركىياوه ھاتوون. قسەكانى وەكۈ ترىشقەبۇون لە سەرمدا، بۆيە كەوتىمە ولامدانەوهى و بەرگىيىردن لە ناوه رۆكى بەياننامەكە و راستى ئەو زانىياريانەيى كە لە بەلگەنامەكەي -مەحەممەد تەلەب هیلال- و - پشتىئىنەي عەرەبى-دا ھاتبۇون و بەرگىيىردن لەوهى كورد دانىشتowanى رەسەنى ناوجەكەن و دزەيان نەكردووه تە ئەو ناوجانەيان، بەلکو پەرقۇزەيەكى رەگەزپەرسستانە ھەيە بۆ بە عەرەبىكىرىدى ناوجە كوردىيەكان و ئەمەش خراپەكارىيە بەرامبەر بە ولات و گەلى سورىا و لىدىانى يەكبوونى نىشتىيمانىيە، گەيشتمە ئەوهى پىيى بلىيەم ئەگەر بە راستى مکورى لە سەر ئەوهى كەوا كوردەكانى جزىرە تازە ھاتوونەتە سورىا، دە من پىمۇايە بىنەمالەي ئىيۇھ دوايىن كەس بۇون كە ھاتوونەتە ئىرە بۆيە فەرمۇون ئىيۇھ لە پېش ھەموو

که سیّک بگه رینه وه تورکیا ئه وسا ئیمەش به دواتانه وه دیین. زیاتر توند بوو و گووتى: ئه گەر تۆ خاوهنى ئەم هزرانه بى ھەرگىز بەخشى خويىندن لە يەكىتى سۆقىيە تدا بەدەست ناهىئى، يەكسەر ولامىم دايە و گووتم: ئەمە هزرەكانى منه و ھەرچى رووباتات ھەرگىز وازيانلى ناهىئىم و لە مالەكەيان دەركەوتم و ھەردۇو ھاۋپىكەن دىكەم دوامكەوتن و مەترسى خۆيان بە ديارخست لە وهى ئەوانىش كورسى بەدەست نەھىئىن پاش ئە وهى هى من كەوتنه بەر حوكمى نەمان. بەلام ئەوان سەفەريان كرد و خويىندى خۆيان لە پاشان تەواو كرد.

لە سەر رىگاي دارپشتى پرۇزەي نەته وھىي نىشتىمانى:

سەركىدايەتى كاتى هيىدى دەستىكىد بە پى خۆشكىدن بۇ خۆى بە رىگاي پەيوەندىكىدن بە جەماوهرو كەسايەتىيە نىشتىمانىپە روھەكان و بناغەكانى حزب، و نزىكۈنە وھ لە سەركىدايەتى كۆن و گەنگەشەي بەردەواام بە نەھىئى و بە ئاشكەرا لە سەر مەسەلهى شەرعىيەت و ناكۆكىيە هزرى و سىاسىيەكان. پاش گەراندنه وھى -ئۆسمان سەبرى- و ھەلبىزادنى بە سكرتىرى گشتى حزب و بەرفراوانكىرنى سەركىدايەتى، كە -مەحەممەد مەلا ئەحمەد- يش بۇ ماوهى زیاتر لە سالىك گەرایوھ رىزىيە وھ و پاشان خۆى كېشىا يە وھ لە بەر ھەندى ھۆكارى تايىبەت بە خۆى، ھەروھا - رشيد

سمو-و که سانی دیکه ش گه رانه وه پیزییه وه، سه رکردايەتیه کی گونجاو دروست بولو که پیکهات بولو له سه رکردايەتی میژوویی و کادره پیشکه و توه کانی نه وهی نویی گه نج و له هه موو ناوچه کوردیه کان و شوینه کانی نیشه جی بولونی کورد. ده ستمان کرد به داراشتنی پرۆژه - پروگرام و پهیره وی ناوچه - و خو مائاماده کردن بولو به ستني يه که م کونگرهی دواي کونفرانسی ئاب. هه رو ها له و ماوه يه دا دوو به لگه نامه میتودی گرنگمان ده رخست يه که میان له ژیر ناویشانی "که منه ته وه يان گه ل" که ده ربارة مه سه لهی سه ره کیی ناکوکیه که بولو له گه ل - راستره وه کان - و میژوویی سیاسی هه بولونی کورد له سه ر خاکی میژوویی خوی ده گیرایه وه و ره وايی خه باتی ئه و گه لهی ده خسته پوو بولو به دیهینانی مافه نه ته وه يه سیاسی و پوشنبیری و کومه لایه تی و دیموکراتیه کانی.

به لگه نامه دووه میش له ژیر ناویشانی "سه بارهت به چه په کان" بولو که بريتی بولو له خستنه پووی په گه کانی ئه م ئیدیومه و میژووی چه پ به گشتی وله ئه و پوپا به تایبەتی و ده ربپنه کانی له رۆژه لات و سوریادا و هه رو ها سروشت و واتاکەی له ناو بزووتنە وهی نه ته وه يی کوردیدا و پاشانیش بول ئیمه چی ده گه يه نیت وهک - حزب - که ناوی حزبە که مان - پارتی دیموکراتی چه پرە وی کورده له سوریا. ئاشکرايە ئه م دوو به لگه نامه میتودیه پۆلیکی به رچاویان هه بولو له و روزاندنی په وشی هزری لای پوشنبیران و خویندەواران به شیویه کی

تایبەت ئەوانەی ئەندامانى حزب بۇون و وەکو وەلامىك بۇون بۆ ئەو پرسیارە كەلەكە بۇوانەی دەكran دەربارەي مەسەلەكانى ناکۆكى لەگەل راستەو-دا، بىچگە لەمەش دەرخستنى بەلگەنامەي مىتۆدى كارىكى نوى بۇو له ناو بزووتنەوەي نەتهوھى كوردى له سوريا.

تەنها بەمەش نەوهستانىن بەلکو له نىوان خۆماندا دەستمان كرد بە لىكۆلىنەوە لە شىّوه و سروشتى ئەو قۇناغەي كە سوريا پىايدا تىدەپەرى و ئەو پەيوەندىيە كۆمەلايەتىانەي لە ناواچە كوردىيەكاندا هەيە و هەقلانمان لە زۆربەي ناواچەكاندا ئاگادار كردەوە كەوا هەلسن بە ئەنجامدانى سەرزمىرى و چاپپىكەوتن و ئامادەكردنى لىكۆلىنەوە لەسەر هەر يەك لە ناواچەكانيان. بەرهەمەكانىشيان يەك لە دواي يەك بە دەستمان دەگەيشتن و تاكو ئىستاش هەندىكىان لە لامان پارىزراوه و سوودمان لىيان وەرگرت لە جوولانەوەي سىاسيمان و رۇشنىبىرييە مىتۆديەكەمان و روانگە هزرىيەكانماندا. هەروەها لىكۆلىنەوەي دىكەش پىشكەش كران سەبارەت بە رەوشى هەريەك لە كوردىستانى تۈركىيا، كوردىستانى عىراق و شۆرپشى ئەيلول و مەسەلەكانى ناکۆكى لەگەل رەوتى ٦٦-دا. بابەتى كورده كۆمۆنيستەكانىشمان لە بېر نەچۈوبۇو كە لە ناو حزبى كۆمۆنيستى سورىادا كاريان دەكىد و كردەوەي سىاسيى دوور لە پىينىسيپەكانى "ماركسى-لينينى" يان دژ بە كىشەي كورد ئەنجام دەدا و بە خەستى كەوتىنە سەرخويىندەوەي ئەو بەرهەمانەي ستالىن، لىينىن،

مارکس و ئەنجلسى تايىبەت بە كىشەى نەتهوهىي، بۇ ئەوهى بتوانىن بەرهنگارى -كۆسمۆپۆلىتىيەكانى كورد- بىينهوه و سوودمان زۆر لە پەرتۈوكى "وەلامدانەوهى كۆسمۆپۆلىتىزم"ى -عەبدۇرەھمان زەبىھى- وەركرت.

لە رېڭاى رۇژنامەى حزبەوه -دەنگى كورد- و بەلاۋىراوه ناوخۆيىھەكان و بەياننامەكاندا زۆر ھەلۋىست و راۋ بۆچۈونمان بلاۋى كردەوه كەوا خزمەتى ئەو رېبازە هزرى و سیاسىيەمان و پرۇژەى نەتهوهىي و نىشتىيمانى دەكىد، كە ئىمە بە تەماى گەلە كىرىن و خستنە رووي بۈوین. ھەروەها ھەوالەكان و ھەلۋەستەكانمانى دەگرتە خۇ سەبارەت بە پىلانى -پىشىنەى عەرەبى- و بىبەشكىرىنى كورد لە رەگەزنانە و كارى دەستگىر كىرىن و راونان و بانگىرىنى خەلک بۇ بنكەكانى ئاسايىش و حوكىمانى خەباتگىرپان لە دادگاكانى سەربازىدا. داخوازىكىرىنى ماۋە نەتهوهىيە سیاسى و رۇشنبىرى و كۆمەلایەتىيەكانى كورد لە رۇژئاواى كوردستان لە ماوهى شىستەكانى سەددەي بىستەمدا شتىكى نوى نەبوو، بەلکو داخوازىيەكانى كورد لەم بەشەدا پىش رۇوخانى ئىمپراتورىەتى عوسمانى دەستى پىكىرىدبوو وەكۆ بەشىك لە خەباتى گشتى نەتهوهى كوردى ھەر لە سەرەتاي سەددەي نۆزىدەمەوه كە پىشەوه بەرايىيەكان ئەم ئالايىيەيان ھەلدا بۇو بە رېڭاى كۆمەلە و رېكخراو و راپەرینەكانيانەوه و ھەروەها بە رېڭاى خستنە رووي داخوازىيەكانيان

له کۆنگره نیو نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی سیفه‌ر و لۆزان و کۆنگره‌ی ئاشتى له پاریس که ژنه‌پال شه‌ریف پاشا - به ناوی هه‌موو کورده‌ووه ئاماده‌ی ببۇ. پاش سایكس - بیکوش بارودقخ گۆراو قۇناغىيکى نوئى هاته ئاراوه، ویرای ئەمەش كىشەی نه‌ته‌وه‌یی کورده‌کانی سوریا دانه‌مرکايىه‌ووه و له سالى ۱۹۲۸ کورده‌کان ياداشت‌نامه‌یه‌کيان پىشکەش به کۆنگره‌ی دامه‌زراندلى سوریا کرد و داواى مافه نه‌ته‌وه‌ییه کارگىپى و رۇشنىبىرى و سیاسىيەکانیان کرد. له سالى ۱۹۳۲ رۇچىنامه‌نۇوسى ناسراوى سوریا - منير الریس - ووتارىك له يەكىك له رۇچىنامه‌کانی دىمەشق بلاۋ دەكتەر و له ژىرناوى "کورده‌کان داواى دەولەتىكى کوردى دەكەن له سوریا". كىشەی کورد كەوتبووه نیو بايەخەکانی دەسەلدارەکانی ئىنتىداب و پەيوهندىيەکانی فەنسا و تۈركىيا. به لەگەنامە کۆنەکانی بىریتانيا و فەنسا كە ئىستا ئاشكراپونه زۆر بابەت و هەوال و نەھىنی دەگرنە خۆ دەربارەی چالاکى کورده نه‌ته‌وه‌ییه‌کان و بزاڭ و خواستەکانیان و له پىش هه‌مووشيانه‌ووه نامەکانی سەرکردەی نه‌ته‌وه‌یی به‌رچاو - حاجق ئاغا - بۆ دەسەلدارانى فەنسا و به‌ریتانيا سەبارەت به مافى کورده‌کانی رۇچىناؤاى کوردستان.

شاندىيکى مىللى کوردى له دىمەشق:

چاکسازی کشتوکالی - مستهفا حەمدون - ھەيە لە سەردەمی يەكبووندا، كە لەو سەرداھى بۆ ناوچەي جزيرەي كرد بە بۆنەي دابەشكىدى زەۋى بەسەر جووتىاراندا و لە كاتى سكاراڭىنى جووتىارە كوردەكان لە بىبەشبوونيان وەلامىيانى دەدایەوە و دەيگۈوت: "كورد ھېچى نىيە لە لاي من - الكردى مالوشى عندى -".

گشت ئەوانەي ئاگادارمان كردى بۇنەوە لە كەسايەتىيە نىشتمانپەروەرە كوردەكان و سەرۆك خىلەكانى گشت ناوچە و شار و شارقچىكانى پارىزگاي حەسەكە داوهەتنامەي ئىمەيان قبول كرد. سەركىدايەتى پارتى منى راسپارد بۆ بە دوا داچۇونى بابهەتكە و ئامادەكردى دەقى ئەو ياداشتەنامەيەي كە بۆ سەرۆكى حكومەت بەرز دەكرايەوە.

ئەندامانى شاندەكە لە گۇرپەپانى يەكىك لە ميوانخانەكانى ديمەشق كۆبۇنەوە و ژمارەيان زىاتر لە ۳۰ كەسايەتى بۇون، لەگەلىياندا كەوتە شرۇقەكردىنە ھۆكارەكانى ئەم دەستپىيىشخەرييە و ناوەرۆكى ياداشتەنامەكە و ئەو داخوازيانەي كە بەرز دەكرايەوە و وتووئىزىكى زۇر لەسەر هەر رېستە و وشەيەكى ناو ياداشتەنامەكە كرا.

ئەو بە پىروەھاتنە گەرمەي داوهەتنامەكەمان رېڭاي لە ئامادەبۇوان نەگرت كە داواي ھەندىك گۇرانكاري بىكەن لەو ياداشتەنامەدا و ئەندامانى شاندەكە بۇون بە دوو بەش : يەكىكىيان بە شىيۇھىيەكى گشتى پشتگىرى لە ياداشتەنامەكە دەكىد و بە پىويىستى نەدەزانى گۆران لە بەندەكاندا بىرىت ئەوھى دىكەش سوور بۇو لەسەر

ئەنجامدانى گۆرانکارى بە تاييەتى لەسەر بەندى "شاندەكە نويىنەرايەتى جەماوهرى كورد لە جزيرە و خواستى مافى جووتىيارانى كورد لە زھۇى و رېگەزنانە دەكتات" هەروەها دروشمى دابەش كردنى زھۇى بەسەر جووتىيارانى كورد وەكى جووتىيارانى عەرەب و "دروشمەكانى برايەتى كورد و عەرەب و هەندى بەند و مەسەلەدىكە".

هەرچەندە ئەوانەى -بەرهەلىستكار بۇون- نۇرينىنه بۇون بەلام وىپاى ئەمەش من پازى بۇوم لەسەر تىبىنیەكانيان و ياداشتنامەيەكى نويىم -ھەمواركراو- ئامادەكىد چونكە ئامانجى سەرەكى بىنىنى سەرۋىكى حکومەت بۇو بە ناوى شاندىكى يەكىرىتوو كە نويىنەرايەتى هەموو پىكھاتەى كوردى دەكتات لە ناوقچەى جزيرە. پاش چارەسەر كردنى ئەم كىشەيە كۆسپى نوىٽ هاتنە ئاراوه. هەندىك ھەر لەوان پىشىياريان كرد داواي يارمەتى لە فوئاد قەدرى بىكەين بۇ دابىن كردنى دىدارەكە. راي ئىمەش ئەو بۇو كە دوو يان سىّ لە ئەندامانى شاندەكە سەردانى نوسىنگەي سەرۋىكى حکومەت بىكەن بۇ ئەم مەبەستە. پاشان دواي پەزامەندى ئىمە -فوئاد قەدرى- يان ھىنا و ھەر لە يەكەم ساتەوە ھەولى دا پاساو بىنېتەوە، جاريکيان سەبارەت بە ياداشتەكە كە بە شىۋەيەكى نىمچە كۆمەللى، بېيارى لەسەر درابۇو لە كاتى دىدارەكەدا بىخويىنمەوە، جاريکى دىكەش سەبارەت بە بارودقۇخ و ئامازەكىدەن بە رېلى پارتى لە ئامادەكىدە شاندەكە.

هەلبەتە دواى چەند پۆژیک -ناوبژیکار- ئاگادارى كردىنەوە كەوا سەرۆكى حومەت داواى لىپۇوردىن دەكتات لە ئەنجامدانى دىدارەكە پاش ئەوهى پىشتر رازى ببۇو و كاتىكى بۇ ديارى كردىبوو. لە دوايشدا دەركەوت كەوا لە ناوبردىن پەرۋەزەكە كارىكى هاوبەش بۇو لە نىوان گرووپە بەرهەلىستكارەكە ئاوشاندەكە و ناوبژیکارە ناپاكەكەدا. وىرای ئەوهى روویدا بەلام دەستپېشخەريەكە بە كارىكى سەركەوتتو دانرا چونكە يەكەمین كارى لەم جۆرە بۇو لە لايەن پارتى و سەركىدا يەتكەن كاتىيەوە ئەنجام بدرىت، هەروەها بە نامەيەك دادەنرا بۇ دەسەلاتەكان كەوا جەماوهەرى كورد بە ھەموو توئىزەكانىيەوە يەكگەرتۈون دژى پىلانەكانى چەوسانەوەي نەتهوھىي و پارتىش رېز و پىزانىنى ھەيە لە نىيو رېزەكانى گەلدا، ئەمە لە لايەك، لە لايەكى دىكەشەوە بۇ ئىمە ئەزمۇونىك بۇو بۇ ناسىينى توئىزەكانى بورۇوا نىشتىمانىيەكانمان و رابەرەكانى كۆمەلگاڭەمان و تىكەلكردن لەكەلىان بە رېگاى گەنگەشە و ئاشنا بۇون لە گەل ھىزى ھەندىكىيان و لابردنى لىلى لەسەر حزىبەكەمان و بەرنامه و سەركىدا يەتكەي. ئاشكراش بۇو كەوا ئىمە سەركەوتنيكى گەروەمان بەسەر راستەرەوەكاندا ھىنَا ئەمەش گۆشەگىريانى زىاتر دەكرد و دەيان خستە سووجىكى تەسکەوە. لىرەشدا پىويستە دوو بەسەرھاتى بزە ئامىز بگىرىنەوە كە لە پەرأويىزى دەستپېشخەريەكەدا روويان دا. يەكەميان كاتىك -عوسمان سەبرى- سكرتىرى پارتىمانى لە ئەنجامى

دەستپىشخەريەكە ئاگادار كرده و لە مالى ئە و لە گەرەكى كورده كان
تۇورە بۇو و هەلچۇو چەقۆيەكى چىشتىخانەي گرتە دەست و دەستى
بە هەرەشە و گورەشە كرد لە ئاغا و دەرەبەگەكان و دەيگۈت: من
زۇر لە مىزە باش دەيانناسم و ترسنۆكى و خيانەتكاريyan بەرامبەر بە¹
مهسەلەي نەته وەيى دەزانم، كۆتايان لەسەر دەستى من دەبىت -
چەقۆكەي بەرز دەكردە و - بۇ من دىمەنەكە سەير نەبوو چونكە
ئىمە راھاتبۇين لە دووبارە بۇونە وە ئەم كارەي. دووه مىشيان لە
قامىشلى پۈويدا پاش ئە وەي ھەولى دىدار لەگەل سەرۆكى حومەت
سەرى نەگرت و زانىارى بلاۋ بۇوه وە كەوا ھەندى لە ئەندامانى
شاندەكە لەسەرنەكە وتنى دىدارەكە بەرپرسىيار بۇون، ھەوالەكە لە
جزىرەدا بلاۋ بۇويە وە، لە كاتى گەيشتنى جمیل حاجۇ ئەندامى
شاندەكە بۇ قامىشلى كە بە ئوتومبىلى خۆى بەرەو - تربەسپى -
دەرۆيىشت، - ئۆسکى زاخرانى - (ھەۋالىيکى خەباتگىر بۇو سەر بە²
ھەمان خىللى - ھەۋىركان - ئى بنەمالەي حاجۇ ئاغا بۇو و ناسراو بۇو
بە خوین شرينى و قۆشمە بازى و زمان درىزى) هاتە سەر شەقامەكە
و لە پىش ئوتومبىلەكە راوه ستا و جەمیل حاجۇ بانگى كرد: چىت
دەوى ؟ ئەويش لە وەلامدا ووتى : "جەمیل مىزەرەكەمان بەدەرە وە"
چونكە زۇربەي ئەندامانى بنەمالەي حاجۇ - كوم و كۆلۆس - يان
دەبەست وەكۈ نەريتىيکى نەته وەيى كوردى ناسراو كە زۇر لە³
كورده كانى جزىرەش بەكارىيان دەھىننا مەبەستىش لىرە بە خوازە

ئەوهىه كەوا سەركىدەكان ئىيە نوشستان بە ئەركى شاندەكە هىننا،
بەمەش لە چوارچىوهى كوردايەتى دەرچوون. جەمیل حاجۇش بە
ھىواش و لەسەر خۆ گالتە و گەنگەشەي لە گەل كرد.

ھەندىّ ووشە دەربارەي ھىماكانى نەتهوهىي و حزبى:
شتىكى سوودبەخشە باسى ھەندىك لەو كەسايەتىانە بکەين كە رۆلى
جياجيايان ھەبووه لە بزووتنەوهى نەتهوهىي كورد لە سوريا و لە
ژيانى پارتايەتىدا، بە پىي ئەوهى پەيوهستە بە ھەلۋىستمان لە
بەرامبەريان و شىوهى رەفتار كردىيان لەگەلماندا وەكو حزب و وەكو
رېبازى ھزرى-سياسى، بۇ ئەوهى بە ھەلە تىنەگەين و
ھەلسەنگاندنه كە رىك و دروست بىت لە پىناو خزمەتكردىنى راستىدا،
ئاشكراشه من لەم بوارەدا باسى مىژۇوى ژيانى ئەوانە ناكەم چونكە
ئەمه ماوهىيەكى درىز و ماندوو بۇونىكى زۇرى دەھى بەلكو ئەوهندە
بەسە -ھەلۋىستى ئالوگۇرپراومان- لە ھەندىّ كاتى دەستنيشان
كراودا باس بکەين.

عوسماڭ سەبرى:

بىچگە لەوهى كە ديارتىن دامەزرينىھەرى -پارتى ديموكراتى
كوردىستان-سوريا بۇو و كۆنترين خەباتگىرپ بۇولە نىوان

سەرکردایەتیە کانى حزبدا، -ئاپۇ- جىيى پىزى گشت لايەك بۇو، لە نىّو نەوهى گەنجا بە سەرکردە يە كى ئازا ناسرا بۇو، كە ھەرگىز سەودايى لە سەر جىڭىرە نەتە وەيىھە كان ناكات و بە ئاشكرا ھەلۋىستە نارەزايىھە كانى خۆى بە رامبەر بە سەرکردە كوردىيە لاسايىھە كان دەردە بېرى. كاتىك كارى بەستنى كۆنفرانسى ئابى ۱۹۶۵ مان ئەنجامدا، ئەو تاكە كەس بۇو لە سەرکردایەتىدا ئومىدمان پىّ بەست بۇو بۇ ئەوهى پاش ئەو گۆرانكاريانە را به رايەتى حزب بکات، ھەرچەندە زۆربەمان لە نزىكە وە نەمان دەناسى، ئەو يش هيچى نەدەزانى دەربارە بەستنى كۆنفرانسە كە و ئەو پىشكە و تنانە لە كاتى بەستىدا هاتبۇونە ئاراوه، چونكە وەك وتمان ئەو لە زىندانى مەدەنى (حەلەب) دا بۇو.

ھەر لەو كاتەيى كە پايەيى سكرتىرى گشتى حزبى بەدەست ھىئىا، بە ئاشكرا ديار بۇو كەوا ئىمە- وە كو نەوهى كى گەنج - كە بىرواي بە مىتۇدى زانستى و سەرکردایەتى بە كۆمەل ھەيە لە كارى حزبىدا و كارىگەرە بە هزرە پىشكە و تاخواز و سۆسيالستىھە كان - لە بەردەم قۇناغىكداين كە بى كىشە نىيە و پۇوبەرپۇين لە بەرامبەر سەرکردە يە كى مىژۇويى كە زۆربەي تەمەنلى خۆى لە زىندان و گرتۇوخانە كاندا بە سەر بىردووھ و ھەلۋىستى پىشىنە يى ھەلدەگرى بە پىي - بەھرە - و زۆربەي جارە كانىش ئەو ھەلۋىستانەي نەگە تىقىيانە يە لە بەرامبەر سۆسيالىزم و كۆمۈنۈزم و ماركسىزمدا بە

بى ئەوهى بە رىگاى خويىندنەوە و لىكولىنىھەوە ئاشنايى لەگەلىاندا پەيدا بکات، لە بەرامبەر كەسايەتىھە كى ئەوهادا، زۆر زەحمەتە بەلکو مەحالىشە لە قسەكانى پەشيمان بېيىتەوە (چ جاي هەلۋىستەكانى). ئىمە لە بەرامبەر مەرقۇيىكىن كە كىنەيەكى چىتايەتى قۇولى هەلگرتۇوە بەرامبەر بە ھەر شتىك كە پەيوەندى بە ھەموو جۆرە سەركىرە و كەسايەتىھەكانى كۆمەلگاى كوردى ھەبىت بە بى ھىچ بىانوو و پاساوىيىكى مىتۆدى ياخود شىكردنەوەيەكى زانستى بە تايىھەتى ئىمە لە چوارچىيەتى بزۇوتەوەي پۈزگارىخوازى نىشتمانى داين كە ياسا و ئەرك و تىرپانىنە با بهتىھ ئىجابىيەكانى خۆى ھەيە بەرامبەر بە رۆلى بورۇواي نىشتمانى و كەسايەتىھە كۆمەلایەتىھەكان و رۇشنبىرە نەتهوەيەكان. ئىمە ھىچ پىگايدى كى دىكەمان نەبوو بىيىگە لە خۆگونجاندن لە گەلیدا و نواندى پىزىيىكى تايىھەت بەرامبەر بە سكرتىرى حزب و پايە و تەمهنى.

پاش ماوهىيەك لە ئاشنا بۇون و بەيەكەوە كاركىردن و پاش سەردانم بۇ كوردىستانى عىراق و بىينىنى بارزانى نەمر كىشەيەكى دىكەى نوئى سەرييەلدا دەربارە سكرتىرى گشتى و دەرچوو سكرتىرىھەكەمان بە ھۆى ھەلۋىستەكانى پىشىووی جىيى رەزامەندى سەركىدايەتى شۇرۇش نىھ، ويىرپاى ئەمەش، زۆر كارى تىنەكىرىدىن، چونكە ھەلۋىستى پابەندبۇوى ئىستاى گرنگ بۇو بەرامبەر بە حزب و بە شۇرۇشى كورد، كۆنگرەى دووه مىشمان بە سەلامەتى تىپەرپاند و لە ميانى كۆنفرانسى

شەشەمدا بە شىّوه يەكى كتوپر ئارەزۇرى دەست لەكار كىشانەوەي خۆى دەربېرى، لە بەرئەوەي بېياريدا بچىتە كوردىستانى تۈركىيا و لەوى شۇرۇش بەرپا بکات، هەرچەند ھەولماندا لەو بېيارە پاشگەزى بکەينەوە و سوور بۇوین لەسەر مانەوەي بەلام ھەرپاشگەز نەبۇويەوە و دواى چوار سال - جودابۇونەوە - بۇويدا، كۆنفرانسيش بە تىكىپاى دەنگ منيان بە سكرتىرى حزب ھەلبىزارد كە ئەندامى مەكتەبى سىاسى بۇوم.

بىڭومان چەند ھۆيەك ھەبوو بۇ جىابۇونەوەي عوسمانى سەبرى لە حزب و بە پىي خويىندەوەي خۆم بۇ بۇوداوهكان و ھەلۋىستەكان، ھۆكارەكانم لەمانەدا كورت كردەوە:

۱. سكرتىرى گشتى بىنلىك پىكھاتەي سەركىرىدەتى كاتى لە رپۇرى ھزر و ھەلۋىستى سىاسى و رۇشىنېرىيەوە جىاوازە لە سەركىرىدەتى لاسايى و پەرقۇزەيەكى توكمەي پىيە و پشت بە شىكىرىنەوەي زانستى و پرينسىپەكانى سەركىرىدەتى بە كۆمەل دەبەستى و ئەم پىكھاتەيەش لە رووى ھزر و رۇشىنېرىي و پىزانىنەوە بە چەندىن قۇناخ لە پىشەوەي سەركىرىدەتى كۆندايە و كەلىنەيىكى گەورە لە نىوان ئەو و گەنجەكاندا ھەيە كە زەحەمەتە بتوانىت - بە دلئارامىيەوە - بەرددوام بىت بە تايىھەتى ئەولەو جۆرانەيە كە ناتوانىت لە ھزرى بەسەرچووى خۆى پاشگەز بىتەوە بۇ بەرژەوەندى نويى گەنجان، ئەو گەنجانە بۇون كە

ئەركى-گۆرانى جۇرى-يان لە بونياتى حزبدا دروست كرد و نوشستيان بە هزرى پاسترهو هىننا و بناغەي حزبيان بەرفراوان كرد و پرۆگرامىكى پېشىكە وتۈۋى نوييان بۇ دانا، بىنەمايەكىان بۇ پەيوەندىيە پېشىكە وتۈۋەكانى سىاسى دامەززاند لە سەر ئاستى كوردى و سورىايى و عەرەبى، لايەنى مىتۆدىي پەيوەست بە كىشەيە نەتەوهىي و مافەكانى گەلى كورد و خواستە دوور و نزيكەكانيان قول كرد، ئەوانن سەرپەرشتى دەرچۈونى پۇچىنامەي حزب و بەياننامەكانى دەكەن و پەيوەندى لە گەل رېكخراوهكانى حزب لە دەرەوە دەكەن و جەماوەر ئاماادە دەكەن بۇ بەرنگاربۇونەوهى پىلانەكانى پىشىنە و سەرژمیرى بە بى ئەوهى سكرتىرى گشتى هىچ بەشداربۇونىكى تىدا بکات.

۲- هەروەها بىنېي ئىمە پېكھاتەي سەركىدايەتىدا بە ئاراستەي پەيوەندىيە ستراتىزىيە نەگۆرەكان دەرۋىن لە گەل بارزانى نەمردا، لە ناخىشىدا لەم پېشىكە وتنانە ئاسوودە نەبوو، ئەمەشى لە دوايدا بە ئاشكرا چەسپاند (لە كۆتايى ژيانىدا) كاتىك كە بە توندى پېشتىگىرى لە هەلۋىستى -ئۆجەلان- كرد دېز بە سەركىدايەتى پارتى ديموكراتى كوردىستان و سەرۆكى پارتى مەسعود بارزانى.

۳- بارى ناھەموارى دارايىمان كە هىچ ھاوكارى و پالپىشىمان نەبوو لە هىچ لايەنېكەوه و پېشتمان بە ئابۇونەي ئەندامانى پارتى

و پیتاکی دۆستان دەبەست و زۆرجار نەمان دەتوانى كریى
سەفەرى نیوان قامىشلۇق و دىمەشقىدا دابىن بىكەين، لەم حالتەشدا¹
حزب ناتوانىت بە ئەركى خۆى هەلسىت بەرامبەر بە سەركىدايەتى
خۆى و بە تايىبەتى سكرتىرى گشتى كە شايىستەمى ھەموو
چاودىرىيەك بۇو و پىيۆيسەت بۇو بە شىيوه يەكى ھەزى بىزىت، بەلام
سەير لە وەدایە بزووتىنەوەى كوردى لە سورىيا بە پىچەوانەى گشت
گۆپەپانەكانى دىكە نەيدەتوانى خەرجى بىزىوى
سەركىدايەتىه كانى خۆى دابىن بکات ئەمەش كارىكە پىيۆيسەتى بە
ھەلوەستە ھەيە. چونكە زۆر لە خەباتگىرپان كارى نىشىتيمانيان لە²
پىناؤ بىزىوى ژياندا جىھىشت و بەمەش بزووتىنەوەى كورد
ژمارە يەكى بى سنورى لە وزەكان لە دەست دا.

جەگەرخوين:

ئەو شاعيرە مەزنەيە كە نەوەي ئىمە و نەوەكانى دواى ئىمە
قەرزارىنە بەوەي پىشكەشى كرد لە بوارى داهىنانى شىعرى و
رۇشنبىرى نەتهوەيى و جەماوەرئامادەكىدىن و رابۇونەوەدا كە رېڭايى
پىشىۋانى گرتىبووه بەرلە پىشىپەوە بەرايىه كانى ھەلسانەوەى
نەتهوەيى وەكى جزىرى و خانى و كۆيى. بىچگە لە پايە ئەدەبىيەكەى
(لە شىعر و مىڭۇ و زماندا) بۇلى-داخوازىيارى نەتهوەيى- گىرپاو و

به شداری جۆراوجۆر و دهوله‌مندی هئيە له بزووتنەوهى نەته‌وهى كوردىدا هەر له دامه‌زراندى -بزووتنەوهى خوهىيۇون- وە، هەروهە ئاگايى له بزووتنەوهى ديموكراتى ناوخۆ و جىهان هەبوو و كاربگەر بۇ به هزرى سۆشىيالىزم و ئىمەش وەكى نەوهى -چەپرەو- كە دەرهاويىشته‌ى كۆنفرانسى ئابى ۱۹۶۵ بۇين، سەرسۈرپما بۇوين به جەگەرخوين وەك شاعيرىك كە قسەى دەكىد و شىعري به زمانى گەنجەكانى تامەززق بۇ پىشكەوتن و نويخوازى و زانىن دەنۈوسى. گەنگەشە لەگەل ئەو له سەر چارەنۈوسى بزووتنەوهى كورد و رىگاچارەكانى نەدەبرايەوە، له گەل بۇچۇونەكانىشمان دەگونجا و هانى دەداین بۇ نويكىرىدنه‌وە و پىشكەوتن به تايىھەتى زۆربەي ئەو كەسە چالاكانەي ئىمە پەيوەندىيەكى مكوممان له گەل ئەو شاعيرە هەبوو و زۆربەي كاتەكانمان له ديوەخانە ساكارەكەي ئەودا به سەر دەبرد.

دواى كۆنفرانس و هاتنه ئاراي سەركىدايەتى كاتى و ئاسىيىكىرىدنه‌وە رەوشەكانى حزبىمان و پەيوەندىيە سياسيەكانمان، جگەر خوين ئەو كات لەگەل خىزانى خۆى له ديمەشق دادەنىشت و له ميانى يەكىك لە سەردانەكانمدا بۇ لاي ئەو، داواى ليكىردم كە به تەنيا بىن و ئارەزۇومەندى خۆى به ديار خست بۇ هاتنه ناوکارى سياسيدا، له بەر ئەوهى خۆى سەرسۈرپما بۇو به رېبازى حزب و بىرۋاى به ھىلە سياسيەكەي هەبوو. ئەمەش بۇ من كاريکى لە پەرو مەزنەدە نەكراو

بوو، چونکه له و بپروايهدا بوم کهوا جهگه رخويينى شاعير مولکى گشت
رپلله كانى گهلى كورده و بۆ ئەو و كەسانى وەکو ئەو دروست نىه بچنە
ناو حزب و پىكخراوه سياسيه كاندا و خۆيان بخنه كونجە
به رته سكه كان و بکەونه ململانىي وَا كە نە سەرهتاي هەيە و نە بنەتا.
له بەر ئەوهى شويىنى سروشى ئەو - حزبى كورده - به ئاسمانه
به رفراوان و جيهانه بال راکشاوکەيەوه، ئەو حزبەي کە هيچ سنورى
نىه و هيچ پەيرپەوي ناو خۆي نىه و پابەند بۇونىي دەست نىشان
كراویشى نىه. پاشانىش ئەو برادەر و دۆستى ئىمەيە و بە به رده وام
ئىمە راكانى وەردەگرين.

له يەكەم كۆبۈنەوهى ليژنەي ناوەندى ئارەزووی جگەر خوين خرایە
پۇو جىيگاي ئاسوودە بۇونى گشت بۇو بە پىچەوانەي سكرتىرى گشتى
كە ئاسوودە نەبۇولە خستنە پۇوي ئەم بابهتە و پاش دانىشتن
وتۈويژى زۇر بىيار درا بە وەرگرتى بەلام لەسەر بنهماي - ئەندامى
شەرف - له سەركىدايە تىدا و نەك وەك ئەندامىيىكى كارگىر، ئەمەش
وەکو پىزىگەن و خەلاتىرىدى بۇو. بە رېيگاي منه وە ئاگادار كرايە وە و
ئامادەي چەندىن دىدار بۇو، بەلام وا ديار بۇوكەوا پەوشىيىكى دىكەي
دەويىست، پاشان بۆ ماوهى سالىيك بەم حالەتە ماینە وە تا وەکو
جارىكىان داوايلىي بۇو، بەلام لە قبول كىرىدى -
ئەندامى شەرف - له بەر ئەوهى ئەمە بۆ ئەو گونجاو نىه. پاشانىش
له پەيوەندىيە كانى خۆشە ويستى و برادە رايەتى بەردە وام بۇوين تا ئەو

کاته‌ی راستره‌وه‌کان ئه‌و هله و کاردانه‌وه‌یان قۆسته‌وه و له
حزبه‌که‌ی خۆیاندا کردیان به ئهندامی مه‌کته‌بی سیاسی، به مه‌زندھی
من کاره‌که بريتى بwoo له ياريەك که راستره‌وه‌کان بۆ خۆیان قۆسته‌وه
بۆ سوود و هرگرتن له ناوی شاعیر له سه‌رکيسى ناوبانگ و پايه
نيشتمانيه‌که‌ی ئه‌و، له‌و رۆژه‌وه که چووه ناو حزبی راستره‌ودا و له
گه‌لیان جولایه‌وه ته‌نانه‌ت له کاتى هۆنینه‌وه‌ی په‌يوه‌ندیه‌کانیشیان
له‌گه‌ل پژیمی عیراقدا، ئه‌و ناوبانگه‌ی جه‌گه‌رخوین تووشی شیوان بwoo
و زیانی پیگه‌یشت ئه‌مه‌ش جی‌ی داخ و ناره‌حه‌تی شه‌یدایانی ئه‌م
شاعیره بwoo.

پشتینه‌ی عه‌ره‌بی و بپیاری به‌رپه‌رچدانه‌وه‌ی:

وه‌کو باسمانكرد له ژير ساييە ده‌وله‌تى سه‌ربه‌خۆدا کورد له هه‌موو
مافه‌کانیان بیبەشکران ته‌نانه‌ت له داننان به هه‌بوونیشان. له
سه‌رده‌مى عه‌قید -ئه‌دیب شیشه‌کلى- دا ناوه‌نده شۆقینیه‌کانی
ده‌سه‌لاتدار له سه‌ره‌تاي سالى ۱۹۵۴- ده‌ستيان کرد به وروزاندنی
رق وکينه‌ی نه‌تە‌وه‌يى به‌رامبه‌ربه کورد جاريک له ژير ناوی -
مه‌ترسى له کورد- و جاريکى ديكه به بیانووی که‌وا پیلانیک هه‌يى بۆ
دابراندنی به‌شىك له سوريا و نزه‌كردنی کورد له توركياوه بۆ سوريا
وه‌ک جاريکيان له راگه‌ياندنىكى و هزيرى ده‌ره‌وه‌ى سوريا‌دا هات که
هاوكات بwoo له گه‌ل ده‌رچوونى لىکولینه‌وه‌ى -هيلال- ئه‌سعه‌د

مه حاسن-، به لام پاش لابردنى شىشه كلى له سه ده سه لات له لايەك و له لايەكى ديكەشەوە راوه ستانى پىلانە رەگەزپەرسىتىه كان به هۆى تىپەربۇنى ولات بە بارودۇخىكى ديموكراتى رىزھىي، كە تىايىدا رىڭا درا بە ئازادى حزبەكان و رۆژنامەگەرى و ئەنجامدانى ھەلبىزاردىنىكى پەرلەمانى پاك.

لە گەل بە دەركەوتى سالانى شىستەكان و بە رىنمايى ناوەندە بىرۋا نەتەوەيىھەكانى فەرمانپەوا دەسەلاتدارەكان دەستيانكىد بە دانانى سەرتايى پىلانەكانى بەرەگاربۇونەوە بزووتنەوە سیاسى كورد و گەران بە دواى ئەو رىڭايانە كە جىيى متمانەن لە بە دېھىنەن - كۆرانكارى لە پىكەتەي ديمۆگرافى - لە ناوجە كوردىيەكاندا لە ميانى سیاسەتى بە عەرەبىرىنىدا.

بۇ ئەم مەبەستەش مولازمى يەكەم - مەحمەد تەلەب ھىلال - ئى سەرۆكى ھۆبەي سیاسى لە جزيرە بە لگەنامە بەناوبانگە كە خۆى لە سالى ۱۹۶۳ ئامادەكىد لە ژىر ناوى: "لىكۆلىنەوەيەك لە سەرپارىزگايى جزيرە لە رووى سیاسى - كۆمەلایەتى - نەتەوەيىھەوە". ئەم بە لگەنامەيەش تاكو ئىستا وەك بەرنامەيە كى كاركىد بە كاردىت لە لايەن حکومەتە يەك لە دوايە كە كانى سورىا وە. وىرای كە ئەو بە لگەنامەيە - لە شىستەكاندا بە شىۋەيە كى بەرفراوان لە لايەن بزووتنەوە كوردى بلاوكرايەوە، بە لام گرنگە لىرەشدا ھەندىك لەو ئامانچ و ئامرازانە بخەينە روو كەوا ئەو بە لگەنامەيە پشتى پىۋە

بەستبوو لە پىناؤ سەرکەوتى مەترسیدارلىرىن كردىوهى -
پاكتاوكىرىنى رەگەزى - كە لە سورىيائى - هاواچەرخ - دا دژ بە رۆلەكانى
گەلى كورد ئەنجام دەدرىت. شاييانى باسه بەلگەنامەكە - جوگرافيا -
ئى جزيرە دەگرىتەوە كە چى كارى بەعەرەبىرىنى ناوهكان و ناوچە و
گوند و شاروچكەكان ھەرەوەها سىاسەته شۆقىنييە بەدەرەكانى دژ
بە كورد، هىچ لە ناوچەكانى كورد لە جزيرە و كوبانىيە (عين العرب)
و چىاي كوردهكان بەدەر ناگرى.

لە رىكەوتى ۱۹۶۳/۱۱/۱۲ مولازمى يەكەم لە ئاسايىشى سىاسيدا،
لىكۆلىنەوهى خۆى پىشكەش بە لايەنە سەرووەكان لە ديمەشق كرد،
وەكۆ بەدىش دەكىرىلىكۆلىنەوهەكەي بەهاوکارى لە گەل - سەعيد
ئەلسەييد - ئى پارىزگارى حەسەكە ئامادە كردووە كە مىزۇويەكى
درىزى ھەبوو لە ورۇزاندى پروپاگەندە و مەترسييە ناراستەقىنەكانى
دەربارەي ھەبوونى گەلى كورد.

لىكۆلىنەوهەكە (165 لەپەرەبوو)، ھەر لە دەرچۈونىيەوە بۇو بە
بەرنامهى كاربۇ ناوهندە شۆقىنييەكان، ھەندىك لە بەندەكانى
جىيەجىكaran بە تايىھەتى ئەوهى پەيوەست بۇو بە پىلانى "پشتىنەي
عەرەبى" و "سەرزمىرى بەدەر" كە لە پارىزگايى حەسەكە ئەنجام درا
و مافى پەگەزنانەي سورىيائى لە (150) ھەزار ھاولاتى كورد سەنرايەوە
بۇ ئەوهى بىبەشيان بىكەن لە گشت مافەكانيان لەوانەش مافى
مولكىيەت و سوودوهرگرتىن لە زەوييەكانيان. ئەمەش وەكۇ

ریخوشاکردنیک بسو بسو هینانی هاولاتیه عهربه کان له ناوچه کانی دیکه وه. وا دیاره بهنده کانی ئەم لیکولینه وەیە و لیکولینه وەکانی دیکهی وەک ئەمە - وەک وتمان - له ژیر و تۈۋىزدا بۇون پىش سالى ۱۹۶۳ كە مىزۇمى فەرمىي لیکولینه وەی - ھىلال - ھ، كە بسو نموونە

تىايىدا هاتووه:

"ئىمە پىشىيار دەكەين:

- ۱ - دەولەت پشت بېھستىّ بە کارى راگواستن و دابەشىرىدىن بسو ناوه و ئاگادارى يەك بە يەكى توخمە مەترىسىدارە کان بىت.
- ۲ - سياسەتى نەخويىندەواركىرىنى: واتە دروست نەكىرىدىنى قوتا بخانە و پەيمانگە زانستىيە کان له ناوچە كەدا (مەبەستى ناوچە كوردىيە کانە) چونكە ئەمە بە شىوه يەكى زۆر بە ھىز و ئاشكرا پىچەوانەي ويسىتراوى چەسپاند.
- ۳ - دەبى تۆمارە کانى مەدەنلىي زۆربەي كوردىكەنلىي جزىرە راست بىرىنى وە داوا دەكەين لە ئەنجامدا دەركەنلىي ئەو كەسانەي لىپكە وىتە وە كە رەگە زنامە يان نەسە لمىنراوه و بىرىنى وە دەست دەولەتكانى خۆيان.. پىويىستە هىچ كوردىكىش رەگە زنامە سورىايى وەرنەگرىي مەگەر بە مەرسومى كۆمارى نەبىت.
- ۴ - گرتى دەرگائى كاركىرىنى: ھەروەها پىويىستە لەسەرمان لە پىناؤ بەشدارى لە پلانە كەدا رىگائى كاركىرىنى لە كوردىكان بگرىن بسو ئەوەي يەكەم جار بکەونە بازىدۇخىيىك كە نەتوانن جوولە بکەن و

دوروه میان بیانخه ینه بارودو خیکی ناجیگیر بۆ ئەوهی هەموو ساتیک لە ئاماده باشیدا بن بۆ کۆچ کردن. بۆیەش دەبىٽ چاکسازی کشتوكالى لە جزیرە يە كەم جار ئەو بپیارە وەرگرى كە نابىٽ زەھى بەكىٽ بدرىتە كورد و نابىٽ مولكىيە تىان هەبىٽ و توخمە عەرەبىٽ كانيش وەلحەمدو ليللا زۇرن و هەن.

۵- پەرپاکىردىنى ھەلەمەتىكى بە رفراوانى پروپاگەندە لە نىوان توخمە عەرەبىٽ كان و لە سەركوردىكەن چۈپكىرىتە وە، يە كەم جار بە مەبەستى ئامادە كەن توخمە عەرەبىٽ كان بۆ پاشەرۋۇ و دوروه ميشيان شەرەزەندى بارودو خى كوردىكەن بە شۇھىيەك كە بیانخاتە ئەو بارودو خە ناجیگيرەدا.

۶- داماڭىنى خەسلەتى ئايىنى لە شىيخ و مشايخە ئايىيە كانى كورد ياخود گواستنە وە يان بۆ ناوە وە لە جياتى كەسانى دىكە و ناردەنى شىيخە عەرەبە كانى دەستكىرد بە پلانىكى دارپىژراو، چونكە كۆر و كۆبوونە وە كانى كورد ئايىنى نىيە بەلكو كۆر و كۆبوونە وە نەتە وە يىيە.

۷- تىكى بەردانى كوردىكەن لە گەل يەكتىدا و ئەمەش كارىكى ئاسانە بە رېڭاى ئەو كەسانە يان كە رەگەزى خۆيان بە عەرەب دادەنلىن لە و ناوچە كوردىانە سەر سنور، ئەوانە شورەي ئايىنەن و لە هەمان كاتىشدا چاودىرن لە سەركوردىكەن تاوه كو دەگوازرىنە وە.

۸- ھىللى سەر سنورى باكۈرى جزيرە بىكىرىتە ناوچە يە كى سەربازى وە كو ناوچەي بەرەي جەنگ (بەرەي سەربازى لە گەل ئىسپائىل) بە

شیوه به که چهک و چهکه منه نی و هیزی تیا دابنریت ئەرکی
نیشته جیکردنی عهرب و ده رخستنی کورد بیت به پیی ئەو پلانهی
که دهولهت داید هریزیت.

۱۰- دروست کردنی کیلگهی هه ره و هزی بۆ عهربه کانی که دهولهت
له هیلی باکوو نیشته جییان ده کات به مه رجیک ئەو کیلگانه
مه شقدراو بن و چه کدار بن و هکو کیبو تزا کانی جووله که کان به
ته واوی.

۱۱- ریگه نه دان به و که سانهی به عهربی قسە ناکەن که مافی
هه لبژاردن و خوپالاوت نیان هه بیت له و ناوچانهی با سمان کردن.

۱۲- قه ده غه کردنی به خشینی ره گه زنامهی سوریایی به شیوه یه کی
بنبر به و که سانهی ده یانه وی له و ناوچانه نیشته جی بن جا له هه رچی
ره گه زیک بیت (ته نانهت ره گه زی عهربی نه بیت).

خیل کانی عهرب له جزیره : پیش نیاری بلاو کردن و هی زانست و
هوشیاری و روشن بیری ده کهین له نیوان ئەو خیلانه دا :

۱- دروست کردن و دامه زراندنی زورترین ژمارهی قوتا بخانهی جیا جیا
به هه موو قوناغ و جوره کانیه وه له نیو خیل که عهربه کان و له
ناوچانه کانیاندا و دابینکردنی هه موو پیدا ویستیه کانی قوتا بخانه کان
به باشترين شیوه .

۲- دامه زراندنی يه که کانی پینمایی و پینمایی میللی له گەل ئەو قوتا بخانانهدا هەبىت كە يارمه تى بلاۆكردنەوهى رۇشنبىرى و زانست بىدات.

۳- ناردنى زورلىكىن ژمارە له لاۋانى عەرەب به تايىبەتى له هەزارەكان به بى خۆبەستنەوه بە مەرجە باوهەكان بۆ دەرەوهى ولات و تەواوکردنى خويىندى پىپۇرى، تەنانەت من پىشىيار دەكەم هەر كەسىك لە عەرەبەكانى جزىرە بىرۇانامە دواناوهندى به دەست ھېنابىت پەوانە دەرەوه ولات بىرىت بۆ خويىندن.

۴- كردنەوهى پەيمانگا كشتوكالىيە بالاكان له جزىرە بۆ رۆلەكانى عەرەب كە گشت ئامرازە نوييەكانى يارمه تىدەرى گەشەسەندنى كشتوكالى به خۆيەوه بىرىت.

پىشىيارى دىكە سەبارەت به خىلە عەرەبەكان:

۱- جىڭىركىردى ئەوانەى كە جىڭىر نەبوونە لەسەر زەويەكان و ئامادە كردىيان به زورلىكىن كات.

۲- دابەشكىركە كانى دەولەت به شىوھىيەكى دروست به سەر توخمە عەرەبەكاندا.

۳- دابەشكىركە ئەۋەزە و زارانەى كە چاكسازى كشتوكالى دەستى بەسەر داگرتۇن بەسەر توخمە عەرەبەكاندا.

٤- هینانی تو خمی دیکهی عهربی له ناوەوە و نیشته جیکردنیان به پیی مەرجی مەعقول. "کوتایی هات-".

له پووی میژووییه وه بژاردهی سیاسی عهربی له سوریا ئاماده بwoo بۆ رەتكىدنه وەی کورد وەکو گەل و ماف نەک وەکو تاک، لە میشکی نەتەوەیی خۆیشیدا ھەلۆیستیکی نەگەتیقانەی پشینەی ھەبwoo بەرامبەر بە کیشەی کورد. لەوانەیە ئەمەش بۆ بارودۆخى تايىھەت بە میژووی سوریا بگەریتە وە کاتىك كە مەيلى جوداخوازى لە ھەندى لە ناوچەكاندا سەرى ھەلدا وەکو-چیاى دروز- و -چیاى عەلەويەكان- كە ھەرەشەی لە يەكىتى نىشتمانى دەكرد، بە ھەر حال - بىگوناھىش- نەبwoo لە پووی پەيوەندىي لە گەل ئىنتدابى كۆلۇنىيالى - فرانسا و ئىنگلیز-دا، ياخود ئەمە دەگەریتە وە بۆ نووسىنەكانى پىشپە وە نەتەوەييە بەراھىيەكانى عەرب وەکو زەكى ئەلئەرسوزى كە کورد بە - جرج - دەچۈيىن ياخود - مىشىل عەفلەق - (كە ھەركەسىك لە ولاتى عەربىدا بىزىت بە عەربى دادەنىت) واتە بىبەشكىدى کورد لە پىناسە نەتەوەييەكەي و دان نەنان بە ھەبۇنى. ئەمە لە کاتىكدا كە دەبىنەن کورد بە درىۋاچى میژووی خۆى لەگەل سەرەخۆيى ولات و سەرەھەرە يەكبۇنى بwoo، پرۇزە ئىنتدابى - فەنسى - ئىنگلیزى - بۆ دامەزراندى دەولەتىكى مەسيحى كوردى لە جزيرەدا رەت كردۇتە وە و لە بەرامبەری راوه ستاوه، بەلکو ژيانى لە گەل گەلى عەربى سورىايى ھەلبژاردووە لە ژىر رەشمەمالى

یه کپارچه‌یی نیشتمانیدا به لام له سهربن‌هه‌مای داننان به هه‌بوون و ته‌واوی مافه‌کانی.

ئه‌وهی جی‌ی سه‌رنجی شه ئه‌وانه‌ی له پیش‌وهی ئه‌رکی به‌ره‌نگاربونه‌وهی کورد بون و به دوای پاسا و و بیانوودا ده‌گه‌ران بؤ ئازاردانیان له نیو گشت ره‌وت و ریچکه سیاسی و هزیریه‌کاندا بـلـاو بـبـون، لـه نـیـو بـورـثـوا لـاسـایـیـهـکـانـ وـنـهـتـهـوـهـیـیـهـ عـهـرـهـبـیـهـکـانـ وـبـهـعـسـیـهـکـانـ وـنـهـتـهـوـهـیـیـهـ کـوـمـهـلـایـهـتـیـهـکـانـیـ سـوـرـیـادـاـ هـهـبـونـ، ئـیـسـلـامـیـهـکـانـ وـکـوـمـوـنـیـسـتـهـکـانـیـشـ زـقـرـبـهـیـ کـاتـهـکـانـ بـیـلـایـهـنـ بـوـنـ. (مه‌گه‌ر هه‌ندیک حاله‌تی تاکه که‌سی نه‌بیت لیزه‌و له‌وی که پالپشتیان له کیش‌هی کورد ده‌کرد) ئه‌مه بیچگه له‌وانه‌ی فه‌رمان‌ره‌واییان ده‌کرد له پژیم و حکومه‌تله‌کانی سوریا و ده‌زگای کارگیری و دامه‌زراوه ئاسایشیه‌کانی که پربون له ئاراسته سیاسیه جیا‌جیا‌کان و زقربه‌ی کاته‌کان کۆك بون له سهربابه‌تی کورد. وەک بلىی هیچ پولیکی کورد به دریزایی میژوی خۆی به هانایه‌وه نه‌هاتبیت هەر له سه‌رەل‌دانی ئسلامه‌وه بگره تا سه‌لاحه‌ددین و تا ده‌گاته پیش‌ره‌وه به‌راهیه‌کانی سه‌ریه‌خۆیی وەکو -ئیبراهیم هەنانق- و -یوسف ئەلعەزمە- و که‌سانی دیکه. چاکه‌کانیشی به چاکه وەلام نه‌درانه‌وه. وەکو پیشتریش ئاماژه‌مان پیکرد، سه‌رەتاي شەسته‌کان شەپولیکی شۆقینی به‌ريلاوی به خۆوه بىنى دژ به کورد، ده‌ستپیکردنی له سه‌رەتادا به دارپشتنی پیلانی نهیئنی و ناردنی توخمی هەلبزارده و

مهشقکردوو بwoo بـو ناوچه کورديه کان به تاييـهـتـى جـزـيرـه (ناـوـچـهـى نـهـفـتـ وـ دـانـهـوـيـلـهـ) به مـهـبـهـسـتـى وـهـرـگـرـتـنـى دـهـسـهـلـاتـى كـارـگـيـرـى وـ ئـاسـاـيـشـى وـ هـهـماـهـهـنـگـيـكـرـدـنـ لـهـگـهـلـ دـامـهـزـراـوهـ جـياـجـياـكـانـى پـارـيـزـگـادـاـ بهـلـكـوـ پـيـشـ ئـهـويـشـ لـهـ گـهـلـ وـهـزـارـهـتـهـ پـهـيـوهـنـدـدارـهـكـانـى دـيمـهـشـقـداـ لـهـ ژـيرـ نـاـوـنـيـشـانـيـكـى وـوـرـوـژـاـوـداـ: رـيـگـاـ گـرـتـنـ لـهـ "جـياـبـوـونـهـوـهـىـ كـورـدـىـ" وـ "ئـيـسـرـائـيـلـىـ دـوـوـهـمـ" وـ "بـهـ عـهـرـهـبـكـرـدـنـىـ كـورـدـ" هـهـروـهـكـ لـهـ بهـلـگـهـنـامـهـىـ -ـمـحـمـدـ تـهـلـهـبـ هـيـلـالـ -ـ دـاـ هـاـتـوـوـهـ.ـ لـهـمـ باـبـهـتـهـشـداـ زـقـرـ پـيـلـانـ وـ دـيـارـدـهـىـ دـيـكـهـ ئـاشـكـرـاـ بـوـونـ وـ زـقـرـبـهـيـانـ هـهـرـبـهـ پـهـنـهـانـ مـانـهـوـهـ.ـ جـوـرـيـكـىـ نـوـيـشـيـانـ لـهـ -ـپـيـاـوـهـ ئـايـنـيـيـهـكـانـىـ -ـ عـهـرـهـبـيـانـ هـيـنـاـ بهـ تـايـيـهـتـىـ لـهـ پـارـيـزـگـاـيـ حـهـلـهـبـ وـ لـهـ نـيـوـ گـونـدـهـكـانـىـ جـزـيرـهـداـ بـلـأـوـيـانـ كـرـدـهـوـهـ بـوـ رـيـنـمـاـيـيـكـرـدـنـىـ كـورـدـهـكـانـ،ـ بـهـلـامـ بـهـ زـمـانـىـ عـهـرـهـبـىـ،ـ هـهـرـوـهـاـ ژـمـارـهـيـهـكـ لـهـ شـاعـيـرـهـ حـيـكـاـيـهـتـخـوانـهـ عـهـرـهـبـهـكـانـيـانـ هـيـنـاـ وـ زـقـرـبـهـيـانـ خـهـلـكـىـ نـاوـچـهـكـانـىـ فـورـاتـ بـوـونـ (ـدـيـرـزـورـ وـ رـهـقـهـ)،ـ ئـهـمانـهـ لـهـ مـيـوـانـخـانـهـكـانـىـ كـورـدـانـ لـهـ گـونـدـهـكـانـ كـوـرـ وـ شـهـوـچـرـايـانـ دـهـبـهـسـتـ وـ چـيـرـوـكـ وـ بـهـسـهـرـهـاتـيـانـ دـهـگـيـرـايـهـوـهـ وـ چـامـهـ وـ شـيـعـرـىـ مـيـلـلىـ عـهـرـهـبـيـانـ دـهـگـوـوـتـهـوـهـ لـهـ نـيـوـانـيـشـيـانـداـ -ـحـاجـىـ مـهـحـمـهـدـ ئـهـلـغـزـىـ -ـ كـهـ بـهـ نـاوـبـانـگـ بـوـوـ،ـ هـهـرـوـهـاـ ئـهـوـكـاتـ،ـ دـهـزـگـاـيـ (ـنوـوـسـيـنـگـهـىـ دـوـوـهـمـ)ـ -ـ كـهـ سـهـرـوـكـهـكـهـىـ سـهـرـهـنـگـ -ـحـيـكـمـهـتـ مـيـنـهـ -ـ بـهـ دـلـرـهـقـىـ وـ دـوـثـمـنـكـارـىـ نـاسـراـوـ بـوـوـ -ـ رـوـلـىـ چـوـونـهـ نـاـوـ نـاوـهـنـدـهـ ئـايـنـىـ وـ خـيـلـهـكـيـهـكـانـ وـ هـانـدـانـىـ سـهـرـوـكـ هـوـزـهـكـانـىـ عـهـرـهـبـىـ گـيـرـاـ بـهـ مـهـبـهـسـتـىـ دـژـايـهـتـيـكـرـدـنـىـ

کورده‌کان و دهست بـه سـه رـدـاگـرـتـنـی زـهـوـی و زـارـهـکـانـیـانـ و
ئـهـشـکـهـنـجـهـدانـیـ خـهـبـاتـگـیـرـهـ کـورـدـهـکـانـ بـهـ خـراـپـتـرـینـ شـیـوـهـکـانـیـ
ئـازـارـدـانـیـ دـهـرـوـونـیـ وـ جـهـسـتـهـیـ لـهـ پـیـنـاوـ چـاـوـتـرـسـانـدـنـیـ -ـنـهـتـهـوـهـیـیـهـ
کـورـدـهـکـانـ -ـ وـ قـهـدـهـغـهـکـرـدـنـیـ گـوـرـانـیـ وـ مـوـسـیـقـایـ کـورـدـیـ وـ نـهـهـیـشـتـنـیـ
ئـاهـنـگـیـ بـوـوـکـ گـوـاستـنـهـوـهـیـ کـورـدـیـ -ـ بـهـ شـیـوـیـهـکـیـ تـایـبـهـتـ لـهـ شـارـ وـ
شـارـوـچـکـهـکـانـدـاـ.ـ ئـهـوـ کـاتـیـشـ پـرـوـپـاـگـهـنـدـهـ بـلـاوـ بـوـوـیـهـوـهـ کـهـ یـهـکـیـکـ لـهـ
مـوـسـیـقـاـزـهـنـهـ هـهـرـ بـهـ توـانـاـکـانـیـ کـورـدـیـانـ تـیرـقـرـ کـرـدـوـوـهـ کـهـ نـاسـرـاـوـ بـوـوـ بـهـ
-ـ چـهـلـهـبـیـ -ـ وـ دـاهـیـنـهـرـیـکـیـ گـهـوـرـهـ بـوـوـ وـ ئـایـنـدـهـ رـوـلـیـکـیـ پـیـشـرـهـوـانـهـیـ
بـوـ حـهـشـارـدـابـوـوـ.ـ هـهـرـوـهـاـ دـهـسـهـلـاـتـهـکـانـ هـهـمـوـ توـانـاـیـهـکـیـانـ خـسـتـهـ
گـهـ بـوـ بـوـ هـاـنـدـانـیـ هـهـنـدـیـ لـهـ سـهـرـکـرـدـهـکـانـیـ خـیـلـهـ کـورـدـیـهـکـانـ بـوـ گـوـرـیـنـیـ
(ـنـهـتـهـوـهـکـهـیـانـ)ـ وـ رـاـگـهـیـانـدـنـیـ رـهـگـهـزـیـ عـهـرـهـبـیـانـ.ـ هـهـرـوـهـاـ هـهـوـلـیـداـ
ناـکـوـکـیـ وـ نـاـحـهـزـیـ لـهـ نـیـوانـ خـهـلـکـیـ سـهـرـخـهـتـیـ وـ خـهـلـکـیـ بنـ خـهـتـیـ وـ چـهـنـدـینـ
تـایـبـهـتـیـ لـهـ نـیـوانـ خـهـلـکـیـ سـهـرـخـهـتـیـ وـ خـهـلـکـیـ بنـ خـهـتـیـ وـ چـهـنـدـینـ
پـلـانـ وـ پـیـلـانـگـیـرـیـ دـیـکـهـیـ لـهـ جـوـرـهـ،ـ کـهـ چـاـوـهـرـیـ رـفـزـیـکـ لـهـ رـفـزـانـ
هـهـرـ ئـاشـکـرـاـ دـهـبـنـ.

دواـیـ کـوـنـفـرـانـسـیـ ئـابـیـ ۱۹۶۵ـ وـ لـهـ سـهـرـتـایـ هـاـوـیـنـیـ سـالـیـ ۱۹۶۶ـ
کـوـنـگـرـهـیـ یـهـکـهـمـانـ بـهـسـتـ،ـ کـهـ دـوـوـهـمـ کـوـنـگـرـهـ بـوـ لـهـ دـوـاـیـ کـوـنـگـرـهـیـ
دـامـهـزـرـانـدـنـیـ حـزـبـ لـهـ سـالـیـ ۱۹۵۷ـ،ـ هـهـرـوـهـاـ کـوـبـوـونـهـوـهـیـ لـیـزـنـهـیـ
نـاـوـهـنـدـیـ نـوـیـمـانـ لـهـ کـیـلـگـهـیـ -ـئـهـبـوـ ئـارـاسـ -ـیـ هـاـوـرـیـمـانـ بـهـسـتـ لـهـسـهـرـ
رـیـگـاـیـ قـامـشـلوـقـ -ـ حـهـسـهـکـهـ وـ جـیـگـاـیـهـکـیـ ئـارـامـ بـوـوـ وـ زـهـ حـمـهـتـ بـوـ

ئەوە شوينە بە مىشكى كەسيكدا بىت، دانىشى پىدا دەنیم كەوالە
ھىچ كۆبۈونەيەكى دىكەي پىشۇو و پاشتىرى ئەم كۆبۈونەوەيە و
ھەستم بەو حەسانەوە دەررونىه نەكردووه. خشتهى كارەكانى
كۆبۈونەوەكەشمان بىيىگە لە مەسەلەي پىكخستان و پەيوەندىيە
نەتەوەيىھ سياسييەكان و پىكھىيەنانى سەركىدايەتى، كىشەي
"پشتىنەي عەرەبى" بە شىّوه يەكى تايىھەت و چەوسانەوەي
نەتەوەيى بە شىّوه يەكى گشتى بە خۇوه گرت. پاش وتۇۋىزىكى دوور
و درېڭ كە گشت ئامادەبۇوان بەشداريان تىداكىد بە تىكرايى
پىككەوتىن لەسەر بېرىارى بەرپەرچدانەوەي ئەنجامەكانى پىلانى
پشتىنەي عەرەبى بە ھەموو شىّوه و ئامرازىك، و پلانىكى بەرفراوان و
ورد دانرا كە دەبى لەم رۇوهوھ بزافيىكى سياسى بۇ ئەم مەبەستە
ئەنجام بىدرېت لەسەر ئاستى سورىا و بزووتنەوەي كوردىستانى و
دەرەوە. جەماوهرى كورد ئامادە بىرىت و لە رېزەكانىدا گيانى
بەرگرى بە ھىز بىرىت و سەركىدايەتى چەند سەردانىكى مەيدانى
بکەن بۇ ناوقە جىاجياكان بە تايىھەتى ئەو ناوقانەي كە دووچارى
پىلانى شۆقىيىنى ناپەوا دەبنەوە.

دواي كۆنگە و دواي چەند كۆبۈونەوەيەكى لېزىنەي ناوهندى بېرىار درا
بە دابەشىرىدىن بلاوكراوه يەك كە خۆم دامېشتبۇو و (٢١) دروشمى
كورتكراوهى گشت پرينسىپ و ئامانجەكانى حزبى دەگرتە خۆ و بە
شىّوه يەكى سەرەكى جەختى لە سەر بابهەتى "پشتىنەي عەرەبى" و

بەرهنگاربۇونەوەی دەکرد و داواى لە جەماوەرى كورد و هېزە ديموکراتيەكان دەکرد ھاوكاري بىكەن لە بەرهنگاربۇونەوەي پشتىنەكە و سياسەتى چەۋسانەوەي نەتەوەيى. پاش لىكۆلىنەوەيى وورد بە ھەزاران دانە لەم بلاڭراوەيە لە گشت شار و شارقەكانى حەسەكە و لە ناوهندى پارىزگا و لەيەك كاتدا بلاڭ كراتەوە. ھىچ كەسىكىش لە ھەۋالانمان دەستگىر نەكرا، چونكە وەك ووتىم بە لىكۆلىنەوەيەكى ورد و بە ئاڭايىھەكى زۆرەوە كارەكە ئەنجام درا. شتىكى كتو پېرىش بۇو بۇ دەزگاكانى ئاسايىشىش كە پىشتر پارىزگاكە بە خۆيەوەي نەبىنى بۇو. ئەمەش نىشانەي دەستپىيەرنى كارى بەرپەرچدانەوەي سياسى بۇو دېز بە پشتىنەي عەربى. ھەروەها چەند رووداوى دىكە و رۇوبەرۇوبۇونەوەي جووتىياران لە گەل دەزگاكانى ئاسايىش و پۆلىس ھاتنە ئاراوه و زۆر قوربانى گيانىشى لە گوندەكانى -عەلى فرۇ- و گوندى -گرى پرى- لىكەوتەوە . نايشارمهوه، بىرۇكەي سووتاندى ئەو كىلگانەي دروستكراوانەي دواي بىبەشكىرىنى جووتىيارە كوردەكان لە زەويەكانيان لە ناوجەي كوردەكان، لاي پارتىمان ھەبوو وەك و دوا چارە ئەگەر دەسەلاتدارەكان لە بىيارەكانيان پاشگەز نەبنەوە.

سەرقال بۇون و خۇئامادەكرىنمان بۇ بەرپەرچدانەوە و نوشىتەھىنان بە پىلانى پشتىنەي عەربى، بەرهنگاربۇونەوەي راستەوەكانى لە بىر نەبردىنەوە و بە ھزر و سياسەت و رۇشنبىرى بەرپەرچى

ئەوانىشمان دەدانەوە و لە پىش گەلى كورد ئاشكرا و رسومان دەكردن، بە تاييەتى لە مەسەلەي -راوهەستانيان وەكۆ تەماشاكار- لە بەردهم ئەم ئەركە سەرەكىيە و ملکەچبۇنى بەردهۋامىيان بۇ دەسەلاتدارانى خۆجىيى و خۆ بىبەريكردىيان بە ھەمو شىيۆھىك. لىرەشدا شتىكى سوود بەخشە بگەرىيىنەوە سەر دانپىيدانانى ئەندازىيارى پشتىنەي عەرەبى بەوهى سوود لە ئەزمۇونى زايونىي رەگەزپەرسىت وەردهگرى، كاتىك باسى ھەندىك لەو كردهوانە دەكات كە زايونىيەكان ئەنجامى داون بە مەبەستى بە جوولەكەكىدىنى ناوجە عەرەبىيە فەلسەتىنييەكان. لە سالى ۱۹۴۹ بە پىيى ھەندى ياساي تاييەت "ناوجەكانى ئاسايىش" لە ئىسرايل دروست بۇون و پىگا بە وەزارەتى بەرگرى درا كە عەرەبەكان لەو شار و شارقچكانە دەكەونە سەر ھىللى سنورى بە پانتايى ۱۰ كم دەربكەن و مولكىيەتى زەويەكانيان لى بسەنرىتەوە بە مەبەستى كەمكىرىنەوەي پىزەي عەرەب. لە سالى ۱۹۵۲ ياسايىك دەرقۇو رەگەزنانە دەبەخشى بەو جوولەكانەي پىش دامەزراندى ئىسرايل و ئەوانەي دواي دامەزراندى هاتۇن و عەرەبەكانىش بىبەش دەكات، ھەروەها مەسەلەي وەرگرتن لە خويىندى بالا و بارودۇخى بىزىيى و جياكىرىنەوەي رەگەزى و پىگەدان بە فەرماندارى سەربازى لە بىبەشكەكىرىنەي ھەركەسيك لە ماھە مەدەنەيەكانى و دەستگەتنى مادى و پىشكەشكەكىرىنەي يارمەتى بە - كېبۇتكەكانى - جوولەكە و بىبەشكەكىرىنەي جووتىارانى عەرەب لە

ئەنجامىشدا بەرھەمى جووتىارى عەرەب زۆركەم بۇويھە و پەنابەرى ناوخۆيى سەرييەلدا پاش ئەوهى جووتىارانى عەرەب لە زھوی و زارەكانى باوك و باپيرانيان بىيەش كران.

ھەروەھا شتىكى سوودبەخشە سروشتى ئەنجامدانى ياساي چاكسازى كشتوکالى لە ناوچە كوردىيەكان بىزانين بە شىويھك كە لەگەل ناوچەكانى ديكە جياوازە و ئەمەش وەك سەرەتايدىك بۇو بق ئەنجامدانى بە عەرەبىرىن و پىلانى پشتىنە و بىيەشىرىنى جووتىاران و مولڭدارانى كورد بە بى جياوازىكىرىن لە نىوان زھوی چاك و خراپيان.

لە ناوچەيى جزيرەدا دەستداگىرا بە سەر زھوی ٦٠٠ مولڭدار كە ياساي چاكسازى كشتوکالى دەيانىگرتەوە و زھوی ٢٠٠ مولڭدارىش لە ئەنجامى بىيارەكانى لىزىنەي پشتىبەستن. ئەو زھويانەي دەستيان بە سەردەگىران ٦٥٥٥٢٧٠ دۆنم بۇو كە ١٣٨٨٥٣٠ دۆنم بق كىلگەكانى دەولەت بۇو و ٤٧٠٦٣٨١ دۆنم بق وە بە رەھىنان نە دەشىا. جىڭگاي تىيىنە كە وا ئەو زھويانەي لە جزيرە دەستيان بە سەردەگىرا ٤٣٪ زھویە دەست بە سەردەگىرا وە كان پىك دېنیت لە كۆى تەواوى پارىزگاكانى سورىا، چونكە گشت ئەو زھويانەي لە ولاتدا دەستيان بە سەردەگىرا ١٣٠١٣٥١٥ دۆنم بۇو. ئاشكراشە كە وا بانگەشەكانى شۆقىنەكان بە وە كورد نزەكراوه و نامۆن لە سەرھىچ بنەماو راستىيەكى مىيىۋىي نە بۇو بەلگو بىرىتى بۇولە دىدىيەكى

رەگەزپەرستانەی سته مکار، بۆ نموونەش دەقى سەرزمىرى بритانيا دەخەينە پووکە لە سالى ۱۹۱۹ ئەنجاميدا دەربارەي ژمارەيەك لە بنەمالە كورده كانى ئەو كات لە دەرهەوهى ناوچە كورديه رەسەنە كانياندا دەژيان، واتە لە ناو سوريا، ئەم سەرزمىريەش لە راپورتىكى وەزارەتى جەنگ لە فەرمانگەي سالۆخانى سەربازى ژمارە م.ى ۸۶۹۳۵ لە ۱۱ تشرىنى يەكەمى سالى ۱۹۱۹ بلاوكراوهەتەوە : ديمەشقى شار ۱۲۵ خىزانى، ديمەشقى سالحىه ۱۶۰۰، عەدرا ۵۰، حەماھ ۱۰۰، كورده كانى ئىبراھيم لە نزيك حەماھ ۵۰، كورده كانى عوسماڭ ۱۰۰، قونەيتەرە و حۆران و كەرەك ۱۵۰، خىزانى ديكەي پەرش و بلاو ۴۰۰، كۆى گشتى : ۲۵۷۵ خىزان.

ناوى خىلەكانى دەرەوهى ناوچە كورديه كان: شىخانى سەرۋوکە كەي (مەحمود پاشا بۇزۇق) يە و ژمارەي مالەكانى ۲۲۵، كىكى ئەحمدە باس عەجىل ۶۰، مللى حەسەن مەلا ۸۰، زازا عەلى ئاغا زلفوڭ مەدىنە ۳۵، دقۇرى رەشيد ئاغا شەمدىن ۱۰، بەرازى مستەفا بەگ بەرازى ۱۵۰، زەركالىيا عەبدولە حمان پاشا ئەلي يوسف ۱۰، ئەيوبيه حەسەن كۆسە ۵۵، ئاشيتا بابۇ مراد ۵۰، پىنار ئالى ئىسماعيل ئاغا نعمۇ ۱۰، واتىلى حەسەن كالتۇن ۴۰، حسنيه ۱۵، موشىليا ۵، ميكاري حاج حەسەن حاج حوسىئىن ۳۰، قەرەچۇلى مەھىە دىن ئاغا قەرەچۇلى ۱۰، متىنا ۱۰، علۇشىيا ۵، قەرەگىچى ۲۰، رەشوانى ۵، كوردى ۵، سوراقىيا

٢، داریا ١٠، باراڤی ٣٠، گرکولیا ٢٠، خیزانه‌کانی بلاو له حۆران ١٥٠،
کۆی گشتی ده کاته: ١٠٤٤.

سەبارەت بە ژمارەی کوردیش بە پیّی قسەی مامۆستا فیلیب خۆرى
له پەرتووکى "سوریا و ئىندابى فرانسايى" ٨,٥٪ دانیشتووانانى
سوریا له سالى ١٩٤٥ بە کوردی قسەیان دەکرد و له بنه‌پەتدا خیلی
نیمچە کۆچەر بۇون له ناوچەی فورات و جزیرەدا دەژیان. ئەم
ریزه‌یەش کورده‌کانی ناوچەی چیای کورده‌کان و عەینلۇھەرەب
(کوبانیه) و شاره‌کانی حەلب و دیمەشق و حەما و چیای
عەلەوییه‌کان و دەوروپەری دیمەشق ناگریتەوه، ئەگەر ئەم ھەموو
ژمارانه‌یان کۆ بکەینەوه ئەو کات ریزه‌کە دەگاتە زیاتر له ١٥٪.

مامۆستا (ادیب معوض) سالى ١٩٤٥ سنورى ناوچەی کوردی له
سوریا بەم شیوه‌یە دەستنیشسان دەکات. "ھیلیکە لە رۆزئاواى
موسەوه بە جزیرەدا تىدەپەری بەرەو باشورى تۈركىيا تا دەگاتە
لیوارى دەريايى ناوه‌راست له ئەسکەندەرونە ئەو ھیلە رۆزئاوايىيە
هاوسو له گەل گوشەی باکورى رۆزئاواى پانتايى ناوچەی کوردی كە
ئىمە له مەر باسکردنى داين و ناسراوه بە کوردستان ياخود ولاتى
کوردان، پیویستە له روانگەيەكى جوگرافى رووتەوه تماشاي بکەين و
ئەو ھیلەي ئاماژە پىکراوه بە جزیرەی فوراتى کوردیشەوه بە
رۆزه‌لەتى دابنیئن و چیای ناسراو بە ناوی چیای کورده‌کان بە
رۆزئاواى و ئەوهى دەكەويتە نیوانيان ئەو ناوچانەن كە توخمى کورد

بە زۆرینهی هەرە زۆرى تىادا نىشته جىن و خاکىكى كوردىيە و كورد بە بهشىكى داده نىن كە لە ولاتى رەسەنى كورد جىا ناكريتەوە".

ژمارەي كوردىش بە نۆ ملىون داده نىت و لەو ژمارە يەش ۳۰۰

ھەزاريان لە كوردستانى سورىايە بىچگە لە كورده كانى ديمەشق.

ھەروەها دەلى كورده كانى تىكەلبۇو لە گەل كۆمەلگائى سورىا لە گەپەكى كورده كان لە ديمەشق و لە قەزاي - حارم - ئى نىوان حەلەب و ئەسكەندەر رۇونەدا و لە حەماھ و چىاي عەلەوييەكاندا دەزىن.

پىيوايەش ژمارەي كورده كانى ديمەشق دەگاتە ۲۰ ھەزار كەس لە ناوچەكانى كورد ۱۸۰۰-۲۰۰۰ گوند ھەيە ھەموويان كوردن لە نىوانياندا چەند گوند و كىلگەيەكى ناكورده كان ھەيە، ئەو ژمارە گەورەيە شويىنە ئاوه دانيەكان بلاۋەيان كردووھ لە رۆزئاواوه لە ليوارى رۆزھەلاتى شارى ئەسكەندەرونە كە دەكەوييە سەركەنداو لەو شويىنە كە لە رۆزئاواوه، بەشەكانى چىاي كورده كان كە پىي دەگوترىت - كورداع - و ليژاوه كانى ئەم بەشانە كۆتاينى دىت، تا وەكودەگاتە كۆتاينى قەزاي - جىيرە - ئى فوراتى رۆزھەلات. ئەو قەزايانەي كە لە رۆزئاواوه بلاۋۇونەتەوە ھەر لە دەستپىيەرنى ئەمەي دواييەوە ئەمانەن عەين دىوار، قامشلى، راسلۇھىن، ئاراب بىنار، جرابلس، مەنبەج و عەزاز كە بە قەزاي كورداع دەگاتەوە و زياتر لە ھەزار گوند بە تەنها لە جىيرەن و نزىكەي ۳۵۰ لە ئاراب بىنارەو ۳۹۰ لە كورداع.

شەپۆلى دەستگىركردنەكانى سالى ١٩٦٦:

ھەلمەتى دەستگىركردنەكانى كۆتايى ئابى سالى ١٩٦٦
بەرفراوانلىرىن ھەلمەت بۇو لە مىزۇوى بزووتنهوهى نەتهۋەيى كورد
لە سوريا و دووهەميان بۇو لە پۈرىزىكىرىنىڭەوە پاش
دەستگىركردنەكانى سالى ١٩٦٠ كە لە بنەرەتدىالە ناوجىھەي جزىرە
چەپۈرۈپ بۇو و نزىكەي ١٠٠ كەسى گىرتەوە.

شتىكى ئاشكەرايە كەوا دەستگىركردنەكان -خۆپارىزى- بۇو لە¹
مەترسى ئەگەرەكانى گەشەسەندىنى گىانى بەرگىرىكىرىن دېز بە پىلانى
پشتىنەي عەرەبى و لە دەست دەرچۈونىيان، بە تايىبەتى ئەو شەپۆلە
لە دواي بىيارى بەرنگاربۇونەوە هات كە لە لاپەن كۆنگەرەكەمان
كۆبۇونەوەكانى لىيىنەي ناوهندىيەوە دەرچۈوبۇو، ھەروەها لە دواي
مەسەلەي دابەشىكىرىنى بلاڭىراوەكان و دزەكىرىنى ھەوالى -
سووتاندى بەروبۇو - لە ناوجىھەكانى -كىيىلگەكانى دەولەت - بۆيە
شەپۆلەكە -ھەرەمەكى- بۇو لە پلەي يەكەم دووهەمى تىپەرپاند لە
رۇوي پۆلۈ كەسە دەستگىركراوەكان كە زۆربەيان دووربۇون تەنانەت
لە بزووتنهوهى سىاسيش.

ئەو دەم من لە قامشلۇق بۇوم لە مالى ھەقال -بەھجەت مەلا حامىد- و
يەكىكى هات ئاگادارى كردىنەوە كەوا چەند ئوتومۆبىلى دەورييەكى

هاوبهش له ئاسايىش و پۇلىس له گەل ئوتومبىلىكى فرياكەوتن
گەيشتنە دىيىه كەمان -جەمعايه-، مالى ئىمەيان پىشكى و بە دواى
مندا گەرابوون، لەو كاتەوه بۇوم بە كەسيكى -رپۇنراو- و وەك
ژمارەيەك لە ھە قالانم لەو مال بۆ ئەو مال و لەو ناواچە بۆ ناواچەيەكى
دىكە لە ژىر پەردەي تارىكىدا دەمگواستەوە. ئەم رەوشە نوييەى من
بۇوه هوى زياتر ناسىنى ئەندامان و دۆستان و جەماوهرى حزب لە
گشت ناواچەكانى جزىرەدا چ وەكە تاكە كەس چ وەكە رەوش و
بارودۇخى كۆمەلایەتى، تاوهكە لە ژيانىشدا مابىم ھەركىز دلپاکى و
چاكەى گەلەمان بە ژن و پىياوهوه و ئەو خۆبەخت كردن و
قوربانيدانەيان لە پىيىناو بەختەوەركردنى خەباتگىرپانى رپۇنراو لە ياد
ناكەم كە بۆ ئىمە دايىك و خوشك و براو ھاۋپى بۇون براو براادر و
گيانپارىز و بەرهقان بۇون.

چۈومە ديمەشق له وي پىويست بۇو لە سەرمان -مۆرىك- بۆ لېڭنەي
ناواھنەي حىزب لە بەيرۇوت دروست بکەين، -مهننان- ئى خۆشىنوس
نەخشەيەكى بە پىيى ويستى ئىمە دروست كرد و لە گەل خۆم ھەلگرت
و بەرەو لوپان بە رېكەوتم، يەكىك لە ھە قالانمان لە رېكخىستەكانى
ديمەشق -تاوركەم نەقش- وەكە رېناس لە گەلما بۇو، گەيشتىنە
سنوورى سورىا-لوپان لە نزىك كارگەدا لە سنوورە شاخاویەكەوە -
بە دزەكراوى - دەرباز دەبۇوین، چەند كىلۆمەترىكمان بېرىبىوو كاتىك
دۇو چەكدار لە ناكاولىمان بە دەركەوتن و رپايان گرتىن و دەستمانيان

گریدا و به ووردی ئىمەيان پشکنى و هەرچى لىرەى سورى ھەبوو
لىيان بىرىدىن كە نزىكەي ٥٠ لېرە بىوو، ھەروەها نەخشەى
مۆرەكەشيان بىرد كە جىڭاي بايەخ و نىگەرانى ھەردووكيان بىوو،
ھەپشەيان لىكىرىدىن كە وا دەماندەنە دەست ئاسايىش چونكە ئىمە لە
سياسىيەكانىن. وتۈۋىز لە نىوانماندا دەستى پىكىرىد تا دەستبەردارمان
بۇون پاش ئەوهى ھەموو شتەكانمانيان بىردىن، لە رۆيىشتىنمان
بەردهوا م بۇين تا گەيشتىنە ئەو ديو سنور بە دووريەكى زۆر.
لېرەدا ئەركى ياوەرەكەم تەواو بۇ منىش بەردهوا م بۇوم لە
گەشتەكەمدا بۇ بەيرۇوت پاش ئەوهى لە گەل شوفىرى تاكسى
پىكھاتم كەوا كرىكەي پاش گەيشتنم بۇ بەيرۇوت بىدەم، ناونىشانى
ھەقىل شەھىدمان - خدر شانباز-م پىبۇو كە نەرىت ئاسا زۆر بە
گەرمى و نەجىبانە پىشوازىي لىكىرىدەم. بە رېڭاي ئەويش چاوم كەوت
بە ھەقىلنى رېكخراوى بەيرۇوت و مەسەلەي پەيوەندىيە
ئايىندەيىه كانمان رېكخىست و بە ھەمان شىۋە گەرامەوە دىمەشق بەلام
بە ھاوكارى بىرادەرېكى دىكە ئەويش مامى ھەقىلمان - حوسام
كەپلانى - بۇ كە خەلگى دىمەشق بۇو و زۆر ئازا بۇو لە مەسەلەكانى
سنور و بە سەلامەتى گەيشتىنەوە دىمەشق و ھەقىل - عوسمان
سەبرى - م ئاگادار كردهوە لە ھەموو ئەوهى لە گەشتەكەمدا
پۇيدابۇو. پاشان مالئاوايىم لىكىرىد و بەرەو جزىرە كەوتىمە رېي و
پىويسەت بۇو لەسەرم بىيارى سەركىدايەتى بە جىبىيەن بەوهى بەرەو

ناوچه‌کانی شۆرپش بىرۇم لە كوردستانى عىراق. ئەوهش ماوه بلىم كەوا شەھيد - خدر شانباز - كە نموونەي قوربانىدان و گيانبازى و نىشتىمانپەروھرىي پاستىگۇ بۇو لە پۇچانى شەپى تىرىنى سالى ۱۹۷۳ لە ئەنجامى يەكىك لە بىردىمانە ئاسمانىيەكانى ئىسرايىلى شەھيد بۇو لە كاتى ئەنجامدانى ئەركى خۆى لە - كارگەكانى بەرگرى - دا لە نزىك دىمەشق. ئەو كاتىش ئەو ئەندام بۇو لە دەستەي سەركىدايەتى رېكخراوى پارتىمان لە دىمەشقى پايتەختدا يادە شىكودارەكەشى هەتا هەتايە هەر لە مىشك و هەستى هەۋالانى دەمەنچىت.

گەشتى كوردستانى عىراق و دىدار لەگەل يازانى

نەمردا:

پەيوەندى و نامە لە نىوان ئىمە و برايانمان لە سەركىدايەتى شۆرپش و پارتى لە عىراق دواى كۆنفرانسى ئابى ۱۹۶۵ نەبرا. دواى كۆنگرەكەمان و گەراندنهوهى بارودۇخى رېكخستان بۇ بارى ئاسايى خۆى و دارشتى بەرnamە حزب و تەواوبۇونى ژمارەي ئەندامانى سەركىدايەتى و هەلبىزادنى عوسمان سەبرى بە سكرتىرى حزب، زۇر پىويست بۇو لەگەل برايانمان و بە تايىبەتى راپەرى نەمر بارزانى نەمر راپىز بىكەين و پىشكەوتىنەكانى مەسىھەلى كورد و بارودۇخ و پۇوداوهكەنانى ناوچەكەش ئەمەيان دەسىپاند. من لە لايمەن سەركىدايەتىيە و نىردرام و هەۋالى شەھيد محمد حسن بەرپرسى

لیزنه‌ی ناوچه‌ی جزیره و پالیوراوی ئەندامیه‌تى لیزنه‌ی ناوه‌ندى لهو
گەشته‌مدا ياوه‌رم بwoo، له سەرەتاي مانگى نيسانى سالى ۱۹۶۷
شەو بە مەله له دجله له كەنارى ئەو بەرهوھ له گوندى -
جەمشەرف-ى بەرامبەر شارى -جزيره‌ي بوتان- پەرينه‌وه ،
ھەوه‌ها يادى بە خىر شەھيد مەھەممەد رەشۇ لەگەلمان بwoo كە
كوردى سوريا بwoo، خزم و كەسى له كوردىستانى عىراق هەبوون و
گەيشتبووه شۆرپشى ئەيلول و پىشمه‌رگەيەكى ئازا و بويىر بwoo له
پووبەپووبونەوه يەكدا لەگەل لەشكى عىراقدا له نزيك گەلى زاخۇ
شەھيد كرا. له پىگاماندا بەردەوام بwooين تا بەرەبەيان تا وەکو
گەيشتىنه دوا وىستگەي ئەو كۆمەلانەي كە يەك له دواي يەك ئىمەيان
تەسلیم به يەكتىر دەكرد و له خزمەتى شۆرپشدا بwooون به هەماھەنگى
لە گەل سەركىرى سەربازى شەھيد -عيسا سوار-. پاش
خۆرەلائىن ئىمەيان گواستەوه ئەو بەرى پووبارى -ھيزل- له وئى
ئىتر هىزىكى پىشمه‌رگە ئىمەيان وەرگرت و ياوه‌رمان بwooون تا
بارەگاي عيسا سوار، ئەميش زۆر به گەرمى و به پىزەوه گەمان دا و دوو
لىكىرىدىن. پۇزى دواتر درېزەمان بە پىزەوه گەمان دا و دوو
پىشمه‌رگەي عيسا سوار به دوو ولاخەوه -ھىستر- ياوه‌رمان بwooون و
بەرەو ناوچەي بالەك بە پى كەوتىن، له پىگادا و به دروستى له -
گەلى زاوىتە-وه رەبيەكانى لەشكى عىراق له سەرپۇخەكانى چىاي
گارە به چاو ديار بwoo، وتووپىزى پچىپچىش له نىوان حومەت و

سەرکردایەتى شۆرپش هەبۇو، ئاگىرەستىيکى كاتىي سەپاندبوو بەلام
بە بىٽ هىچ رېككەوتنىك. لە كاتى پىكىرىدىمان بىنيمان ھىزىكى
لەشكى كە نزىكەي ۳۰ سەرباز بۇون لە يەكىك لەو رەبایانەوە زۆر بە^٢
پەلە بەرەو رووی ئىمە هاتن بۇ ئەوهى كۆنترۆلى ئەو رېككايە بىن
كە ئىمە پىايدا دەرپىين، ياوەرەكانمان داوايان لىكىرىدىن پەلە بىن بۇ
ئەوهى بە دىل نەكەۋىنە دەستىيانەوە. ئىمەش پەلەمان كرد و شتەكە
مەزندەكراو نەبۇو بۇ ئىمە و بىنيمان پاسەوانەكانمان بە دوورىيەكى
زۆر لە پىشمانەوە دەرپۇن بە بىٽ ئەوهى گۈز بە ئىمە بىن، بەم
شىوه يە ماينەوە بۇ ماوهى ۳ كاتژمۇر و زۆر ماندوو بۇوين و تىنۇيىتى
گەرووى وشك كردىن بە هوى راڭىرىدىن و ترس لە چارەنۇوسى
نەزانراودا. پاشان زانيمان كەوا ئەو سەربازانە سەرنجى بىنىنى دوو
كەسيان دابۇو كە جلىكى مەدەنيان لەبەرە وايان مەزند كردىبوو كەوا
بيانىنە و چونكە ئاگىرەست راڭەيەنرا بۇو تەقەكردىن قەدەغە بۇو،
بۇيە نيازيان نىچىركەن ئەم دىمەنە بەهادارە بۇو. گەيشتىنە يەكەم
بەرپەستى پىشمه رگە كە بە سەرکردایەتى شەھىد وەيسى بۇو،
شەۋىك مىواندارى كردىن و پاشان ياوەرى ئىمەى كرد تا بارەگاي
حسۇ مىرخان كە - حوسىن باپە شىيخ - لەگەل ھىزىكى سەربازىي
مىوانى ئەو بۇون. بەيانى رۇڭى دواتر درىزەمان بە پىرەوەكەمان دا و
گەيشتىنە ناوجەمى بارزان و لەسەر پىرەكەكانى - بلى -
پىشمه رگە كانمان تەقەپان كرد و دوو - كەويان - گرت، زۆرى نەخايىند

وله لايەن كۆمه‌لەيەك له پىشىمەرگە بارزانىيەكان گەمارق دراين ،
كاتىك كە مىوانيان بىنى هەندىك گەپانە دواوه و له گەل هەردۇو
پاسەوانەكەمان قسەيان كرد، پاشان تىكەيشتىن كەوا داوايان لېكراوه
تەقە نەكەن بە تايىھەتى كوشتنى بالىدە له ناوجەى بارزان قەدەغەيە
و ئەگەر ئىمە لەگەلىيان نەبووينايە تۈوشى سزادان دەھاتن. رېڭىز
دواتر گەيشتىنە دوا خالى پەپىنهوھ له زىيى گەورە و شەولە مالى
يەكىك لە گوندىيەكان بۇوىن. پاش ئەوهى گەيشتىنە سنورى ناوجەى
بالەك بە رېكەوت تاكە گۆرىكىمان بىنى كە لەسەرى نوسرا بۇو
"شەھيد -ناجى بەگ- لە هەقالانى بارزانى". وەها دواى دوانزە رېڭىز
گەيشتىنە -كانى سماق- بارەگاي مەكتەبى سىاسى و عەلى
عەبدوللە، سامى عەبدولرە حمان، حەبىب مەحەممەد كەريم لهوئى بۇون
بىيىجە لە -شەكىب ئاكرەيى- بەرپرسى دەزگاي پاراستن. پاش
ھەفتەيەك لهوئى (كۆنفرانسى سىاسى -عەسکەرى)ى بەناوبانگ
بەسترا له ۱۹۶۷/۵/۱۵ كە بۇنەيەكى باش بۇو بۇ ئەوهى سللاو له
بارزانى نەمر و ئىدرىس بارزانى بىكەين و زۆربەى ھەرە زۆرى
سەركىدايەتى و كادرەكانى شۇرۇش و حزب بناسىن.

لهوئى ماھيەك ماینەوە، لهو ماوهىيەشدا له كانى سماق چاومان كەوت
بە باوکە -پۆلس بىئدارى- ئەندامى ئەنجومەنى سەركىدايەتى شۇرۇش
ھەروەها كۆمه‌لىك له رېڭىز نۇرسانى ئەلمانى و فەنسايىمان بىنى.

پاش ئەوهى چەند دىدارىكمان لە گەل مەكتەبى سیاسى سازکرد چۈوينە قەسىرى - كە بارەگاي زستانى بارزانى لېپوو - و يەكەم دىدارمان لە گەل بەریزىدا ئەنجام دا و دەستمان كرد بە شرۇقە كىرىنى بازىدۇخى سوريا و بازىدۇخى كورد بە گشتى و حزبمان بە تايىھەتى تا وەك گەيشتمە سەر ناوهەيىنانى - عوسمان سەبرى - يەكسەر بارزانى پرسىيارى كرد : ئەولە گەل ئىۋەيە ؟ ! ووتە بەلىن سكرتىرى حزبمانە، لە دەم و چاویدا گرژى و داخ بەديار كەوت و ووتى : ئەگەر ئەو سكرتىرتانە ئەى ئىۋە لېرە چ دەكەن ؟ هەولم دا بۆى شرۇقە بەكەم كە هەلۋىستى سكرتىرى حزبمان هەمان هەلۋىستى ئىمەيە و هەرچەندە ئىمە نازانىن لە راپىدوودا چى لىي پۇوداوه بەلام ئىمە لەو بىرلەيەداین كەوا ئەو ئىستا پابەندە بە ھىلى حزبمان و بە هەلۋىستمان بەرامبەر بە شەركىدا يەتى سەرعيەتى مىڭۈمىي شۇرۇش. هەندىك ھىئور بۇويەوە مىزاجى گۆرپا و دەستى كرد بە قىسەكىرىن لەسەر - خالد بەگداش - بە شىۋەيەكى نەگەتىق، پاشان چۈوه سەر باسى عسمەت شەرىف وانلى و رەفتار و كردىوەكانى و هەلەكانى، هەستم كرد شەوەكەمان بۇو بە شەۋىكى كوردى سورىايى بەلام نەك بەو شىۋەيەكى كە من ئومىيدم دەكىد. رۇڭىز دووهەم جارىكى تر بىنیمان و شەپى حوزه يەران دەستى پىكىرىدبوو، ئەوپىش بە باسکەرنى گەلى فەلەستىن دەستى بە ئاخاوتى كرد و چۈن ئەو گەلە بۇوه بە قوربانى فەرمانپەواكانى عەرەب و بە هەناسە هەلکىشانەوە گۇوتى:

وا دیاره ئیسرائیل بەسەر عەرەبدا سەردەکە ویت چونکە فەرماننەرەواکانى عەرەب راستگۆ نین. پاش ئەوە چۈوينە ناخى بابهەكانى تايىەتمان و مەسىھەلىي پەيوەندى و چى خوازىارە بۇ خزمەت كەردنى شۇرۇش و داواي لىكىرىدىن كە بايەخ بە خويىندكارانى كورد لە ئەوروپا بىدەين، و بە رەوشى لوبنان، هانى دايىن بۇ بەردەۋام بىوون لە پەيوەندىيەكانى عەرەبىمان دا بەتايىەتى لەگەل فەلهستىنييەكان، و پىش خواحافىزى كەردنمان ئاماژەي پىكىرىدىن كەوا دىدارىيکى دىكە لەگەل مەكتەبى سىاسى ساز بىكەين، دوا دەستەوازەش كە بەسەر زارى داھات داواي لىكىرىدىن دانەيەك لە دىوانى مەلاي جزىرى بۇ دابىن بىكەين، پاشان بۇ سلاۋ كەردن لە ئىدرىس بارزانى و ئاخاوتىن لەگەللى سەبارەت بە ھەندىي كارى دەست نىشانكراو و ئاگادار بۇوكە بە شىئوھېكى تەواو و ورد لە پىشکەوتنهكانى بزووتنهوهى كوردى و بە گشتى و رەوشى بزووتنهوه لە سورىا و رەوشى پارتىمان سوپاس و پىزانىنى خۆى بە ديار خست بۇ ھەلۋىستى پاكمان بەرامبەر بە شۇرۇش و پارتى، لە نىوان -گالىتە و راستىشدا - ئامۇرۇڭارى كەردىن كەوا زۇر بەرەو ھزى كۆمۇنیزم نەرپىن.

پاش ئەو دىداره مىئۇوېيە گرنگەي يەكەمم لە گەل بارزانى نەمردا و پاش ئاگادار بۇونم لە رەوشى شۇرۇش و حزب (بە پىيى ئەو ماوه

کورته‌یه‌ی بۆم رەخسا) به ئەرکى خۆم دەزانم سەرنجە به راهیه‌کانم
پوون بکەمەوە به م شیوه‌یه‌ی خواره‌وە:

۱- سەرسورپمانم به م سەرکردەیه به رابه‌ر بۇو و لە کەسایەتى ئەودا
گشت فاكتەرەکانى سەركەوتنم بىنى و زياتر دلىابۇوم لە ئاراستە
نەته‌وه‌يىه كوردستانىيەكەي و خواستە رەواكاني لە گۆرانى ئەو
واقىعە تالّەي كە كورد تىادا دەژى. لەسەر هەموو ئەوانەش پا
گەيشتمە ئەو بىروايەي كەوا ئەم سەرکردەيە زۆر نولمى ليڭراوه لە
لايەن پۇلەكانى گەلهەي و لە لايەن هەۋالانى -پىشۇو-ى لە
سەركىدا يەتى حزىدا و هەموو ئەو تاوانانەي پەوتى - ۶۶ -
بەسەرياندا باراندبوو ھىچ بنگە و بىنەمايەي بۆ نىيە و ئەو تاكە
چەپرەوى راستەقىنه‌يە - بە واتا نەته‌وه‌يى و كۆمەلايەتىيەكەي
وشەكە - لە پەوشتى پۇزانەيى و پەفتاركردن لە گەل مىللەت و
پاوهستان لە گەل جەماوه‌ردا و لە پىزى هەزارەكاندا و چەقىن لە
سەر ئامانجە نەته‌وه‌يىه‌كان و خۆبەستنەوە به پرىنسپەكان.

۲- ئەو سەرسورپمانى من (وەك گەنجىكى ۲۲ سال و ئەندامى
مەكتەبى سىاسى حزىكى كوردىي پارچەيەكى دىكە) به و
سەركىدا مەزنە رىگاي لىنەگرتم ئەو كات هەست بە جۇره - بى
ئومىدىيەك - بکەم بەرامبەر بە كاركردى سەركىدايەتى پارتى و بە
تايىەتى مەكتەبى سىاسى، بىنیم ئاگادار نىنە لەوهى لە
دەوروبەريان روودەدات لە ناو بزووتنەوە كورد و لە ولاتانى

دەرەوەردا بەلکو ھەر بايەخيان پى نەدەدا و ئەم كەمەتەرخەمیە -مەترسیدارە- بۇوه ھۆى بىبىه شىرىدىنى بارەگايى بارزانى لە زانىارى وزانراوه و لە كۆتايشدا -ھەندىك جار- نەتوانىت بېپيارى گونجاو لە كاتى گونجاودا سەبارەت بەم بەشە يان بەو بەشە كوردىستان وەرگىيەت، سەركردەيەكى بەو ئاستە شايىستە كۆكىرىنەوە دەيان بىپۈر و راوىيىزكار و سەرچاوهى زانىارى بۇو لە دەرەوەرەيدا. ئەمەش كارى مەكتەبى سىاسى بۇو كە ھەرگىز نەيکەر. -لە رووى ئەمانەتەوە- دەلىم سىماى چالاكى و جولەم بە شىۋەيەكى بەدەر لە يەكىك لە ئەندامانى سەركردایەتىم بىنى تازە گەيشتىبووه شۇرۇش ئەويش -سامى عەبدولرە حمان بۇو و ئەو كات سەرپەرشتى راگەياندى دەكەر. پاشا ماوهىيەكى دىكە شەھىد -فرەنسق حەريرى-م ناسى كە رۆلىكى گرنگى دەبىنى لە شۇرۇش و لە پارتىدا.

چەند رۆزىك پاش ئەوەي چۈوينە كانى سماق و دىدارمان لە گەل مەكتەبى سىاسى سازكەر، دەستمانكەر بە گەرانەوە و ھەمان ماوهى خايىند، لە رىڭا لاماندایە -قومى- كە بارەگايى ئەسەعەد خۆشەوى لېپۇو و دوو رۆز لە مىواندارى ئەو ماينەوە، سەركردەيەكى بە رەوشت و ژير و ئاگادار بۇو، نۇر پرسىيارىشى ئاراستە كردىن ئارەزووی زانىينى وردى ئەوی پىشان دەدا بۆ ئاگاداربۇون لە بزووتەوەي كورد لە سوريا. ئىمەش ئامانج

وریبازی خۆمان له دوای کۆنفرانسی ئاب بۆ شرۆفه کرد و -مەلا
حەمدى- له گەل- سەلیم-ى کورپى له وئى ئامادەبۇون. له جیاتى
پەرپىنهوه بۆ تۈركىيا مەھەمەد رەشۇ پېشىيارى کرد له سنوورى
هاوسوو له گەل ناوجەی سەرچاوهكانى نەوت و كۆمپانىيائى -
قەرەچۆخ- بپەرپىنهوه، واشمان کرد و ئەو رۆزه گەيشتىنە گوندى
-گۈزىارەت-.

پەيوەندىيە سىاسييە نىشتىمانىيەكان:

ئىمە ئەركى جىبەجىكىدى دروستكىرنەوهى پەيوەندىيەكانمان
له گەل ھىزە نىشتىمانىيەكانى سورىا ياخود سەرلە نوئى
بنىادنانەوهيان له پىش بۇو، بە تايىبەتى ئىمە چارەسەركىرىدى
كىشەى نەتەوهىيمان له چارەسەرى نىشتىمانى و ديموكراتىدا
لەسەر ئاستى ولاتدا و لەو چوارچىۋەيەدا دەدۇزىوه. لەو
قۇناغىشدا هىچ ھىزىكى دىكە نەبوو بىيىگە له حزبى كۆمۈنىستى
سورىا كە بتوانىن پەيوەندىيەكان له گەلىاندا دروست بکەين تەنها
چەند تاك و كۆمەلەيەك نەبن له بزووتنەوهى نەتەوهىيى عەرەب و
ناسرييەكان و كەسايىتىيە عەرەبە بىللايەنەكان. ئەو كات
تىيگەيىشتىمان بۆ واقىعى ولات ئەوه بۇوكەوا پىويىستە
ديموكراتىيەت و هەنگاوهكانى سۆسيالىزم بەدىيەيت له سەر ئاستى
ئابورى و بەھىزىكىدى پەيوەندىيەكان له گەل بلۆكى سۆسيالىزم و

چاره سه رکردنی مه سه لهی کوردى به پیگای گفتوجو و به هیزکردنی يه کييٽى نيشتمانى و به ره نگاربۇونەوهى هيزه ئيمپرياليستەكان و شەرانگىزەكان و پشتگىرى و پالپشتىكىردنى خەباتى گەلى فەلەستىنى و وەرگرتى هەلويىستىك كە پشتگىرى سەركەوتنى خەباتى بزووتنەوهى نەتهوهى كورد لە ناواچەكەدا بکات و دروستكردنەوهى پردهكان و بنياتنانى بناغەيەكى پتەو لە برايەتى عەرەب و كورد.

ھەلويىستى فەرمىش بە ئاراستەيەكى دېكە بۇو، ئەويش بە دەستهينانى دەسەلاتى زياتر بۇو بۇ سەركىدا يەتى تاكە حزب و كۆنترۆلكردنى كورسى فەرمانپەواىي بە لەشكرو ئاسايىش و دەزگاكان و ئابورىيەوه و پىگە نەدان بە ژيانى ديموكراتى و ئازادى كارى سياسى و راگەياندى و پوشنبىرى و خنكاندى ئازادىيەكان و بەرزىكەوتنى دروشمە راديكالىيەكان بەرامبەر بە ناواچەكە و كىشەي فەلەستىن بەبى ئەوهى هىچ پىشكەوتنىك لە كردهوه كانىدا ئەنجام بىدات، ھەروەها داننانى بە ھەبوونى گەلى كورد و مافەكانى پەتكىردهوه و بزووتنەوهى نەتهوهى كوردى بە شتىكى نامق دانا كە پىويىستە بە ھەموو پىگايەك بەرنگارى بکريت و وەرگرتى هەلويىستى شوقىنانە دىز بە مافەكانى كورد لە ولاٽنانى دېكەشدا بە تايىبەتى لە عىراقدا تا ئەو رادەيە ئامادە بۇو

لە سالی ١٩٦٣دا لەشکری سوریا بئیریت بۆ کوردستانی عێراق و شەر لە دژی شوپوشی کورد بکات.

لە ژیرئەم بارودۆخە توندەدا دەستمان بە جولە کرد، هەرچەندە پەیوهندیشمان لە گەل حزبی کۆمۆنیستی سوریایی ھاوپەیمان لە گەل حزبی فەرمانپەوادا ھەبوو بەلام ئەو له گەل بزووتنەوەی کوردى کۆك نەبوو و له ناخیدا لە گەل بیروکەی - تواندنەوەی نەتهوەیی - بwoo له سەر ئاستى کوردى سوریا واتە تىکەلکردنى کورد له گەل کۆمەلگای سوریا تا پلهی توانەوە و گواستنەوە له پیناسەی نەتهوەیی خۆی بۆ پیناسەیەکی دیکە، ئەمەش - بەپیی بیروکەی رانەگەیەنراوی کۆمۆنیستەكان - بەپیگای سۆسیالیزم و سەرەھەلدانى پەیوهندیه کۆمەلایەتیەكانی نویوه ئەنجام دەدریت کە جیاوازیه نەتهوەیی و ئەتنى و زمانەوانیەكان لە ناودەچیت، هەلويیستی حزبی کۆمۆنیستیش له پشتینەی عەربى پالپشتیکردنى بwoo چونکە به پرۆژەیەکی سۆسیالیشتیان دادەنا کە ئامانجى ئاودانکردنى "کیلگەكانى دەولەتە" له شیوهی - کۆلخۆزەكانى - ولاتانى سۆسیالیستدا. دیاردهی - کۆسموپۆلتیزمیش - لای کوردەكانى ناو حزبی کۆمۆنیستیشدا هۆیەکی دیکە بwoo بۆ دروستبۇونى ھاپکى و جیاوازى له نیوانماندا و بگەرە هەندى جاریش دەگەیشته پووبەپووبۇونەوەی هزری و سیاسى، شتیکی رېکەوتیش نیه کۆمۆنیستەكانى کورد له جزیرە پیلانى پشتینەی عەربى ئەنجام بدهن و کۆمەلە جووتیاریک

که له ٣٠ خیزان پیکهاتبوو له سەروویانه وە ئەندامى مەكتەبى سیاسى بەرپرسى پەيوەندىيە دەرەكىيەكان -رەمۇ شىخۇ- لە شويىنەكانى خۆيان لە -تەلشەعىر- و گوندەكانى دەوروبەرى لە كۆتايىيەكانى سالى ۱۹۶۶ بگوازنه وە بۆ گوندى -قەلۇھەتھادى- لەو كاتەيى كە بزووتنه وە ئەندامى كوردى -بە تايىيەتى پارتيمان- بېيارى دابۇو بەرەنگارى ئەم پىلانە رەگەزپەرسى شۇقىيىنەيى دىز بە سۆشىيالىزم و پەنسىيپەكانى بېيىتەوە. بەسەرھاتى (قەلۇھەتھادى) وەكى ئاماژەيەكى رەشە لە مىيىزۈمى كۆمۇنىستە كوردەكاندا دەمەنچەتەوە و شتىكى رېكەوت نەبوو لە كۆبۈونە وە "ئەنجومەنلى گشتى نىشتمانى حزبى كۆمۇنىست" دا كە لە تىرىپەنلى دەمەنچەتەوە سالى ۱۹۷۱ لە دىمەشق سازكرا، رەمۇ شىخۇ لە ميانى خويىندە وە راپۇرتى ناوقەي جزيرە بلىت: "ئىوە ھەمووتان دەزانىن ئەگەر ھەبۈونى ئىمە وەكى رېكخراوىكى بەھىز لە جزيرەدا نەبۈوايە كوردە نەتە وە يەكان زۇر نۇر بەھىزتر دەبۈون لە وە كە ئىستا ھەيە، ئاشكرايە كەوا ئىمە نۇ ھەۋالى خۆبەختكەرمان رەوانە كرد بۆ كارى گىانبازى لە فەلەستىندا، كەچى لە جزيرە هېچ كەسىك لە لاي ئىمە وە بۆ لاي بارزانى رەوانە نەكرا" ھاوريىكەشى -يە عقوب كىرقۇ- ئەندامى سەركىزلىكى حزب و دەستەي بەرپرس لە رېكخراوى جزيرە قىسەكانى رەمۇ شىخۇ دىرىجى بەرادەرى تەواو كرد و گوتى: "رېكخراوى جزيرە، رېكخراوىكى قارەمانە لە ميانى ململانىي چىنایەتى توند و تەنانەت لە ميانى ململانىي دىز بە

مهیل و هزره نه‌ته‌وهییه‌کانی کورد که پارتی ئالا ه‌لگریه‌تی، گه‌شەی سه‌ند و پیشکه‌وت. لە گوندە کوردیه‌کاندا تەنها کۆمۆنیستەکان و نه‌ته‌وهییه کوردەکان هەن و لىرەشدا ململانی بەردەوام لە نیوان ه‌لويیستى نه‌ته‌وهیی و ه‌لويیستى چینایه‌تیه". بیچگە لە هەولە بەردەوامەکانی رەمۇ شىخۇ بۇ ئەوهى ولاٽە سۆشیالیستەکان پیشوازى لە قوتابىيە کوردەکانى سورىا نەكەن كە بەرپىگاي ئەو کورسيانەوه وەردەگیران كە سالانە بۇ حزبەكەمان تەرخان دەكرا. هەروهە لە ژىر پەردە - ھاپەيمانىتىان لەگەل حزبى بەعسى دەسەلاتدار - و لە گەل - پەزىمى نىشتمانى پىكەوتتخواز - كە بە پىگاي - پیشکەوتنى ناسەرمایه‌داريدا - تىدەپەپى، هەندىكىيان دەستيان لە گەل دەزگا ئاسايىشىه‌کان تىكەل كرد سەبارەت بە بزووتنەوهى نه‌ته‌وهیی کورد و رەوش و هەوال و چالاكىيەکانى تا ئەو رادەيە بەرپرسى پیشوى دەزگا ئاسايىشى سەربازى و پیاوى بەھىز لىوا - عەلى دۆبا - خشتەيەكى ئامادە كردىبوو بە ناوى ۵۰ كەسايەتى کوردى كە لەسەر ئاستى سورىادا بە ھاوكارى هەندىك لە کوردە کۆمۆنیستەکان و راپەرىكى ديار لە پارچەيەكى ديكەي کوردستان - حزبىكى - جىڭرەوه دابمەزريين، بەلام ئەو كات پرۇزەكە سەرى نەگرت و ئەمەش لە سەرەتاي حەفتاكاندا بۇ.

بە پىيى مىتۆد مەزەندەمان دەكىد كەوا حزبى کۆمۆنیستى سورىا نزىكتىن لايەنى نىشتمانىي بۇ كىشەكەمان و بۇ پارتەكەمان و بېۋاي

بە پرەنسىپەكانى نىّو نەتەوھىي ھەيە و دۆستى ولاتە سۆشىالىستەكانە، بەلام واقىعى كردەيى پىچەوانەي ئەمە بۇو، جارىكى دىكە دەلىمەوه كۆمۆنيستە كوردەكان -كۆسمۆپۆلۆتىه كان- ئەو رۆلە نەگەتىقانەيان گىرپا، ئەوهى زياترىش مەسەلەكەي خەست كرد ئەوه بۇو -خالد بەكداش- ئەمیندارى گشتى ئەو حزبە بە رەگەز كورد بۇو ھەرچەندە ئەولە ياداشتەكانى خۆيدا دەلىت بۇوە بە عەرب، ئەو واقىعەش بە شىيۆھىيەكى نەگەتىقانە لەسەر بزووتنەوهى نەتەوھىي كورد دەزمىردىرا. دواى كۆنگرەي سىيەمى پارتىمان و پابەند بۇون بە ھزرى ماركسى، دژايەتى كوردە كۆمۆنيستەكان بۇ ئىمە زىاد بۇو و دەستىيان كرد بە وتهى -نابىت دوو حزبى كۆمۆنيست لە ولاتىكدا ھەبىت بە پىيى گوتەي لىينىن و دەبىي يەكىكىيان دژ بە بەرژەوندىيەكانى چىنى كريڭكار بىت- وەلامەكانمان و شىكردنەوهەكانمان هىچ سوودىكى نەبۇو لە گەلپاندا و بۇونكردەوەمان سەبارەت بەوهى ئىمە حزبىكى كۆمۆنيست نىن بەلکو حزبىكى كوردى نەتەوھىيىن ماركسىزم و لىينىنizم بە سەرچاوهى ھزىيمان دادەنiiين لە خەباتماندا و ئامرازىكە بۇ بەدېھىنانى ئامانجەكانمان و چەكىكى مىتۇدیه بۇ زانىنى مىڭۋۇ و كۆمەلگا و گۆرانى پەيوەندىيە كۆمەلایەتىه كان و ئىمە دەتوانىن بەيەكەوه ھاوكارى بکەين و خەباتى ھاوبەش ئەنجام بىدەين چونكە ئەوهى لەسەر ئاستى مىتۇدی و پرەنسىپى ئىمە بەيەك دەگەيەنى زياتر و بەرفراوانترە لە ھۆكارەكانى

جیاوازی و ناکۆکی، وا دیاره ئەم ئاخاوتنانه هیچ شوینیکیان بۆ خۆیان له میشکیاندا نه دۆزیه وە، ئەرکه لىرەشدا گەواھى بدهم كەوا - كۆمۆنیسته كورده كانمان - له میتۆدى زانستى تىنەگەيشتبوون و نەيانتوانى له پەرسىپەكانى ماركسى - لىينىنى سەبارەت به مەسەلەى نەتەوهى و پەيرەوكردنە كوردييەكانى تىبگەن، بق و كينەى چىنايەتىان بەرامبەر بە نىشتمانپەروھەر كورده كان كويىرى كردىبوون بە تايىھەتى بەرامبەر بەو كەسانەى كە لە بنەمالە ناسراو يان دەولەمهند يان پەسەن بۇون. ھەلۋىستيان بەرھە خراپتر پۇيىشت و گۆپەپانى نىشتمانيان بەزاند و دەستيانكىد بە دژايەتىكىرن و دووركەوتنهوه له "كۆمەلەئى خويىندكارانى كورد لە ئەوروپا" بە بيانووی ئەوهى كە كۆمەلەيەكى رەگەزپەرسى گوشەگىرە و خۆيان تەنها پابەندن بە چۈونە ژىر ئالاي "يەكىتى قوتابيانى نىشتمانى سوريا" كە رېكخراوىكى قوتابيانى بەعس بۇو. گەنگەشەش لەگەلىيان نەبرايەوه لەسەر نىشتمانپەروھەر و پېشکەوتتخوازى سەركردايەتى ياسايى مىڭۈمىشى كورد لە كوردستانى عىرپاق و ھەلۋىستەكانيان دوودل و گومانلىكراو و برينداركارانە بۇون بەرامبەر بە سەركردايەتى بازرانى نەمر.

بىگومان پانتايىھەكى زۆرھەيە لە كىشە ناکۆكىيەكانى نىوان ئىمە و كۆمۆنیسته كۆسمۇپۆليتەكانى كورد و ھەروھە حزبى كۆمۆنیستى سوريا و زۆر بابەت و ناونىشان و مەسەلەى هزرى و سىاسى پەلق و

پۆپ هەیە سەبارەت بەم باھەتە و پیویستى بە هەلۆستەيەكى تايىەت هەيە لە كاتىكى دىكەي گونجاودا. ئەگەر بمانەۋى باھەتەكە كورت بکەينەوە دەلىن هەلۆيىستى كۆمۆنىستەكان بەرامبەر بە مەسەلەي كورد بە دوو ھۆكاري سەرەكى تىكەل بەيەك بۇو و بەيەكەوە بەستراو مەحکوم بۇون، يەكەميان خۆى لە بىتوانا يىياندا نواند لە دەستنىشانكىرىدى تايىەتمەندى ئەم مەسەلەيە و لە رەتنەكىرىدىنەوەي پەرسىپى تواندىنەوەي نەتەوەيى بەرامبەر بە كورد، ئەو نەشته رگەريه زۆرەملىيەي كە لە هەندى لاتى نەتەوە جياوازدا پۈويىدا و بە پىيى هەولىدرا ئەو نەتەوە جياوازانە تىكەل يەكتىر بىرىن بە رىگاي تواندىنەوەيان و پەگ هەلکىشانى زمان و پۆشىنېرىيان. دووه مىشيان خۆى لە چەوت هەلسەنگاندى رۆلى كۆمۆنىستەكاندا نواند لە بزووتەنەوەي پىزگارىخوازىدا بە گشتى. پاش ماوهىك هيىزى كۆمۆنىستە نوييەكان سەريان هەلدا كە بەبى دوو دلى پابەند دەبۇون بە گەوهەرى پاستەقىنەي ماركسى-لىنىنى و هەلۆيىستى خۆيان بە پۇون و ئاشكرا لە بەلگەنامەكانياندا رادەگەياند لە داننان بە هەبۇونى گەلى كورد و مافى چارەي خۆنۇسىنى و ھاوكارى لەگەل خەباتەكەيدا و لە پىشەوەي ئەو هيىزانەش ھاوبەندى كارى كۆمۆنىستى بۇوكە پاشان بۇو بە حزبى كارى كۆمۆنىست.

سوودبەخشە لىرەشدا جارىكى دىكە بگەرىيەنەوە بۆ هەلۆيىستى فەرمى پژىمى بەعسى فەرمانپەوا. ئەم حزبە لە ئەدەبیات و بۆچۈونە

میتودیه کانیدا کورده کانی سوریا به -کۆچبەریکی- - ناعەرهبى دادەنیت وەکو کۆچبەرە کانی دیکەی ئەرمەنى و چەركەسی و ئاشوروی و تورکمانی ... هتد. هەروەک لە گۆقارى "المناضل" دا ھاتووه بەمەش ناوەستى بەلکو بە بىنىنى ئەو حزبە ھەبوونى کورده کان لە سوریا لە ئەنجامى پىلانىکى نىو دەولەتىيەوە بۇوە كە ھانى کوردى داوه بۆ دزەكىردن بۆ سوریا، بۆيە دەبىت ئەو دزەكردووانە بگەپىندرىنەوە ولاتە پەسەنە کانيان، لە پىناو ئەمەشدا دەبى پلانى پشتىنەى عەرەبى جىبەجىبىرىت و سەرژمیرىيارى بەدەر بە دوايدا بىت بۆ بىبەشكىردنى ئەو كەسانە لە مافى ھاولاتىيەتى و ئاسانكىردنى كارى دەركىردن و کۆچپىكىردنىان لەگەل ئەنجامدانى كردەوەي ئاسايىشى و سىاسى بە سوود وەرگرتن لە ئامۆژگارى و پىنمايىه کانى بەدناؤ -محەممەد تەلەب ھيلال- كە تايىبەتمەندە بە تىرۇر دژ بە بزووتنەوەي سىاسى كوردى بە پىگای بىبەشكىردنى كەسە چالاكە کانى لە مافە مەدەنیيە کانيان و دەستگىرلىكىردنى خەباتگىرپانى و راونانيان و زىندانىكىردىان و سەپاندىنى گەمارقى ئابورى و دەرۈونى بەسەرياندا.

ھەلۋىستى گشتى فەرمى وەها بۇو، بەلام ئەمە رەتكىردنەوە نىيە بۆ سەرەلەدانى ھەندىيڭ تاك و توپىز كە ناوە ناوە لە نىو پىزە کانى حزبى بە عسدا بە ديار دەكەوتىن و ھەلۋىستى جياجيايان ھەلەگرت و داواى

چاره‌سه‌ریکی گونجاویان ده‌کرد و تؤوى ديموكراتيەت و مروقايەتىان
هەلذەگرت بەلام كاريگەر و يەكلاكه رەوه نەبوون.

پاش سەركەوتنى بزووتنەوهى سەرۆكى كۆچ كردوو - حافز ئەسەد -
كە پىيى دەوترا بزووتنەوهى راستىرىدىنەوه لە سالى ۱۹۷۰، هىچ
گۈرانكارىيەك لە رېبازى پېشىم - پېشىمى تاكە حزب - دا پۇوي نەدا تەنها
يەك شت نەبىت ئەۋىش پۇوخاندى دروشىم بىرىقەدارەكان بۇو لەسەر
ئاستى نىشتمانى و نەتەوهىي كە لە راستىدا تەنها دروشىم بۇون،
ھەروەها شىوازى راگەياندى كۆنى پەيرپەوكراو راگىرا كە سىمايەكى
پادىكالى ھەبوو بەرامبەر بە كىشە ئابورى و كۆمەلايەتىەكان و
كىشە فەلهستىنى. سەبارەت بە بابەتى سروشتى دەسەلات و
ئاراستە كۆمەلايەتى و سىاسىيەكانى و ھەلۋىستى بەرامبەر بە
ديموكراتيەت و مافەكانى مروف بە پىيى گەواهيدانى بزووتنەوهى
نىشتمانى و ديموكراتى سوريا و پېكھراوه جىهاینەكانى مافى مروف
بەره و خراپتر چوو و سوريا بۇو بە زىندانىكى گەورە و پېشىم كەوتە ناو
ھەندى كار و كردهوهى ناحەزى و ئازاردەر بەرامبەر بە پېكھراوى
پزگارىخوازى فەلهستىنى و بزووتنەوهى نىشتمانى لوېنانى، ھەروەها
بۇ جارى يەكەم لە مىڭۈسى سورىادا پېشىم كەوتە تىۋەگلانى
پۇوبەرۇوبۇونەوهى چەكدارى دژى بەرگرى فەلهستىنى و
سەركىزدايەتىه ياسايىيەكەي. لەسەر ئاستى ناوخۆيىشدا كەوتە ناو
شەپېكى چەكدارى و سىاسى دژى ھەندى لە توېزەكانى گەلى سوريا

که کاریگەریه تایه فیه کانیشی به خۆوە گرتبوو و کوشتاریکى درپندانه له شاری - حەما - و له زیندانی - تەدمور - روویاندا، ھەروهە ژمارەی زیندانیه کان گەیشته ژمارەیەکی خەیالی و پاکتاوکردن وله ناوبردن به ئامرازى جیاجیا و تەنانەت بە ئامرازە قەدەغە کراوه کانى نیو دەولەتیشەوە ئەنجامدران.

ھەروهە ژمارەی دەزگاکانى ئاسایش زیاد بۇون و بۇونە چەندىن جۆر لە ناوجە جیاجیاکانى ولاتدا : ئاسایشى سیاسى، ئاسایشى سەربازى، سالۆخقانى ئاسمانى، ئاسایشى دەولەت، ئاسایشى ناوخۆيى ھەر دەزگاچىش لق و تایه تمەندى و بودجهى خۆى ھەيە ئەمە بىچگە لە دەزگاکانى سەربە وەزارەتى ناوخۆ و کۆشكى كۆمارى و حزب و حکومەت.

سەبارەت بە رەوشى کوردى وەکو بەشىك لە رەوشى گشتى نىشتمانى، بە بەردەواام ھەمان نالىنى ئەوانى دىكەي ھەيە بە تايىەتى هىزە بەرھەلسەتكارە نىشتمانىه کان و خوازييارانى ديموكراتىيەت وله لايەكى دىكەشەوە دەكەوييە ژىر پەكىيەتى ھەلەت بە دەرەکانى تايىەت بە ھەلۋىست لە بەرامبەر گەلى كورد و بزووتنەوە نەتەوەيىھەيدا. لەگەل بەردەواامى ھەلۋىستەکانى پېشىوو ھەندى كار و كرده وەي نوى و شىوازى داهىنراويان هىنایە ئاراوه بۇ بەرەنگار بۇونەوەي ھەلەتى كوردى، پلانە شۆقىنييەکان بەردەواام بۇون بە شىوه يەكى خىراتر بەلام بى ژاوه ژاوه و بە ئامرازى - ھىور - و ئەو ھەنگاوانەي مابۇون لە

جیبە جیکردنی پشتینهی عەرەبی و بە عەرەبکردنی ناوچە کوردیه کان
تەواو کران و پیژەی دەستگیرکردن و راونان و دەركردنی کوردە کان
لە فەرمانبەریتى بەرابەر بۇون و پیژەی بانگىردن بۆ لیپیچینە وە
گەپشە لوتکە، لە میانى ئە و سى سالەی سەردەمی -بزووتنە وەی
راستىردنە وە - شیوانى نوئى سەریان ھەلدا لە رفتار كردن لەگەل
کیشەی کورد. دەزگایە کى تەرخانکراو بە فايلى کوردى دامەزراند كە
پسپۇر و سالۇخدەر و تايىەتمەندە کانى خۆى و بودجهى تايىەتى
خۆى ھەيە و پۇلۇ رېكخەر دەبىنى و سوود لە کارە کانى گشت
دەزگاکانى دىكە وەردەگرى، ھەروەھا ئە وەی پەيوەستە بە کورد
گواسترايە وە بۆ ئەم دەزگایە ئەمەش واتاي بەردە وامبۇونە لە سەر
ئە وەی کیشەی کوردى بە مەسەلەيە کى ئاسايىشى دادەنریت و
پیویستى بە بەریوە بردىنىيکى ئاسايىشىيە. پاشان دەستى كرا بە
وە بەرهىنانى پەيوەندىيە کانى سوريا لەگەل لايەنە کوردیه کانى عىراق
بۆ بەرژە وەندى خۆى و ھەندى جاريش سوودوھرگىتن لىيان بۆ ئازار
گەياندىن بە کوردە کانى سوريا بە هۆى ئە و پەوشە سەختەي كە لە
سەرتاكاندا دووچارى بزووتنە وەی کوردى ھات لە عىراقدا، جەلال
تالەبانىش دوو دلى نەدەكرد لە پېشىكەشىركەن خزمەتە کانى خۆى بۆ
پېشىمى سوريا و راگەياندىنە کانى خۆى دەدا وەکو : "ھىچ کیشەيە کى
کوردى نىيە لە سوريا" يان "ئەركى سەرەكى کوردە کانى سوريا
ئە وەيە بچنە ناو حزبى پەكەكە". دەبى ئە وەش بە ئاشكرا را بگەيە نىن

که وا پژیمی سوریا توانی بزووتنه وهی کوردی له عیراق بیلایه ن پاگریت
له به رامبه ر کیشەی نه ته وهی کورد له سوریا و مافه کانیان و خواست
و ئازاره کانیان ههندی جاریش ههبوونیان. پیویسته لیره شدا پوون
بکه ینه وه که جیاوازی له سه ر پیناسەی بەرژه وهندیه کانی کوردی
عیراقه که هەرگیز پیویستی بە -نکولیکردن- - نیه له ههبوونی کورد
له سوریا بەلکو کورده کانی سوریا قولایی ستراتیژی کوردی عیراق
پیکدین و له هەمان کاتیشدا پیویست ناکات کوردی عیراق ئەركی
کورده کانی سوریا بەجیبین له وە دیھینانی ئامانچ و خواسته کانیان.
بارزانی نه مر زور جار خۆی هەلددە قورتاندە لای حکومەتە کانی سوریا
بۆ بەردانی زیندانیه سیاسیه کانی کورد و کەمکردنە وهی ئازاره کانیان
له وانەش ئاراستە کردنی نامەیەك بۆ دکتۆر نورده ددین ئەلئە تاسى
سەرۆکی پیشۇوی سوریا بۆ ئەم مەبەستە هەروهە راگەیاندەنی کوردی
عیراق له سەردەمی بارزانی نه مردا پەوشى کورده کانی سوریا يان
دەخستە پوو له خەبات و ئەلتە ئاخى و ئىزگەی دەنگى کوردستانى
عیراقدا.

عەبدوللە ئۆجه لانی سەرۆکی پەکە کە هەرچى هەبوو له توانا و
خزمە تکردن پیشکەشى بە بەرژه وهندی سیاسەتى سوریا يى کرد تا ئە و
پاده يە رايگە ياند کەوا کورده کانی سوریا له باکووره وە هاتۇن و
پیویستە بە پىگای حزبە کەی ئە و بگەرینە وه ئە وى، شۆقىنييە کانی
وھ کو موقەدمى پیشۇوی ئاسایش و يە كىك لە ئەنجامدە رانى پلانى

پشتینه‌ی عهربی - منذر الموصلى - ئەم قسانه‌ی سه‌رۆکى نه‌تەوهی - قۆسته‌وھ لە خستنەرپوی نکولیکردن لە هەبۇنى میژوویی کورد لە سوریا. هەروھا پژیم توانى کورداندى ململانى بىنیتە ئاراوه لە نیوان ریزه‌کانى بزووتنه‌وھی نه‌تەوهی کورددا و بەشدارى لە هەلگىرسانى شەپى کورد و کورد بکات و لە ناوه‌پاستى نۆھەدەکانى سەدەی راپردوودا بە پەكەوە سەرپەرشتى راسته‌وخۆی هەلمەتە سەربازىيەکانى دژ بە پارتى ديموكراتى کورستانى عێراق كە ناسراوه بە پیلانى - ئۆکۆردیون - بکات، هەروھا پژیم يەكىك بۇ لە خوازىارانى بەستى دیدارى سى قۆلی لەگەل توركىا و ئىران بەمه‌بەستى خنكاندى فيدرالىيەتى کوردى و پاكتاوكىرى دەستكەوتەکانى گەلى کورستانى عێراق.

کۆمەلەی خویندكارانى کورد لە ئەوروپا:

کۆمەلەی خویندكارانى کورد لە ئەوروپا بەکۆنترین پەتكەنەر داده‌نریت لە ئەوروپا، ئەو قوتابىه کوردانه دايامەزراند كە لە ولاتانى ئەوروپادا دەيانخویند هەر لە گەل يەكەم جارى گەيشتنى پېشەنگەکانيان بۇ زانست وەرگرتن لە زانکۆکانى ئەوروپا. ئەو پەتكەنەر داده‌نریت لە چوار پارچەکانى کورستان بچىتە قوتابىه‌کى کورد ھەبۇ لە هەر چوار پارچەکانى کورستان بچىتە ریزیه‌وھ، زۆر خزمەتى گرنگىشى بە خەباتى نه‌تەوهی کورد گەياند،

بوو به پالپشتیک بۆ تیکوشانی ناوخۆ و سەکۆیەکی راگهیاندن بۆ خستنە رووی مەسەلهی کورد لەبەردەم رای گشتی جیهانی و تاکە سەرچاوه بوو بۆ هەواللهکانی کورد و مەسەلهی کورد و بزووتنەوەی نەتهوەی سیاسی. بە دریژایی شۆرپشی ئەیلوویش ئەم کۆمەلەیە ئەلچەی بەیەکگەیاندنی شۆرپش و دەرھوو بوو، رۆژنامەنووسان و پیاوانی راگهیاندنی بیانی بۆ ناوچەکانی شۆرپش دەنارد و هەواللهکانی بلاودەکردهوو.

ھەندیک لە کوردەکانی سوریا پۆلیکی بەرچاویان ھەبوو له دامەزراندن و پیشخستنی ئەم کۆمەلەیە لەوانه نورەددین زازا و عیسمەت شەریف وانلى.

پاش سەرھەلدانی ناكۆکی لە شۆرپشی کوردى و پارتیدا له عێراق وەکو پیشتریش باسمان کرد ئەم ناكۆکیه بەرفراوان بوو و گەیشته جەستەی کۆمەلەکە و ململانی دەستى پیکرد لەسەر ئەوەی کى دەست بەسەر کارەکانی ئەم ریکخراوه تیکوشەرەدا دەگریت، هیچ شوینیکیش نەبوو بۆ چارەسەری ماماواهند یان ھەولدان بۆ هیورکردنەوەی بارودقخ و هاریکارکردن له پیناوبەریوەبردنیکی ھاوەشی فراوان له نیوان گشت لایەن و رەوتەکاندا و دوورخستنی کۆمەلە له -یەکبپینەوەی حزبی- بە تایبەتی وەکو وتمان ریکخراوهکە تەنها پابەست نەبوو بە بەشیکی کوردستان بەلکو پیکير بوو بە بەرنامەیەکی نەتهوەیی کوردستانی.

پاش بهستنی کۆنگرهی سالانهی گشتی له بەلگراد که بپیار درابوو له
کۆتاوی سالی ۱۹۶۷ ببەستریت و تا سەرەتای سالی ۱۹۶۸ بەردەوام
بوو سەرکردایه‌تى حزب بانگهی شتەنامەيەكى پىيگەيىشت تىادا داوا
دەكات نويىنەرى خۆى بنىرىت بۇ ئاماذهبوون لهو كۆنگره يەدا.
سەركردایه‌تىش منى راسپارد بۇ ئەم ئەركە، دواى بەدەست خستنى
پاسپورتىيکى قەلبى سورىايى چۈومە بەيرۇوت. له ويىشەوه بەرھو
سۆفيای پايتەختى يوگوسلافيای پىشۇو -بەلگراد- رېيىشتم و
يەكسەرە پەيوەندىم بە كورده سورىايەكانى ئەۋىز كرد و بىنیم كەوا
ژمارەيەك لهوان بەلكو زۆربەيان هەلۋىستيان بە لاي رەوتى -٦٦- دا
يەكلاكردبووه و بەلكو زياتريش تا ئەو رادەيەى كە ئەو بابەتەيان
كردبوو بە كىشەى ناوندىان. له ميانى دانوستانىن لەگەلىياندا هەولما
بايەخەكانىيان يەكەم جار بخەنە سەرپەوشى كورد له سورىا و
ھەلۋىستى نەتهوھىي دروست وەرگرن، ديدارەكەي پىش چەند مانگىك
كە له گەل رابەرى شۇرۇش بارزانى نەمرئەنجام دابوو بۇ شرۇقە كردن
و بۇچۇن و سەرنجەكانى خۆم بە ھەموو راستگۇيى و قەناعەتەوه بۇ
باسىردىن.

له میوانخانەدا چاوم كەوت بە سكرتىرى پارتى ديموكراتى كوردىستان
حبيب محمد كريم كە بە ناوى حزبەكەيەوه ئاماذه ببۇ پىيى ووتى -
ھىلکەي قەپان - له ململانىيەدا كورده كانى سوريانە و ئەوانە ئەگەر
بيانەويىت دەتوانن بابەتكە بۇ بەرژەوەندى شۇرۇش يەكلا بکەنەوه،

بەلام نۆربەيان دژ بە ئىمەن. پىيم گووت هەلويىستى حزبمان زانراوه و يەكلايە و ئەو هەلويىستە بە هەموو ئەمانەتىكەوە بۆ گشتىان شرۇفە دەكەم شەپرزمىشى بە ئاشكرا پىيوه ديار بۇو بە تايىبەتى جەلال تالەبانىش گەيشتبووه ئەۋى و هەرەشەيەكى ئاخنراوى خزانىدبوو كەوا ئامادەي پۇوبەرپۇوبۇونەوەيەكى هزىيە لەگەل - حەبىبىدا - و ئاشكراكىرىنى گشت پەرەكان، كە ئەمېش پىيى ووتىم كەوا خۆى ناخاتە نىيۇ ئەو گىيىزاوهدا. دانىشتى كىرىنى كەنەوە كۆنگەرە دەستى پىيىرىد و مىوانەكان ووتەكانى خۆيان خويىندەوە و سىيىھەم ووتەش دواى هەردۇو بەرپرسە كوردىكەنانى عىراق ووتەى من بۇو كە وەكەو - مىنەكى كاتكراو - بۇو و شتىكى كتوپرى هەراسانكار بۇو بۆ هەندىكىان، هەلويىستى جىڭىرى حزبەكەمان راگەياند بە لاي شۇرۇش و رابەرەكەى بارزانى كە شەرعىيەتى شۇرۇش و حزب و نەتهوە دەنۈنىت، و هەموو ئەو درۇ و دەلەسە و پرۇپاگەندانەى لە لاين پەھوتوسى (جەلال - ئىبراهىم) دەردەچن هىچ بنەمايەكى راستى نىيە و بارزانى چەپە بە واتا زانستى و نەتهوەيى و نىيىشتمانى و مرۆڤايەتىيەكەيەوە، كۆمەلەكەى دىكەش پەيوەندى نەيىنى دەھۆنۈتەوە لەگەل پەزىمى سوريا كە ئىستا پىلانى پشتىنەى عەرەبى ئەنجام دەدات.

پاش ووتەكە قوتابىيە كوردىكەنانى سوريا بە تايىبەت هاتنە لام و دەستىيان كرد بە پرسىياركىرىن و لىپىچىنەوە هەروەها ژمارەيەك لە

هه قالانمان به ديار كه وتن ئه وانهى كه پييش ئه وه له حاـلـهـتـيـكـى
وونبووندا دهـژـيانـ.

ئه نجامـهـكـانـىـ كـونـگـرـهـ لـهـ بـهـ رـژـهـ وـهـ نـدـىـ ئـيـمـهـ بـوـوـ،ـ شـتـهـ كـهـ سـهـ رـاـوـبـنـ بـوـوـ وـ
دهـسـتـهـىـ بـهـ رـېـوـهـ بـهـ رـىـيـ بـهـ لـهـ دـهـسـتـىـ -ـ جـهـ لـالـيـهـ كـانـ -ـ گـهـ رـايـهـ وـهـ وـ
دهـسـتـهـ يـهـ كـىـ نـيمـچـهـ هـاـوـبـهـشـ درـوـسـتـ بـوـوـ وـهـ وـانـ لـيـيـ بـهـ دـوـورـ
كـرـانـهـ وـهـ.ـ شـهـ وـيـكـيـانـ لـهـ كـاتـىـ بـهـ سـتـنـىـ كـونـگـرـهـ كـهـ دـاـ كـهـ مـنـ لـهـ ژـوـرـىـ
خـۆـمـ كـهـ وـتـبـوـومـ گـوـيـمـ لـهـ لـيـدانـىـ دـهـرـگـاـ بـوـوـ،ـ دـهـرـگـامـ كـرـدـهـ وـهـ بـيـنـيمـ
جهـ لـالـ تـالـهـ بـانـىـ وـ كـهـ مـالـ فـوـئـادـ وـ كـهـ مـالـ خـۆـشـناـوـ پـوـوبـهـ پـوـوـ لـهـ پـيـشـ
وهـسـتاـونـ بـهـ بـىـ دـهـسـتـوـورـ وـهـرـگـرـتـنـ هـاـتـنـهـ ژـوـرـهـ وـهـ،ـ جـهـ لـالـ دـهـسـتـىـ
كـرـدـ بـهـ قـسـهـ كـرـدـنـ بـهـ دـهـنـگـيـكـىـ بـهـ رـزـ وـ بـهـ هـلـچـوـونـيـكـىـ زـورـهـ وـهـ
هـيـرـشـكـرـدـنـ بـقـ سـهـرـ مـنـ وـ بـقـ سـهـرـ حـزـبـمانـ،ـ هـهـولـمـ دـاـ گـهـنـگـهـ شـهـ كـهـ
بـخـهـمـهـ وـهـ تـهـ رـازـوـوـهـ -ـ دـيـموـكـراـتـيـهـ كـهـىـ -ـ خـۆـىـ بـهـ لـامـ سـوـودـىـ نـهـ بـوـوـ وـ
ئـهـ گـهـرـ كـهـ مـالـ خـۆـشـناـوـ خـۆـىـ تـيـهـهـ لـنـهـ قـورـتـانـدـايـهـ شـهـرـهـ دـهـسـتـمانـ
دهـكـرـدـ.ـ پـاشـ ئـهـ وـ مـيـوانـهـ -ـ رـهـزاـ قـورـسـانـهـ -ـ ژـوـرـهـ كـهـ مـيـانـ جـيـهـيـشتـ
بـهـ لـامـ پـاشـ رـهـفـتـارـيـ نـارـپـيـكـ وـ بـهـ زـانـدـنـىـ سـنـوـورـىـ ئـهـ دـهـبـ.

لهـ رـېـگـايـىـ كـهـ رـاـنـهـ وـهـ مـداـ بـهـ رـېـگـايـىـ وـشـكـايـيـداـ چـوـومـهـ تـورـكـياـ،ـ مـنـ وـ
حـهـ بـيـبـ مـحـهـمـهـ دـكـرـيمـ وـ دـارـاـ عـهـتـارـ بـوـوـيـنـ بـهـ ئـوـتـومـبـيـلـىـ ئـهـ وـهـ دـوـايـىـ
رـېـيـشـتـيـنـ لـهـ ئـهـ سـتـهـنـبـولـ دـوـوـ رـېـزـ رـاـوـهـسـتـايـنـ وـ لـهـ وـىـ لـهـ گـهـلـ هـهـ قـالـهـ
قوـتـابـيـهـ كـانـمـانـ كـوـبـوـوـيـنـهـ وـهـ،ـ پـاشـانـ بـهـ رـدـهـوـامـ بـوـوـيـنـ لـهـ رـېـگـامـانـ تـاـ

ئەدەنە و ھەۋالانم بەرەو سىنورى عىراق و منىش راوه ستام بۆ ئەوهى
بەرەو بەيرۇوت بە فرۇكە بەرپى بکەم.

پاش ئەم كۆنگرە يە ئاماذهى سى كۆنگرە دىكە بۇوم لە كاتى
لە يەكتىر دووردا.

دەستگىركردن و بەندىخانە:

گەيشتمە بەيرۇوت و لەۋى بە بەردەواام دىدارم لەگەل ھەۋالاندا ساز
دەكىردىن و رەوشى -كۆمەلە خويىندكارانى كورد لە ئەوروپا - و
پۇوداوه کانىم بۆ شىرقە كردىن. پاشان بەرەو دىمەشق رېيىشىم، كە
پېش مانگىك بە ھۆى -ناسنامەى كەسى - دەرچۈوبۇوم بەلام
ئاسايىشى گشتى سورىا پاش لىيورىدبوونە وە لىيى منيان دەستگىر كرد
و لەگەل ھىزىك منيان رەوانى پايتەخت كرد، شەھىك لە نىيۇ
گرتۇوخانەى -ئەلئەمانات - مامەوه و بەيانى بۇرىنى پاشتىر منيان
گواستەوه و بە سەرسى نووسىينگەى سى دەزگاي ئاسايىشىدا
گەراندىميان ھىچيان منيان وەرنەگرت گوايىه بابهەتكە پەيوەندى بە
تايمەندى ئەوانەوه نىيە. لە -ئاسايىشى سىاسى - گىرسامەوه لە
زىندانىيکى ناسراو بە -قەسرى شىخ تاج - كە (تاجەددىن حوسەينى
سەرۆكى پېشىۋى دەولەت بۇو) لە ناوجەھى -ئەلحەلبۇونى - و
خىستمىيانە ژۇورىكەوه كە ٣٠-١٥ گرتۇوى تىيدابۇو ژمارەكە لە
بەرزبۇونەوه و نزمبۇونەوهدا بۇو، ئەو كەسانەى ئەۋى سەر بە لايەنە

سیاسیه جیاجیاکان بون له نیوانیاندا کهسى وا هېبوو كە تاوانبار بون به کارکردن بۇ ئیسرائیل و ولاتە عەرەبىيەكان -لوبنان و ئوردن-، لهوى لە گەل گەنجىكى مەسيحى فەلەستىنى كۆبۈممەوه كە خەلکى حەيفا بونو، داهىزرا بونو لە ئەنجامى ئازاردانى زۆرەوه و تاوانبار كرابوو به کارکردن بۇ بەرژەوەندىيەكانى ئیسرائیل، چونكە دواى شەپى حوزەيران لەسەر سنور دەستگىر كرابوو كاتىك ھەولى دەدا بىتە ناو سورياوه (سالا دەرپن و من ئەم گەنجە لە نووسىنگەي سەرۆك عەرفات دەبىنمهوه و ناوى -عيماد شەققور- بونو راۋىزكارى سەرۆك بونو بۇ كاروبارى ئیسرائىلى و يەكىك بونو لە كادرەكانى بزووتنەوهى فەتح تاكو ئىستاش برا دەرايەتىيەكى بەھىزم لە گەل ئەو خەباتگىرە فەلەستىنىيە پتەوه ماوه) ھەروەها نزىكەي مانگىك لە تەنيشت پياويكى ئايىنى مەسيحى پەوشىت بەرز بۇوم كە دەستگىر كرابوو به ھۆى راپۇرتى يەكىك لە پارەوەرگرانى پاس كاتىك ئەو پياوه لە شاروچكەي خۆى دەچووه دىمەشق و لە پىگادا سەربازە سوريايەكانى بىنى بونو دواى شىكەستى شەپى حوزەيرانى سالى ۱۹۶۷ و لە حەسرەتى دىمەنەكە گۇوتبووى: "سەربازەكانمان ئەمجارە بە پىيى پەتى گەرانەوه ئومىدەوارم لە خوا جارييلى دىكە بە پۇوتى نە گەرىنەوه". رۇزىكىيان لەو درزە جياكەرەوەيەي نیوان ئىمەو دالانى سەرەكى كە بەرەو بەرپىوه بەرى گرتۇوخانەكە دەچوو كە ئەفسەرييلى بە پلهى عەميد بونو لە ويوه بەيەكەوه بىنیمان كچىكى بالا بەزى قىز

رېشى تارىك و خاوهن جوانىيەكى نۇر، بەرھو نۇوسىنگەي بەرپىوه بەر دەپروات، هىچ لەدەست - باوکە ئايىيە رەۋشت بەرزەكە - نەما تەنانەت گريان نەبىّ و دەستىكىرد بە منەمن و خويىندەوهى ھەندىيەك لە ئايەتەكانى ئىنجىل. پىيم گووت چىبۇوه؟ وەلامى نەدايەوه. بە نۇرەكى جىم نەھىشت و پاش تۆزىك مەيلى پىدام و داواى لىكىردىم كە بۇ هىچ كەسىك نەيدىركىنم و گووتى : "كچەكە كچى منه و قوتابى زانكۆيە ھەستم بە شكاندنەوه كرد كاتىك كە بىنیم ھەولى رېزگار كردىم دەدات بە رېگاى پەيوەندى كردىن بەم چەپەلانە لە ئەفسەرانى سالۇخقانى كە هىچ بەزەيى ناكەن." ھەندىيەك ھىورم كردىوه و دىنەوايىم دايەوه، رېڭىز پاشتر مالئاوايىمان لە - باوکەكە - كرد بە رېزىكى نۇرەوه. پاش دەرچۈونم لە گرتۇوخانەي قەلا بە رېكەوت لە دىمەشقم بىنى و پەيوەندىيمان بەردهواام بۇو و بانگھەيىشتى كردىم بۇ - ئەبرەشىيەتەكەي - خۆى لە دەوروپەرى دىمەشقدا.

كەش و ھەوا سارد بۇو لەمانگى يەكەمى سالى ۱۹۶۸ و ئازاردانەكەش - رۇتىنى بۇو - فەلاقەكردى بەردهواام و پاشان ھاوېشتىنە ناو گۆمى ئاوي بەستراو لە گۇرپەپانەكەدا بەم شىوه يە ماوهى دوو حەفتە ماينەوه. پاشان لە لايەن بەرپىوه بەرھو بانگكرام كە ئەفسەرېكى رۇشنبىر و ھىمنى چىاى دروز بۇو لە بنەمالەي نصر -. نۇر بە درېڭىزلىكىنەوهى لەگەلدا كردىم. پىشترىش لە مەكتەبى سىياسى پىش دەستگىر كردىم رېكە وتبووين كەوا ھەريەك لە

عوسمان سهبری و مەھمەد نیۆ و سەلاح بەدرەدین دەبىت لە کاتى دەستگىركردىان دانىنن بەوهى ئەندامانى سەركىدايەتىن و بەرگرى لە پرۆگۆامى حزب بکەن. زانيم كەوا هۆى راستەوخۇى دەستگىكىردىن ووتەكەمە لە كۆنگەرە كۆمەلەئى خويىندكارانى كورد لە بەلگاراد. چۆن راپورت بەم خىرايىھ گەيشت نازانم؟!، بۇ زانىنىش جەلال تالەبانى راستەوخۇ لەویوه بەرەو دىمەشق ھاتبوو، كەچى من ناتوانم ھىچ كەسىك تاوانبار بکەم بە هۆى نەبوونى بەلگەوه. ھەلبەته ئەمە بىيىجگە لەوهى ئاسايىشى سورىيا پىشتر پەوش و پۇلى منى لە حزبدا دەزانى بەلام ناوى من بەر لە كۆنگەرە ھېستان بەسەر خالى سەنۋوريەكاندا بلاۇنەكراپۇويەوه. كارى لىكۆلۈنەوه سى جارى خايىند و لە سەنۋوري ئەوهى كەوا من لە سەركىدايەتىمە و بەرپرسم سكرتىرى گشتىيە و من راپىپراوم بۇ كاروبارى راگەياندىن و ھىچ كەسىكى دىكە ناناسم بىيىجگە لە سكرتىرى گشتى و مەھمەد نیۆ، سەبارەت بە كۆنگەرش وتم من بانگھەيىشت كراپۇوم كۆمەلەكە كۆمەلەيەكى پەتى قوتابيانە. لەو ماوهىدا رۇزىك لە گرتۇوخانە پىيان راگەياندىن كەوا بەرپرسىك سەردانمان دەكات بە مەبەستى پىشكىن و ئاگاداربۇون لە پەوشى گيراوەكان. بەراستىش سەرەنگ -عەبدولكەريم ئەلچوندى- ئەندامى سەركىدايەتى ھەرىمى حزبى بەعس و بەرپرسى يەكەمى ئاسايىش سەردانى كردىن. دەستى كرد بە قىسەكىردىن بۇ چەند خولەكىك لە گەل ھەرىيەك لە ئىمە و لە هۆى دەستگىركردىن و ماوهەكەي دەپرسى، و

خەلکى چ شوئىنىكە ؟ كە گەيشتە لاي من لە هۆى دەستگىركردنى پرسى وتم : "بە هۆى مەسەلهى كورد" بە ووردى تەماشايى كردم و پاش ماوهىك ووتى : "دەتهوى دەولەتى كوردى پىك بىنى ؟" وەلاميم نەدايەوە. پاشان بەردەواام بۇو گووتى : "مافى خۆتانە كورپى خۆم". رەنگە تاكە كەس بۇوبىم كە لە دەست جنىوھەكانى دەرچۈوبىم چونكە بىnim كە -ئەلجوندى- زۆر توند و جنىوھەرە. پاشان زۆر بىرم كەنده كە بۇ ئەم ھەلۋىستە نادۇزمنكارانەي نواند ؟ !، پاش گواستنەوەم بۇ گرتۇوخانەي قەلا و كۆبۈنەوەم لە زىنداندا لەگەل كورپەمامە دەستگىركرابەكەي -خالد ئەلجوندى- سەرۋىكى يەكتى سەندىكاي كرييکاران لە سوريا، زانيم كەوا ئەو پياوه ناسراوه بە ھەلۋىستى لايەنگرانەي بۇ ماۋەكانى كورد و بە رېڭا تايىبەتىيەكانى خۆى نامەگۇپى لەگەل بارزانىدا دەكەد.

منيان لە -قەسر شىيخ تاج- گواسته وە بۇ بنكەي پۆليسى سەربازى و شەويىكى سەختم بەسەر بىردى كە سەرەرای ھەموو ئەو ئازاردانە جەستەيى و دەروونىيەي قەسرى رەحىمەتم بۇ شەوانى ئەوى دەنارد. بېرىزى دواتر منيان گواسته وە بۇ بىنايە كۆنەكەي پەرلەمانى سوريا بۇ بەردەم جىيگرى گشتىي دادگاي ئاسايىشى بالا دەولەت، مولازمى يەكەم -على عبىدۇل ظاھەر- جارييلى دىكە دەستىيەتە دەستىيەتە بە لېكۆلىنەوە لەگەلم بە ئاماذه بۇونى ھەندى كەسى كە نەمدەناسىن. سەرم سورپما لە نەفامى ئەم جىيگە گشتىي (كە خەلکى -ئەلرستان- ھ

و له دهستهی -العماد مصطفی طلاس-ه) و بى ئاگايى له كىشەى كورد و تەنانەت له رەوشى سیاسى له سوریاش، بۇ نمونە له كاتى لىكۆلىنەوهدا ويستى بەسەرمندا بسەپىئى كەوا وشەى پارتى واتاي نەتهوهى كورد دەگەيەنىت و سوور بۇو له سەرئەم رايەى، پاشان وەلامىم دايەوه كەوا وشەكە لاتىنيه و بە واتاي حزب يان كۆمەلە دېت و ئەم وشەيە ئىستا له زمانى كوردىدا بەكاردېت و باوه. پاشان كاتى گواستنەوهەم هات بۇ زىندانى -قەللا-ى مەدەنى، له دەوريە پۆليسيەى گواستنەوهى منى پى راسپىردرابۇو بە رېكەوت يەكىك له هەقلانمان كە سەرباز بۇو و دەرهاوېشته كرابۇو بۇ رېزى پۆليس له ناو ئەو دەوريەدا بۇو و منى ناسىيەوه و زۇرنىيگەران بۇو بە دىمەنەكە و پاشان كاتىكى قۆستەوه كەوا بەرادەرانى نەيىبن و بە كوردى پرسىارى لىكىردىم ووتى: "تۆ هەقل سەلاح بەدرەدىنى وا نىھ؟" بە ئەرى وەلامىم دايەوه.

چۈومە قاوشى چواردە كە تايىھەت بۇو بەو گىراوانەى كە هيىشتا له سەر لىكۆلىنەوهدان، لهوى چاوم كەوت بە خالد ئەلجوندى و جىڭرەكەى حوسىن پىزق و هەندى كەسانى دىكەى سەركىرىدىيەتىي حزبى پىزگارىخوازى ئىسلامى و سەعىد حەداد كە بەرپۇھەرى چاكسازى كشتوكالى بۇو له حەسەكە لهو سەردەمەى كە مەممەد حەيدەر پارىزگار بۇو وا ديار بۇو بە تاوانى -نادەستىپاكىيەوه- گىرا بۇو و واي لىتىيگە يىشتىم كەوا بىيگوناھە و بۇوهتە قوربانى سياست و

به رژه وهندیه کانی پاریزگار، دوای بهربوونیشی به ماوهیهک له شاری حه ماھ تیفور کرا. پاش ماوهیهک سامی ئەلجوندی-یش پیمان گەیشت که نووسه رو سه رکرده یه کی حزبی بە عس بورو و بالویزی سوریا بورو له پاریس و بانگھیشت کرابوو کەوا حومەتیکی نوئی پیکبھینیت بەلام له فرۆکەخانه یەكسەره دەستگیرکرا و هینرايە زیندان، بهردەوام به گالتە دەیگوت: "مادام نەمانتوانی حومەت له دەرەوە دروست کەین له زینداندا دروستی دەکەین و سەلاح بەدرە دینیش دەکەینه و هزیری کاروباری کوردی" پاش ماوهیه کیش پیشوازیمان کرد له - مەحەممەد مەعروف - ئەفسەرى ناسراوی سوپای سوریا. شەویکیانیش - یوسف تەحتوح - بەریوھ بەری بەش له - ئاسایشی سیاسى - ئامادە بورو و بەرەو قاووشی ژمارە ۱۲ پۇیشت و گشتیانی دەرخست، هەمووشیان سیاسەتمەدار بۇون و سەری گشتیانی تاشى و لە سەری هەر یەکیکیانی سەپاند کەوا موویهک بخواتن وەکو شکاندنه وە و سووکایه تى پیکردن هەروەها دەستى بە سەر هەموو پەرتۈوكە کانی ئەویی داگرت و سووتاندى و کەلوپەلە کانی ئەوانى فرپیدا.

له یەکەم سەردانى ئاساییدا کە سەرداňەكان ھەفتەی دوو جار بۇون جاریک بۆ ئافرەتان و جاریک بۆ پیاوان، ژمارە یەک لە ھەۋالان سەردانىان كردم، چونكە پۆليسەكەى ھەۋالىمان ئاگادارى سەرکردا يەتى كردى بۇوه وە و لە سەردانى دووه مدا ھەۋالانمان لە رېزى

پۆلیسدا بە ناوی خۆیان تۆمار کرد بۇ تۆبەگرتن و بەردەوام تۆبەداریان لە بەردەم قاوشى ئىمە دەگرت و سەرداňە کانیان رېکدە خست. ئەمەش پشتگیریە کى گەورە بۇو بۇ ئىمە لە پۈوی دابىنکردنى خۆراك و پەرتۈوك و گویزان و بىچگە لە نامە گۆپىنە وە لە گەل سەركەدا يەتى و سكىرتىرى گشتى بە شىوه يە کى تايىھەت كە لە ژىر ھىشتەنە وە زۆرە كىدا بۇو. ھەروەھا بەرپرسى چىشتىخانە زىندان كاپرايە کى كورد بۇو و برا دەرمان بۇو ئەويش رەزىلى لە گەلدا نە كردىن. سەبارەت بەو با بهتەش ھەرگىز سەرداňە کان و سۆزە دايكانىيە كە خانم - شادىيە - خىزانى ئاپقۇ - ئۆسمان - لە بىرم ناچىن كە ھەموو حەفتە يەك خواردن و جلى پاكى بۇ دەھىنام. زۆرجار داوام لېكىد واز لە سەردانكىردىن بىنىت و زەھەمەتى رېگاى هاتن بۇ زىندان نە گرىتە بەر، بەلام سوودى نە بۇو، منىش لە بەرامبەر گەورە يى و شکۇدارى يادى ئە و خانمە - چەركەسييە مەزنە - جىڭە لە چەمىنە وە هيچى دىكەم بۇ نىيە، كە ئازارە کانى ئە و كەمتر نە بۇون لە ئازارە کانى - عوسمان سەبرى - ژيانىيە كى پەلە گرتن و راونان و كۆچكىردىن ژىا.

سلاوت لىبىي و رەھەمەتى خوات لە سەربىي ئەي "دايىكى ھۆشىن".

پاش نزىكەي سالىيەك نبمچە لىبوردىيەك دەرچوو بە ناوى - بەردانى كاتى - كە تايىھەت بۇو بە سىياسييە کان و منىشى گرتە وە. بەرھوھ مالى - عوسمان سەبرى - چۈوم و پىيى گۈوتم كەوا يەك لە ھەۋالانى سەركەدا يە تىمان لىرە يە و بەرپرسىيە كى گەورە لە دەزگاى ئاسايىش

دهیه‌وی بمانبینیت و پیش دوو رفزله گهلى کوبومه‌تهوه و کوبونه‌وه که پوزه‌تیقانه بووه، پاشان داوای لیکردم که خوم ئاماده بکه م بقئه‌وه له گهلى برقم بق دیداری دووه‌م. له رفزی دواتر چوینه نوسینگه‌ی ئه و به‌رپرسه که پیموایه له -پردی سپی- بو که ئه‌فسه‌ر -محه‌مهد عهلى ئه‌لنابلسی- سه‌رۆکى هۆبه‌ی ئاسایشی سیاسی بوو. پیاویکی خوش‌ویستبه‌خش بوو خۆی به چه‌پی به‌عس داده‌نا و بروای به سوچیالیزم و یه‌کسانی له نیوان گهلاندا هه‌بوو، پیشنياري کرد که گفتوكويه‌کي قول له نیوانماندا دروست بیت به‌لكو بگهین به چاره‌سه‌ریک بق مه‌سه‌له‌ی کورد.

پیشنياره‌که‌مان ره‌تنه‌کرده‌وه به‌لكو هانمان دا بقئه‌م هه‌ناسه نوییه و پیشوازیمان له و ئاراسته نوییه‌ی لایه‌نى به‌عسيه‌کان کرد و دواي چهند کاتژمیریک له و تورویژ پیکه‌وتین که‌وا جاریکی تر دیدار نوی بکه‌ينه‌وه. پاشان زانیم که‌وا کۆمه‌لەی -سەلاح جەدید- خولیکی خیّرای بق نزیکه‌ی ۱۰۰ کەس له کادره پیشکه‌وتوجه‌کانی خۆی کربووه‌وه له‌وانه‌ی که بروانامه‌ی مافیان هه‌یه و به سه‌رۆکى هۆبه‌کانی ئاسایشی سیاسیان دامه‌زراندبوون له سوریا، ئه‌مەش یه‌که م وه‌کو هه‌ولیک بوو بق کۆنترۆلکردن له به‌رامبەر مه‌ترسیه‌کانی ده‌سەلاتی -حافز ئه‌سەد- و دووه‌میش ئه‌نجامدانی چاکسازی له ده‌زگا ئاسایشیه‌کاندا. له‌لایه‌کی دیکه‌وه وهک -ئیبراھیم ماخوسر- وه‌زیری ده‌ره‌وهی پیشووی سوریا له جەزائیر پیی راگه‌یاندم

کۆمەلەکەیان ئەو کات بپیارى دابۇو بناغەکەیان بەرفراوان بکەن و بەسەر لایەنە سیاسیەکاندا بىنەوە و رەفتار لەگەل کورد بکەن لە سوريا و عێراقدا، -عەبدولکەریم ئەلچوندی- پاسپیئر درابۇو بۆ ئەوھى کەنالیک لەگەل بارزانیدا بکاتەوە بە ریگا تایبەتیەکانى خۆى نەك بە ریگاى بزووتنەوە كوردى لە سوريا كە رەنگە دەستى تىکەوتلىٽ و تۈوشى قۆستنەوە بىت لە لایەن کۆمەلەی دىكەوە. بە پىيى قىسەکانى ئاراستەكە وابۇو كە گفتۇگۇ لەگەل بزووتنەوە كورد لە سوريا بکريت.

بە ریگاى حەلەبەوە و بە شەمەندەفەرى -ئۆتۆماتىرس- چۈومە قامشلى، خزم و برادەران و هەۋالىان لە پىشوازىمدا بۇون، پاش چەند بېرىشىك بە ریگاى هەۋالىكەوە هەۋالىكم پىيگەيشت گوايىه -خەلەل جەھمانى-ى سەرۆكى ھۆبەى سیاسى لە جزىرە كە نۇوسىنگەكەى لە قامشلۇق بۇ دەھىيەوېت من بېينىت، وەلامى منىش ئەوھى بۇوكەوا من بۆ لای ھىچ كەسىك ناپۇرم مەگەر بە بپیارى پاکىشانى فەرمى نەبىت. پاش ئەوھى دىسان داخوازى خۆى دووبارە كردەوە -دوای ھەمواركىرىنى- بە داوه تىرىدىنمان بۆ فنجانىكى قاوه لە مالى خۆى. ئەمەش روویدا، بىنیم ئەم پیاوە بە زمانى -ئەلناپلسى- و بە ھەمان ئاراستەيى ئەو قىسە دەكات بەلام ماوە و ماوە لە نىيۇ قىسەکانىدا ھەندى ھەرەشەى ئاخنراو دەكات سەبارەت بەوھى ئەگەر ئىمە ھەلسىن بە سووتاندى بەرھەمى -كىيڭەكانى دەولەت- ئەوھش بە -

هیلیکی سوور- داده نرا، له میانی و توانیزه کانماندا له دیمه شق و قامشلى له گەل ئەم هەردۇو بەرپرسە له ئەنجامدا دەیانویست ھەلۋىستى سیاسیمان بەرەو ھیورکردنەوە بېین و واز له ھاندان دژى مەسەله‌ی پشتىنەی عەرەبى بىزىن و گشت چالاکىيە ناوخۆيى و دەرەكىيە کانمان راگرین و ببىن بە زورۇنای پروپاگەندە بۇ بېتىم بە گشتى و كۆمەلەي - سەلاح جەدىد - بە شىيوه يەكى تايىبەت، له گەل ئاماژە كىرىن بە ھەبوونى كەسانى دىكە ئەگەر ئىمە راپىزى نەبىن - كەسانى دىكەش راستەرە كەمان بۇون -. ئەمانەش ھىچيان پۇرى نەدا و ئىمەش بەردى وام بۇين لەسەر رېبازە كەمان بە بى دوودلى. كاردا نە دەنەرە كەمان بە لە لايەنى دىكە وە خىرا پۇرىدا و بېتىمەن دەرچۈو لە جىڭرى دادوەری عورفى - مەھمەد عيد عەشاوى - ئەندامى سەرگەردا يەتى ھەرىمى و وەزىرى ناوخۆ بە بىبەشكەرنىم لە لە ھەموو مافە مەدەنیيە كەمان بە بىانووئى ئەوهى من مەترسى دروست دەكەم لەسەر ئاسايىشى دەولەت، ھەروەها پالەپەستق لەسەر عوسمان سەبرى زىاد كرا بە رېگايى باڭگەركەنلى و چاودىرى خىستنە سەرى و ھەرەشە ئاراستە كەنلى. ئەم ھەلۋىستە نەگەتىقەي دەسەلات لە كۆتا يىدا گەيشتە ئەوهى جارىكى دىكە لە بەردىم دادگايى ئاسايىشى بالا دەولەت ئامادە بېينەوە. بەم بۇنەيەشەوە ئىمە يەكەم وەجە بۇين لە بزووتەنەوە ئەتكەنەيى كوردى كە بخرينى پىش دادگايى ئاوا كە

تایبەت بۇ ئىمە سازكرا، وەکو زانراویشە حۆكمەكانى جىيى (بەرپەرچى و جياكرنەوە) ئى تىادا نەبوو.

لە دادگائى بالائى ئاسايىشى دەولەتدا:

پىش كاتى دادگاكە هەندى راۋىيژكاريمان لە كەل پارىزه ران كرد لەوانەش پارىزه رى كۆمۆنىست و ئەندامى سەركىدىيەتى - مۇريس سەلىبە - كە هەلۋىستى ئەو لەگەل ئىمە بۇو و پىشىيارى كرد كە هاوپىيى حزبە كەيان - حىكمەت توركمانى - بەرگرىمان لېپكەت بە كرى ئاسايىيە كە خۆى و ژمارە يەكى تر لە پارىزه رە كۆمۆنىستە كان لەگەللىدا بن بۇ هاوكارىكىدى لە بەرگرىدا و كارەكەش هەر ھەموو شتىكى هىمامىي بۇو. ئامادەيى دانىشتىنى تاوانباركىرىنما - عوسمان سەبرى - و - من - بۇوين و دانىشتىنى كە بە ئامادە بۇونى قازى - عەلى مينا - بۇو كە - حىكمەت مىنە - ئى بە بىر هىئىنامە وە ناشزانم هىچ پەيوەندى يان خزمائىيە تىيە كان ھەيە يان نا. ھەروەها رېڭايىان دابۇو بە ھەندى لە ھەقلاڭمان وەکو بىسەر ئامادە بن و پارىزه رىش ئامادە بۇو. جىيگرى گشتى - عەلى عەبدۇ ئەلزاھير - دەستىكىد بە خويىندە وەي بەندە كانى تاوانباركىرىن و لەوانەش "ھەولدان بۇ دابىاندى بەشىك لە سورىا" و "ورۇزاندى نەعرەتە كانى رەگەزپەرسى" و "چۈونەپال رېكخراوىيىكى رېپىنە دراو" تا كۆتايى لەم قەوانە ناسراوانە. لە دانىشتىنى بەرگرى لە رېڭى دووه مدا داۋامان لە پارىزه كرد كەوا

جه خت بخاته سه رایه‌نی یاسایی و ئەوهی دیکه وازی لىبىنى، چونكە دەپویست بچىتە ناو ھەندى بابەت و لە ھەندى ھەلۋىست قۇول بېتىه وە كە ھاپر بۇون لە گەل ھەلۋىستى ئىمە و لە گەل بەرنامهى حزبمان، لە بەرئەوهى ئەركى ئەو كاركردنە بۆ بىبەرىيىكى موهكىلەكانى خۆى وەكو ھەر پارىزەرىيىكى دیكە تەنانەت ئەگەر مەسەلەكە بگاتە دەستەلگىتن لە ھەندى شت و داواى بەزەيى بکات و شتى دیكەش. ئەم كارەش شايىستە ئىمە نەبوو و لە گەل ئىمە نەدەگونجا.

لە سەرتادا عوسمان سەبرى قسەى كرد و ھەلۋىستى ئىمە دەربى بەرامبەر بە يەكىتى ولات و ھەروھا پاوهستانى كورد دژ بە پلانەكانى تۈركىيا لەوانەش پېقۇزە -ھاتاى- و جەختى كرده سەرپاپەندبۇونى حزب بە يەكىتى خاكى نىشتىمان. پاشان من دەستمكىد بە چۇونە ناو پەيوەندىلەكانى كورد و عەرەب بە درىڭايى مىڭۇ و بەرنامهى حزبەكەمان داواى نەھىشتىنى ئەو پەگەزپەرسىتىيە دەكات كە دژى كورد لە ئارادايە بە تايىبەتى پېقۇزەكانى سەرزمىرى و -پشتىنە ئاسايىش- ، حزبەكەشمان حزبىكى نەينىيە بە ھۆى نەبوونى ديموكراتىيەت و ياساي حزبەكان، بەرنامهكەشى كاركردن بۆ بە ھىزكىرنى يەكىتى نىشتىمانى لە وولاتدا دەگرىتە خۆى نەك دابەشكىرنى. گەلى كوردىش لە سورىيا لە گشت ماھەكانيان بىبەشن بۆ نمونەش كەمە نەتەوهى ئەرمەنى قوتاپخانەي بە زمانى خۆى ھەيە و بلاوكراوهى پۇشىپىرى

ئەرمەنى لە چەند ناوجىھەيەكى ولاتدا ھەيە. لىرەدا جىڭرى گشتى قسەكانىمى بېرى و گوتى: "ھەبوونى قوتابخانەكانى ئەرمەنى لە سورىا ھىچ راستىيەكى بۆ نىيە". وەلامم دايەوە و ناوى چەند قوتابخانە و جىڭاكانىيام بۆ گووت. ھەلۇيىستى شلۇق بۇو شەپرزمىي لە دەموچاوى قازىيەكان بە ديار كەوت و سەرۆكى دادگا بە مەبەستى حەسانەوە فەرمانى ھەلگرتى دانىشتنەكەي دا. دوا دوو سەعات دادگا يىكىردىنەكە دەستى پىكىردىوھ، بەلام بەبى ئامادەبوونى جىڭرى گشتى پىشىو و ئامادەبوونى -ئەبولخىر عابدىن- لە شويىنى ئەو. ئەمەيان دەستى كرد بە زمانىيکى نوى و شىۋاھىيىكى نەرم كە ستايىشى كورد و مىژۇوه كەيانى دەكرد و سەركىردىيەتى سىاسى، ھەموو پۇلەكانى سورىا بەيەك پلە دادەنیت و جياوازى لە نىوان عەرەب و كورد ناكات، ھەرگىزىش نە لە نزىك و نە لە دوور بە لاي قوتابخانەكانى ئەرمەنى ياخود بەلاي مافە رۇشنبىريەكانىيادا نەچۈو. جەختى خستە سەر ئەوهى كەوا ئىمە لە -كۆمەلەيەكى سىاسى ناياسايىداین- و دواي توندرىن سزايى كرد.

پىش ئەوهى بەرهە دانىشتنى كۆتاينى (دانىشتنى تاوانبارىرىن) بېرىن، پارىزەر ئامۇرگارى كردىن كەوا ئامادە نەбин و خۆمان لە بەرچاون كەين تاكو ھەلۇيىستەكە بۇون دەبىتەوە بۆيە من لە نوسىنگەكەي مامەوە تاكو گەرپايدەوە و دەموچاوى گرۇ بۇو و بە خەمەوە پىيى گوتىم: توندترىن سزايىان دەرخست ئەويش دوو سالە.

پاشان چوومه گەرەکى كوردهكان بۇ ئەوهى پەيوەندى به سكرتىرى
گشتى بکەم و راۋىيىزكارىي لەگەلدا بکەم.

"كىشەي" د. شقان و سەعيد ئالچى"

پارتى ديموكراتى كوردستانى توركيا لە ناوەرپاستى سالى ۱۹۶۵
دامەزرا به سەرۆكايەتى فائق بوجاق و سەعيد ئالچى به سكرتىر
دانرا، سەرەلەدانى پارتىك كە خەباتى گەلى كورد رىك بخات
ھەنگاوىيکى گەورە و رووداوىيکى بەرچاوشۇ بولە ژيانى سىاسىي گەلى
كوردستانى توركيا و پېرىكەنەوهى بۆشايىيەك بۇ كە ماوهىيەكى درېئىز
بۇوا مابۇويەوه. سالىك تىئىنەپەرى سەرۆكى پارتى كەوتە بەر
كارىيکى تىرورى، ئىتر پايەي سەرۆك لابىدرا و ئالچى هەروەك سكرتىر
مايەوه.

ھەر لە سەرەتاي سەرەلەدانى پارتى، سەرکردايەتى - راستەو -
جۆرە پەيوەندىيەكى لە گەل سەرکردايەتى خۆى دروست كرد و
بەپىي ئەوهى زانراوه - رەشيد حەمۆ - لە ۱۹۶۷/۱۱/۱۵ گەيشتە
كوردستانى توركيا بە مەبەستى رۆشنېيركەنلى ئەندامانى پارتى و
لەوېش مايەوه تا دەزگاكانى سالۆخقانى توركيا شالاۋىيکى بەرفوانى
دەستگيركەنلى دەستپىيەكەنلى ئەندامانى سەرکردايەتى و
زۆربەي كادир و بەرپرسانى گرتەوه و رەشيد حەمۆ بە سەلامەتى
گەپايەوه سوريا. ئەوكات ھەلوېستى سەرکردايەتى - راستەو - لاي

سەرکردایەتی شۆرشی کورد لە عێراق پەسند نەبوو، و زیاتر لە رهوتی ٦٦- نزیک بwoo، بەلکو هەماھەنگیان لە گەلی هەبوو لە پەیوهندییەکانیاندا و ھاویەندییان پیشکەوتتوو بwoo، ئاشکەرايە کەوا پارتیی تورکیا کاتیک پەیوهندییەکانی خۆی لە گەل سەرکردایەتی - راستەپەو- ھۆنیەوە تەنها بەم مەسەله یە نەوەستا بەلکو بىدەنگیشی نواند بەرامبەر گشت رەفتارەکانی ئەم رهوتە، رەنگە لەم حالتەشدا - بىدەنگى نیشانەی رەزامەندی بیت-. ئەمە لە لایەك، لە لایەکى دیکەوە - رهوتی ٦٦- بە شیوه یەك پەیوهندی لە گەل پارتیی تورکیا ھەبوو تا ئەو رادەیەی بە ریگای سەرکردایەتی - راستەپەو- ھۆ گوژمەیەکی پارەی وەکو ھاریکاری بۆ رەوانەکرد. ھەوال و پیشکەوتتەکانی پەوشی کوردستانی تورکیا لە میژ بwoo جیگای بايەخ و بەدواداچوونی ناوهندە حکومەتیەکانی سوریا بwoo. چۆن نا؟ و تورکیا ئەندامە لە ھاوپەیمانیەتی (ناتۆ)ی ھاودە لە گەل بزووتتەوەی نیشتمانی عەرەبی و سوریاش دەیان سالە پەیوهندی سەربازی و سیاسی و ئابوری لە گەل بلۆکی سوسیالیستی - پیشەو- ھەیە و پەیوهندییەکانی سوریا- تورکیا لە سەر ئاستی فەرمى بەردەوام شلەژاو بwoo. لەم چوارچیوەیەشدا دەزگاکانی ئاسایشی سوریا ئەم بابەتەیان لە پەیوهندییەکانیدا لە گەل کۆمەلە سیاسیەکانی کورد پشتگوئی نەدەخت و ھەولی دەدا - کە ئەگەر بکریت- بەکاریان بھینی بۆ کۆکردنەوەی زانیاری بەلکو پالپیشەتیکردنی ھەر ھەول و

کاریکی سیاسی دژ بە حکومەتی تورکیا تائە و رادهیەی کەوا ئاسایشی سوریا چەند کۆمەلەیەکی دیکەی بۆ ئەم مەبەستە بە کارھینا له وانەش کۆمەلەیەکی سەربە حزبی نەتە وەبی کۆمەلایەتی سوریا بە تایبەتی -ئەنیس حەنا مدیوایە- خاوەنی پەرتووکخانەی لیوا لە قامشلو، ئەمە بیچگە لە چەند کەسانیکی سەر بە تایەفەی سریانی. لەو رووداوهی (پۆلوش)ی ئەندامى دەزگای سالۆخقانی تورکیا -میت-، کە هەندیک بە رووداویکی لیلیان دادەنا لە سالى ۱۹۶۲، پرسیار و گومان لای نۇر لە ئەندامانی پارتى دیموکراتى كورد لە سوریا دروست بۇو بە تایبەتى بەرامبەر هەندیک لە ئەندامانی سەركىدايەتى سەبارەت بە ئاستى تىۋەگلەنیان لەو پەيوەندىيە ئالۆزەدا. كورتەی بەسەرھاتى (پۆلوش) ئەوە بۇو كە ئەو کات -عەبدول حەميد دەرویش-ى بەرپرس داواى لە هەۋالانمان لە جزیرە كرد كە میوانیکی كوردىستانى تورکیا لای خويان دانىن و بايەخى پى بىن، میوانە -خۆشەویستەكە-ش بە دیاركەوت و لەو ناوجە بىردرايە ئەو ناوجە و لەو مال بىردرايە ئەو مال و يەك هەفتەش میوانى من بۇو، منىش ژۇورىكەم بە كرى گرتبوو لە قامشلو و قوتابى بۇوم لە ئاماذهىيى. میوانەكەش گەنجىكى وەرزشوان بۇو تەنها توركى و ئىنگلىزىيى دەزانى. پاش ئەوەي ئاشنایى لە گەل زۆربەي هەۋالان و گشت بەرپرسانى ناوجەي جزیرەي پەيدا كرد، لە پېيىكدا دەركەوت كەوا سەربە سالۆخقانی تورکیا يە و خۆي دايە دەست ئاسایشى

سوریا و گوتیان پاشان گه رایه وه تورکیا. تاکو ئیستاش په رده له سه ره و هۆکار وئ امانجی رووداوه که لانه دراوه. له و کاته وه سیماکانی په یوه ندیه ئاسایشیه کانی سوریا - تورکیا به دیارکه وتن به تایبەتی سه باره ت به مه سه لهی کورد. له سالی ۱۹۶۸ دهست کرا به دامه زراندنی پارتیکی کوردى نوی له تورکیا به سه رکردايەتی د. شقان په روه، ویرای ناته بابون له سه میژووی دامه زراندنی به لام ئه و پارتە به ناوی پارتى ديموکراتى كوردستان له تورکیا هاته ئاراوه، جیاوازیش له نیوان هه ردود ناوە که هه رچەندە بچووکه به لام هه يه و دیاره جیاوازیه که چیه له نیوان - تورکیایی - و - له تورکیا. ئاشکراشه که وا ئه م پارتە نوییه له ئه نجامی داقلیشان و جیابونه وه نه هاته ئاراوه به لکو به بەرنامه يە کی نوی و هیلی سیاسی جیاواز و ستراتیژیه تی جیاوه سه ری هەلدا.

سه رکردايەتی ئه م پارتەش له و ناوچە رزگار کراوانەی شۆرشی ئه يلول له کوردستانی عراق جیگیر و نیشته جی بیوو به پیی بنە ماکانی په یوه ندی دۆستایەتی و هاریکاری له گەل پارتى ديموکراتى کوردستانی عراق و بارزانی سه رکرده. هه لویستە کانی خوشی له بەرامبەر ناحەزانی بارزانی به ئاشکرا راگە ياندبوو به تایبەتی کۆمەلە کەی - ٦٦ - و په یوه ندیه کی دۆستانه له نیوان هه ردود حیزبە کانماندا دروست بیوو له سه ربنە ماي رېزگرتن له يەكترو خۆ نه قورتاندنه نیو کاروباری ناوخۆیی يەكترو و نۆر مه سه لهی هزى و

سیاسى ھاویەش لە نیوانماندا ھەبۇن. بۇ دواجارىش لە كۆتاپىيەكانى سالى ۱۹۷۰ چاوم پى كەوت لە بارەگای بارزانى لە قەسىز بە ئامادەبۇنى ئىدرىس بارزانى و ئەسعەد خۆشەوى و ئەو كاتىش من لەسەر سەفەرگەردن بۇوم بۇ ئەوروپا بە رېگايى بەغداوه مالئاوايىملى كردو پىيى ووتەم كەوا لەم نزىكانە لە ئەلمانيا دەمبىنېتەوە. ئاشكرايە كەوا پۇودانى كوشتنى سەعيد ئالچى لەسەر دەستى دكتور شقان بە تاوان دادەنرېت و كارىكى رەتكراو و مەحکوم كراوه كە ھۆ و ھۆكارەكان و پاشينەكانى خۆى ھەيە و سەركەردايەتى ھەردو لايانو سەركەردايەتى پارتەكانى دىكەى كوردى لە كوردستانى تۈركىيا نەيان توانى تەلیسمەكانى بکەنەوە و نەھىنېكانى ئەم پۇوداوه ئاشكرا بکەن، ئەو پرسىيارانە چاودىرانىش بى وەلام مانەوە وەكۇ: بۇ شقان واى كرد؟ بۇ ئالچى لەناو بىردى و كۆتاپىي بە خۆى ھېنى؟

بە مەزەندەى من مەسەلەكە لە سنۇورى مەملەنەيى ھەردو حزب و ھەردو سەركەردايەتى دەرنەچى و ئەم قەناعەتەشم لەو كاتەدا بۇ دوپات بۇوهو پاش ئەوهى چاوم بە نامەيەكى عىسمەت شەرىف وانلى كەوت كە ئاراستەى عەبدولھەمید دەرويىش كرابۇولە ۱۹۶۷/۱/۳۰، ئەمەش وەكۇ كلىلىكە بۇ چۈونە ناو قولايى ئەو پۇوداوه. والە نامەكە دەردەكەۋىت كەوا عىسمەت شەرىف پەيوەندىيەكى مکومى بە دامەزراندى حزبى - ئالچى - ھەبووه و بەشدارى لە ھۆنینەوەي پەيوەندى لە نىوان ئەو حزبە و ناوهندە

دەرەكىيەكان كردۇوھ، لەوانەش يۇنانى دۇزمىنی ھەرە سەرسەختى تۈركىيا و ھەروەھا لەگەل قوبرسدا. وا دىارەش دوو كەس لەو حزبە ئاگايىان لە نەيىنىيەكانى ئەم پەيوەندىيە ھەبوو ئەم دووهش فايەق بۆجاق و سەعىد ئالچى بۇون. لىرەشدا بە دوور نازانرىت كە بۆجاق بۇو بە قوربانى ئەو پەيوەندىيە چونكە ناوەندە تۈركىيەكان ئەمەيان پى ھەرس نەدەكرا و چونكە عىسمەت شەريف يەكىك بۇو لە ئەندامانى لىرەنەي ناوەندى حزبى - راستەرە - و نويىنەرى ئەو حزبە بۇو لە دەرەوھ، بۆيە ئاشكرايە كە ھەندىك لە ئەندامانى سەركىرىدىتى - راستەرە - ئاگادار ئەم پەيوەندىيانە بۇونە لە ئەنجامىشدا وا دەردىكەۋىت كەوا دەزگا ئاسايىشەكانى سورىاش ئەمەيان زانىوھ و دەبىت ھەماھەنگى ئاسايىشىي ئەو لە گەل تۈركىيا لە يادمان نەچىت. وا دىارە پېككەوتى حەميد و عىسمەت دەمىكى درېڭىز بۇو دروست بېبۇو بە دروستىش لەو كاتەوھ كە لە كوردستانى عىراق لە سالى ۱۹۶۴ يەكتريان بىنى بۇو، ئەو كات ئەوھى دووهەم ئەندامىتى سەركىرىدىتى و نويىنەرایەتى حزىي بە دەست خۆ ھىننا بە نوسراوېكى مۆركراو لە لايەن - حەميد - ھەلبەتە گومانىش لەوھدا نىھ كە ئەم كارە لە پشت سەركىرىدىتى پارتى ديموکراتى كورد لە سورىا و بەبى ئاگاداريان كراوه. ئەمەش جاريکى تر دووپات دەكاتەوھ كەوا حەميد ئامادەيى داقلىشان و جىابۇونەوھى تىادا ھەبوو ئامادەيى خۆى بۆ ئەم مەبەستە وەرگرتىبۇو. ھەروەك لە نامەكەشدا دىارە،

عسمهت په یوهندی به لاینه ئیسرائیلیه کانه وه کرد بwoo و هاوکاری دارایی به ناوی حزبه وه به دهست خۆی هینابوو، هەروهه لە نامه کەدا ئاشکرايە كەوا تاکە مەرجى ئیسرائیلیه کان ئەوه بووه كە نابیت بارزانی بهم کاره بزانی و ئەمەش واتای ئەوهیه كەوا بزاڤە کانی عسمهت شەریف لە کاتیکدا هات كە بەھای لە لایهن سەرکردایەتى شۆرپشەوه كەم دەبوویه وه، پاش ئەوهی ئیسرائیلیش هەرسى هینا لە بەرامبەر مکورپی بارزانی و ملکەچ نەبوونى ئەو سەرکردەيە بۆ ويست و پیلانە کانیان دژ بە عەرب. بۆيە ناوەندە کانی ئسرائیلى دەستیانکرد بە گەران بە دواي جیگرەوهی ئەو و هیلی -نوییان- دروست کرد و لە پشته وھی بزووتنه وھی کوردى ریگاي بۆ خۆ كرده وھ، ئەمەش شتىكى سەير نيه چونكە ستراتىزىيەتى ئسرائیلى هەر لە سەرهەلدانی وھ پشت دەگرى بە پرينسىپى هەولدان بۆ نەدۆزىنە وھی چارە سەرەرى ديموکراتى ئاشتیانە بۆ مەسەلهى گەل و نەتە وھ کانی ناوچەي ئىسلامى بە گشتى و ولاتانى عەربى بە تايىھەتى، (بن گوريون) يش زۆر پیلانى دارشت سەبارەت بە رەفتارکردن لە گەل نويىنە رانى نەتە وھ و كەمەنەتە وھ کان و تاييفە ئايىنى و مەزەبىيە کان و ژمارەيەك لە ولاتانى دەوروبەر و هاوسييانى ئسرائيل نەك لە پىناو لادانى زولم و زوردارى و چەوسانە وھ لە سەريان بەلكو لە پىناو قولکرنى مىملانىيە کان و گەرمىركدنى رووبەر و بوونە کان، چونكە سەرکردە کانى ئسرائيل و

دامه زرینه ره يه که مه کانیان هر له دامه زراندنی دهولته که يانه وه له سه رکیسی ده ربہ ده رکرنی گهلى فهله ستینی و دا گیرکردنی مافه کانیان، هه ستیان کرد ووه به وهی هه بونبان هاوپکه له گه ل پرینسیپه کانی چاره سه رکردنی دیموکراتیانه مه سه لهی گه لان و به رده و امبونی مملانی له ناوجه که ماندا به شیوه نه ته وهی و ئه ته نی و ریچکه يه کانیه وه له به رژه وهندی ئه وان دایه. خیانه تکردنی کیسنجه ر و بزووتنه وهی زایونیزم به گشتی له گه ل بزووتنه وهی نه ته وهی کورد و سه رکرده کهی بارزانی مسته فا، نمونه يه کی ئاشکه رایه له میژووی بزووتنه وه که ماندا و ده بی سوودی لی و هرگرین. له م رووه وهش (ئه لیاهو ساسون) له ياداشته کانیدا باسی يارییه کانی بزووتنه وهی زایونیزم ده کات له جولاندنی رابه ره فهله کانی لو بنان و سوریا له سه رده می ئنتدابدا و په یوه ندیکردنیان له گه ل (بتوونی) یه ترانی سریانی له جزیره و که سانی دیکه ش له پیاواني که نیسه. بیجگه له هه ولدانی بؤ لاوازکردنی سه رکردا یه تی بارزانی و گه پانی به دوای جیگره وهی ئه و، روویه کی دیکه کی ستراتیژیه تی ئسرائیل به رامبه ر به بزووتنه وهی کوردى به دیارد ه که وی، ئه ویش هه ولدانیه تی بؤ دوزینه وهی زیاتر له يه ک سه رچاوه به مه به ستی ریگه گرتن له دروست بونی یه ک ناوندی نه ته وهی و شه رعی بؤ بزووتنه وهی کوردى چونکه ئه مه يان يه کیکه له مه رجه کانی سه رکه وتنی بزووتنه وه و به ده ستھینانی مافه کانی گه لی کورد.

ئەم پرۇژەيە ئىسرائىلى -كە بە گشتى لەلایەن رۆزئاواوه پىرۇزبايى لىينەكرا - پىشتىگىرى و پالپىشتى -هەنرى كىسنجەر- ئى زايىننى بەدەستەھىنا كە لە شوينىكى هەستىياردا بۇو پىش ئەوهى بىي وەزىرى دەرەوهى ئەمهريكا و زور دژى مافى كورد بۇو و رقى لە بارزانى بۇو و تاكو ئىستاش هەر وايد. هەرەوهە سەركەوتى پرۇژە ئىسرائىلى بەرژوهندى زىادتر لە لايەننېكى كوردى تىادا بۇو، پىموابىه -چياو شرف خان- كە ئەوكات لە بەيروت بۇو و ناسراو بۇو بە پەيوەندىھەكانى لەگەل ئىسرائىلدا دەستى لەو رووداوانەدا هەبۇو، بەرىگاي پرۇژە ئىسرائىل و خۆ هەلقورتان لە كىشەي -شەقان و ئالچى- دەيويست روئىك بۇ خۆي دەستەبەر بکات لە سەركىدايەتى بزووتنهوهى كوردىدا. لىرەشدا شتىكى سوود بەخشە ئەو قىسىمەي خوالىخۆشبوو -فايق بۆجاق-ى سەرقى پارتى ديموكراتى كوردىستانى تۈركىا (كە بە ئاگادارى عسمەت شەريف دامەزرابۇو) بە -عەبدولحەمید دەرويىش-ى گۇوتبوو دووبارەي بکەينەوه كە ئەمهى دوايى لە دوا پەرتوكى خۆيدا نووسىيويەتى، دەللى: (نهىنى دامەزراندى حزب و سەرقايكەتى من بپارىزە و بەبارزانى نەلین نەوهك -ميت-ى تۈركىا پىيى بىزانىت). لىرەشدا ئاشكەرایە كەوا مەبەستى حەمید تەنها زيان گەياندنه بە كەسايەتى و سەركىدايەتى بارزانى و تاوانباركىنى بە دەستتىكەلگىرن لە گەل-ميت-ى تۈركىا بىيڭە لەمەش ھىچ مەبەستىكى دىكەي نىيە.

جاریکی دیکه دووپاتی ده که ینه و ده لیین پیویسته مه سه لهی - شقان ئالچی - به پیی بەردەست و راستیه کانی بارودوخى ۳۲ سال بەر لە ئیستا و ئاستى هزرى ئەو کات بىتە هەلسەنگاندن. لەوانه شەد. شقان ئەو کات لەو راستیانه ئاگادار بىت، بىچگە لەوھى ئەو لەو بروایه دا بۇ كەوا حزبى - ئالچى - لە دەستگیرىرىدە كانه و دەستى - میت - ئى تىكەوت تۈوه. بەپیی گەواهیدانى - شاكر - كە بە ھاوسمەنگ و راستگویى ناسراوه و يەكىكە لە دامەزرينى رانى حزبى - ئالچى -، كاتى شقان ئەۋى لە - قومرى - لە كوردىستانى عىراق بىنيوھ، پیي گووت تۈوه: " تۆ لىرە چى دەكەي؟ لە سورىا لە گەل سەركىدا يەتى راسترەو كۆدەبنەوە و پاشان لە - گەلالە - سەرەلدەدەنەوە و جاریکى دیکە لە زاخق ! ". بىڭومان لە رىپەوى بابەتە كەماندا ئەم قسە يە زۆر واتاي قوولى هەيە. هەروھا دەبى گەواهیدانى - عومەر تورھان - ئەندامى مەكتەبى سیاسى لە حزبى - ئالچى - دا پشتگوئى نەخەين، كە لە بەيروت لە سەر داواي ئەو چاوم پىكەوت و لە قسە كانىدا ئاماژەي بە هەندىك لەو مەزندە و راستیانه دا و جەختى كرده سەر رۆلى نەگەتىقانەي - خياء شرفخان - و پەشيمان بۇ لەو پەيوەندىيەي كە لە گەل - راسترەو - دا هەيپۇوه. بابەتى دیكەشى بۇ باسکردم كە پەيوەندىي بە مەسەلهى - پارە - و شتى لەو بابەتەوە هەبۇو و نامەويىت ئیستا بىانخەمە روو. بەداخەوەش نەخۆشى خستبۇوى و گەپايدە تۈركىيا و لەۋى سەرى نايەوە. پاش ئەوھى د.

شقان پارتە نوییەکەی خۆی دامەزراند دوو هەلۆیست لە ناو حزبی
ئالچى-دا لە بەرامبەر ئەم سەریان ھەلذا. هەلۆیستىكى بابەتىانە كە
مەسەلەكەی بە شتىكى ئاسايى دەبىنى و داوايى دروستىردن و
ھۆننەوهى پەيوەندى و ھاوكارىكىرىدى بە يەكەوهى دەكىد لە پىناو
خزمەتكىرىدى گەلى كورد و دۆزە نەتهوهىيەكەي، ئەم هەلۆیستە
ھەردۇو كەسايەتى ناسراوى نەتهوهىي شاكر- و شەرهەفەدین- لە
پىشەوهى بۇون و هەلۆیستەكەي دىكەش، -سەرەلەدانى ئەو
حزبەي- بە ھەپەشەكىرىدىن دادەنا لە سەرەبۇونى حزبەكەيان
وسەعید ئالچى لە پىشەوهى بۇو و پشتگىريي بۇ ئەم هەلۆیستەي
خۆى لە دەرەوهى كوردىستانى تۈركىيا دۆزىيەوه بە تايىبەتى لە لايەن
-راستەرەو-ى كورد لە سورىا.

لە ھەموو حالەتىكدا دوو ھۆكار كۆتايان بە ئاواتەكانى -د.شقان-
ھىنا، يەكەميان : تاوانى كوشتن . دووهەميان موکورى و رشتبوونە لە
رەدەبەدەرەكەي و پرۇژە ستراتېزىيە پر خواستەكەي بۇ رېزگار كىرىدى
كوردىستانى تۈركىيا لە كاتىكدا كە گۆرەپانى كوردىستان ئامادەي
ھەلگرتى دوو شۇرۇشى كوردى لەيەك كاتدا نەبۇو.

بەردەوامكىرىدى ململانى لەگەل راستەرەوى نەتهوهىي:
لەو ماويەدا ململانىي ھزى و سىياسى لە گەل رەوتى راستەرەودا بەرەو
بەر زبۇونەوه پۇيىشت بە تايىبەتى پاش ئەوهى ئەو ململانىيە تىكەل

بوو له گەل کاری بەرهنگاربۇونەوەی سیاسەتەكانى دەسەلاتى شۆقىنى، لەو کاتەي كە ئىمە چ وەكى ئاپاستە و چ وەكى سەركىدايەتى خەريکى قولىرىدىنلى ستراتىزىيە نەتهوھىيەكانمان و پىشخىستنى بەرnamە و هەلويىستە سیاسىيەكان و بەرفراوانىرىدىنلى يېخراوهكانمان و ئامادە كردنى جەماوهرى كوردى بۇين بۇ داخوازكردىنلى مافەكانيان، سەركىدايەتى راستەو خەريکى مانۇر و تىكۈشان بۇون بۇ راڭرتى ئىمە بە رېگاي رووداۋ دروستىرىدىن و هاندانى دەسەلاتداران دژى ئىمە لە ميانى تاوانباركردىنمان بە توندرەوە نەتهوھىي و رەفتاركردىن لە گەل بەرھەلىستكارانى سوريا وەكى بىانوویەكى دىكە بۇ زىادكردىنلى راونان و دەستگىركردىن ولىپرسىنەوە دژى هە قالانمان و دۆستانمان، هەروەها سەركىدايەتى راستەو بەردىۋامى بە ئەرك و پەيوەندىيەكانى خۆيدا لە گەل دەزگاكانى دەسەلاتدا بە شىوهى پىشكەشكىرىدىنلى - راوىزڭارى - سەبارەت بە كىشە ناوخۆيىەكانى بزووتنهوھى كورد لە سوريا و نەيىنى و تايىبەتمەندىيەكانى و خالە لاوازەكانى، كە ئەمانە هەموويان بۇونە يارىدەر كەوا پېيىم پلانەكانى خۆى جىبەجى بکات لە پەرتەوازەكردىن و دابەشكىرىدىن بزووتنهوھى كوردى كە بە دواى يەكدا و تاكو ئىستاش روودەدات. كار گەيشتە رادەي مەترسىمان لەوھى تەنگزەكە بگاتە رووبەرپۇبۇونەوە ناوخۆيى لە نىوان كوردەكاندا و وروزاندى ئاژاوه لە نىوانياندا و بە كوردىكىرىدىنلى مىملانى بە

شیوه‌یه کی یه کجاره کی. له ئەنجامی هەستکردنمانه وە بە لیپرسراویتى نەته وەیی و نیشتمانی و بە مەبەستى دوورخستنە وەی مەترسیه کانى جىبە جىكىرىدى پىلانە کانى دەسەلات، دەستمان كرد بە كاركردن بە شىوه‌یه کى چىخەست بۇ رۆشىنى بىرىدىنى ھەۋالە كانمان بە رىگاى بەستنى كۆرۈپ كۆبۈونە وە و پىنمايىھ ناو خۆيىھ کان و ئاگاداركىرىدە وەيان لە وە بىكەونە ناو شەرپىكى لابەلاوه و جەختمان لە سەر كىشە سەرەكى كرد كە ئەويش ما فە کانى گەلى كورده، ھەروەها وامان لە توپىزە نیشتمانىيە بىلائىنه کان كرد كەوا هەست بەم مەترسیانە بىكەن و بە دلىكى فراوانە وە پىشوازيمان لە و كۆمەلأنە - ھەولە خىرخوازە کان - كرد كە ليئە و لەۋى سەريان ھەلدا بە تايىھەتى لە شارى قامشلو كە ئامانجيان هيئوركىرىدە وە و گفتوكۇ و تىكە يىشتىن بۇ، لە و كەسانەش پىكەدە هاتن كە بە ئەمەكى و نیشتمانپە روھرى راستگۇ ناسراو بۇون.

گەشتى ئەوروپا و زيندانى بەرلىن:

له ھاوینى سالى ۱۹۶۹ جاريىكى تر بانگھېشىت كراين بۇ ئامادە بۇون لە كۆنگرە كۆمەلە خويىندكارانى كورد لە ئەوروپا كە بىيار بۇو لە بەرلىنى رۇۋئاوا سازبىرىت و لە لايەن سەركىزدايەتىيە وە راسپىردرابووين بۇ ئەم ئەركە. پاش ئەوھى جاريىكى دىكە

په ساپورتیکی قه‌لبی سوریاییم به دهست خۆ خست به فروکه چوومه
به یرووت و به ره - پراغ - رویشتم و له ویشهوه به شەمهندەفه
به ره - به رلین - ئى پايتەختى كۆمارى ئەلمانىي ديموكراتى چووم بۆ^۱
ئوهى له ويوه بپەرمەوه به رلینى رېزئاوا و هەقال - فەرهاد حاجو - و
برادەريکى دىكە لە كوردەكانى سوريا لەم گەشتەمدا ياوەرم بۇون.
دواى گەيشتنم بە خالى پەرينەوه - فريدرىك شتراسە - ئى قايم و
ناسراو بە توندى لە بوارى پشكنىن و چاودىرى ئاسايىشىدا، منيان
دهستگىر كرد پاش ئوهى ئاشكرا بۇو كە پاسەپورته كەم قه‌لبه - و
ديار بۇو بە رېكۈپېكى ئامادە نەكرابۇو - منيان خستە زىندانى -
گۈرپەپانى ئەلىكىزاندەر - ئى بەناوبانگ لە ناوەندى شاردا، بەلام بى
ئوهى يەك كەس سىماى زىندانەكە بىبىنى و له ژۇرەكى تارىكى تاكە
كەسىدا ۱۲ رېز مامەوه و ناچاريان كردم كە نوسراويك و اژق بکەم كە
نەمدەزانى ناوەرۆكەكە ئى چىه، دواى زانيم كەوا بپيارى حوكىمانە
لە سەر من بۆ ماوهى ۲ سال و پاشانىش بە دەستە وەدانم بە ولاتە كەم.
لە ماويەدا مانم لە خواردن گرت و تەندروستىم به ره خراپى چوولە
ئەنجامى ئەو نەخۆشىيە كە دووقاربىوم و زۇر ئازارى دام تا كو
پزىشكىك سەردىنى كردم و پاشان لە ژەمەكاندا گۆشت و ماسيان
پىشكەش دەكردم و وايان دەزانى من مانم گرتۇوه لە خواردنى
گۆشتى بەراز، دواى رېزى ۱۲ كە ژمارەيەك لە پىاوانى ئاسايىش بە^۲
ياوەرى پاچەقانىكەوه هاتن و - كە پاچەقانەكە لە بەرلین كارى

ده‌کرد و کوردی دیمه‌شق بwoo- و ده‌ستیان به لیکولینه‌وه کرد له‌سهر پاسه‌پورته‌که‌م و چون من له به‌یرووته‌وه -پایته‌ختی ئیمپریالیه‌تی جیهانی - هاتوومه، بۆم شرۆفه‌کردن که من کیم و بۆچی هاتوومه و باسی په‌وشی کورده‌کانی سوریام کرد و چون پارتە‌که‌مان به‌یاننامه‌یه‌کی ده‌رخستووه پشتگیری له ئه‌لمانيا ديموکرات ده‌کات بۆ چونه نیو ئه‌ندامیه‌تی ده‌سته‌ی نه‌ته‌وه يه‌کگرتووه‌کاندا و ئیمه وه‌کو ئه‌وان سۆشیالیستین. پۆژی دواتر هاتن و به‌رپرسیکی ریکخراوی -لیزنه‌ی هاوکاری ئافرق-ئاسیا‌یی-یان له‌گه‌ل پزیشکیک هینابو و بۆ دلنيابون له په‌وشی ته‌ندروستیم، پاشان پاساویان هیناوه که‌وا ئه‌وهی پوویدا له به‌رئه‌وه بوروه چونکه ولاته‌که‌يان له لایه‌ن ئیمپریالیزم و کونه‌په‌رستیه‌وه به‌رئامانجه و هه‌روه‌ها داوای لیبوردنیان لیکردم چونکه ئه‌وهی پوویدا -به هه‌ل تیگه‌یشن-بورو و پییان گووتم که‌وا ده‌مگه‌یه‌نن سنوری چیکوسلوچاکیا بۆ ئه‌وهی بگه‌پیمه‌و -پراگ- و ریگام پیناده‌ن به‌و پاسه‌پورته قه‌لبه‌وه ده‌ربازی به‌رلینی پۆژئاوا ببم. منیان گه‌يانده سنور بله‌لام پولیسی چیکیا نه‌یانه‌یشت به بی‌قیزه ده‌رباز بم، ئه‌و به‌هاره‌ی پراگ له‌م باره‌وه توندیه‌کی له لیپیچینه‌وه‌دا به خووه بینی بورو. جاريکی دیکه گه‌پامه‌وه لای پولیسی ئه‌لمانيا جانتام به شانه‌وه و به پیاده. يه‌کسه‌ره منیان خسته زیندانه‌وه و دواي کاترمیریك ئه‌فسه‌رى به‌رپرسی ده‌رگای سنور هاته لام و ئینگلیزی ده‌زانى و دواي

لیبودنی لیکردم لهوی له هاوكارانی پوویدا بهرامبهه به من، پیی
گووتم کهوا من لهم ساتهوه ئازادم بهلام به هوی نهبوونی گەشتهكانی
شهمهندەفهه لهم کاتهدا بۆ بهرلين من ئەم شەوه میوانی ئەوان دەبم
و منيان گواستهوه ژوریکى پاك و بهيانى منيان برد بۆ لاي
شهمهندەفهه و پارهی بليتهكەيان بۆ دام. يەكىك لهو رېكەوتنانه ئەوه
بوو جابى بليت كە پياويكى به سالاچووبوو پاش تەماشاكرنى
بليتهكەم لىي پرسىم گوتى تۆ خەلکى كويى؟ منيش ووتم رۇزەلەتى
ناوهپاست. خەلکى كامه ولاتى؟ سوريا، تۆ عەرەبى؟ نا..كوردم. له
تەنيشتىم دانىشت و كاتىك كە گەنج بوو خزمەتى له كوردىستانى عىراق
كردبوو بىئەوهى بىزامن ئەركى چ بووه لهوى، دەستىكىد به
ناوهينانى شار و شارقچكە و ناوچە كوردىكە كان له گەل هەندى
ووشەى كوردى. گەيشتمە بهرلين و پووم كرده ناونىشانى هەۋالانى
قوتابىمان له كۆلىزى ئابورى -كارل سۆرس- هەۋال -مەحمود
شهويش -م دۆزىيەوه كە به سۆز و هەستى مەردانەي ناسراوه و بايەخ
و داخى دەربى بهرامبهه به گرتىم و پىي راگەياندە كەوا كۆنگره به
ھۆى من دواخراوه و ناپەزايى بهرز بۆتەوه و ياداشتنامەيەك
پىشكەش به لايەنە نىيو دەولەتىكەن و رۇزىنامە و راگەياندەكەن
كراوه و راگەياندەنی بهرلينى رۇزئاوا به تۆوه مژۇولە. رۇزى دواتر
ھەۋال و بىرادەران منيان گەياندە شويىنى كۆنگره و ئەندامى
سەركىدايەتى حزبى كۆمۈنىستى عىراق -موكەپەم تالەبانى- كە

نوینه‌رایه‌تی حزبی خۆی ده‌کرد له کۆنگره‌دا له‌گه‌لیان بwoo. له ناخدا
برپیارم دابوو که‌وا نه‌بم به که‌رسته‌یه‌ک بۆ دژایه‌تیکردنی ئه‌لمانیا
دیموکرات به تایبەتی داوای لیبوردنیان لیکربووم و ئازادیان
کربووم، ویستى خۆشم به ئه‌نجام گه‌یاند و ویرای ئاما‌ده‌بوونى
په‌یامنیره‌کانی رادیۆ و ته‌له‌فزيونه‌کان هیچ لیکرانیکم دژ به ئه‌لمانیا
رانه‌گه‌یاند، له یادمه -حه‌مرش په‌شۆ- له هه‌لويستى من په‌ست بwoo
که په‌یوه‌ندیه‌کی مکومی له‌گه‌ل سکرتیری حزب‌که‌ماندا هه‌بوو، له
هه‌مان کاتیشدا براده‌ری ئیمە بwoo. وه‌لامی منیش بۆ هه‌ریه‌کی که
پرسیاری لیکربام ده‌رباره‌ی هۆی دواکه‌وتنم له کۆنگره، ئه‌وه بwoo
که‌وا من ده‌ستگیر نه‌کرابووم به‌لکو به هۆی نه‌خوشیه‌وه له
نه‌خوشخانه که‌وتبووم، ئه‌مه‌ش له ئه‌نجامی پالن‌ه‌ری پره‌نسیپی و
هه‌ستکردن بwoo به دوستایه‌تی له گه‌ل بلۆکی پۇزه‌لاتی پیشودا.
چاوم که‌وت به ئه‌ندامانی کۆنگره و نوینه‌ری پارتی دیموکراتی
كوردستانی عێراق و قوتابیه سوریا‌یه‌کان له هه‌قالان و براده‌ران
ماوه‌یه‌ک و له‌وئی مامه‌وه. وتوویژ له نیوان سه‌رکردا‌یه‌تی شۆرپشی
کورد و حکومه‌تی عێراق قۆناغیکی باشی بپیبوو پاش چه‌ند پۇزیک -
محه‌مەد سالح جومعه - و -ئه‌لکزاندەر ڦون شتاينبىرگ - که پیاویکی
ئه‌لمانیه په‌ی به مه‌سەله‌ی کورد دەبات و هاو‌سۆزی خۆی له بۆنە
جیاجیا‌کاندا به‌رامبەر به کیشەی گه‌لی کورد دەردەخات به‌بى ئه‌وهی
پالن‌ه‌ر و ئاما‌نچا‌که‌نى بزانین، هاتنە لام و هه‌ردووکیان پییان

رَاگه ياندم که وا کۆنگره يه کى جيھاني له کۆلن ده به سترىت سه باره ت
به كىشەي -بىافرا-، پرۆگرامى كۆنگره كه با به تەكانى نە تەوه و گەله
جياجيا كانى خوازياري ئازادى دەگرىيٽە خۆ و شتىكى لە باره من وە كو
بە رپرسىكى بزوو تەوهى كوردى ئامادەي كۆنگره كه بم، منىش را زى
بووم و چوومە شويىنى كۆنگره كه و دكتور جەمشيد بە درخان بە¹
حوكمى زانينى زمانى ئەلمانى لە گەلمدا بۇو.

پاش گەيىشتىنمان راستە و خۆ دكتور جەمشيد بە ژمارە يەك لە
كەسا يەتى ئەلمانى ناساندم، لە نىوانياندا كابرايە كى ئىسرائىلى ھە بۇو
ئامادەي كۆنگره كه ببۇو و داواي لېكىردىم كە شەو يەكتىر بېيىن.
يەكسەرە گەرەمە و شويىنى خۆم و بە هاوكارم و ت من پاشە كشە
دەكەم و لە كۆنگره يەكدا بەردە وام نابم كە ئىسرائىليە كان تىادا
بە شدار بن، چونكە ئەمە دژ بە ھەلوىستى حزبە كەمان و پلانى
سياسيمانە و رېڭايى دەرچۈونم لە ھۆلە كە گرتە بەر. بەلام ئە و دوام
كە و ت و نارپەزايى خۆى لەم رەفتارەم دەربىرى، بەلام من پىيم گۈوت
تۆ دە توانى بە مىنەتە و ئازادىت. بەلام من بېيارى خۆم داوه و
مەسەلە كە كۆتايى هات. دەرچۈوم بە بى ئەوهى بىزام بۆ كوى دەرقم
و بلىتى گەرانە وەشم لە لاي هاوكارم ما يە وە، پاشان كە ما وە يەك بە
پى رۇيىشتىم و دووركە و تەمە وە لە شەقامدا ئە و دوام كە و ت و گەيىشىنە
بەرلىن بە بى ئەوهى بە درېزايى ما وە فرېنە كە قىسىم لە گەلدا بکات.
پاش چەند رۇزىك ئاشت بۇويىنە وە و من سەرسورپما بۇوم بە و

که سایه‌تیه خوشەویسته و راستگویی نهودی بنه ماله‌ی
به درخانیه کان و کوپری - جه لاده‌ت به درخان -. له يه کیک
له سه‌ردانه کانم بق لای ئه و خانمی دایکیم بینی - په‌وشەن خانم
به درخان - پاشان دیدار له نیوانماندا چه‌ندین جار دووباره و بوویه وه
و زور سوودم له پوشنبیری و زانیاری و هەلۆیسته کانی و هرگرت.
پاشه‌کشه کردنم له کونگره‌ی کولن زور هەراسانی بق جیهیشتمه وه
بیجگه له ناپه‌زایی ژماره‌یه ک له هەقالانمان له به‌رلین هەندیکیان
پاپورتیان بق بارزانی نه مر نووسی به شیوه‌یه کی زیاده‌پق و
وینه‌که‌یان وا کیشابو وه ک بلیی من بوومه هۆی پزگار نه‌کردنی
کوردستان و ده‌رفه‌تیکم له‌دهست داوه که قه‌ره‌بوو ناکریت‌ه وه ،
پاشان به‌ره و به‌یرووت چووم دواى ئهودی دوو هەفتە له پراگ
ما بوومه وه .

به‌یانی ۱۱ی ئاداری سالی ۱۹۷۰:

گه‌یشتمه به‌یرووت و هەواله‌کانی گفتوكوی کورد و حکومه‌تی عیراق
له نیو ناوه‌نده سیاسیه‌کاندا بلاو ببویه وو و پۆژیکیان - مسته‌فا
جاف - دواى لیکردم به يه‌که‌وه له گه‌ل نوینه‌ریکی بارزانی نه مر
برپوینه سوریا بق سه‌ردانی میشیل عه‌فله‌ق و به ئاماده‌بوونی
بیرمه‌ندی نه‌ته‌وه‌یی - مه‌نح ئه‌لسولح - ئه‌مه‌ش له باره‌گای پۆژنامه‌ی
- المحر-ی به‌یرووتی، بینیم که‌وا سه‌ره‌تایه‌کی گۆران هەیه له

هەلۆیستى حزبى بە عسدا هەرچەندە سىماكانى ئاگايى و ناپەلەيى پىوه ديار بۇو، تىڭەيشتم كەوا سەركىدا يەتى بارزانى دەستى كردۇوھ بە ئەنجامدانى گفتوكۆيەك لە قوولايىدا لە گەل ناوهندەكانى حزبى بە عس و پىويست بە ئىولاندى (قەناعەت پىھىنەنى) -عەفلەق- دەكات بە ھۆى كاريگەرى زۇرى لە سەر سەركىدا يەتكانى حزب لە عىرٰاقدا. پاشان بە يانى ۱۱ ئادارى سالى ۱۹۷۰ راگە يەنرا و گۆرانىيىكى قول و پەروادا يىكى بە رەقاو بۇو لە مىژۇوى عىرٰاقدا و لە پەيوەندىيەكانى عەربى كوردىدا و سەركەوتنىك بۇو بۇ پەرينسىپەكانى ئاشتى و بە يەكە وە ژيان، بۆيە پشتگىرى و پالپىشى و لاتانى بلۆكى سۆشىالىيىستى -پىشۇو- و يارانى ئاشتى و ئازادى لە جىهان و گشت دۆستانى گەلى كوردى بە دەست هىنا. بە ياننامەكە ھۆكارييىكى ئەرىيانەي پىكەھىنا لە پىشكەوتنى بزووتنەوەي نەتهوەي كورد لە پارچە جياجيا كانى كوردىستاندا و تەكانىيىكى بە رابونەوە يانى دا و گىرلانەوەي ئىعتىبار بۇو بۇ مافى رەواي كورد لە گشت شوينەكاندا، بەلام لە سورىادا لە لايەن بالى ديكەي حزبى بە عسەوە بە نارەزايەوە وەرگىرا و رکە بەرانى خۆيان لە بەغدا تاوانبار كرد بە دەستبەردان لە -خاكى عەربى- و -بەشدارىكىرن لە دروستكردى ئىسرائىلى دووهم لە ولاتى عەربىدا- و لە گۆڤارى -المناضل- ئورگانى ئەو سەركىدا يەتكانى سئالوئىرىكى سنوردار دانەكانى بلاودەكىيەوە

نووسراوه:

ئاشکرايە رژىمي بەغدا بە هۆى -لاوازى- و پىويىستىي بە ئاگرەست لە گەل كوردهكان بەم بەيانە مىژووېيە رازى بۇوه. رۆزگار و سالەكانىش دەريانخست كە چۈن تاقمى دەھسەلاتدار بەياننامەكەي لە ناوەرۆكە راستەقىنهكەي خۆى بەتال كرد و پاشگەز بۇويەوه پاش ئەوهى رەوشە ناوخۆيى وسەربازى و دارايىەكانى خۆى رېكخستەوه. بانگھەيشتىكى فەرمىم لە بارزانى نەمر پىگەيشت بە رېگاي -مستەفا جاف- بۇ ئاماذهبوون لە كۆنگەرى ھەشتەمى پارتى ديموكراتى كوردستان، پاش ئەوهى بە ھەۋالانم لە ولاتدا راگەياند كەوا پىويىستە يەكىك لە ھەۋالانى سەركىدايەتى پىم بگا من سوارى فرۆكە بۇوم و بەرهو بەغدا بەرېكەوتم و ژمارەيەك لە بەرپرسانى كورد لە پىشوازىمدا بۇون لەوانەش -سامى عەبدولرە حمان-ى وەزىرى كاروبارى باکور. بۇ چەند رۆزىك لە بەغدا مامەوه لە ميانيدا سەردانى لقى پىنجى پارتى و نۇوسىنەگەي رۆزىنامەي -التاخى-م كرد و كاتى كە لە نۇوسىنگەي -حبيب محمد كريم- بۇوم شاندىكى بالىۆزخانەي سۆقىتى بە سەرۆكايەتى بالىۆز سەردانى كردن و ناساندن لە نىوانماندا روویدا و بالىۆزكە لە رەوشى كوردى سورىاپرسى و ئاگادار بۇو لە مەسىلهى كورد.

بە ئوتومبىيل چۈومە كوردستان و كاتى گەيشتىنە شارقچىكەي سەلاحەددىن ئوتومبىلىمان لە ئاھەنگىكى گەورەي يەكىتى مامۆستايانى كوردستان راگرت كە گۇرانىبىيڭىزى بەناوبانگ -فوئاد

ئە حمەد- گۆرانى تىدا دەچپى، پاشان سكىتىرى يەكىتى
مامۆستاياني كوردىستان هاتە لام و خواردنى ئىوارەتى پىشكەش
كردىن و شەو له مىواندارىتى خۆى هيشتىنەوه، رۇڭى دواتر بەره و
 حاجى ئۆمهران بە رېكەوتىن و چۈومە لاي بازرانى نەمر و له تەنيشتى
خوالىخۇشبوو شىيخ بابۇ دانىشتىبۇو، بە گەرمى و بە رېزەوه له لايەن
رەباھەرى نەتهوهى كورد و ياوهرهكانى پىشوازى كرام و منى له
مىواندارى خۆى هيشتىنەوه لە خانوویەكى هاوبەند بە خانووهكەيەوه.
پاش چەند رۇڭىك داواى لىكىردىم بىرۇمە بەغدا بۇ بىنىنى ئەندامى
سەركىدايەتى نەتهوهىي و هەرىمى -عەبدولخالق سامەپائى- چونكە
بە عسىيەكان دەيانەۋى ئاشنايى لە گەل سەركىدايەتىيەكانى كورد
دروست بکەن و پەيوەندىيەكانىيان لە گەل بزووتنەوهى نەتهوهىي كورد
لە پارچەكانى دىكەي كوردىستان و بە تايىبەتى لە سورىا بەھۆننەوه، لە
گەل سامى عەبدولپەحمان چۈوم و لەۋى لە گەل -سامەپائى- لە
بالەخانەي سەركىدايەتى نەتهوهىي كۆبۈومەوه كە كابرايەكى ئەرىييانە
بۇو له مافەكانى كورد تىددەگەيىشت و واى دادەنا ئەوهى لە عىراق
بە دىيەاتبۇو تاكە ھەنگاۋىكە و مافى كوردى چارەنۇوسى خۆى وەكو
خۆى دەيەۋى دەستنىشان بکات. پىيى راگەيانىم كەوا ئەوان لەمەر
دامەزراندىن پەيوەندىيەكانىيان لە گەل بزووتنەوهى كوردى بە
شىوھەيەكى گشتى وەكو ھەنگاۋىك بەرھو چەسپادنى پەيوەندىيەكانى
نىوان بزووتنەوهى رېزگارىخوازى ھەردۇو گەلەكەدا، ھەروەها ئەوان

دهیانه‌وئی په یوه‌ندی له گهله نیمه دابمه‌زین و ئاماده‌ی
پیشکه‌شکردنی پشتگیری و پالپشتن بـو حیزب‌که‌مان به بـی هیچ
مهرجیک و ئه‌ویش ئاماده‌یه گـوئ لـه پـیداویستیه کـانمان بـگـرـیـت. بـینـیـم
کـهـوا گـونـجاـوتـرهـ وـهـلـامـمـ بـخـهـمـهـ کـاتـیـکـیـ دـیـکـهـ تـاـوـهـکـوـ دـهـرـفـهـتمـ بـوـ
دـهـرـهـ خـسـیـ وـ گـوـئـ لـهـ رـایـ بـارـزانـیـ نـهـمـرـ وـ رـایـ ئـهـ وـ هـهـ قـالـهـ دـهـبـیـتـ کـهـ
رـهـنـگـهـ گـهـیـشـتـبـیـتـهـ گـهـلـاـلـهـ. کـاتـیـکـ ئـامـادـهـ بـوـومـ سـهـرـلـهـ نـوـئـ وـتـوـوـیـژـ
بـکـهـمـ،ـ پـیـشـکـهـ وـتـنـیـ نـاـوـخـوـیـ لـهـ بـهـغـداـ هـاـتـهـ ئـارـاوـهـ دـذـ بـهـ بـالـیـ -ـ
سـامـهـ رـأـئـیـ -ـ کـهـ دـهـسـتـگـیرـکـراـ وـ پـاشـانـیـشـ تـیـرـقـرـکـراـ وـ مـهـزـنـدـهـ دـهـکـراـ
بـبـیـتـ بـهـ جـیـگـرـهـوـهـ سـهـدـامـ حـوـسـیـنـ،ـ بـهـ نـهـمـانـیـشـ پـرـقـزـهـکـهـ بـهـرـهـوـ
نـهـمانـ چـوـوـ.

تـیـگـهـیـشـتـمـ کـهـواـ بـارـزانـیـ بـهـ زـیرـهـکـایـهـتـیـ سـیـاسـیـ خـوـیـ وـ بـهـ تـیـرـپـانـیـنـیـ
وـورـدـیـ،ـ خـوـیـ سـهـپـانـدـبـوـ بـهـ سـهـرـ حـیـزـبـیـ بـهـعـسـدـاـ وـ نـاـچـارـیـ کـرـدـبـوـ
هـهـلـوـیـسـتـیـ خـوـیـ بـهـ رـامـبـهـرـ بـهـ کـیـشـهـیـ کـورـدـ بـگـورـیـتـ،ـ بـهـلـکـوـ کـارـیـگـهـرـیـ
دـهـکـرـدـهـ سـهـرـ مـلـمـلـانـیـ بـالـهـکـانـیـ وـ پـشتـگـیرـیـ لـهـ بـالـیـ -ـسـامـهـ رـأـئـیـ -ـ
دـهـکـرـدـ کـهـ نـاسـرـاـوـ بـهـ کـراـوـهـیـ لـهـسـهـرـ مـهـسـهـلـهـیـ کـورـدـ وـ لـهـسـهـرـ
بـزوـوتـنـهـوـهـ دـیـمـوـکـرـاتـیـ لـهـ عـیـرـاقـداـ،ـ هـهـروـهـاـ بـهـ هـیـمـنـانـهـ کـارـیـ دـهـکـرـدـ
بـوـ بـهـدـیـهـیـنـانـیـ نـزـیـکـیـ لـهـ نـیـوانـ هـهـرـدوـوـ بـزوـوتـنـهـوـهـ سـیـاسـیـ کـورـدـیـ وـ
عـهـرـهـبـیـ وـ بـهـتـینـکـرـدـنـیـ بـرـایـهـتـیـ وـ بـهـیـهـکـهـوـهـ ژـیـانـیـ هـهـرـدوـوـ گـهـلـ.

کـوـنـگـرـهـیـ هـهـشـتـهـمـیـ پـارـتـیـ دـیـمـوـکـرـاتـیـ کـورـدـسـتـانـ:

له سەرەتای تەمۇزى ۱۹۷۰ كونگره‌ي هەشتەم بەسترا كە يەكەم كۆنگره‌ي دواي وەديھىنانى ئاشتى. كۆنگره‌كە لە لايەن بارزانى نەمر كرايەوە بە ئامادەبۇونى نويىنەرانى گشت قاعيىدەي پارتى لە كوردىستان و لە دەرەوە و نويىنەرانى پېشىمەرگە و دەزگاكانى شۆرش و بە ئامادەبۇونى مير كامەران بەدرخان و نويىنەرانى سەركىدايەتى نەتەوەيى حزى بەعس و ورىكخراوى رزگاري خوازى فەلەستين و دەولەتە سۆسيالىيستەكان و حزب و رىكخراوهەكانى عىراقى، من و مەحەممەد نىق نويىنەرى پارتىمان پارتى ديموكراتى چەپپەوى كوردى بۇين و تاكە حزبى كوردى بۇين كە بە فەرمى بانگھەيىشت كرابۇوين بۇ كۆنگره‌كە و وته يەكى دوور و درىيڭىز پېشىكەش كرد كە جىيى رەزامەندى ئامادەبۇوان (بىروانە بەشى بەلگەنامەكان)، هەروەها شاندىكى رىكخراوى پارتىمان لە لوپانان ئامادە ببۇو، وته كەيى منىش دوو ئارىشەي نايەوە: يەكەميان رەوشى كوردم لە تۈركىيا و ئىرلان خستەرۇو، هىرىشم كرده سەرەر دوو رەزىمى كۆنه پەرسىت، ئەمەش بۇوه هۆى ناپزايدى دەربىرىنى ئىرلان، دووه مىشيان لە كاتى شرۇقە كردنم بۇ رەوشى كورد لە سورىيا وتم حزبى بەعسى دەسەلاتدار خۆى بەرپرسە لە ئازارەكانى گەلى كورد كە بۇوه هۆى نارەزايدى دەربىرىنى -مەحەممەد سليمان- ئەندامى سەركىدايەتى نەتەوەيى حزبى بەعس لە بەغدا و پىيى وتم ئەوانەي فەرمانپەوايى لە سورىيا دەكەن حزبى بەعس نىن بەلگو ئىمە شەرعىيەتى حزبى دەنويىن.

پاش ته واوبونی دانیشتني کردنەوەی کۆنگرەکە، ژمارەیەک لە کادیرانی پارتى هاتنە لام (من لە -دارسەلام- بۇم لە ناپىردان كە تىايىدا رىككەوتى ئاشتى لە نىوان بارزانى نەمرۇ سەدام حوسىئ مۇركرا و دەكەوتە بەرامبەر شوئىنى بەستى کۆنگرەکە) و پىرۇزبایيان لېكىردىم بۇ ئەو وتنە باشەيەم بەتاپىھەتى مەسەلە کۆمەلایەتى و ھزى و سىاسيەكانى گرتبووه خۆ لەوانەى لە بىرىشم دىن -سەليم ئاغۇكى، عەلى ھەزار، فارس باوه و حەميد بەروارى- ھەروەها ئىوارە سەركەرەتى بە توانا و بىرمەندى سىاسى خۆشەويىت شەھيد -سالح يۈسفى- بۇ ھەمان مەبەست هاتە لام ھەروەها -فازل ميرانى- كە ئەو كات گەنجىكى قۆز بۇو بە كەسايەتىيەكى پرخواست جوى دەكرايەوە و بايەخى بە خويىندنەوە و رۇشنبىرى دەدا.

شاندىك لە کۆمەلى -رەاستەرەو- گەيشتبووه كوردستان بە بى بانگھەيىشتى پارتى بۇيان و عبدالحميد دەرويىش و جەگەرخوين لە نىوان شاندەكەدا بۇون و رېڭايىان پىنەدرا بىنە ناو ناوقەي کۆنگرەکە، ئەمەش ئاماژەيەك بۇوكەدا دان بەوان نانرىت وەكە حزبىك كە نويىنەرايەتى شەرعىيەتى رېكخىستى ھەبىت لە ململانىيياندا لەگەل ئىمە، لە پەرأويىزى كۆنگرەكەشدا ناسىينم لەگەل مير خانم - سىنه م خان-ى كچى مير جەلا دەت بەدرخان و مىردىكەمى -سەلاح سەعدوللا-م كرد و زۆر رۇوخۇش و بە سۆز بۇون.

له شه‌وی ئەو رۆژهدا ئوتومبىلىك لە بارهگاى بارزانى نەمرگەيشت بۇ ئەوهى لەسەر داخوازى خۆى بمانگەيەنىتە لاي ئەو ، گەيشتىنە ئەۋى و پىيى ووتىم : "ئەو چەپلە رېزانە درېڭە كۆنگەوانانت بەدل بۇو." پاشان ووتى "شىتە چۇن ھېرىش دەكەيتە سەر ئىران و ئەوانى دىكە و نويىنەرانى لە نزىك تۇوهن؟" وەلامم دايەوە "كۆنگەى پارتى لە كەشى ئاشتى و ئۆتۈنۈمىدا و بەسەرپەرشتى بەرېزتان بۇ ئىمە بۇنەيەكى گەورە بۇو، بۆيە ئازادى خۆمان لە قىسىملىك دەستەن وەرگرت، ناپازى بۇونى پىيوه دىار بۇو لە بەرامبەر ناوه رۆكى ووتەكە بەلام بە بى ئەوهى بگاتە پلەي ھەراسانى و ماوه ماوهش بە دەستەوازەنى شىت رەخوشى دەنواند و دواتر ھەركاتىك منى بىبىنلايە واى پىيدەگۈوتىم، پاشان خواحافىزىيمان لىكىرد و بەرەو-دارسەلام- رۇيىشتىن. پاشان تىيگەيشتم كەوا ساقاڭ - ناپەزايىيەكى توندىيان پىشكەش كردى بەرامبەر بە ووتەكەى من، داواكردى بارزانىش بۇ ئىمە بە مەبەستى ئاگاداركردنەوە و خستنە ناو كەشكەن بۇو بۇ ئەوهى لە ئايىندهدا ووريايى بنويىنин. ھەلبەتە ئەگەر ئەم كارە لە ئەمپۇدا رۇویدابا، بە پىيى بىركردنەوە و تىپوانىنى سىاسى كە ئەمپۇق ھەمانە، لە پىنناو پاراستنى رەوشى شۇرۇش و بەرژەوەندىيەكانى ھېرىشم نەدەكردە سەرپەزىم ئىران. بۇ ئەمانەتىش دەلىم كەوا ھە قال مەھەم نىيۇ-ئەندامى مەكتەبى سىاسييمان كە من ئەو كات سكرتىرى حزب بۇوم، ئاگادارى كردىمەوە لەم بابهتە بە حوكى

شاره‌زایی و هه‌ستی سیاسی به‌لام من گویم پینه‌دا. ئیرانیه‌کان به دواى بیانوو ده‌گه‌ران بۆ زیادکردنی فشار له‌سەر بزووتنەوهی کوردى به تایبەتی ریکه‌وتننامەی ئاداری سالى ۱۹۷۰ جىی خۆشحالى نەبوو بۆ سیاسەتە لاساییه‌کەيان دژ بە کورد و عەرەب و به لیدانی هەلويىستى ستراتيژيان دەزمىردرە كە به‌ستراوه بwoo به هەلويىستى ئەمریکایی كە ئەمیش ئەم ریکه‌وتننامەی به سەركە‌وتنيك دانا بۆ سیاسەتى سۆقىتى و به پشتیوانیه‌ک لە رژیمی عێراقی هاوبەیمانی سۆقیه‌ت کە دواىی دوو سالى دیکە پەیماننامەی دۆستایەتى و هاریکاری لەگەلدا دەبەستیت.

کۆنگره‌ی نیشتمانی کورده‌کانی سوریا:

دواى ئەوهی سەركردایەتی راستەو هه‌ستی به لاوازى و پاشەکشە و دوورکە‌وتنه‌وهی جەماوەر کرد لە دەوروپەری و به دوورەپەریزی لە بزووتنەوهی پزگاریخوازی کوردى کە ناوەندە سەركیه‌کەی کوردستانی عێراقە، تاکتیکیکی نویی بۆ خۆ دانا به پیی پرەنسیپی -سوتانی خۆم و دوژمنم- پاش سەرشۆربوونیان لە کۆنگره‌ی هەشته‌می پارتی ديموکراتی کوردستان، سەركردایەتی راستەو هەولى بەردەواام دا لەگەل هەندى لە ئەندامانی مەكتەبی سیاسی و مانوریکی بۆ خۆی دارپشت بۆ ئەوهی پیشنيارە‌کەی بگاتە نووسینگەی بارزانی نەمر، ئەویش بريتى بwoo لە داواکردنی کردنەوهی

لپه‌ریه‌کی نوئی و بپیاره‌که‌ی له دهست بارزانی بیت، ههندیک له ئهندامانی مه‌كته‌بی سیاسی پشتگیری پیشنياره‌که‌ی سه‌ركدايەتى راسته‌ويان کرد به تاييەتى -محمود عوسمان و عهلى عه‌بدوللا- چونکه ههندیک له‌وان له‌گه‌ل ئیمه‌دا کۆك نه‌بوون به هۆى هه‌لویستى نه‌گورمان به‌رامبهر به په‌وتى ٦٦- و ههندیک ئەم هه‌لویسته سیاسيه‌ی ئیمه‌يان نه‌ده‌ويست و ههندیکیش پییان وابوو ئەمە تاکه شیوازه بۆ يه‌کگرتنى بزووتنه‌وهى کورد له سوريا، بۆيە پالنەره‌كان زۆر بوون و ويسته‌كان يه‌کبوون بۆ ئاراسته‌کردنى زه‌بریک له ده‌سەلاتى هه‌لکشاو و زیادبووی حزبمان.

بارزانى نه‌مر بانگى کردىن و رای ئیمه‌ی و هرگرت سه‌باره‌ت به بابه‌تكه و ووتى ئه‌وانه (سه‌ركدايەتى راسته‌و) ئاماذه‌بى خۆيان ده‌ربپیوه بۆ جىبەجىكىرنى ئه‌وانه‌ى من ده‌مه‌ويت، رای ئیوه چىه؟. رای خۆمان پىراگه‌ياند كه بريتى بوله گومانکردنمان له راستگویى ئەم كۆمه‌لە‌يە و شته‌كه هه‌مووى مانوره و لە بنه‌په‌تدا پیویست بە كات بە‌سە‌ربردن ناكات له گه‌ل ياريه‌كانياندا و ئیمه باش ده‌يانناسين. پاش ماوه‌يەك جاريکى تر بانگى کردىنه‌وه و هه‌مان پرسىاري لىکردىن و پیشنيارى کرد كه بە يه‌كه‌وه بروينه باره‌گاكه‌ی، واش پوویدا و من و مەھمەد نىق و عه‌بدولحەمید ده‌رويىش و جه‌گەرخوين له گه‌ل ئه‌ندامانى مه‌كته‌بی سیاسى (عهلى عه‌بدوللا، مەحمدود عوسمان و نورى شاوه‌يس) رۆيىشىن بە بىرىشىم نايە ئايا سكرتىرى پارتى لە‌وئى

بوو يان نا. بارزانى داواى كرد قسه بکهين، گوتم چى لاي ئە و كۆمهلە هە يە با بفەرمۇن بىلىيەن. حەميد دەستى بە قسه كردن كرد و گووتى هەرچى پىشتر پۈويداوه من هاتوومە بۆ ئىرە بۆ ئەوهى داواى لېبوردن بکەم سەبارەت بە هەر ھەلەيەك كە پۈويداوه، پۈوي كرده بارزانى و گووتى: "ئەمە سەرى من و ئەوه شمشىرى تۆ من لە بەردى مەتام". ئىمە بارزانىمان بە سەرپىشك دادەنا بۆ چارەسەرى كىشەكانمان بە پىي ئەوهى كە ئەو بە گونجاوى دەبىنى. دەستم بە ئاخاوتى كەندا كەندا بەرداواى بەرپىزى و بە درېزى ھەلۋىستەكانى راستەرە و رەفتار و تىرپانىيەكانيان سەبارەت بە مەسەلەى كورد گىرپايەوه، جەختى كەندا بەرداواى بە ھەبۇنى گەلى كورد لە سوريا نىه و راستەرە ھەنگامەن بەرداوايان بە ھەبۇنى گەلى كورد لە سوريا نىه و پەيوەندى گومانلىكراوييان ھەيە لە گەل دەسەلاتدارانى ولات، ھەروەها سالانىكە ھەلۋىستى ھاودڙيان ھەيە دژى شۇرۇش و چۈومە ناو قوللائى شتە وردى كانەوه. جگەرخوين ھەستى بە ھەندىك ترس كەندا و ووتى من نويىمە لەگەل -حەميد- دا و بەرپرسىيارىيەتى ھەلۋىستەكانى پىشۇوی ھەلناڭرم بەلام ئىمە لىرەين بۆ ئەوهى ھەموومان بەيەكەوه بلىيەن -خوا لە كارەكانى پىشۇو خۇش بىت- و بارزانى خاوهنى بىيارى كۆتايىھ، ئەگەر بىھەۋىت حزبەكەمان ھەلدەوەشىنىيەوه و ئەگەر بىھەۋىت لە گەل چەپ خۆمان لېكىدەدەين و دەبىن بە يەك، جا با بەرپىزى فەرمان بىدات. حەميد لەسەرقەكانى

ئەو راپى بۇو. پاشان بارزانى نەمر پرسىيارى لېكىردىم چى دەلىن سەبارەت بەيەك بۇونى ھەردۇو حزبەكە؟ وەلامم دايەوه و ووتە كارەكە بەو ئاسانىيە نىيە. من دەتوانم زۆر قسەي شىرىن بکەم بەلام پەند لە پەيپەو كردىيەتى. دواتر بارزانى فەرمانى دا كەوا پەيوەندىيمان بەردەواام بىت بۇ تەواوكردىنى بابهەكان. ئىوارەي ھەمان پۇچ داوايى كردىن بۇ كۆبۈونەوه لە گەلى و گۇوتى مەكتەبى سىاسي فشارىيکى زۆرى خستووهتە سەرم و داواتان لىدەكەم ئەم بابهەتە يەكلا بکەنەوه، ئىمەش رەفتار ئاسا رووبەپۇو پىيمان گووت ئىمە ناتوانىن بىيار لەسەر چارەنۇوسى حزبەكەمان بىدەين، ئىمە ھەردووكمان قەناعەتمان بە ھەموو ئەو شتانە نىيە كە سەركەدايەتى راستەر و دەيختە پۇو و ئەگەر بەرپىزىشت قەناعەتت ھەيە كەوا بەرژەوەندى لەوەدايە، لىيمان گەپى با گوئىيىستى پاي ھەۋالەكەنمان بىن لە ولاتدا، ئەگەر راپى بۇن با وابىت و ئەگەر ناراپى بۇن ئىمە ئەم بەرپرسىيە مىڭۈوييە ھەلناگرىن. بەرپىزى راپى بۇو و دووبارەي كردىوە كەوا خۆى قەناعەتى بە يەكسانى لە نىوان دلسىز و خائىن نىيە و ئىوھ لە ئىمە نزىكىن و ھەلۋىستە راستگۆيەكانتان لەگەلمان لە تەنگانەترىن بارودۇخدا لە بىر ناكەين، بەلام من لەو بىروايەدا دام كەوا ئەنجام لە بەرژەوەندى ئىوھ دەبىت و لە بەرژەوەندى رېبازى سىاسيتان دەبىت. رېكىش كەوتبووين كەوا لە حالەتى راپىبۇونى ھەۋالانمان لە ھەر دوو لايەنەكەوه ژمارەيەكى دەستنىشانكراوى

یه کسان ئاماده بین بۆ بهستنی کۆنگرهی يەکگرتن، هە قالانمان پاش ئەوهی مەھمەد نیوْ بە دریژی ئەوهی روویدابوو بۆیانی باسکرد کۆنفرانسیکیان بەست بە زۆرینه رەزامەندیان دەربپى لە سەر پرۆژەی کۆنگرهی يەکگرتن، لە دوا ساتدا سەرکردایەتى - راستەھو - ویستیان مانوریکی پیلانگیپە ئەنجام بدهن بە پیشىيار كردنیان بە سەر هە قالانماندا كەوا نەرۋەنە كوردستانى عىراق و لە جياتى ئەوه بە يەكەوه سەرکردایەتىه کى نۇئى پىكدىنин و با سەلاح بە درەددىن ببى بە سکرتىرى حزبى نويى يەکگرتتوو.

لە كاتى دەستنیشانكراوى كۆنگرهی نىشتمانى كوردەكانى سورىا ئاماده بۇوم چونكە لە ئەوروپا بۇوم و ئامادەي كۆنگرهی كۆمەلەي خويندكارانى كورد بۇوم كە لە سويد بەسترا. ژمارەي دەستنیشانكراوى هەريەك لە دوو لايەنە ئامادە ببۇون، لە گەل كۆمەلەيەك لە كەسانى نىشتمانپە روهى سەربەخۆ. كۆبۇونەوه لە ناپىردان لە ۱۹۷۰/۷/۲۶ ئەنجام درا و لە لايەن بارزانى نەمرەوه كرايەوه و هەولى دا جۆرە هاوسمەنگىيەكە نىوان هەردۇو لايەندا بە دىار بخات بە مەبەستى گەيشتن بە يەکگرتنيكى راستەقىنە و بە بىرمە دواى تەواوبۇونى ئىدرىس بارزانى كە لە لاي دانىشتبووم داواى لېكىدم كە بە باوکە بلىم كەوا نابىت يەكسانى لە نىوان دلسۆز و خائىندا بكرىت. وەلامىم دايەوه كەوا پىموابىه پىويست ناكات قسەكانى - باوکە - بېرم پاش ئەوهى كە ئىرە بە جىدىلى بە درىژى

باٽى ده که ین ئەویش رازى بُوو، بُو ئەمانه تیش ده لیم ئیدریس
هاوسۆز بُوو له گەل ئىمە و بِپواى نە بُوو بە وەى كە پُوویدا و هە رگىز
بِپواى بە سەركردايەتى - راستەرە - نە بُوو. پاشان دارا توفيق
دهستىكىد بە بەرىيۆه بىردىنى كۆبۈونە وەكە تا وەكۇ سەركردايەتىيەكى
كاتى هاوبەش هەلبىزىردىرا بە سەركردايەتى كەسايىھەتى نىشتىمانپەروھر
- دەم مىرق -. پەوشەكە زۆر درېزەنە نە خايىند و - راستەرە -
دهستىكىد بە خۆكىشانە وە پاش - راکىرىنى - عەبدولحەمید دە روپىش
و پەشىد حەمۆ بُو سوريا بە بى ئاگادارى و دەستور وە رگرتن لە
سەركردايەتى پارتى كە لە بەغدا بُوون و بە پىيى پىككەوتلىكى
پىشۇو لە وى كاريان دەكىد لە ژىر فەرمانى بەرپىسانى راگەياندىنى
پارتى، ئەم هەنگاوهش بە هەلۋەشاندنه وەى - پابەند بُوون - دانرا و
پاشگە زبۇونە وە بُو لە و پەيمانەى كە - سەركردايەتى راستەرە -
دابۇوى، ئەمەش دىسان ئە وە دەگە يەنىت كە وا پرۇزەنە يەكخستان -
ويپاى ئە وەى كە ئەمەى لى دە بىنرا - كە وە بەر هەلۋەشانە وە
چونكە لايەنېك لە دوو لايەنەى ئەم پرۇزەنە دەرچوو.

بە درېزايى ئە و ماوهىيە من لە دەرە وەى ولات بُووم و بە دوا داچۇونىكى
تىرۇتە سەلم نە بُو بُو پىشكەوتىنەكان و پاشماوهى ئە و ناكۆكىيە كانەى
لە دواى دەرچۇونى راستەرە و هاتبۇونە ئاراوه. هە روھا ئاگام لە
برپيارى پاشەكشەى هە قالانىشمان نە بُو تاوه كۇ پُوویدا، ئومىيەم وابۇو
پاش ئە و هەموو ماندووبۇونە پرۇزەكە ئامانجە كانى خۆى بە دىيىنلىق و

بە تاییه‌تى چونکە بە ناوى بارزانى نەمرەوە بەند بۇو و لە كۆتاپیشدا ملکەچى بپیارى هەۋالانم بۇوم و پابەند بۇوم بە پاى نۇرینەى سەركىزدى.

لىرەدا بە و بۇنەيەوە پیویستە پۇونبىرىتەوە كە ئەوهى پۇويىدا لاواز بۇن بۇ بۇ بزووتەوە كوردى لە سوريا و ئەمەش بە كردەوە پیلانگىرى نەخشەكىشراوى سەركىزدى پاستەھوی كورد لە سوريا دروست بۇو. لە لايەكەوە، مانقۇر و دەستبەردارىيەكانى لە پېش بارزانى نەمردا، بەلگەى هىچ پىنەمان و پۇوخانى بەرنامه كەيەتى، لە لايەكى دىكەشەوە نەيدەتوانى هەبۇونى حزبىكى بە هيىزى رېكخستۇو لەسەر گۇرپەپانى كوردى لە سوريا قبۇول بکات، چونكە ئەمە لە پۇويى مىژۇوييەوە ھاۋىكە لە گەل ئاراستە و رېباز و سیاسەتەكانى، بۆيەش ھەمو شتىكى كرد لە پىناؤ لاوازكردنى بزووتەوە و ئاراستەكردنى زەبرىكى ئازاربەخش بە و بزووتەوەيە. ئەزمۇونەكەمان فيىرى كردىن كە كۆكردنەوە ناكرى لە نىوان بزووتەوەيەكى كوردى رېكخستۇو و بە هيىزى خاوهن بەرنامه يەكى خەباتگىرپى لە سوريا و لە نىوان پاستەھوېكى كوردىدا كە خەمى سەرەكىي نزىكبوونەوە و راپىكىردنى دەسەلاتە، بە بى ئەوهى تەماشى ھاۋىكى ئەمە بکات لەگەل بەرژەوەندى و مافەكانى نەتەوەيى، ئەم دووه لە تواناياندا نىيە بەيەكەوە كۆبىنەوە و بەيەكەوە بېزىن. ئەم ھاۋىكىشەيەش دەربى

تایبەتمەندی بزووتنەوەی نەتهوھی کوردیه لە سوریا تاکو ئىستاش
کاری خۆی دەکات.

قوتابیه لە بەرلینى پۇزەھەلات و كرييکارە لە بەرلینى

پۇزئاوا:

لە ميانى دانىشتىنى كردىنەوەی كۆنگەرەي نىشتمانى كوردەكانى سوریا
بارزانى نەمرپايىگە ياند كەوا پىويىستە دوو ئەندامى سەركىدا يەتى
لەھەردوو لايەنەكەوه لە كوردستانى عىراق بەمېننەوه، من و مەھمەد
نيۋ لە لايەن خۆمانەوه و حەميد و پەشيد حەمۆ لە لايەنەكەى
دىكەوه، ئەمەش لە پىناو ئاسانكردنى كارى يەكگەرتىدا بە پىيى پاي
بەپىزىيان، پاش ئەوهى گشتىيان گەرانەوه سوریا ئىمە لە ناوجەى
ناپىردا ماینەوه و و پاشان بارزانى نەمر داواى كردم و بە
پۈونەرمىي لەگەلدا نواندم و گوتى :"وھرە لە بارەگايى من دەۋام بکە
بەلکو فىرە بنەماى حزبا يەتى بىت." وھلامىم دايەوه :"ئەگەر تاکو
ئىستا فىر نەبووبىم هەرگىز فىرناىم" پاشان پىشىيارى كرد كە كار لە
مەكتەبى سىاسى يان لە مەكتەبى راپەرەندن بکەم و جەختى لەسەر
كىرىدەوە، بەلام من بە ئەدەبەوه ئەمەم رەتكىرىدەوە و گۇوتى :"گەر من
لە ولاتى خۆم بە كەلکى خەبات نەيم لىرەش ھىچ سوودىيەك بە ئىوه
ناگەيەنم. داوام لىكىرد رېڭەم بىدات سەفەر بکەم بۇ ئەورپا بۆ

ته واوکردنی خویندنم. و هکو پرهنسیپ نارازی نهبوو، بهلام داواي لیکردم که زياتر بير لهو پیشنيارهی بکهمهوه. پاش نزيكهی مانگیك ریزدار -ئیدريس بارزانی-م بینی داوم ليکرد ریگام بدنهن به سهفه ردن بۆ خویندن و ئەمهش بپيارى كوتاييمه، پاش که گەپايهوه لای -باوكه- داواي کردم چوومه قەسرى و لهوى به ریكهوت دكتور شقان و ئەسعەد خوشەويم بىينىن، دواي ئیدريس زور له گەلم دانىشت ويستى قەناعەتم پېبىنى به مانهوه و کەوا ئەمه هەمان ويستى باوکيەتى، بهلام نهيتوانى له كوتاييدا داواي لیکردم پابهند بىم به كونگرهى نيشتمانى و نامەيەكى بۆ شەھيد -سالح يوسفي- پېدام بۆ هاوکاري کردنم له دابىنكردنى پەساپورتى عىراقى و داواكردنى كورسييەكى خويندن بۆ من له حکومەتى ئەلمانيای ديموكرات. گەيشتمە بهغدا و پەساپورتم به دەست هىنا و بهلىنى كورسى خوينديان پېدام، پاش سى حەفتە مانهوه له نزيكهوه زوربهى ئەندامانى سەركردايەتى حزبى ديموكراتى كوردستانى ئىرانم ناسين کە له بهغدا بۇون و هاوکاري و پشتگيريان له حکومەتى عىراق وەردەگرت.

گەيشتمە بهرلىنى پايتەختى ئەلمانيای ديموكرات و پاش ماوهيەك سەردانى وەزارەتى دەرەوهەم كرد سەبارەت به مەسەلەي كورسى خويندن، بهرپرسەكەي پىيى راگەياندم کەوا رەزامەندى وەرگيراوە و داواي لیکردم فۆرمىكى پىويست پر بکەمهوه و كاغەزه پىويستەكانم

به دیار بخه م، منیش وام کرد. به مه رجیک که دهست به خویندن
بکه م له خولی داهاتوودا چونکه من دواکه و تووم، لهو ماوه یه شدا که
چاوه پوانیم ده کرد چاوم به هه قالانمان و هه قالانی پارتی دیموکراتی
کوردستان ده که وت و شتیکی ئاسایی بوو که وا گنه شه له سه
مه سه لهی سیاسی و بابه تی کونگرهی نیشتمانی بکهین. رفیکیان
دکتور مه مهد سالح ده وکی که ئهندامی دهسته بـه پـیوه برـدنی
ریکخراوی پارتی بوو له ئه و پـوپـا له مـالـی خـوـی مـیـوـانـدارـیـ کـرـدمـ،ـ لهـ وـیـ
مـوقـهـ دـدـهـ مـ عـهـ زـیـزـ ئـاـکـرـهـیـیـ مـ بـیـنـیـ کـهـ ئـهـندـامـیـ لـیـژـنـهـیـ نـاـوـهـنـدـیـ
پـارتـیـ بوـوـ دـیدـارـهـ کـهـ شـمـانـ گـهـ رـمـ وـ گـورـ بوـوـ،ـ بـهـ لـامـ زـورـیـ نـهـ بـرـدـ بـهـ رـهـ وـ
سـارـدـیـ چـوـ بـهـ هـوـیـ وـ توـوـیـژـمـانـ لـهـ سـهـ رـکـیـشـهـیـ فـهـ لـهـ سـتـیـنـیـ،ـ چـونـکـهـ
ئـاـکـرـهـیـیـ هـیـرـشـیـ کـرـدـ سـهـ رـفـهـ لـهـ سـتـیـنـیـهـ کـانـ وـ پـشـتـگـیرـیـ لـهـ
ئـیـسـرـائـیـلـیـهـ کـانـ کـرـدـ وـ پـاشـ ئـهـوـهـیـ کـهـ هـهـسـتـیـ کـرـدـ پـاسـاوـ وـ
بـیـانـوـهـ کـانـ لـاـوـانـ،ـ گـوـوتـیـ:ـ "ئـهـ گـهـ رـئـهـ مـهـ رـایـ تـوـیـهـ تـوـ نـاـکـوـکـیـ لـهـ گـهـلـ
رـایـ سـهـ رـکـرـدـایـهـ تـیـمـانـ وـ تـوـ دـرـیـ ئـیـمـهـیـ،ـ پـاشـانـیـشـ بـوـ باـسـیـ سـیـاسـهـتـ
دهـکـهـیـ ئـهـیـ نـابـیـ پـابـهـنـدـ بـیـتـ بـهـ بـرـیـارـیـ کـونـگـرـهـیـ نـیـشـتـمـانـیـ."ـ سـهـ رـمـ
سوـرـپـماـ لـهـ لـوـجـیـکـیـ بـهـ رـامـبـهـ رـمـ بـهـ هـهـمـوـ ئـهـدـهـ بـهـ وـهـ لـامـیـمـ دـایـهـ وـهـ وـ
گـوـتمـ:ـ "ئـهـ مـهـ رـایـ منـهـ وـ منـ لـهـ حـزـبـیـکـیـ دـیـکـهـ مـ وـ ئـهـندـامـیـشـ نـیـمـ لـهـ
حـزـبـهـکـهـیـ تـوـدـاـ پـاشـانـ لـهـ وـ بـرـوـایـهـ دـامـ کـهـ واـ ئـهـ مـهـ هـهـ مـانـ رـایـ بـارـزاـنـیـشـهـ
بـوـ ئـاـگـادـارـیـشـتـ کـونـگـرـهـیـ نـیـشـتـمـانـیـ بـرـیـارـیـ نـهـ دـاوـهـ کـهـ واـ ئـیـمـهـ نـابـیـ
قـسـهـ لـهـ سـیـاسـهـتـداـ بـکـهـینـ."ـ زـیـاتـرـ تـوـرـهـ بوـوـ وـ هـهـ لـچـوـ بـوـیـهـ بـهـ باـشـ

زانی پاشه‌کشه بکه م و له پیش ده رگا ده‌هۆکی داوای لیب‌ووردنی
لیکردم و ویپای په یوه‌ندی دوستانه‌ی پیش‌ووم له گه‌لیدا، به‌لام دوای
گه‌رانه‌وهی بـو کوردستان راپـورتیکی دژی من پـیشـکـهـشـ بـهـ
سـهـرـکـرـدـایـهـتـیـ کـرـدـ.ـ لـهـ مـیـانـیـ بـهـسـتـنـیـ کـوـنـگـرهـیـ گـشـتـیـ حـزـبـیـ
سـوـسـیـالـیـسـتـیـ یـهـکـگـرـتوـوـیـ دـهـسـهـلـاتـدارـ لـهـ ئـهـلـمانـیـ شـانـدـیـکـیـ پـارـتـیـ بـهـ
سـهـرـوـکـایـهـتـیـ -ـ حـهـبـیـبـ مـهـحـهـمـهـدـ کـهـرـیـمـ -ـ ئـامـادـهـ بـوـونـ،ـ دـاـواـمـ لـهـ -ـ
شـاخـهـوـانـ نـامـقـ -ـ کـرـدـ دـیدـارـیـکـمـ بــوـ لـهـ گـهـلـیدـاـ دـابـینـ بـکـاتـ،ـ کـهـ ئـهـمـهـیـ
دواـیـیـ لـهـ رـهـوـشـیـ منـ تـیـدـهـ گـهـیـشـتـ.ـ ئـیـوارـهـ لـهـ کـافـیـتـیرـیـاـیـ هوـتـیـلـیـ
حـزـبـداـ بـیـنـیـمـ وـ بـهـرـیـزـ عـهـزـیـزـ مـهـحـهـمـهـدـ سـکـرـتـیرـیـ گـشـتـیـ حـزـبـیـ
کـوـمـوـنـیـسـتـیـ عـیـرـاقـ ئـامـادـهـ بـوـ وـ گـفـتوـگـوـ لـهـ نـیـوانـ منـ وـ حـهـبـیـبـ
مـهـحـهـمـهـدـ کـهـرـیـمـ دـاـ دـهـسـتـیـ پـیـکـرـدـ،ـ پـیـیـ گـوـوـتـمـ :ـ بـارـزاـنـیـ لـیـتـ تـورـهـیـهـ
چـونـکـهـ توـ دـژـ بـهـ بـرـپـیـارـیـ کـوـنـگـرهـیـ نـیـشـتـیـمـانـیـ دـهـجـوـلـیـیـهـوـ وـ هـیـرـشـ
دـهـکـهـیـتـهـ سـهـرـ پـارـتـیـ.ـ بـهـ نـاـ وـهـلـامـیـمـ دـایـهـوـ چـونـکـهـ لـهـ هـهـمـوـ
ئـهـلـمانـیـاـیـ دـیـمـوـکـراـتـداـ کـوـرـدـیـ سـوـرـیـاـیـ تـیـدـاـ نـیـهـ وـ پـاشـانـیـشـ منـ هـهـلـهـمـ
بـهـرـامـبـهـرـ بـهـ بـارـزاـنـیـ وـ پـارـتـیـ نـهـکـرـدـوـوـهـ،ـ کـهـرـیـمـ جـارـیـکـیـ دـیـکـهـ
دوـوبـارـهـیـ کـرـدـهـوـ وـ گـوـوـتـیـ ئـیـمـهـ لـهـ زـوـرـ سـهـرـچـاـوـهـوـ بـیـسـتـوـوـمـانـهـ توـ
دـژـ بـهـ ئـیـمـهـ کـارـدـهـکـهـیـ وـ ئـیـمـهـ نـاـچـارـینـ ئـهـوـ بـهـ خـشـهـیـ خـوـیـنـدـنـتـ
لـیـبـرـیـنـ.ـ عـهـزـیـزـ مـهـحـهـمـهـدـ خـوـیـ هـهـلـقـوـرـتـایـهـ نـاـوـدـاـ وـ بـهـ کـهـرـیـمـیـ
گـوـوـتـ:ـ ئـهـوـهـیـ وـیـسـتـانـ بـهـ وـ خـهـلـکـانـهـتـانـ کـرـدـ وـ رـاـتـانـگـرـتنـ لـهـ کـارـیـ
حـزـبـیـ وـ پـارـتـیـکـیـ نـوـیـ وـ سـهـرـکـرـدـایـهـتـیـهـکـیـ نـوـیـتـانـ بـهـ سـهـرـ سـهـپـانـدنـ

زیاتر چی دیکه تان ده‌وی، پاشان سه‌لاح گه‌یشتووه‌ته ئیره بخوینی
واته پیشتر سه‌رکردہ بوو ئیستا بوروه به قوتابی، تا ئه م جیگایه‌ش
هه راوی ده‌نین.

دوای دوو هه‌فتھ لھو دیداره لھ لایه‌ن سه‌رۆکى بھشى رۆزه‌لاتى
ناوه‌پاست لھ وھزاره‌تى دھره‌وھى ئەلمانيا بھریز - شورات - بانگ
کرام و دواى لیبوردنى خۆى پیراگە ياندم و وتى: هه‌رچه‌ندھ ئىمە ریز
لھ تۇولھ هەلۋىستە‌كانت دھگرین بھلام ناچارم ئەھو بھخشەى
خويىندىت لیبکىيىشمه‌وھ لھ سەر دواى سکرتىرى گشتى پارتى،
وھلامىم دايە‌وھ: دھمە‌وھ پیت بلیم منىش لھم حال‌تەدا ناچارم
بپەرمە‌وھ بھرلىنى رۆزئاوا - ئەھو كات شەپى سارد لھ لوتكەدا بورو - لھ
نیوان رۆزه‌لات و رۆزئاوادا و بھرلىنى رۆزئاوا وھ كو كەلینىكى
ئاسايشى و پروپاگنده‌يى هاودۇز بورو لھ ناو قەدى كۆمارى ئەلمانياى
ديموكرات. زۆر پەست بوم لھوھى لھ گەورەترين ئومىد بېبەش کرام
ئەھویش بھردى و اميدان بورو بھ خويىندىم، هه‌روھا زۆر دلگران بوم لھو
ھەنگاوهى حەبىب مەحەممەد كەريم ھاویشى كە هيچ هەستكىرىنىكى
بھ لیپرسراوه‌تى تىدا نيه و تەنانەت هەستكىرىن بھ مرقايەتىشى تىدا
نيه، چونكە بھخشەكە لھ سەركىسى دھولەتىكى دیکە بورو، پاشان
- سوتام - دواى بېبەشكىرىن لىيى. دواى ئەمە جاريکە دیکە بۇم
دووپات بۇويە‌وھ كەوا هەندىك ناوه‌ند لھ سەرکردايەتى پارتىدا خىرييان
بۇ بارزانى ناویت و خەلکى پال دھدەن بۇ دژايەتىكىرىنى، بھ پىيى

حەزى خۆيان کار دەكەن. هەنگاوهکەی -حەبیب- رەفتاريکى
ھەراسانە بۇو بەرامبەر بە من و مەبەستى پالدىانى من بۇو بۇ
وەرگرتنى هەلۋىستى دۇزمىنكارانە و کاردانەوەي نەريييانە بەرامبەر بە
بارزانى و پارتى، بەلام من لە -يارىيەكە- تىڭەيشتىم و بە ئىشانەوە
كېپ و بەرقۇزو بۇوم.

بە خەمهوھ گەيشتمە بەرلىنى رقۇئاوا و هەندىيەك لە ھەۋالانم بىنى
داوام لييان كرد كارىكم بۇ بىرىزىنەوە بۇ ئەوھى بىتوانم بىزىم، بىنىم
كۆمەلەيەك لە ھەۋالانم لە دەوروبەرم كۆبۈونەوە و بېياريان دا لە
نیوان خۆياندا كۆمەكى دراويم بىكەن و نەيەلنى كار بىكەم وەكو
رېزگرتنىيەك لە لايەن ئەوانەوە بەرامبەر بە من، لەوانەش: جەمشىد
عەبدولكريم، عومەر وەتى، عەبدولرەزاق ئۆسى، شەمسەدين حاجقۇ و
حسىئىن كىكى و هەندىيەكى دىكە كە ناويان نايەتهوھ يادم. بەلام من
ھەر سوور بۇوم لە سەرگەران بەدوايى كاردا تا وەكى دۆزىمەوە و لە
كارگەي-لۇنۇس- دەستم كرد بە ۱۲ كاتژمۇر كاركردن بەلام بە
كەرىيەكى باش.

لە ماوهىيەدا ھاوكارى ھەۋالانم كرد لە بەھىزىكى دەرسى
رېكخستن لە ئەوروپا و ئەنجامدانى كار و چالاكى لە بەرلىنى رقۇئاوا،
كاتىيەك داھات كە لقى كۆمەلەي خويىندىكارانى كورد لە ئەوروپا كەوتە
ژىر كۆنترۆلى ھەۋالانمان لە شارەدا. كونگرهىيەك بەسترا و عەلى
شىڭارى بەناوى پارتى ئامادە بۇو، بىنى زۆربەيان لە ھەۋالانمان،

پیشنيارم کرد که دهسته‌ی کارگیری نيوه به نيوه بیت هرچه‌نده هه‌قالانی له ژماره‌ی پیویست که متر بعون، ئه‌ويش ریزو ستايishi نواند به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌لویست و ئه‌مه‌کداريه‌ی من بـ شـوـپـش و پـارـتـى ويـرـاـي ئـهـو هـمـوـوهـى لـهـ گـهـلـ منـ ئـهـنـجـامـ درـاـ. پـيـشـى گـوـوـتـمـ کـهـواـ رـهـوـشـى رـاـسـتـتـهـقـيـنهـىـ ئـيـمـهـ وـ هـهـلوـيـسـتـىـ ئـيـمـهـ بـهـ بـارـزاـنـىـ نـهـ مرـادـهـگـهـ يـهـنـيـتـ دـوـاـيـ ئـهـوـىـ هـهـنـدـيـكـ لـهـ سـهـرـكـرـدـاـيـهـتـىـ(ـپـارـتـىـ)ـ وـيـسـتـيـانـ بـيـشـيـوـيـيـنـ.

گه‌رانه‌وه بـ بـهـ يـرـوتـ:

له سالی ۱۹۷۲ جاريکى ديكه له به‌يروت بعوم له سهر داوای هه‌قالانم به‌سوربونه‌وه، لـهـوـىـ پـهـيـوـهـنـديـمـ لـهـ گـهـلـيـانـداـ كـرـدـ وـ لـيـثـنـهـىـ نـاـوـهـنـدـيـمـانـ كـوـبـوـوـيـهـوهـ وـ كـهـوـتـهـ لـيـكـوـلـيـنـهـوهـ وـ هـهـلـسـهـنـگـانـدـنـىـ ئـهـوـهـىـ روـوـيـدـابـوـ وـ بـرـيـارـدـراـ خـۆـمـانـ ئـامـادـهـ بـكـهـينـ بـقـوـ بـهـسـتـنـىـ كـۆـنـگـرـهـىـ سـيـيـهـمـىـ حـزـبـ، ئـهـوـكـاتـ گـورـهـپـانـىـ لـوـبـنـانـ مـهـلـبـهـنـدـىـ بـزـوـوـتـنـهـوهـىـ شـوـرـشـگـيـرـىـ عـهـرـبـىـ بـوـ وـ شـوـئـىـنـىـ دـانـيـشـتـنـىـ سـهـرـكـرـدـاـيـهـتـىـ شـوـرـشـىـ فـهـلـهـسـتـيـنـىـ وـ بـزـوـوـتـنـهـوهـىـ رـزـگـارـيـخـواـزـىـ وـ هـهـمـوـ سـهـرـكـرـدـاـيـهـتـىـيـهـكـانـىـ فـهـلـهـسـتـيـنـىـ بـوـ، ئـيـمـهـشـ دـهـسـتـمـانـ كـرـدـهـوهـ بـهـ بـزـاـفـ وـ دـرـوـسـتـكـرـدـنـهـوهـ وـ بـوـنـيـادـكـرـدـنـىـ پـهـيـوـهـنـدـيـيـهـكـانـماـنـ لـهـ گـهـلـ هـيـزـهـ فـهـلـهـسـتـيـنـىـ وـ

لوبنانیه کان له بزووتنه وهی -فتح- و بهرهی دیموکراتی و بهرهی میللی و کۆمۆنیسته فەله ستینیه کانه وه بگرە تاوه کو ده گاته حزبی پێشکەوت نخوازی سۆسیالیست و حزبی کۆمۆنیستی لوبنان و ریکخراوی کاری کۆمۆنیست و هیز و ریکخراو و حزبە کانی دیکە. له ماوهیه کی کورتیشدا پەیوندی و ئاشنايیمان دروستکرد له گەل زۆربەی کەسا یە تیه کان و سەرکردایه تیه کانی ناو بزووتنه وهی رزگاریخوازی عەرەبی ئەوانەی له سەرگۆرەپانی لوبنان ھەبوونیان ھەبوو. بزاڤ و کاری سیاسی شمان له لوبنان له ژیرناوی ریکخراوه کەمانه وه دەکرد، کە له بنەرتدا له رۆلە کانی کەمەنە تەھوھەی کورد له لوبنان پیکھا تبwoo، به خیرى ھەبوونی شەھید -کەمال جەنبلات- و دەسەلاتە کەی و ھاو سۆزی بۆ کورد و پەیوهندیه دیارە کانمان له گەلیدا (کە به رەگەز کورده) توانيیمان دەستوور بۆ کۆمەلەی روشه نبیری کۆمەلا یە تى کوردى و هرگرین -کە سەرپوشی یاسایی -کۆمبەندی کاوه بwoo پیش پەيدابونی و به دەسته یانی دەستووری یاسایی خۆی.

بزووتنه وهی نیشتیمانی لوبنانی - سەریھەلدا و ئئیمە یە کیک بووین له دامەز رینه رانی و ھەقال - مستەفا جومعە - نوینه رايە تى ئیمە دەکرد له ئەنجومەنی ناوەندییدا و بۆ جاری یە کەم بwoo له رۆژھەلاتى ناوە راستدا لایه نیکی کوردى ئەندامیە تى دەزگایە کی به رەبیی به دەست خۆی بیئنی به شیوه یە کی فەرمى و دانپیئنراو له لە لایەن گشتیانە وه و

بهشداری له گشت ده‌زگا سیاسی و روشنبیری و ئاسایشی و سه‌ربازییه کانیدا (له میانی شهپری ناو خودا) بکات. هه‌روه‌ها ئیمه به شه داراییه که‌ی خۆمان و هردەگرت له و یارمه‌تیانه‌ی که له لایه‌ن ریکخراوی رزگارخوازی فه‌له‌ستینی و لیبیا و عیراق‌هه‌وه پیشکه‌ش به بزووتنه‌وه نیشتمانی لو بنانی ده‌کران، ئیمه و هکو لایه‌نیک یه‌کسان بیوین له مافه‌کانماندا له گه‌ل لایه‌ن‌ه کانی دیکه‌ی ناو ئه‌وه بزووتنه‌وه‌یه، و هکو: حزبی پیشکه‌و تنخوازی سوسيالیستی به سه‌رکردايیه‌تی -که‌مال جه‌نبلات- و حزبی کۆمۆنيستی لو بنانی و ریکخراوی کاری کۆمۆنيستی و بزووتنه‌وه‌ی -امل- و ناسريیه بیلايه‌ن‌ه کان و حزبی به‌عسى عه‌ره‌بی سوسيالیست به هه‌ردوو لقه سوریایی و عیراق‌یه که‌یه‌وه و حزبی نه‌ته‌وه‌ی کۆمە‌لایه‌تی سوریا و حزبی کاری سوسيالیست و یه‌کیتی سوسيالیستی عه‌ره‌بی و ریکخراوی دیکه‌ش.

په‌یوه‌ندیه سیاسیه کانمان له گه‌ل ئه‌وه هیز و لایه‌ن‌ه لو بنانی و فه‌له‌ستینیانه‌دا یه‌که م ئه‌زمونی بwoo له په‌یوه‌ندیه کانی عه‌ره‌بی - کوردیدا و یه‌که م سه‌ره‌تات‌کیکردنی کورد بwoo به سه‌ر ئه‌وه هه‌موو ژماره زوره‌ی هیزه عه‌ره‌بیه نیشتمانی و ديموکراتیه کاندا. ئه‌ركی ئیمه‌ش روون و ئاشکه‌را بwoo ئه‌ویش شرۆق‌هه کردنی ره‌وشی کورد و مه‌سەله‌ی کورد بwoo به هه‌موو لایه‌ن‌ه کانیه‌وه بۆ عه‌ره‌به دۆسته‌کانمان و له لایه‌نی به‌رام‌بهریش‌هه‌وه و هرگتنه‌کی بى هاوتا هه‌بwoo بۆ تیکه‌یشتن

و حالیبون له مهسله که مان و هاوکاریکردن له گەل خەباتە کەمان و داننان بە ما فە کانمان، زیدە رۆیش نیه گەر بلىم ئىمە لە پىشە وە بۇوین لە راکشاندى پرده بە تىنە کانى نىوان بزووتنە وەی ھەردۇو گەلدا و توانيمان كىشە کەمان بە شىۋە يەكى دروست روون بکەينە وە و هاوپەيمانانى راستگۈرى بۇ بدۇزىنە وە.

لە سەر ئاستى پەيوەندىيە كوردىيە فەلەستىنیيە کاندا ئىمە ھەر لە دواى كۆنفرانسى ۱۹۶۵ دەستمان بەو ئاراستە يە كردىبوو، پەيوەندى سياسيمان بۇ جارى يەكەم لە گەل نويىنەر و كادرييکى پىشە و تۈرى بزووتنە وەی - فەتح - دروست كردىبوو لە سالى ۱۹۶۶ لە دىمەشق كە ناوى - حوسىن مولكى - بۇو، پەيوەندىيە کانمان بەردەوام بۇو و پەرهىسەند، دواتر پەيوندىمان لە گەل - بزووتنە وە ديموكراتى - دروست بۇو پاش ئە وە لە - بزووتنە وە مىللى - جىا بۇويە وە لە سالى ۱۹۶۷ و پاش موحازەرە گرنگە كەى ھە قال - نايف ھەواتمە - لە زانكۆي دىمەشق كە تىايىدا بە روون و ئاشكە رايى رايىگە ياند كەوا گەلى كورد مافى چارەي نووسىنى خۆى ھەيە لە ھەموو پارچە کانى كوردىستاندا بە سورىا وەش. پاش ماوهىيەك لە دانىشتىم لە بەيروت، كە ئەو كات بارودۇخمان زۇر قورس بۇولە رووى بژىويە وە، چاومكەوت بە - جەلال تالەبانى - كە ھەلۋىستى پىشۇرى خۆى گۇرپىبوو و ئاشت بۇوينە وە و بەيە كە وە دەستمانكىد بە بېركىدە وە لە چارەنۇوسى گەلى كورد و چۆنۈھەتى چارە سەركردىنى تەنگزەرى

بزووتنه‌وهی سیاسی کوردى. دواى که بینيشی رهوشی بژیویمان خراپه له خۆیه‌وه دهستپیشخه‌ری كرد و هاوکارییه‌کی دارایی به سوپاسه‌وه پیشکه‌شکردن و گوزمه‌که‌ش بهشی كرپینی -ئامیریکی چاپ- و -ئامیریکی له به رگرننه‌وهی- ده‌كرد و پیی گوتم كه‌وا ئەم گوزمه‌یه بهشیکه له و هاریکارییه‌ی که لقیکی بزووتنه‌وهی نه‌ته‌وهیه‌کانی عه‌ره‌ب له كويت پیشکه‌شی به ئىمە كردووه.

دواتر ئاشناییم له گەل سەركاردايەتیه‌کانی بزووتنه‌وهی به رگرى فەله‌ستینى دروستكىد به تايىه‌تى -ياسىر عه‌ره‌فات، جۆرج حەبەش، نايف حەواتمه، ئەبو ئەياد(سەلاح خەلەف)، ئەبو جىھاد(خەلەل ئەلوه‌زىر) و كەسانى دىكە و هەروه‌ها سەركاردايەتیه‌کانی بزووتنه‌وهی نىشتيمانى لوبنانى و پەيوه‌ندىيەكانمان له گەل گشتىيان به‌هېز بۇو و پەرەيسەند. پاشان بارودۇخمان باشتر بۇو دواى ئەوهى کە هارىكارىمان له بزووتنه‌وهی نىشتيمانى لوبنانى و رىكخراوى رزگارىخوازى فەله‌ستینى وەرگرت. رۆژىكىيان -سوھەيل يەمۇت- کە كەسايەتىيەکى نىشتيمانى لوبنانىيە و دۆستى سۆقىيەتە بانگھەيىشتى كردم بۇ مالەكەی خۆى و منىش دوو هەۋاڭلەم له رىكخراوى لوبنان له گەل خۆمدا بىر. منى به رۆژنامەنۇوسىيکى سۆقىيەتى ناساند کە له قاهىرەوە هاتبۇو ناوى - يەفگىنى بىریماكۆف- (کە دواتر بۇو به وەزىرى دەرەوهى روسيا) بۇو، يەكسەرە بىریم خستەوە کە چۈن له سالى ۱۹۶۶ لە میواندارى ھەۋالانمان بۇو له قامشلۇ بۇ ئەوهى

به ریگای ئەوانه وە بپەریتەوە کوردستانی عێراق و چاوی بکەوی بە بارزانی، پاشانیش گەرمانه وەی لە پرپ و ناکاوی لە خالی پەرینه وە بۆ بیاڭ (حقل) -رمیلان- لە جزیرە کە بسپورە سۆقیەتیە کان به ریوهیان دەبرد و دواتریش لە سەفەرە کەی پاشگەز بسووھ بە مەزندەی ئەوهی کەوا لە سوریا پیشکەوتن روودەدەن، ئەو کاتیش چەند رۆژیک پیش بزووتنەوەی شوباتی ۱۹۶۶-ی -سەلاح جەدید- بسووھ. ئەمانەی ھەموو بە بیرھاتەوە و گووتى بەریگای بەغداوە سەفەری کرد و چەند جار چاوی بە بارزانی کەوتووھ. دیدارە کە ریکوپیک بسوو تا وەکو مەسەلەی حزبی کۆمۆنیستی چینی و -ماوتسى تۆنگ- کە شەکەی شیواند کاتیک لە قسە کانمدا گووتەم ئەزمۇونى چینی شایستە لیکۆلینەوەیە بە تایبەتی بارودۆخى چین بە بارودۆخى گەلانی رۆژھەلات دەچى و بە تایبەتی گەلی کورد.

لەو سالانەدا دەستمانکرد بە دروستکردنی پەیوهندى لە گەل دەولەتە سۆسیالیستە کان بە ریگای بالیۆزخانە کانیان لە بەیروت کە پەیوهندى زیندوو و سووو دەند بسوون و نۆر قازانجیشى لیکەوتەوە بۆ ھەردوولا و بە تایبەتی بۆ ئىمە کە ھەلۆیستمان ئالۆگۆر دەکرد و گەنگە شەمان لە مەسەلەی کورد دەکرد و گوییمان لە سەرنج و پیشنيارە کانیان دەگرت سەبارەت بە ھەلۆیستى گشتى لە رۆژھەلاتى ناوه راستدا و مەسەلەی کوردى، توانيمان پەره بسینىن بە و پەیوهندیانە مان تاكو گەيشه پایته ختە کانى ئەو ولاتانە بە ریگای

ریکخراوهکانی - هاوکاری ئافرق - ئاسیایی - که بەدواداچوونی پەیوهندییەکانی پیراسپیّردرابوو لە گەل بزووتنەوەکانی رزگاریخوازى نیشتمانی لە جیهاندا. ھەروەها بە دەیان بەخشى خویندنمان بەدەستهینا و زیاتر لە (٣٠٠) قوتابى كورۇكچ لە كوردهکانی سوریا كە زۆربەيان لە چىنە ھەزارەكان بۇون، نارده ولاتە سۆسيالىيستەكان و بىوانامەيان بەدەستهینا لە بوارە جياجيايەکانی زانستدا، ئەمە بىچگە لە بەخشە چارەسەرييەكان بۇ نەخۆشەكان. بە رىگاي ئىمەشەوە پەیوهندى لە نىوان ولاتە سۆسيالىيستەكان و ھەندى لە پارتەكانى بزووتنەوەى كوردى لە توركىا دروست بۇو و بولگاريا بە ناوى گشت ئەو دەولەتانە بەم كارە راسپیّردرابوو، بە گشتى سیاسەتى ولاتە سۆسيالىيستەكان پۇخت دەكرايەوە لە دروستىرىنى پەیوهندى و ناسىن و كۆكردنەوەى زانىارى و مەشقى سیاسى و پىشكەشكىرىنى بەخشى خویندن، بەلام لەو قۇناخەدا دېلى ھەر كارىكى چەكدارانە بۇون لە توركىا، بە گشتى ولاتە سۆسيالىيستەكان هىچ ھەلۋىستىكىيان دەستنېشان نەكىردىبوو بەرامبەر بە مەسىھەلى گەلى كورد و بزووتنەوە رزگاریخوازەكەى، بىچگە لەوەى كەوا پابەندبۇون بە سنور و مەرجەكانى شەپى ساردى ئەو كات و پابەند بۇون بە دەرنەبرپىنى هىچ ھەلۋىستىكى كوردى كە دەولەتەكانى سەر بە رۆزئاوا، ئەوانەى كوردىسانيان لە نىوان خۆياندا دابەشكىرىدوو وەكى توركىا و ئىران تۈوشى ھەراسان بکات، لەھەمان كاتىشدا ئەم

دەولەتانە کەوتبوونە ناو ھاپپەیمانیەتى لە گەل رژىمە بىرۋايە نەتەوەيىھەكان بە تايىبەتى لە عىراق و سوريا و بە -رژىمىكى نىشتىمانى پېشىكە و تخواز- ديان دادەنان، ئەمەش رىڭا لە بەردەم ھەر كرانەوەيەكى راستەقىنە دەگرىت بە رووى بزووتنەوەي كوردى لە ھەردوو ولاتدا.

وا ديارە ستراتىزىيەتى ئەو دەولەتانە پاشت بە پاراستنى بەرژەوەندىيەكانى خۆيان دەبەستى لە چوارچىيە گشتىدا بۇ رووبەرووبۇونەوەي رقىئاوا. بە ھۆى رەوشى داتەپىوى كورد و بزووتنەوەكەيان، ولاتە سۆسيالىيستەكان رقىيىك لە رقىان ھەستى بەوە نەكىد كەوا بەرژەوەندىيە ئىستايىيەكانى پىويىست بە پشتگىرىكىدى ئەم گەل و بزووتنەوەكەى دەكتات، ھەرچەندە ئەمە هاودىزە لە گەل پرەنسىپە مىتۆدىيەكانىيان و تىپوانىنەكانىيان، حزبە كۆمۆنيستەكانى ولاتانى توركىيا، عىراق، ئيران و سوريا هىچ رۆلىكىيان نەگىپا لە ھەلسەنگاندى ھەلوىست بەرھو باشتى، بەلكو ھەندىيک لەم حزبانە هانى ولاتە سۆسيالىيستەكانىيان دا بۇ ئەوەي لە بزووتنەوەي نەتەوەيى كوردى - كۆنەپەرسىت - دووربىكەونەوە. ئەمانە ھەمووى رىڭايان بەربەست نەكىد لەوەي ئەو دەولەتانە تىكەلى لە گەل بزووتنەوەي كورد بىكەن بەلام بە وريايىيەكى زۆرھو و بە ئامادەكىنىيەكى - بەدەر - ھوھ بە رىڭاى رىكخراوهكانى ھاوكارى و دوستايىتى و پشتگىرىكىدى ئاراستەكانى كە خوازيارى برايەتى و

ئاشتى نهتهوهىن له و لاتانهى كه كىشەى كورديان تىدايە. شتىكى سەيريش كه هەرگىز لە مىشكەندا دەرناچىت ئەوهىه كەوا بزووتنەوهى نهتهوهى كورد بە حوكىمى بارودۇخەكەى دەوروپەرى و هەلۋىستى هاودڙانەى رۆژئاوا، خۆى بە بەشىك دادەنا لە سەنگەرى سۆسيالىيستدا كەچى و لاتەكانى بلۆكى سۆسيالىيست هەر ئاكايانلى نەبوو و لە خەيالىكى دىكەدا بۇون.

كەمهنهتهوهى كورد لە لوپەن دەگەيشتە (٧٠) ھەزار كەس كە بە دوو شەپۇل ھاتبۇونە لوپەن، يەكىكىيان لە كۆنەوه لە سەردەمى ئەيوبىيەكانەوه، ئەم شەپۇلەيان خەريکە دانەنىت بە رەسىنەنەتى كوردى خۆى و كەوتۇوهتە بەر حوكىمى - بەعەرەبۇون -، دووهەمېشيان لە تۈركىياوه لە ميانى ئەو چىل سالەى دوايىدا ھاتۇون (بە بىنىنى سالى ١٩٧٢) بىيىگە لە ھەندىك كۆمەلېك لە كوردەكانى سورىا كە بە شىوھىيەكى جىڭىر لەۋى سەقامگىر نابن. كورد لە لوپەن كەمهنهتهوهىيەكى ھەزارە و رىزەنەتە خويىندەوارىيى تىدا زۆرە و بۇنياتى خۆبەستنەوهى خىلەكى تىدايە. لە سەرەتادا ھەولماڭدا مافى ھاوللاتىيەتى بۇ رۆلەكانىيان بگەرپىنەنەوه و رىزى كەسانى ھۆشىياريان رىكخەين لە رىكخراوىكى خاوهن پىناسەى كوردى - لوپەن و رۆلەيان ھەپىت لە ژيانى سىياسى لوپەندا و توانيمان ھەندىك لەو ئامانجە ويستراوانەمان بەدى بىنەن بەتاپىتەتى لە رووى دامەزراندى - رىكخراوى لوپەن - كە پەيوەندىيەكى رىكخستنى و سىياسىي ھەبوو لە

گەل حزب لە سوریا و خاوهن بەرنامەیەکی نیشتمانی لوینانی پاراو
بوو کە يەکیک بwoo لە دامەزرینەرانی بزووتنهوھی نیشتمانی لوینانی.
بەرداوامیش بwoo لە پیشکەشکردنی مەسەلەكانی كەمەنەتەوھی
كوردى لە لوینان لە سەر ھەموو سەکۆيەك و لە ھەموو بۆنەكاند و
كەسايەتىھىكى هىۋىزلىرى بۆ خۆ دروست كرد كە جىڭايى رىز وستايىشى
ناوهندە ديموكراتىھىكانى لوینانى و فەلەستىنى بwoo، ھەروەھا
بەشدارىي لە پشتگىرى و پالپىشىكىردنی بزووتنهوھی كوردى كرد لە
ھەر چوار پارچەكانى كوردستان و چەندىن سەکۆي راگەياندن و
دەزگا رۆشەنبىرى دامەزراند كە گرنگتىرينىان وەكى باسمان كرد -
كۆمەلەئى رۆشەنبىرى كۆمەلايەتى - و گۇۋارى - رۆھەلات - بwoo كە بە
زمانى عەرەبى و كوردى دەردەچۈو و ھەوالەكانى بزووتنهوھى
كوردى دەگرتە خۆى و گۇۋارى - رىبەر - بە زمانى كوردى و بە پېتى
لاتىنى و ژمارەيەك لە پەرتۈوكى رۆشەنبىرى و مىژۇويى سەبارەت بە
كورد و كىشەى كورد بلاوكىرددەوە و بايەخى بە ھونەرمەندە
كوردەكان دالە موسىيقاڙەن و گورانىبىيىزەكان بە رىڭايى
پېشوازىكىردىيان و رىكخستنى ئاهەنگ بۆيان، ژمارەبەك لە نوسەر و
شاعيرانى كوردى مىوان كرد و كۆرۈئىوارە كۆرۈي بۆ سازىرىن
لەوانەش شاعيرى كوردى ئىران - ھىمن - و نووسەرى كوردى سورىا
- بەنگى - نووسىينگەكانى رىكخراویش بwoo بە شوئىنى گرتەخۆى
نيشتمانپەروھارانى كورد لە ھەركۆيەك بن، لە ھونەرمەندانەى كە

ریکخراو میوانی کردن و بایهخی به کاروباریان دا - شرین مهلا،
هونه رمه ند جوان حاجو و مه حمود عه زیز - بون. له سالی ۱۹۷۰ دا و
پاش به یانی ۱۱ ئادار له میانی سه ردانی به ریز - مه سعود بارزانی -
بۆ به یروت ریکخراو پیشوازییه کی گهورهی بۆ ئاماده کرد و کۆریکی
جه ماوهه ری به رفراوانی بۆ به ریزی سازدا. کاتیک که گه رایه وه من له -
حاجی ئۆمه ران - بوم به دلخوشییه وه باسی کرد و سوپاسی کردن
بۆ ئه و ده ستپیشخه رییه و ستایشی هه قالانی ئه ویمانی کرد، ئه م
دیداره ش ئه و کاته روویدا که من له ژیر خیوه تی - ئدریس بارزانی -
دانیشت بوم له نزیک حاجی ئۆمه ران - و ئه و هاته ژوره وه و
ئاشناییمان دروست کرد که جاری یه که م بوم یه کتر ببینین.

سه رکردا یه تی - راسته و - له به غدا:

له سه ره تای سالی ۱۹۷۳ عه بدوله مید ده رویش و جه گه رخوین به
ناوی سه رکردا یه تی - راسته و - به نهینییه کی رهه اوه به ره و به غدا
رویشن. ئه و کاتیش په یوهندیه کانی نیوان حکومه ت و سه رکردا یه تی
بزووتنه وهی کورد به ره و خرابی ده چوو و هه وله کانی تیرۆر کردنی
بارزانی و سه رکردا یه تیه کانی پارتی به رده وام بوم، حکومه تیش له خۆ^ه
ئاماده کرندابوو بۆ له ناو بردنی ریکه و تنامه ۱۱ ئاداری سالی
۱۹۷۰. به پیی ههندی سه رچاوهی کوردی عیراقی باوه پیکراوه وه

په یوهندی سه رکردايەتى - راسترەو - لەم گەشته وە دەستى پى نە كردىبوو بەلكو پىشتر دەستى پىكىرىدبوو بە دروستىش لەو كاتەى كە عەبدولەمید دەرويىش لە بەغدا بۇو بە رىگاى يەكىك لە ئەلقە لە گويىھەكانى سالۆخقانى عىراقى كە بە تاوانە بىبەزەزەيەكانىھەۋە ناسراوه، ئەويش - عەلى رەزا - يە و بە رېگەز كورد بۇو، ھەر ئەويش بۇو ياوەريى شاندى - راسترەو - كرد لە بەغدا و په یوهندى و چالاكيەكانى ئەوانى رىكىخت كە لە گفتۇگۆى ئاسايىشىدا چىپ ببۇويەۋە و بەو په یوهندىيە رو خساريانەى لە گەل سه رکردايەتىيەكانى حزبە كارتۆنيە كوردىيەكانى سەر بە بەعس داپۇشرا بۇو.

جيڭاى سەرنجە كەوا په یوهندىيەكانى - راسترەو - لە گەل دەزگاكانى رژىمى عىراق ھاوكات بۇولە گەل په یوهندىيەكانى - عسمەت شەريف وانلى - لە گەل ھەمان ئەو دەزگايانەدا كە خەرەك بۇ ژيانى خۆى لە دەست بىدات دواى ئەو ھەولە تىرقىيە دووقارى هات لە سويسرا. شاندى - راسترەو - گەپايەۋە بەيروت و لەويىشەۋە چۈونە سوريا و عەبدولەمید دەرويىش بانگ كرا و سەرەنگ - مەھمەد ناسيف - ئى سەرۆكى لقى دەزگاى ئاسايىشى ناوخۇ لېپسىنەۋەى لە گەلدا كرد سەبارەت بە په یوهندىيە كەل رژىمى عىراقدا، دەلىن لە وەلامدا گۇوتبوو: "بەلى لەم بارەۋە بىزاقمان كردووه وەكۆ لا يەنگىرىكىدن و پشتگىرىكىدىنى خەباتى عەرەبى دېنى بزووتىنەۋە كۆنەپەرسەت و جوداخوازەكانى ھاودىزى عەرەب".

هه رووهها گووترا که وا ئه و گه شته به ئاگاداري يه کيک له ده زگاكاني ئاسايشى سوريا كراوه به مه بهستى به ده ستھينانى زانياريه کي چپ و پر له سه ر بزووتنه وه کوردى له عيراق و هه لوئىسته کانى رژيم و مه سه له کانى ديكه. به هه ر حال - فايلى مه سه له که داخرا- هه تاهه تايىه. جاريکيش - عومره له على - (كه که سىيىكى نيشتيمانپه روهرى سوريا يه و رۆزىك له رۆزان برادرى راسترە وە كان بوو) له جه گه رخويى پرسى ده رباره ئه م بابه ته که چون تومارى نه ته وە يى خۆى پيس کرد به و په يوه ندييەي دژ به به رژه وە ندييە کانى بزووتنه وه کورد له عيراق. ولامى جه گه رخويى وا بوو: "له لايەن عه بدولحه ميده وه په لکيىش كرام و تىوه گلام و كات به سه رچوو، هه رووهها من به شىوه يه کي ديكه له بابه ته که تىگه يشتبووم" وە لامى خۆيىش ته واو کرد به گيپانه وه بى سه رهاتىك به شىوه يى نوكته يه ک كه ليىرەدا ناكرى باسى بکەين. هه رووهها دهلىن شانده که له و سه ردانه دا گوژمه يه کي زورى پاره (حەلال و زەلال) يى به ده ست هېنابوو. تاهير سقۇك ئهندامى سه ركردا يه تى راسترە و (له گەل رەشيد حەمۆ و عەزىز داود که هه ردۇوكيان ئهندامانى مەكتەبى سىاسي بون و پىش چەند سالىك لييان جىابۇونە وه) له ديدارىكىدا له گەل گۇشارى مەتىن ژمارە ٦٩ له تشرىنى يه که م سالى ١٩٩٧ دهلى: "بەرپىز حەمید ده روئىش له لو بنان داده نىشت و ئالۇزى كەوتبووه نىيو لىيىنە ناوهندى حزب به هۆى سه ردانه کەي حەمید ده روئىش بۆ به غدا که ئه و

کات په یوهندیه کانی نیوان حکومه‌تی عیراق و شورشی کوردی شیوا
بوو و هه رکاریکی له م جۆره به خیانه‌ت کردن داده‌نرا له به رامبه‌ر
کیشه‌ی کورد و ئابرووچوونی حیزب‌که‌مان بوو به تایبه‌تی پاش
پیلانگییری به‌غدا له سه‌ر ژیانی بارزانی".

به هۆی بارودوخی قورسی بزووتنه‌وهی پزگاریخوازی گه‌لی کورد و
دابه‌شبوونی گه‌لی کورد له نیوان چوار دهوله‌تدا و هه‌ماهه‌نگی نیوان
ئه‌م دهوله‌تانه و به هۆی کردده‌وه توند و تیزه‌کانیان و سیسه‌تی
برسی کردن و بگره له‌ناوبردنیش، هه‌ندیک لا له لایه‌نکانی
بزووتنه‌وهی پزگاریخوازی نیشتمانی کورد پیباری هۆنینه‌وهی
په یوهندیان گرتە به‌رله گه‌ل هه‌ندی له‌و پژیمانه‌ی کوردستانیان
دابه‌ش کردبوو به مه‌زنده‌ی ئه‌وهی ده‌توانن هاوبکیه لابه‌لایه‌کانی
نیوان ئه‌و پژیمانه بقۇزنه‌وه، ئه‌م دیاردەیه‌ش زیاتر له لای
بزووتنه‌وهی کورد له عیراق به‌دیارکه‌وت له هۆنینه‌وهی په یوهندیه‌کان
له گه‌ل پژیمه‌کانی ئیران و تورکیا و سوریا، بزووتنه‌وهی کورد له
ئیرانیش پالى خۆیان ده‌دایه پژیمی به‌غدا، بزووتنه‌وهی کورد له
تورکیاش پالى ده‌دایه پژیمی سوریا. به داخه‌وهش له رووه‌وه هیچ
هه‌ماهه‌نگیه‌ک له نیوان لایه‌ن کوردیه‌کاندا نه‌بوو له کاتیکدا هاریکاری
نهینی له نیوان چوار پژیمه‌که‌دا هه‌بوو له پیناو گرنە خۆی
بزووتنه‌وهی کوردی و پاکتاوکردنی به پیگای چوونه ناو ریزه‌کانیه‌وه
به شیوه‌ی ئاسایشی و سیاسی، زور له لایه‌ن کانیش له سه‌ر کیسی

سەربە خۆیی و راستگوئی و یەکیتییان باجیکی نۇریان دا، ھەروهە ئەو پژیمانە پەیوهندىيەكانیان قۆستەوە بۇ گەرمىرىنى دوژمنايدى لە نیوان بزووتنه وەی كوردىدا و هاندانیان بۇ شەپى كورد-كورد و بۇ ناوزرەندى لايەنیك بە پېگای لايەنیكى دىكەوە. ئەوهى جىى پېكەنینىشە ھەندىك لە لايەنە كوردىيەكان كە پەیوهندى گومانلىكراوييان دروست كردىبو لەگەل پژیمەك يان زياتر لەو پژیمانەي كوردستانيان داگير كردووه، نەيارانى خۆيان تاوانبار دەكرد بە تىوهگلان و دروستكىرىنى پەیوهندى لە گەل ئەو پژیمانەدا، ھەروهك چۇن - راستەھو - وايدەكىد، بۇ نموونە كاتىك بەشدارىي لەو ھەلمەتە هيستريايىيەدا كرد كە دەزگاكانى ئاسايىشى سوريا دىرى حزبەكەمانى پېكخستبۇو و تاوانبارى دەكرد بە رەفتاركىرىن لەگەل پژيمى عىراق بە بىانووى ئەوهى كە پېكخراوهكەمان پەیوهندى لەگەل پېكخراوى بە عس لە لوپنان ھېيە كە ئەوكات ئەندام بولە بزووتنه وەي نىشتمانى لوپنانى. لە ھەمان كاتدا خۆى پەیوهندى نەينى لە گەل پژيمى عىراق ھەبۇو و پارەيلىيە لىيەردەگرت. ئىمەش دەمانزانى كەوا ئەو ھەلمەتەي سوريا بۇ سەر ئىمە لە پۈرى - شەپى دەرۈونىيەوەيە - بۇ درووژاندى ئازاوهيە لە ناو بزووتنه وەي كوردىدا و مەبەستى پېگاگىرنە لە خەباتى بەردەوااممان و دەسەلاتى ھەلکشاومان لە نىو جەماوهرى كوردىدا و پېزلىيىنانى لايەنەكانى بزووتنه وەي پزگارىخوازى نىشتمانى عەرەبى لە ئىمە. بە داخەوەش دەلىم چەندىن لايەنى

نەتهوھى كوردستانى -پەلکىش- كرانە نىۋ ئەم يارىھ جا چ بە نەزانىنەوه بىت يان بە دارشتىكى پىشوهختانەوه.

شتىكى سوودمهند و پىويستە كەوا ئەم كىشەيە -پەيوهندىيەكان لەگەل پژىمە داگىركەره كانى كوردستان - لە ميانى كارى گۆرانكاريدا لە سەرۇوی خشتهى كارى خەباتگىرپانى كورد بىت ئەوپيش بە هەلسەنگاندن و سوود وەرگرتن لە وانەكانى و دۆزىنەوهى جىڭرەوه بۆى لە پۇوى پۇوخسار و ناوه رۆكەوه. بە تايىھەتى ئەوپژىمانە هيستان لە پوانگەكەي - بەرپۇوه بىردىنى تەنگۈزە كوردى - كار دەكەن و لە دىدىي ئاسايىشىيەوه رەفتار لە گەل كىشەى كورد دەكەن بە پېگاي دەزگا سالۇخقانىه كانىيەوه، ھەروەها سروشتى پەيوهندىيەكان بە شىۋەي كۆن لە كۆتايدا دەكەويتە ناو بەرژەوهندى ئەوپژىمانە چونكە يەكەم جارئەوان لە ژۇرى داخراودا دەسۈورپىنەوه و بە بى راگەياندىنە هاوبەش بەلكو لە يەك لايەنەوه پادەگەيەنرى -ئەپيش بە زۇرى لايەنلى كوردىيە - لەو كاتانەي كە بزووتنهوه پزگارىخوازى نىشتمانى كوردستانى زىاتر پىويستى بە پەيوهندىيە سىاسييەكانى پۇون و تەنك و بەشدارى بەرفراوانلىرىن توپىزەكانى مىللەيە لە دروستكردىنى بېپيارە چارنووسىيەكان و پاراستنيان و بەرگىيىردىن لييان.

ئىمە هەر لە سەرەتاوه پېبازىكى نويىمان گرتە بەر لە پەيوهندىيە سىاسييەكانماnda لەسەر ئاستى نىشتمانى سورىايى و ھەرپىمى، ئەپيش

جه خت کردن بولو سه رهیزه شورشگیریه کان و بزوونته وه دیموکراتیخوازه کان و پیکخراوه نا حکومیه کان و هیزه کانی پزگاریخوازی عره بی، هر له سه ره تاوه ش ئاراسته مان نه ته وه بی بولو شرۆفه کردنی کیشهی کورد و عه داله تی ئه و کیشهیه و په چاو کردنی به رژه وهندیه کانی گشت پارچه کان، ئه مهش بولو هۆیه کله و هۆیانه که وا بکه وینه به رئامانجی ناحه زانمان، چونکه پرۆزه کی ریک و پیک و به رنامه کی پوون و ته نکمان هه لگرتبوو سه باره ت به کیشهی نه ته وه ییمان.

کۆمبهندی کاوهی پوشنبیری کوردى:

سی هۆ وايلیکردن بير له دامه زراندی کۆمبهندی کاوهی پوشنبیری کوردى - له به يرووت بکه ينه وه هۆی يه که میژووی بولو په یوه ست بولو به که لتوور و پابردووی بزوونته وه کوردى له سوریا که کاریگه ر بولو به - قوتا بخانه کان - ئه میش بريتی بولو له پی بازی کی نه ته وه بی که دوو پووی هه بولو. پوویه کی سیاسی: شورش و به رگى چه کداری و پووبه رو بیونه وه دوزمن به خۆوە ده گریت له پال کاری پیک خستنی و دامه زراندی کۆمه له و پیک خراوى سیاسی. پوویه کی پوشنبیریش: ده رخستنی پۇزنانه و گۇقاره کان و په یېھ و کردنی پیتە لاتینیه کان له ئەلف و بىي کورديدا، چاپکردنی په رتوك و کاره کان

دهرباھی میڙو و ویڙه و شیعرو و فیرکردن و به رفراوانکردنی زمانی کورديي به خووه دهگرت. ئه و قوتا بخانه يه کاريگه رى له میڙوماندا کرد و مۆركى تاييه تى خوئي خزاندہ بونيادى بزووتنه وهی نه ته وه ييمان و حزبي ديموکراتى كوردستان له سوريا و به رنامه نه ته وه يي و دروشمى يه کگرتنه کهی و مۆركه رُوشنبيريه کهی.

هڙي دووه م بابه تى بwoo، له ميانى ئه زموونى يه که ممان له په یوهندىه کانماندا له گه ل لايەنه کانى بزووتنه وهی نيشتمانى عه ره سه ريهه لدا و ئه و کات به ديارکه وت که وا که لين و بُوشاييه کي قول هه يه له پووي نه بونى هچ سه رچاوه يه کي نووسراو سه بارهت به گه لى كورد و کيشه نه ته وه يي کهی و ما فه پهوا کانى به تاييه تى به زمانى عه ره بي که ئه مهش بىئاگاييه کي عه ره بي دروست كرد له مه پ راستييه کانى کيشه کورد که ههندى جار به بى مه بهست زيانى به خه باطي گه لى كورد ده گه ياند له لايەن هه لبزارده رُوشنبيري عه ره بي.

هڙي سڀيئه م سياسى بwoo، ئه ويش به رنگار بونه وهی نسکوئي نه ته وه يي بwoo که پو به روی شوپرشى ئه يلول و بزووتنه وهی نه ته وه يي کوردى له عيراق و سه رکردا يه تىه میڙو وييه کهی بويه وه و به کاره ساتيئك داده نرا به سه رگه ياندن که وا گه لى كورد گشت شويئن يكدا، ئه مهش پالى ناين به ره و بزاڻ كردن و راگه ياندن که وا گه لى كورد گشت كوتا نه بووه و بزووتنه وهی کوردى کوتايى نه هاتووه به لکو له شه رېکى ناه او هېي زدا

دۆرَا و تاکه چەکیشمان له کاره‌ماندا پووبه‌پووبونه‌وهی رۆشنبیری بwoo. له جەرگەی بەیرووتی ناوەندی رۆشنبیری عەرەبی و و بهم شیۆه‌یه بە کۆششی هەقانامان له ئەوروپا و بە دروستیش ئەوانەی کە له -یەکیتی سۆقیه‌تی پیشوا- بون -کۆمبەندی کاوهی رۆشنبیری کوردى-مان له بەیرووت دامەزراشد له ۱۴ ئى نیسانی سالى ۱۹۷۵، وەکو باسیشمان کرد، پیش ئەو -کۆمەلەی رۆشنبیری کۆمەلایه‌تی کوردى- بە چەند سالیک پیشتر دامەزرابوو و نۆبەرهى بەرهەمه کانى پەرتۈوكى -قارەمانى کوردى سۆقیتى- -لىتىكىن- بwoo، لىرەشدا دەبى من ئەوھ بۇون بکەمەوھ کەوا له راستىدا ئىمە موغامەرەمان دەکرد له پرۆژەيەدا بەو پەوشە سەختەمان له پۇوي دارايىه‌وھ و لەو کاتەی کە شەپى ناوخۆيى بەردەواام بwoo و پۇزانە پووبه‌پووی مردن دەبۈونەوھ کاتىك بەرەو چاپخانە دەپۇيىشتىن بە مەبەستى پېداچۇونەوھ و بە دواداچۇونىدا. دىسان لىرەشدا پېيىستە ئاماژە بە پۆلی برادر -جۆرج حداد- خاوهنى -دارالكاتب- بکەم کە باشتىن پالپىشمان بwoo له ئەركە رۆشنبىريه‌ماندا و بەشدارى كردىن له خۆشى و ناخۆشىدا و له گەل ئىمە نەبۇونى و نەدارى و دلەپاوكىيى چەشت. بە خىرى ويستە پۇلايىنە كەمانەوھ گشت ئاستەنگ و مەترسىيەكانمان بېرى تا ئەو پله‌يە ئەمەن كۆمبەندى کاوه بىچگە له بەیرووت له ئەوروپا و كورستانىش ھەيە و بەرهەمه کانى له گشت شوينىك بالۇ دەكىيەوھ بە تايىەتى له وولاتە

عه‌ره‌بیه‌کاندا و له په‌رتووکخانه و پیشانگا ناوخویی و جیهانیه‌کانی
جیاجیا نمایش ده‌کرین.

کۆمبەند پیگای بە خۆنەدا کە تەنها بە دیلى -چاپ و دابه‌شکردن -
بمیئنیتەوە یاخود تەنها پیگای بازرگانی بگریتەبەر (چونکە په‌رتووکى
کوردى لە رقزه‌لاتى ناوەراستدا تاكو ئىستا زەرەرمەندە) بەلکو
پیگای راستى خۆى بېرى بە ئەنجامدانى ئەركى روشنبىرى جیاجیا و
له گۆرەپانى ئەورپا و كوردستان دەستىكىد بە سازدانى كۆپى
زانستى و روشنبىرى و سیاسى و هزرى و ژمارەيان گەيشتۆتە دەيان
كۆپەروەها ئەنجامدانى قىستيقالى روشنبىرى و بايەخدان بە هونەر
و مۆسیقا و فۆلكلۆر لە ناوەوە و له دەرەوە بە پیگای تىپ و
کۆمەلەكانەوە، تىپى کاوهى هونەريش يەكەم تىپى هونەرى بۇو کە له
سوريا دامەزرا هاوکات لەگەل سەرەلەدانى کۆمبەند. هەروەها
کۆمبەند بە سەرکەوتۈويى لە دەرگايىكى دىكەى دا ئەۋىش دەرگايى
مافى مرۆڤە و دەستىكىد بە بەشدارىكىردن لە چالاکى و بزاڭ و
کۆنگرەكانى مافى مرۆڤ لە سەرئاستى هەرىمى و جیهانى و تاكە
لايەنى كوردى بۇو کە بانگھىشت كرابۇو بۇ كۆنگرەى -دۇربان- لە
باشۇورى ئەفرىقيا سالى ۲۰۰۲ دەربارەى رەگەزپەرسىتى و
جياكردنەوەى رەگەزى.

له بىريشمان ناچىت بلىين کۆمبەند ھەندىك لە ئەركەكانى خۆى بە
جيئىنا بەرامبەر بە قوتا بخانەى بەدرخانىه‌كان بە وىنەگرتنه‌وە و

چاپکردنەوەی کارهکانی -جەلادەت و کامەران بەدرخان- و گۆڤاری -هاوار، پووناھى و ژینا نوو- کە ئەو پیشپەوە بەراھیيانە دەريان خستبۇن ئىمەش ھېشتان لەسەر رېگاي ئەوان دەپۋىن لە پېرىزە رۇشنبىرييەكانمان و بەرنامە نەتهوھىيەكانماندا.

ئەو كەلتۈرە رۇشنبىرييە ئەمۇش شاناڑى پىوه دەكەين دەرەنجامى بۇلى رۇشنبىرىيەنىڭ بازە چەپەكەمانە لە پېشخىستنى رۇشنبىرى نەتهوھىي ديموکراتى و مروقايەتى، بىيىگە لەمەش دامەززاندى تىپە وەرزشىيەكان، دەرخىستنى گۆڤار و سەكۆي ھزرى و دامەززاندى كۆمەلەكانى دۆستايەتى كورد و عەرەب ھەر بۇ ئەو دەگەپەتەوە ھەروەها زىندووكردنەوە و بەرفراوانىرىنى ئاھەنگەكانىش بە بۇنىە نەورقۇز و وەرچەرخاندىيان بۇ باالاڭىرىنى پابۇونمان و بۇ پۇوبەرپۇونەوەي پىلانەكانى -تواندەوەي نەتهوھىي- لە پېشىۋۇدا و بە عەرەبىرىنى لە دوايىدا.

كۆنگرەكانى حزب:

پېشتر گۇوتىم كەوا دوايى گەيشتنم بە بەيرۇت دەستمان كرد بە خۆئامادەكردن بۇ بەستىنى كۆنگرەي سىيىھەم. راپۇرتى سىياسى، پېرىزەي بەرنامەي حزب، پەيرپەوەي ناوخۇ، پېرىزەي بەرنامەي بەرەي نېشتمانى كوردى لە سورىا و -دانەيەكى دىكەش بۇ- بەرەي نېشتمانى كوردىستانىمان ئامادەكرد. گەيشتمەوە ديمەشق بە هۆى

ریگاکانی براده رانمان له یه کیک له لاینه کانی فهله ستینی، بونه یه ک بوو بۆ بینینی هه قالانی ریکخراوه که مان له دیمه شق و ئەنجامدانی سه ردانیک بۆ سه رکردا یه تیه کانی حزبی کۆمۆنیستی سوریا که ئەو کات ببووه دوو بال، چاوم که ووت به خه با تگیپ - ریاز ئەلتورک - به ئاماده بعونی - یوسف نمر - له مالی ئەوهی دوايیدا له - قوساع -، ده رفه تیک بۆ ئالوگور کردنی پا و هه لویست سه بارهت به کیشە جیاجیا کانی ناو خویی و عهربی و کوردیی سوریا و له بیرم دی لیمپرسی که وا ههندی پروپاگا نده هەن ده لین یه کیک له ھۆکاره کانی ناکۆکیتان ناحه زیتان بوو بۆ - خالد به کداش - چونکه به ره گەز کورده، پیاوە که ئەمەی به ته واوی ره تکرده و گووتی جا به راستی کورده؟! به لام چ سوود به کورد ده گەیه نیت ئەگەر سوودمەند نه بوبیت بۆ عهرب. نزیکیه که هەبوو له چەمکە کانمان سه بارهت به مارکسیت و رۆلی له رزگار کردن و یه کخستنی گەلان، دا وام لیکرد که وا پیویسته به رنامه نوییه که یان کیشە ره واي گەلی کورد له سوریا و له پارچە کانی دیکەی کوردستان بگریته خۆ له سه ر بنەمای پره نسیپی مافی چارهی خۆنوسین، به لینی دا به لام هیچ شتیک له م پوهه نه هاتە ئاراوه. پاشان نامه یه کی سلاؤی بۆ کۆنگرە مان نارد، چونکه ئىمە نه مانویست هیچ کەسیک به ناوی کەسییه وه بانگھەیشت بکەین بۆ کۆنگرە کە مان له بەر ھۆکاری ئاسایشی و به نامه کانی سلاؤ و ها و کاری به سمان کرد.

هه رووهها چاوم که وت به باللهکهی دیکه و داوم له - عه بدولوه هاب ره شوانی - کرد نامه يه کي سلاو ئاراسته کونگره که مان بکات، به لام دواي به خودا چوونه وه نه يکرد، له گه ل - ئيراهيم به كري - كوبومه وه و له مالله کهی زور هه وال و زانراوهی پيگه ياندم به تاييه تى سه باره ت به ورده کاريکانی په يوهنديان له گه ل حزبي به عسدا و سه باره ت به چالاكىه کانی - تاله باني - له سوريا و هه ولدانی بق دامه زراندنی حزبىکى نوي به پيى سيفه ته ويستراو و خواستراوه کانی ده سه لات. کونگره به ئاماده بونى گشت نويينه رانی خوى به سترا له گه ره کي - ئه لغه ربى - له شاري قامشلو و کونگره پر فژه کانی هزى و به رنامه يى و سياسى بuo کونگره گورپان و پابهند بون بuo به بيري ماركسي لينينى به پيى تيگه يشتنمان بق ئه و ميتوده نهك به پيى تيگه يشتنى - کوسمو پوليتىه کانى - کورد، له کونگره که دا به سه رکردا يه تىه کى نويى به رفراوان ده رچووين و به سه رله نوي هه لبزادنه وهم به سكرتيرى گشتى حزب و متمانه دان به و پر فژانه که خرابوونه پوو.

له و کونگره يه دا ديسان جه ختمان کرده وه که وا ده رچوونمان له و پيگيريانه کونگره يه نيشتمانى يه كخستانى کورده کانى سوريا که له كوردستانى عيراق به سترا به هيق شيوه يه ک له شيوه کان واتاي ئه وه ناگه يه نيت که وا ئيمه هه لوئستانان به رامبه ر به پارتى و بارزانى رابه ر گورپاوه به لکو کاردنه که ين بق دروستكردن وه ئه و په يوهنديانه

وەکو سەردەمی پیشىوی پاش ئەوهى تۇوشى شلەزان ھات بە ھۆى
ئەو ھۆکارانەی كە باسمانىكىرىن.

گەرەمەوە بەيرۇوت پاش ئەوهى خىزانەكەم - دايىكى لەوهند-خواست
كە ھەۋالى و خوشكى يەكىك لە ھەۋالى چالاکەكانمان بۇوولە
پىكخراوى دىيمەشق وولە بىنەمالەيەكى نىشتمانپەروھرى ناسراو بۇو.
دەستمان بە چالاکى سىياسى كىرد لەسەر بىنەماكانى بىپيار و
پىنمايىھەكانى كۆنگەرەي سېيىھەم.

زۇرى نەبرد و گىچەلەكان سەريان ھەلدا، بۇ ئىمەش پۇون و ئاشكرا
بۇوكە پالەپەستۆى دەسەلات و ھەۋلەكانى لە پىشتهوهى ئەو
گىچەلانەدان و رەھەندىيکى نويىشى بۇ زىاد بۇو ئەويش پۇلى - جەلال
تالەبانى - بۇوكە دەستىكىرد بە دانانى پلانىك - دواى ئەوهى جارىكى
تر لە بارزانى ھەلگەرایەوە - بۇ ئەوهى پىكخراوه كوردىيەكان بە لاي
خۆيدا كىش بکات و ئەوكات خەريكى راگەياندى دامەزراندى -
يەكىتى نىشتمانى كوردستان - بۇ يەكىك لە سەمەرهەكانى پىزدار
تالەبانى ئەوه بۇوكە لە نەورۇزى سالى ۱۹۷۴ لە بەيرۇوت لە
ئاهەنگىيکى پىر حەشامەت بەو بۇنەيەوە وتارىكى پىشكەش كرد پىر
بۇولە دەستەوازەي ستايىش و پياھەلدىانى بازرانى نەمرە زۇرى نەبرد
سەفەرى كرد بۇ دىيمەشق و لەۋى ھەلۋىستەكەي گۆرى، يەكىك لەو
رېستانەي كە لە وتارەكىدا ھاتبۇو ئەوه بۇوكە گۈوتى : "بارزانى
لىيىنى سەردەممەنە". ھەر وەك كۆمۈنىستە سورىيەكانىش

بۆمانیان باسکرد په یوهندیه کی بە پرۆژە کانی ده زگاکانی سوریا
هه بwoo له دامە زراندنی پیکخستنیکی کوردى نوی، هه مان کاریشی
کردوو له گەل لایه نه کانی بزووتنەوی کوردى له ئیران بە پیگای
پشتگیریکردنی - کۆمەلە - دژی - حزبی ديموکراتی کوردستانی
ئیران - پاشانیش تورکیا بە پیگای - نه جمهودین بۆیۆک کیا - کە
ناسراو بwoo به - سەلاحە ددین - ئەویش بە پیگای - کرپىنى
ویژدانە کان - و هاندان بۆ په رتەوازه یی و بارتە یی - تکتلات -، له
رەوشی سوریاشماندا هەرە شەی ده کرد بە بەھیز هەلدانە وەی خۆ بە
ده سەلات کە زۆربەی کاتە کانی خۆی له سوریا بە سەر دە برد و له
دوايیشدا ئاماذه بwoo بۆ پیشکە شکردنی خزمە تە کانی بەو. له راستیدا
ململانیی - جەلال تالە بانی - له گەل ئیمە مەسەلە یە کی کەسی نه بwoo
بە لکو ده رېپیکی ئاشکرای هە بونی دوو رەوت بwoo له بزووتنە وەی
نه تە وە یی کوردیدا، رەوتیک بارزانی نوینە رايە تى ده کرد و هیلیکی
سیاسى نه تە وە یی ديموکراتی ئاش تیخواز بwoo و جیگیرە
نه تە وە یی کانی خۆی هە بwoo و ده ستپەر داریان نه ده بwoo. ئە وە یی دیکە
هە لپە رست و جەربە زە و خۆگۆر بwoo و دیارتەrin هیما کانی جەلال
تالە بانی بwoo و هە رد و رەوتیش بەم شیوه یان بەو شیوه له گشت
پارچە کانی کوردستان هە بون. ئیمەش حائیا سا و بە دریزایی
میژوومان له جەرگەی رەوتی یە کە مدا بووین هە رچەندە له هەندى
قۇناغدا په یوهندیه کانمان له گەل پارتى له عىراق تووشی دابرمانی

کاتی و سرپوون و پاشه‌کشه هات. جاریکیان له دیمه‌شق بوم چاو
که وت به شه‌هید - شه‌هاب نوری - (یه‌کیک له سه‌رکردایه‌تیه‌کانی
یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان) به ریگای هه‌قالمان لیپرسراوی
ریکخراوی دیمه‌شق که ئاشنایی له گه‌ل په‌یدا کربوو و هاوکاری
پیویستی پیشکهش کربوو، قسه له نیوانماندا دریزه‌ی خایاند
ده‌باره‌ی خه‌مه‌کانی بزوونه‌وهی پزگاریخوازی کوردى و ئاسوکانی و
چاره‌سه‌ره پیویستیه‌کانی ته‌نگزه‌که‌ی و شتیکی سروشتی بوو که
هه‌لویستی نه‌ریانه‌ی جه‌لال تاله‌باني بخه‌مه پوو، ئه‌ویش له
به‌رامبه‌رمدا روون بوو پیی راگه‌یاندم که‌وا خۆی و کۆمەله‌که‌ی له گه‌ل
مام جه‌لال گونجاو و کۆك نین له سه‌ر زور له کیشکان به تایبەتى
ده‌باره‌ی په‌یوه‌ندیه کوردستانیه‌کان و سروشتی په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل
پژیمی سوریا، به‌لام ئیمە به هۆی خۆئاماده‌کردنمان بۆ شورش و
تیکوشان ئیمە پیویستیمان به پشتگیری تاله‌باني هه‌یه ناچارین چاو
بپوشین له هه‌ندی شت تاوه‌کو کاتی گونجاو دیت. من له‌و کابرايەدا
وینه‌ی خه‌باتگیرپیکی پولاییم بینی که باوه‌پی به کیشەی خۆی و
هزرى خۆی هه‌یه.

بەم جۆره وەکو گوتم گیچەل هاتنه ئاراوه و پیویستی به بەستنی
کۆنگره‌ی چواره‌م کرد، له ده‌ورو به‌ری - به‌یرووتی رفزه‌للات - له
سالى ۱۹۷۴ پۇزى كۆتا هاتنى كۆنگره‌که رپوداوه به ناوبانگه‌که‌ی -
پاس - رپویدا که هه‌ندی له ئەندامانى حزبى - كەتائىبى لوبنانى -

ژماره يه ک فەلەستىنیان كوشت لە ناوچەي -عەينولرومانيه-. لەم كۆنگرەيدا هەولمان دا شته كان بخەينەوە جىگاي خۆيان بە رېگاي رېكاري رېكخستنى و پابەند بۇون بە بىيارەكان بەلام ژماره يه ک لە هە قالانى سەركىدا يەتيمان كە بەر لە ئامادە بۇونىان لەگەل جەلال تالەبانى رېككەوت بۇون و بەلىنیان لە و وەرگرتبوو كەوا لە حالەتى جودابۇنەوە ياندا لە حزب ھاوكارى دارايىان پېشکەش بکات، ئەو هە قالانە گەپانەوە سوريا و سوور بۇون لە سەر داقلىشان و جودابۇنەوە و دەستيان كرد بە وەرگرتنى رېنمايىيەكان لە تالەبانى لەگەل گۈزمه يه کى دراو، پاشان جودابۇنەوە يان راگە ياند و هەموو بىيار و بەندەكانى پەيرەوى ناو خۆ و تىكەلى و بە يەكەوە ژيانى دوور و درېزمانيان بەرپى دا. توانيان كۆمەلە هە قالىكىش لە هەندى ناوچە كاندا بە لاي خۆيان كىش بکەن بەلام بە بى ئەوهى بتوانن بىن رېكخستنىكى جىڭرەوە كە جىيى رېزى خەلکانى دىكە بىت و پارەكانى تالەبانىش بەلاش رقىشت.

لە سالى ۱۹۷۵ كۆنگرەي خۆمان بەست لە كەشىكى ئاسوودەدا لە بەپرووت و لە يەكىك لە بارەگاكانى بزووتنه وەي -فەتح- وە كو دەستپېشخەرييەكى ھاوكارى و ھارىكاري لەگەلماندا بە هوئى ئەو پېشکەوتنه يى كە روويدا بۇو لە پەيوەندىيەكانماندا. لەم كۆنگرەيەماندا توانيمان لېكۆلىنەوە لە چەندىن لە كىشەكانمان و گەنگەشەي بەرنامەي سىاسي و پلانەكانى ئايىنده بکەين بە تايىھەتى دواي ئەو

نسکو پر ئازاره‌ی به‌سەر بزووتنەوەی کورددا هات له کوردستانی عێراق و ئەرکه نويیه‌کانی که پیویسته له‌سەرمان ئەنجامی بدهین. کۆنگره بپیاری دا ناوی حزب بگۆپیت بۆ -پارتی هەقگرتني گەلی کورد له سوریا- و گۆرینی ناوی پۆژنامەی ناوەندی حزب بۆ - هەقگرتني گەل- و به ئەمینداری گشتی حزب هەلبژیردرا. لێرەشدا دەبى بە هەموو پیز و ستایشه‌وه له به‌رامبەر هەفالة کانمان بوه‌ستم که خۆراگر بون و به‌رگەی سەختیان گرت و تاکو ئیستاش هەر به‌ردەوانن و هیچ جیاوازیه‌ک نیه له نیوان ئەوانه‌ی هیشتا له پیگای خەباتدان و ئەوانه‌ی که بارودوچ ناچاریانی کرد و دوورکەوتنه‌وه له پیگیری حزبی. ئەوانه زیاتر له من به‌رگەیان گرت و خەباتگیپری مەیدانی بون و من زۆربەی کاتم له دەرەوهی ولات بۇو، ئەوان به‌رنگاری هەپەشەکانی دەسەلات و مەترسیه‌کانی دەستگیرکردن دەبونه‌وه و ململانیی هزری و سیاسی دەکرد و پەفتاریان له‌گەل جەماوەر دەکرد ویپای سەختی باری بژیوان له زۆربەی کاتەکاندا. به‌لی سلاو له ئەمەکداریان و پاوه‌ستانیان له تەک پەرسپەکانیان به تایبەتیش -شیخ ئەلجه‌بهل، باوکی سالار، باوکی لورین، باوکی چەله‌نگ، باوکی پۆژین، باوکی شیرزاد، باوکی سیامه‌ند، باوکی دەلۆ، باوکی شاهین، شیرزاد سەعید و کەسانی دیکەش- که بارودوچ پیگا نادات ناویان بخەمه روو.

په یوهندیه کانی عه‌ره‌بی و پرپرچه‌ی ناوېژی:

په یوهندیه کانی عه‌ره‌بیمان له و چوار ساله‌ی دوايی پاش گه‌یشتنم بو
به‌یرووت پیشکه‌وتنیکی به‌رفراوانی به خویه‌وه بینی بیچگه له و
په یوهندیه سیاسیانه‌ی که دروست بون و به تین کران له گه‌ل هیزه
نیشتمانیه لوبنانیه کان و لاینه فه‌له‌ستینیه کان وه کو پیشتر باسمان
کردن، په یوهندی دیار دروست بون له گه‌ل هندی لاینه و هیزه کانی
پزگاریخوازی عه‌ره‌بی، به تایبه‌تی له گه‌ل حزبی سوشيالیستی
فه‌رمانه‌وا له کوماری یه‌مه‌نى دیموکراتی به شیوه‌یه کی فه‌رمیش
بانگهیشت کرام بو -عه‌دهن- و توویژم له گه‌ل سه‌رکردایه‌تی
سیاسیدا کرد و له میانیدا براده‌رانی یه‌مه‌نى په زامه‌ندی خویان
ده‌ربپی به به‌خشینی په ساپورت پیمان به گویره‌ی پیویستیمان،
په ساپورتیکی دیبلوماسیشیان به من به‌خشی تا نه‌مانی کومار و
دروستبوونی یه‌کبونی یه‌مه‌نى هر به کارم دینا. سه‌ردانه کان بو
ئه‌وی دوباره بونه‌وه له چه‌ندین بونه‌دا و په یوهندیمان له گه‌ل
به‌رهی پزگاریخوازی نیشتمانی جه‌زائیری دروست بونه‌وه روه‌ها له
گه‌ل زوربه‌ی حزب و پیکخراوه کانی ناوجه‌ی که‌ند او و زوربه‌ی حزبه
کومونیستیه کانی عه‌ره‌بی. له میانی ئه و په یوهندیانه ماندا کیشہ کانی
بزووتنه‌وهی نه‌ته‌وهی کوردمان ده‌خسته پوو و په‌وش و
بارودو خه‌که‌یمان شرۆفه ده‌کرد و هه‌لويستی سیاسی ئه‌ریيانه مان له

نۆربهیان دهسته بهر دهکرد. پیش نسکوی بزووتنه وهی کوردی له عیراق و دوای سهرهه لدانی نیشانه کانی که ئاماژه به ئەگەره کانی نویبۇونە وهی شەپ دهکات لهوی، دهستپیشخەریە کمان خسته روو بۆ برادەرانی عەرەب له پىناو ھەولدان بۆ ناوبىزىكىدن له نىوان ھەردوو لايەندى لە پىناو گەپانە وه بۆ توویژ و پىگاگىتن له شەپ، لهو کارەشماندا لهو بپوايەدا بۈوین كەوا داگىرسانى شەپ ھەرگىز له بەرژە وەندى بزووتنه وهی کورددا نیه و چەندىن نامەمان ئاماذه کرد و ئاراستەی ژمارە يەك له سەركىدە و راپەرە سىاسىيە کانى عەرەب کرد له وانەی دۆستى گەلى کوردن و له وانەی دۆستى لايەنى بەرامبەرن، نامەمان گەپاندە ھەرىيەك له - كەمال جەنبەلات، ياسىر عەرەفات، سەلاح خەلەف، جۆرج حەبەش، ئەبو ئەياد، نايف حەواتمە، محسن ئىبراهيم و سەرۋىكى يەمەنى باشۇر بە پىگاى بالىقىزخانە يەمەن له بەيرووت كە - مەممەد شەتفە - بە کارەکانى ھەلدىستا (تەماشاي بەلگەنامەكان بکە). له ميانى دىدارمان له گەل ئەوانە بە پىرەاتنىيىكى گەرممان بىنى و ئاماذه باشى خۆيان دەرخست بۆ چۈونە بەغدا و پىشكەشىرىنى دەستپىشخەریە ئاشتىخوازىيە كە بە ھەردوو لا. جەنبەلاتىش پیش ھەموويان له م بارەيە وھ كۆششى كرد و گەيشتە حاجى ئۆمەران و چاوى كەوت بە بارزانى، پاشان چۈومە لاي نويىنەرى بارزانى له بەيرووت ھەۋال - عەزىز شىيخ رەزا - كە بەپاستگوئى و راستى دەناسرا و بە درېڭىز بۆم باسى پېرىزە كەمان

کرد که چیمان کردووه و چ کاردانه و په کی هه بوروه، داوم لیکرد
نامه يه ک سه باره ت به با به ته که بگه يه نیت به بارزانی و نیشانه ی
سه رسورپمانم له ده موچاوی بینی و پیی گووتم: "تۆ چى دەلیی گەر
ئەم جاره شەر داگیرسیتە وە ئیمە دەگەینە بەغدا". بىگومان ئە و ئەم
قسانه ی کردووه بە پیی ئە و زانراوانه ی کە پیی گەيشتۇوه. تاكو
ئیستاش نازانم نامه کە بە بارزانی گەيشت يان نا، بە تايىھەتى من وام
مه زەندە كرد كەوا تاكه ئامرازى شىخ عەزىز بۆ پەيوهندى كردن
باليۆزخانه ی ئىران بۇ لە بەيرۇوت.

پەيوهندىيەكانى نەته وە يى و شويىنى گۆرپەپانى كوردى

سوريا:

ئیمە هەر لە رۆژانى يە كە مى شۆرپشى ئەيلولە وە لە هەلۆيىست و
رەفتارماندا راستگۇ بۇوىن لە گەل سەركىدا يەتى بارزانى و بە ئاگا
بۇوىن لە سەر ئە و كە سە و رىبازە كە يى بە شىوھىيەك كە جىي دودلى
نە بۇو، لە پىناؤ سەركە و تى شۆرپش بە تايىھەتى لە رۆژانى سەختىدا
ھەموو توانييە كمان پىشكەشكە كەر. لە يادمە كاتىك كە بەرپرسى
رىكخراوه كانى ناوجە كەمان بۇوم لە سالانى (1961 - 1962 - 1963)
ھەۋالانمان لە گوندە كانى سەرسنورى سوريا- توركىيا
دەستپىشخەريان كرد لە داماڭىنى مىنە - كەسىيەكان - و ناردرانە

بهره‌ی بادینان و لهویش نقد سوودیان لیوه‌رگرت، تهناهه‌ت هه‌قالی شه‌هیدمان -له‌تیف شاکر که من به‌رپرسی راسته‌وخوی ئه و بووم له ئه‌نجامی هه‌لکردنیک شه‌هید بwoo کاتیک ویستی به ته‌نیا به و ئه‌رکه هه‌لستیت به‌بی‌ یاوه‌ری بسپوری شاره‌زا. هه‌روه‌ها ئیم‌ه رازی بووین له سه‌ر لیکدانی ریکخراوی حزبمان له ئه‌وروپا له گه‌ل ریکخراوی پارتیی برا بق پشتگیرکردنی شورش و سه‌رکرده‌که‌ی. له هه‌مان کاتیشدا که‌مته‌رخه‌میمان نه‌کرد له یارمه‌تیدان و گه‌یاندنسی رق‌نامه‌نووسانی بیانی بق ناوچه رزگارکراوه‌کان. له‌وانه‌ی که به بیریشم دین -جان بیرقینو، جیار شالیان، یه‌فگینی پریماکو، دانا ئاده‌م شمیدت و خه‌لکی دیکه‌ش. هه‌ره‌وها په‌یوه‌ندی دوستانه‌مان له گه‌ل سه‌رکردايیه‌تی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران دروستکرد هه‌ر له و سه‌ردنه‌مه‌وه که -که‌ریمی حوسامی و عه‌بدولپه‌حمانی قاسملو - له ئه‌وروپا بوون و له ماوه‌ی که له عیّراقیش بوون و پیشتریش، په‌یوه‌ندی نامه‌گوپینه‌وهی به‌رده‌واممان له گه‌ل -ئه‌حمده‌د توفیق - هه‌بوو، پاشان ئه و په‌یوه‌ندیه گه‌شهی سه‌ند و جاریکیان -قاسملو - و -محه‌مه‌ده‌مین سه‌راجی - هه‌ولی ناویزیاندا له نب‌وان ئیم‌ه و سه‌رکردايیه‌تی راسته‌و ئیم‌ه‌ش به پیر ئه و ده‌ستپیشخه‌ریه چووین و پاش چه‌ند دیداریک سه‌رکردايیه‌تی راسته‌و پاشگه‌ز بوویه‌وه و بق برايانیشمان راستی ناکوکی و هه‌لویسته‌کانمان به ده‌رکه‌وت، له و کاته‌وه‌ش -ئه‌وکات له به‌یرووت بووین سالی ۱۹۷۳ -

په یوهندیه کانمان زیاتر مکوم بwoo. هه روه‌ها په یوهندیه برایه تیه کانمان له گه‌ل زوربه‌ی حزب و پیکخراوه کانی بزووتنه‌وهی نه ته‌وهی له تورکیا نه پچرا و گشت هاوکاریه ک و پشتگیریه کی که له تواناماندا هه بووبیت پیشکه شمان به گشتیان کرد تا پاده‌ی کردنه‌وهی خولی سیاسی و ئاسایشی و سه‌ربازی بؤیان له لو بنان.

له په یوهندیه نه ته‌وهیه کانماندا پشتمنان به تیپوانینیکی پوون و ئاشکرا ده بهست له هاوکاری و داننان به بهرامبه‌ر و پیزگرتن له کاری ناو خویان و گه‌یشن به چوونه ناو چوارچیوهی بهره‌ی کوردستانی به رفراوان له سه‌ر ئاستی هه چوار پارچه‌دا. به‌رname شمان له م پووه‌وه له سالی ۱۹۷۳ ته‌واو کردوو له کونگره‌ی سییمه‌وه تا پیزیک له پیزان له و کاته‌ی که له لو بنان بووین گه‌یشه ئه‌وهی که نووسینه‌گه‌هه مان ببیت به ناوهندیکی نه ته‌وهیی نوینه‌ری پینج له حزبه کوردستانیه کانی تورکیا کوبنه‌وه له گه‌ل پارتیکی کوردستانی ئیران بیچگه له حزبه‌هه مان و پیکخراوه‌هه مان له لو بنان. شه‌پی ناو خوی لو بنانی و بارودوخه ناهه مواره‌هه شی پیگای له ئه‌نجامدانی ئه‌رکی نه ته‌وهیمانی نه گرت. شه‌پ به‌سه‌ری داداین و ئیمە ئه‌ندام بووین له بزووتنه‌وهی نیشتمانی لو بنان که لایه‌نیکی سه‌ره‌کی بwoo له و شه‌پ‌دا و ده‌ست پیشخه‌ریمان کرد له هاوکاری کردن له گه‌ل پیکخراوی پزگاریخوازی فه‌له‌ستینی بؤ به‌ره‌نگار بوونه‌وهی هیزه لو بنانیه کانی راسته‌و به سه‌رکردا یه‌تی حزبی -که‌تائیب-. شتیکی ئاشکرا و

پوونیش بwoo که وا شوینی سروشتی کورده کان لای بزووتنه وهی نیشتمانی لو بنانی و فله ستینیه به تاییه تی که وا زوربه یان له ناوچهی روزئ اوادا ده ژیان که گوپه پانی نیشتمانیه روهر و پیشکه و تنخوازه کان بwoo، هه روهر لایه نی دیکه خیزانه کورده کانی ناوچهی خوی ده ربهده رکردن و به سه دان له پوله کانی که منه ته وهی کورديان له ناوبردن و دهستی به سه رسامانه کانيان داگرت. بؤیه ئیمه هیچ پیگایه کی ترمان نه بwoo بیجگه له ئاماده و هرگرتن بؤیه هیزیکی چه کدارمان دروست کرد بؤ به رگریکردن و به شداریکردن ئه گه رهاتوو کار پیویستی کرد و ناومان نا -هیزه کانی کاوهی شوپشگیری- و به شداریمان له ده زگا جیا جیا کانی بزووتنه وهی نیشتمانی و سه رکردا یه تی هاو به شی لو بنانی -فله ستینیدا کرد.

هه وله کانمان له گه ل برایانمان له پارت و پیک خراوه کوردستانیه کان هیوربونه وهی به خووه نه بینی به پیگای گنه شه و دیدار له پیناو گه يشن به چوارچیوه یه ک که هیزه کانی بزووتنه وهی پزگاری خوازی کوردی کوبکاته وه و پیگا بگریت له شهپ و خوی ببه ستیته وه به گفتوجوی ئاشتیانه، ئه م هه ولانه ش زوربهی هیزه سیاسیه کانی کوردی ده گرته وه له پارچه جیا جیا کانی کوردستان، وه کو کاردانه وه و به په رچدانه وه یه ک بؤ ئه و هه وله جددیانه مان و بؤ ئه و پر قژه پالپشته مان به به رنامه و پلانی کارکردن که له لایه ن دوستانمان و هاو په یمانانمان له هیزه دیموکراتی خوازه عره بیه کان و جیهانیه کان

پشتگیری لیدهکرا له و قۆناغهدا، زۆر هەولى - دژکار - دران له ژیئر سەرپوشى يەكىتى بزووتنەوهى كورد، پاشانىش دەركەوت كەوا هەندىك لە ناوهندە فەرمىيەكانى سوريا له پشتهوهى بۇون و بە رېڭايى هەندىك لە كەسانى كۆمۈنىستى سوريا و سەركردایەتى راستەوهە، هەرچەندە چەندىن دىداريان سازكىد بەلام ھىزە سەرەكىيەكان دەستيان كرد بە خۆ دوورخستنەوه لىيان پاش ئەوهى كارەكە و ئامانجەكانى ئەم هەولەيان بۇ ئاشكرا بۇو بە تايىھەتى پارتى ديموكراتى كوردىستانى عىراق، حزبى ديموكراتى كوردىستانى ئىران و بزووتنەوهى كوردى لە توركىا و لەو بارودوخەدا گەشتهكانى بەرپىز - عەبدولحەميد دەرويىش - لە نىوان ديمەشق و ئەورپاپادا گەيشتە بەرزترین رېزە لە كاتىكدا سەركردایەتىيەكانى نىشتمانى كوردى گشتيان سەفرەريان لى قەدەغە كرابۇو. لە پۇوي مىزۇوييەوه هەر لە سەرهەتاى دارپشتى سىنور و سەرەلدانى - كوردىستانى رۇزئاوا - گۇرپەپانەكانى بۇو بە ويىستگە يەكى ديار بۇ گىرنەخۆ و حەسانەوهى جەنگاوهرانى لە باکور هاتوو و كەشىكى لە بارى ھەبۇو بۇ دانانى پلان و بەرنامه لە پىناؤ درېزەدان بە تىكۈشان و خۆبەدەستەوهەدان بەرامبەر بە زەبرە پەلە ئازارەكانى كە بە سى قۆناغى لە دواى يەكدا هاتن، قۆناغى سالى ۱۹۱۵، قۆناغى سالى ۱۹۲۵، قۆناغى سالى ۱۹۳۰ و هەر لە دەرچۈونى يەكەم رۇزئانامەوه - كوردىستان - پىش زىياتر لە سەدد سال بايەخدان بەم گۇرپەپانە شتىكى ئاشكرا و ديار بۇو وەك لە

وتار و نامه‌کاندا به ده ده که ویت، گۆرپه‌پانه‌که يه‌که م به‌ردی بناغه و سه‌ره‌کیی هاوپه‌یمانیه‌تی کورد-ئه‌رمه‌نی به خۆوە بینی پاش ئه‌وهی ژه‌نه‌رال-شەریف پاشا- له کۆنگره‌ی ئاشتى له پاریس سه‌ره‌تاکانى دانا، هەروه‌ها گۆرپه‌پانه‌که بزووتنه‌وهی خوه‌بی‌بۇونى ده‌رهاویشت وەکو وەلامیکى سیاسى رېکخراوه‌یى و نیمچە سەربازى له‌سەر شوینه‌وارى ئەو شکەسته‌ی کە بزووتنه‌وهی کورد له رپوبه‌پووبونه‌وهیدا لەگەل عوسمانیه‌کان و بزووتنه‌وهی تۆرانىدا به خۆیه‌وه بینی، بۆ يه‌که م جاریش له م گۆرپه‌پانه‌دا پیته لاتینیه‌کان له لایه‌ن به درخانیه‌کانه‌وه دانران و جاریکى دیکه هزى نه‌تە‌وهی سەرتاگیرى نەك هەریمی خرایه‌وه رپو و کوردەکانى زیاتر لە پارچە‌یەك له پارچە‌کانى کوردستانى کۆ دەکرده‌وه و وەکو نۆبەرەی کارکردن به ئاراسته‌ی رەتكىرىدنه‌وه و قبۇولنەکەردنى دابەشکردنى کوردستان له لایه‌ن داگىركەرە كۆلۈنىيالىيەکانه‌وه. له م گۆرپه‌پانه‌شدا هەولە خىرخوازە‌کان دەستى پىكىرد بۆ يه‌كىرىتنە‌وهی نه‌تە‌وهی لەسەر ئاستى سیاسى و رېکخراوه‌یى له گەل کوردستانى عىراقدا و زۇر له كەسايەتىه کوردىيە ناودارە‌کان به رېنمايى راسته‌و خۆى بزووتنه‌وهی خوه‌بی‌بۇون نىردرانه بارزان و موسل و به‌غدا. بهم شىۋە‌يە ئەم گۆرپه‌پانه بۇوە به خالى بە يەكگەيىشتن له نىوان باکور و باشدور و رپلى هەماھەنگىيى بینى، لىرەشدا گرنگ نىيە شوين و كات له نىوان ماوه‌يەك و ماوه‌يەكى دیكەدا گۆرپان به خۆوە بېينىت و

ناوه‌نده‌کان جیگورکی بکەن له نیوان قامشلی و کوبانیه و عه‌فرین و
له ده‌ره‌وهی ناوچه کوردیه‌کان له نیوان حله‌ب و دیمه‌شق که گۆپی
-به‌درخان پاشا- گه‌وره و مه‌ولانا خالد و جه‌لاده‌ت به‌درخان
ئامیز‌ده‌کات هه‌روه‌ها هه‌ندی جاریش به‌یروت.

لەسەر ئەم گۆپه‌پانه‌دا تۆوی تیکه‌لکردن و پیتاندنسی هزری و سیاسی
و رۆشنبیری له نیوان هەردەوو قوتا بخانه‌ی به‌درخانیه‌کان و
بارزانیه‌کان دانرا و به دروستى له دواى شۆرپشی تەممۇزى سالى
۱۹۵۸ لە عێراق و گەرانه‌وهی بارزانی و هەقاله‌کانی، ئەوکات
گۆپه‌پانی نەته‌وهی پیویستى به گواستنه‌وهیه‌کی جۆرەکی بۇو بۇ
گەراندنه‌وهی هاوسەنگی نەته‌وهی و بەردەوامی دروست بۇو، لەو
کاته‌وهش گۆپه‌پانی کوردستانی رۆژئاوا دەستى به مەيلکردن کرد
بەرەو بەشی باشدورولە کانیاوە نەته‌وهی و شۆرپشگىریه‌کەی
دەخواردەوە و خۆراکی هزری و گیانی خۆی لیوەردەگرت.

بۇیە شتیکی سەیر نیه کە باشدور دواى ئەوه ببیتە تاکە سەرچاوهی
کیشەکانی بزووتنەوهی پزگاریخوازی کوردی و ناوەندیک بۇ راکیشانی
بزووتنەوهی کوردی له هەرسى بەشەکانی دیکە -بە
گۆپه‌پانه‌کەمانه‌وه - بۇ لای خۆی، هه‌روه‌ها ببیت به جەمسەریک کە
خەلکانی دیکە ململانیی لەسەردەکەن به ئەرییانه یان نەرییانه و
ببیت به مەرجەعیک بۇ سەرچاوهی شەرعیه‌تی نەته‌وهی و به
لاوه‌نانی ناکۆکیه‌کانی ناوخۆیی له نیوان حزبە کوردستانیه‌کاندا و له

میانی ئەم کاره بەردەوامەی بۆ ماوهى زیاتر لە ٣٠ سال شتىکى سوودمهندە كە ئاماژە بەو راستىيە بکەين كەوا - چەپرەوى نەتهوھىي - لەم بەشەدا پىش هەموو پارچەكانى دىكەي كورستان - بارزانىزم - ئى دۆزىيەوە وەكو رېبازىكى هزرى سىاسى نەتهوھىي و دەستپىشخەرى كرد لە دروستكردنى پەيوەندى و بەردەوامبۇونى لەگەل سەركىدايەتى بارزانى . ئەمەش لە چەپرەوى نەتهوھىي - حزبى ديموكراتى كورستانى ئىران بە سەركىدايەتى - ئەحمد تۆفيق - و حزبەكەمان (پارتى ديموكراتى چەپرەوى كورد لە سوريا و پاشان بۇو بە پارتى هەڭىرتىنلىكى گەلى كورد لە سوريا) و بە سەركىدايەتى سەلاح بەدرەدین و پارتى ديموكراتى كورستان لە تۈركىيا بە سەركىدايەتى د. شقان بەرجەستە بۇو . شتىكى ئاشكراشە كەوا پەيوەندىيەكە لە گشت قۇناغەكاندا بە هيلىكى راستادا نەرپۇيىشت و ئەگەر لىيگەرنىكىش ھەبىت لەسەر لايەنەكانى - چەپرەوى نەتهوھىي - خۆ ئەوە يەكە ميان درەنگ دۆزىنەوەي بارزانىزم بۇو و دواكەوتنى هزرىي و - مندالىيەتى چەپرەوانەي - بۇو هەندى جار، ھەروەها بىتوانايى بۇولە دانانى بەرنامه يەكى پۇون بۇ پەيوەندىيەكانى لە گەل بارزانى و كەمتكەرخەمى بۇولە دارشتىنى ستراتىزىيەتىكى بابەتىيانە و شۇرۇشكىرىانە بۇ بزووتنەوەي كوردى . شتىكى گونجاو و سوودمهندە لە رۇوي دەستپاڭى مىزۋوئىيەوە بلىيەن كەوا - چەپرەوى نەتهوھىي - پىشتر ئەمەكدار بۇوە و ئىستاش

ئەمەکدارە بۆ مەسەلەی بارزانىزم و هەلەی نابچووک لە لايەنی دىكەوە به رامبەرمان و به رامبەر خەلکانى دىكە پۇويدا، هەرچەندە گەواھى (ئىدرىس بارزانى) ۱۳ سال دواكهوت بەلام هەر چۈنىك بىت جاريىكى تر پۇوناکى خستەوە سەر و جاريىكى تربەھاي بەخشىيەوە بە هەولدان بۆ ھەلسەنگاندى راپردوو بۆ بەرھە ئائيندە چۈون ئەۋيش كاتىك كە لە دىدارە كەماندا لە سالى ۱۹۸۳ لە لىبىا و بە ئاماھە بۇونى فازل ميرانى و رۇز نورى شاوهيس و سعيد بارزانى پىيى گۇوتم: "خوا شاهىدە ئىمە زولىمان لە ئىوه كرد سەلاح" و ئاماژە بە ھەلۋىستى خۆيان دەكرد لە ميانى كۆنگەرى نىشتمانى كوردىكانى سورىا سالى ۱۹۷۰ لە ناوپردان.

پىماويه گۆرەپانە كەمان بە ھەموو خەسلەتە مىرزووی و نوئىيە كانىيەوە شايىستەي بايە خېيدانىكى زياترن لە لايەن برايانمان لە باکور و باشور ئەۋيش بە پشتگۈز نەخستنى ھەبۇونى، كوردىستانىيەتى، مافى گەلەكەي، كەسايىتىيە نىشتمانىيە كەي و تەماشانە كردنى بە بچووک يان لە پوانگەي خزمەتە كانى مندا، چونكە لە پۇوي دانىشتوانە وەش رېزە كورد بە رامبەر دانىشتوانى ولات زياتره لە رېزە كوردى ئىران و كوردى توركىا و نزىكە لە رېزە كوردى عىراق بە گوئە كۆي گشتى دانىشتوانى ئەم دەولەتانە.

شەتىكى سوودمهندە لىرەدا پۇون بىكەينەوە كەوا بزووتىنەوەي نەتەوەيى كورد لە سورىا هەر لە سەرەتاي سەرەلەدانىيەوە پشت بە

خهباتی سیاسی دهگری و هکو شیوازیک بۆ به دیهینانی ئامانج و
داخوازیه کانی و ئەم بابه تهیه نه بوروه ته کیشەیە کی ناکۆکی له نیوان
- چەپی نه ته وەیی - و - راسته وی نه ته وەیی - دا، هەروهەا هیچ
رەوتیکی دیکە له گۆرەپانە کەیدا توندوتیژی و تیکۆشانی چەکداری
ھەلنه بژاردووه. ئەمەش به بینینی من بۆ چەند ھۆیەک دەگەریتەوە:
یەکەم : لە سەرەتا کانه وە گۆرەپانە کەمان بوروه جىی - ھەناسە
ھەلکیشان - و له خۆگرتنى ئەو جەنگاوه رانەی کە شکستیان ھینابوو
له بەرامبەر عوسمانیه کان و کەمالیه کاندا و ھەستیان به بیھووده بیی
تیکۆشانی چەکداری کرد و به تایبەتی دووباره بۇونە وەی شکستە کان
و دوايینیان ھەولە بیھووده کان بۇولە ناردنى جەنگاوه ران بۆ
کوردستانی تورکیا له سالانی سیە کاندا. کوردى سوریاش دەرسیان
و ھرگرت لهم ھەلويستە و پابەند بۇون به پیبارى ئاشتیانە و کارى
سیاسى به تایبەتی جوگرافیای ناوچە کوردىيە کان له سوریا ھاوكار
نیه تەنانەت بۆ بیرکردنە وەش له مەسەلە کانی شۆرپشی چەکداری.
دووهەم : سیماي ئاشتیانەی میژوویی بزووتنە وەی نیشتمانی سوریا به
گشتى و بەرھەلستکارانی به تایبەتى. دواى بە دەستھینانی
سەربە خۆیی، نەریتە سیاسیيە کان پیگای خۆیان دۆزیە وە له نیو
ناوهندە کانی بەرھەلستکارى نیشتمانی و رۆشنبیرە سوریا يە کاندا و
ھیچ کاریکی توندوتیژی له لایەن ھىز و حزبە سیاسیيە کاندا رپوی نەدا
تەنانەت ئەو ئازاوه چەکدارە يە نەبیت کە له نیوان کۆمەلە کانی -

ئیخوان موسليمين - و - ده سه لاتدا - پوویدا كه پالنره ده ره كى و تاييەگەريه کان بزوينه رى سه ره كىي بون.

سييەم : سروشتنى ئاشتىيانهى كوردى سوريا، كه له كاريگە بونى به شويىنى مىژووپى - جوگرافى - نيوان هەردوو پووباردا هەلقولاوه كه بىشكەي شارستانىيەتكان و پوشنبيرىيەکان و هۆزه بېيەكەوه ژياوه کانه و ويستى هوشيارانه يه له خواستنى چاره سه رى ئاشتىيانه و ديموكراتيانهى مەسەلهى نەته وھيى كوردى و بېيەكەوه ژيان له گەل گەلى عەرەب و نەته وھكاني ديكە له يەك چوارچيۇھى نىشتمانيدا.

ئاشكرايە كەوا گەلى كورد له سوريا - به خته وھرە - بهم به ده رىيە لە چوار بەشەكاني ديكەي كوردستان له خەباتى ئاشتىيانهى پەوا و دادوھرانەي خۆيدا و به بى خويىن پشتن و قوربانبدان. ئەمەش ئەريييانه پەنگى دايەوه سەر پەيوەندىيە ناخۆيىيەكاني بزووتنه وھى سياسى كوردى و نەكەوتنه بەر بارمەتەيى لايەنە هەريمىيەكان بە بيانووی دابىنكردنى - هارىكاري - سەربازى و خۆراك و چەك بۇ جەنگاوه رانيان بەرامبەر پىشكەشكىرىنى دەستبەردارىيەکان.

سەرەتا كانى گۆران له بونيادى بزووتنه وھى نەته وھيى كوردى
و ووتارە كەيدا:

له سالی ١٩٧٥ دیمه‌نى سیاسى له سه‌ر گۆرەپانى سیاسى کوردستان

بەم شیوه‌یهی خواره‌وە بۇو:

له سوریا پرۆژه شۆقینیه‌کان - پشتینه‌ی عەرەبی و بىبەشکردن له
رەگەزنانمەی سوریایی - و پاونان و زیندانکردنی خەباتگىرە
کوردەکان بەردەواام بۇو، دەسەلاتەکانی ئاسايىشى ناوخۆيى،
دەسەلاتى خۆى بەسەر ناوجچە كوردىيەكىندا كىشابۇو و خۆى
ھەلّدە قورتاندە نىئو گشت شتىكى بچووك و گەورە بە رېگاى دەزگا
تايمەتىيەکانى پەيوەنددار بە فايلى كورد، بزووتنه‌وەي كوردىش له
رېگاى حزبەكانىيەوە ھەولى دەدا کارەكە چارەسەربکات بەلام بەبى
دەستهينانى هىچ سەركەوتنىكى شايىسته.

له عىراقدا نسکۆيە پر ئازارەكە دروست بۇو و كۆچكردن بەرەو ئىران
پۈويدا و سەركىرە خەباتگىرەکانى كورد لەۋى بارودۇخىكى
سەختيان چەشت و بۇونە نىچىرى ژىر بەزەيى پېيىمى شاي دېڭارى
ئومىد و خواستەکانى كورد، بۇ جىهان وا دەركەوت كەوا ناوه‌ندى
سەرەكى بزووتنه‌وەي نەتەوەيى كورد بە سەركىرەتى بارزانى
پۈوخا.

له توركىيا دواي ھەلبزاوى رۇشنبىرى و سیاسى له ھەندى سالدا له
لايەن نىشتمانپەروەر كوردەكانەوە كە ھەولىان دا سوود لەو -
ديموكراتىيە رېزەيىه - وەرگرن كەوا له ھەندى سەرددەمدا خۆى بەدیار
دەخست، سەربازان جارىكى دىكە گەرانەوە و حوكىمى نائاساييان و

یاسا توندوتیزه کانیان به سه رکورستاندا سه پانده و هه لمه تی دهستگیر کردنی به رفراوانیان دژی نیشتمانی په روهره کورده کان به پیوه ده برد و له م هه لمه تانه شدا که سیک قورتاری نه بuo جگه له وانهی ولا تیان جیهیشت و بوونه په ناههندهی ولا تانی دراوی و ئه وروپا. له ئیران بزووتنه وهی کوردی هیشتا له ته نگژهی گیر خواردووی دریزخایه نی خویدا ده زیا به هۆی بارودوخه خودی و بابه تیه کانی. له به رام به رئم دیمه نه - نه رییانه - به گشتی، ههندی له سه ره تا کانی هاند هر سه ریان هه لدا له سه رئاستی سیاسی و هزیدا که سیما به راییه کانی به - خودا چوونه وهی په خنه یی بو ئه زموونی را بردوو - به خووه ده گرت له لای هه لبزارده سیاسی و پوشنبیریه کان و گرنگترین نیشانه کانی ئه مانه بوون:

یه که م : هه ولدان بو دوزینه وهی جیگره وه له میانی هه لسنه نگاندنی ئه زموونه کانی پیشوو و نزیک بوونه وه له دهستنی شانکردنی ئه و هۆکارانهی بوونه هۆی هاتنه کایه وهی ته نگژهی سیاسی و پو و دانی نسکو و هه لکان و لادانه کان، هه رچه نده سنوری په خنه گرتنه که زور به رته سک بوو و دوور بوو له ته نکی ویستراو و په خنه له خوگرتن، به پیگای خو دزینه وه له به رپرسیاریه تی و خستنه سه رملی که سانی دیکه.

دووه م : ئه و سالانه به پیروه هاتنیکی زیادی به خووه بینی له لایه ن توییزه پوشنبیره کانه وه بو ناو پیک خستنه کانی بزووتنه وهی نه ته وهی

کوردی دوای ماوهیکی -وشکی-، ئەم هئىشە بەلگەی ساخبوونەوە و سەرەتاي ئاشتبۇونەوە بۇو لە نىوان سىاسەتمەداران و پۇشنبىران و شويىنماي ئەرىيانيه بە جىھىشت و ئەنجامەكانى لە دوايىدا بە دياركەوتن. گۈرەپانى كوردستانى عىرٰاقىش لە پىشەوە بۇو، كۆمەلە پۇشنبىرەكانى كورد شار و شارقچىكەكانى عىرٰاقيان بە جىھىشت و بەرهە گوند و شاخەكان بەرىكەوتن كە سەركىرىدىتى شۇپش و پارتى لىبۇو، دوا ئەوיש گۆپەپانى تۈركىيا و سورىا بەلام ئىران لەم دىاردەدا بە دواكەوت.

سېيەم : قبۇولىرىنى فە حزبى و هزرى و سىاسي، لە كاتىكدا كە سەرەلدىانى حزبىكى دىكە بىيىجگە لە حزبى مىڭۈمىي كۆن و - سەركىرىدە - لە شتە قەدەغەكان بۇو لە مىشكى سىاسي كوردىدا، كەچى رووداوهكان و پىشكەوتنهكان ئەم وەرقەرخانە گرنگەي سەپاند. لەمەش زىاتر لۆجيکى كارى بەرهىي لە نىوان ھىزە جياجياكىاندا بۇوە جىگاي بايەخ و كارە بەراھىيەكانيان و -بەره - كوردى و كوردستانىيەكان و نىشتمانى و نەتهۋەيىەكان لە زۆربەي گۆپەپانەكانى كوردستان دروست بۇون.

چوارەم: وتارىكى سىاسي نوى لە نىو ناوەندە سىاسيەكانى كورد سەرييەلدا، رووداوهكان و ئەزمۇونەكە بەديارييان خست كەوا ھەندى دروشم و رۇشىتى ئامادەكراو ھەن كە لە گەل رەوشى نوى ناگونجىن و جارىكى دىكە چاويان بە زۆربەياندا خشاندەوە، لەوانەي كە

جاریکی دیکه داریزدانه وه مهسله‌ی دوست و دوژمنی بزوونته‌وهی کورد بتو له ناوخو و له هه‌ریم و له جیهاندا و مهسله‌کانی به راهی له ئامرازه‌کانی تیکوشانی -سه‌ربازیی و ئاشتیانه-دا و مافه‌کانی گه‌لی کورد و داخوازییه‌کانی که له کوتاییدا ده‌که‌ونه ژیر رکیفی ته‌رازووی هیزه‌کان، په‌یوه‌ندیه‌کانی کوردی، ریگاکانی چاره‌سه‌رکردنی ناکوکیه‌کان و هه‌لويست له به‌رامبهر به مهسله‌ی ديموكراتييه‌ت له و ولاتانه‌ی که كوردستانيان دابه‌شکردووه.

پينجه‌م: هه‌وله‌کانی هه‌لسه‌نگاندنی په‌یوه‌ندی له گه‌ل هه‌ر چوار رژيمه‌که‌دا له لايەن هه‌ندىك له لايەنه‌کانی بزوونته‌وهی کوردی پاش ئه‌و ئه‌زمونه تالانه و دارژتنه‌وهیان له چوارچيوه‌ی هه‌ردوو به‌رژه‌وهندی نه‌ته‌وهی و نيشتيمانی به شيوه‌يىه‌کى هاوسه‌نگ، ده‌لىين -هه‌وله‌کان- چونکه تاكو ئيستا ئه‌م كىشىه‌ي به ته‌واوى چاره‌سه‌ر نه‌کراوه.

شه‌شه‌م: دروستبۇونى روانگەيەكى نوئى له رووكىرنە هىز و رىكخراوه‌کانى ئه‌و گه‌لانه‌ی گه‌لی کورد له گه‌لياندا ده‌ژين به شيوه‌يىه‌کى تايىبەتى گه‌لی عەرەب وبه‌تايىبەتتريش به‌رەو بزوونته‌وهی نيشتيمانى فەله‌ستىنى وەکو ئاماژه‌يىه‌کى ناواخنى بۆ سەرنەگرتى شىۋازى پشتىبەستن به رژيمه‌کان و قەرەبۈركىرنە وەی به رووكىرنە گه‌لان.

حه‌وته‌م: گه‌رانه‌وه‌يەكى -رېزه‌يى- بۇ بابه‌تى رۆشنبىرى، بەلام بە هىۋاشى و لە سەرخۇ، بەللى راسته چاپه‌مه‌نى رۆشنبىرى دەرچۈون و بنكە و ناوەندى پەيوەنددار بە كاروبارى رۆشنبىرى دامەززان، بەلام لە سنورى دەستبەسەردەگرتى حزبى ويەكەرەوى ھزىدا مايەوه لە گەل پەراوىزىكى ساكار بۇ راي بەرامبەر و فره ھەلۋىستى وفره رايى.

دوا وشه:

ھەر وەك دياره لەم لىكۆلینەوه‌ماندا لە رووي كاته‌وه لە سنورى سالى ۱۹۷۵ دەرباز نەبووينە و ئەوهى ماوه بەجىي دىلەن بۇ لەپەركانى بەشى دووه‌م لە ئايىندەيەكى نزيكدا، بەلام شتىكى سوودبەخشە ئاماژە بە بابه‌تىكى گرنگ بکەم ئەویش ئەوهى كە رەنگە ھەندىك كەس دوو شت تىكەل بکەن: ھەلۋىستى پەرسىپى مىڭۈمى نەگۆرمان بەرامبەر بە كىشەى ھەبۇون و مافى گەلى كورد و ھەلۋىستى سىاسىيمان لەوهى پەيوەستە بە چارەسەر و ئەلتەرناتيفەكان. لە يەكەمييەندا راستى بابه‌تىانەى كورد وەك كە ھەيە ناشارىنه‌وه، لە دووه‌ميشياندا بەئەندازەيەكى باش لە نەرمى و ئاماذه‌باشى و لىكتىكەيشتندا ديارىن.

بەدرىزايى مىڭۈو و رىيازمان ناسراوين بە روورۇويى و روونى و خۆبەستنەوه بە ژيانى ھاوبەش لەگەل گەلى عەرەبى سوريا، گشت سەربوردەي سىاسيشمان پرە لە ھەستەكانى ئاگايى لە ولاتمان و

راوهستان دژی دوژمنانی ههروهک به ئاشكەرا له رووداوهكانى ناوئەم لىكۆلىنەوهماندا بەدياردەكەۋى، ئىمە بەم كارەشمان ئەمهكدارى خۆمان بەرامبەر بە رابەرە بەراھيەكانمان و پابەندبۇونمان بە ئاكار و رەوشتى گەلەكەمان بەدرىڭايى چاخەكان دەچەسپىيەن.

ويىرای شانازيمان بە گەلەكەمان و پابەندبۇونمان بە نەتهوهمان و پىناسەمان شانازى بە ژيانى ھاوبەش لە گەل گەلى عەرەب و بە يەك چارەنۇوسىيمان دەكەين، ئىمە وەكى حزب و وەكى بزووتنهوهى نەتهوهى كوردى لە چىل سال زياترە چەسپاندۇومانە كەوا ئىمە نزىكتىن لايەنин بۇ كىشەكانى عەرەبى و بەتايبەتى كىشەى يەكەمى عەرب كە كىشەى فەلەستىنە، هەروهە ئىمە لە ھېزە يەكەمهكانى كورد بۇوىن كە پەيوەندىيە عەرەبىيەكانى خۆمان رواند و بەھېزمان كرد.

گەوهەرى پەرسىيەن لە بىنىنى كورد وەكى گەلەك كە مافى چارەى خۆ نۇوسىنى هەيە پەرسىيەن چارەنۇوسى نىشتىمانى رەت ناكاتەوه لە بپوابۇن بە سورىايەكى يەكگرتۇو و بەھېز كە سەرفراز بىت بە يەكگرتۇنە نىشتىمانى و يەكگرتۇنە توخىمە نەتهوهىي ورۇشنبىريي جياجيايەكانى. بنمىچى سىاسەتى فەرمى لە بەرامبەرمان ئەمهىيە: هىچ هەبوونىك بۇ كورد نىيە لە سورىا وەكى گەل و مەسەلەيەكى نەتهوهىي.

زمانحالى هەلۆیستى ئىمە ئەمەيە: كورده سورىايەكان گەلىكىن ھەن و مافى پرەنسىپى خۆيەتى دەستنىشانى چارەنۇوسى خۆي بکات لە چوارچىّوهى سورىاي يەكگرتۇودا. لەم حالەتەشدا گفتوكۆى نىشتىمانى دەتوانىت رىڭا كورت بکاتەوە تا رادەي بېيەك گەيشتن لە نيوهى رىڭادا.

كەى گفتوكۆى نىشتىمانى سەرتاگىرى دەست پىدەكتات و كەى حکومەتى سورىا بە پىرەزى بزووتنەوە نەتەوەيەكەمانەوە دىت لە رىكەوتن لە سەر دۆزىنەوە چارەسەرىكى ديموكراتى گونجاو بۇ مەسەلەي بەشىك لە گەلى سورىا لە سەر بنەماى برايەتى كورد وعەرب و ژيانى ھابەش و يەك چارەنۇوسى، ئىمە چاوري ئەو رۇزەين.

لە كاريگەرە ھۆكارەكانى ناوخۇ و ناكۆكى لەسەر هەلۆيىست و سياسەتەكان ريزبونىكى ھىزى سياسى سىما ئاشكرا هەلقوڭا كە خويىندنەوە ناونيشانە سەرەكىيەكانى كىشەكانى ناكۆكى ئاسان دەكتات) ئەمەش جارى يەكەمە روو دەدات لەمىئۇ بزووتنەوەدا، پۇختەكەى داقلىشانى حزب بۇو بۇ دوو بال: (چەپرەوى نەتەوەيى و راستەرەوى نەتەوەيى) لە نىوان ھەردۇو لايەندا، كە دەربارەي مەسەلە ستراتىزىيە سەرەكىيەكانە نەك دەربارەي تاكتييە سياسييە بە تەنها، ئەمەش ئەم داقلىشانەي كردى -ئاسقىي وئەستونى-، ئەگەر ناكۆكى تاكو ئىستا بەردەۋام بىت و ململانى دواي زياتر لە سى سال ھەر ھەيە، بەلگەكان وا پىشان دەدەن كەوا بەردەۋام دەبىت تاوهكۈ

بزوتنه‌وهی نه‌ته‌وهی کوردی له قۆناغی -رزاگاریخوازی- نیشتمانیدا بیت، و جیاوازی و ناکۆکی له دوای چاره‌سەرکردنی مەسەله‌ی کوردیش له سوریا هەرسەرەلّدەداتەوه، بەلام بە شیوه‌و ناوەرۆکی دیکە.

له لایه‌کی دیکەوه و له کوتایی ئەم لىکۆلینه‌وهدا پیویسته رون بکەمەوه کەوا من بە هەموو توانایەكمەوه هەولمداوه راستیەکان وەکو خۆیان بەپیی دیتنى خۆم بخەمە رooo، لهوانەیە بە پیی یاساکانی ژیان خویندنه‌وهی جیاجیا بۆ روداوه‌کانی میژوو هەبیت و راڤەکردنی جیاواز هەبیت بۆ روداوه سەربورده‌کانی بزوتنه‌وهی نه‌ته‌وهی کوردی. هەروه‌ها خۆم دوورخسته‌وه لە خراپە گەیاندن بە کەسايەتی هیچ يەكیک و رەفتارم لە گەل ھەلویست و هزر و راکاندا کردووه نەک لە گەل روکەش و تايیەتمەندیەکانی کەسانەکان، له شیکرنەوه و هەلسەنگاندنه‌کانمدا لە هەبونی بەرامبەره‌وه چووم نەک رەتكىرنەوهی و له بپوابوون بەوهی هیچ پیشکەوتنيک نايەتە دى بەبى ململانى و جیاوازى. من شانازى دەکەم کەوا بزووتنه‌وهی نه‌ته‌وهی لە سوریا ویرای ململانى بەردەوامى و ناکۆکیه قوولەکانی هەرگیز گشتمان بەبى بەدھرى نەخليسکايىنە ناو هەلدىرى توندوتىزى و توندوتىزى هاودۇر، دەبى شانازى بەو رەفتارەشمان بکەين چونكە يەكیک لە تايیەتمەندیەکانی بزووتنه‌وهکەمان كە سیمايەکى ئەریيانەیە و دەبى ریزى لیبگىرى و سەرتاگىر بکرى بۆ سەر گشت

هیز و لاینه کانی کوردستانی. ناوەتینانی - عەبدولحەمید دەرویش -
لە زیاتر لە شویئیک لەو لیکۆلینەوەیەدا ھەرگیز واتای زیان
گەیاندن نیە بە کەسايەتى ئەو بەلکو ئەمە رۆلى ئەو پیشان دەدات لە
بزووتنەوە کە ماندا وەکو بەرچاوترین سەرکردەی - راستەرەوی
نەتهوھی - کە ویرای ناكۆکیە کان بە دوستى دادەنیم. بەم بۇنەشەوە
داوا لە گشت ئەو کەسانە دەکەم کە ناویان لىرەدا ھاتووه يان
نەھاتووه گەنگەشە لە سەر ئەم بابەتە نەتهوھیيە گشتىيە بکەن و را
و تىبىنىيە کانيان بخەنەرۇو بە شىۋەپەرتوک و لیکۆلینەوە و وتار و
بەلّىنيان دەدەينى بەشداريان بکەين لە چاپ و دابەشكىرىن ئەگەر
پىويسىت بىت.

سەرچاوه کان:

- pirtûka: (dêmenin ji Dîroka winda) – samî . A . Namî apc – stokholm – ٢٠٠٠
- كردستان والحركة التحرريه الكردية – صلاح بدرالدين – بيروت / ١٩٧٤
- غرب كردستان «دراسة تاريخية سياسية وثائقية موجزة» صلاح بدرالدين – رابطة كاوا للثقافة الكردية بيروت / ٢٠٠٠ .
- البارزاني والحركة التحرريه الكردية – جزء ٣ – مسعود البارزاني – أربيل – كردستان العراق / ٢٠٠٢ .
- خوييون وثورة آكري، روھات آلاکوم، ترجمة ومراجعة: شكور مصطفى، رابطة كاوا للثقافة الكردية، أربيل، كردستان العراق ٢٠٠٠ .
- دراسة عن محافظة الجزيرة من النواحي السياسية – الاجتماعية – القومية. الملازم أول محمد طلب هلال، رئيس الشعبة السياسية بالحسكة/ ١٩٦٣ – رابطة كاوا للثقافة الكردية / ٢٠٠١ .
- وثائق وزارة الخارجية السورية – الاكراد وثورة البارزاني – عدنان مراد / ١٩٦٦ .
- الرد على الكوسموبوليتية – عبدالرحمن ذبيحي .
- صفحات من تاريخ حركه التحرر الوطني الكردي في سوريا – محمد ملا احمد – رابطة كاوا للثقافة الكردية، ٢٠٠١ – أربيل – كردستان العراق .
- ژماره کانی گوچاری – War – که له – استانبول- دهر ده چیز، ل ٥ – ١٩٩٨ / ٧ – ١٩٩٩ وئه و دیدارانهی که له گهله: شاکرئه بو

- زدمیر – ئىبراھيم كوجلو – مەحمود لهوندى – دەرويىش سەعدۇ –
شەرەفه دىن ئاچى – جودى – كە ديار مەھمەد سەعىد دۆسکى – لە
كوردى وەركىپاوه.
- گۇڭارى «المناضل»ى ناوخۆيى حزبى بەعس، ژمارەى
هاوين/ ۱۹۶۶.
- ئەرشىفي مەكتەبى سیاسى پارتى ديموکراتى كوردستان – عيراق
. .
- دىدارەكانم لە گەل ھەندىك لە سەركردايەتىه كانى پىشىۋى پارتى
ديموکراتى كوردستانى توركى (ئالچى).
- دىدارەكانم لە گەل ھەندىك لە سەركردايەتىه كانى پىشىۋى پارتى
ديموکراتى كوردستانى توركى (شقان).
- بەلگەنامە كانى پارتى ھەقگەرتى گەلى كورد لە سورىا
- تاريخ مسيرة الشعوب العربية الحديث – د. اميل توما – دار
الفارابي – بيروت/ ۱۹۷۹
- تاريخ سوريا ولبنان وفلسطين – د. فيليب حتى – دار الثقافة –
بيروت/ ۱۹۵۸
- سوريا والعهد الفيصلى – يوسف الحكيم – ذكريات – دار النهار –
بيروت / ۱۹۸۶
- تاريخ سوريا ولبنان تحت الانتداب الفرنسي – ستيفن هامسلى
لونغريغ – دار الحقيقة – بيروت / ۱۹۷۸

- يقظة الکرد - جرجیس فتح الله - دار آراس - أربيل / ٢٠٠٢
- الکرد وکردستان في الوثائق البريطانية - د. ولید حمدي - مطبع سجل العرب / ١٩٩٢
- من وثائق الحركة التحررية الکردية - باشراف د. عبدالفتاح بوتاني - مجلة (متین).
- له باشیه کانی (راپورت نووس) لیکۆلنه وهیه ک دهربارهی - خوییون - د. کهمال مهزله رئه حمهد - گۆقاری رهنگین.
- سوريا والانتداب الفرنسي - فلیب خوری - مؤسسة الأبحاث العربية / بیروت .
- الأکراد في لبنان وسوریة - د. أدیب معوض - چاپخانهی ئه مریکایی - به بیروت / ۱۹۴۵ .
- أضواء على الحركة الکردية في سوريا - عبد الحميد درويش - ٢٠٠٠

بەلگەنامە و وىنەكان

نامه‌ی عیسمهت شه‌ریف وانلى بۇ عەبدولحەمید دەرویش

برای بەریز کاک مودور، بە ریگای ئەویشه‌وه بۇ بەریز کاک
عەبدولحەمید

سلاّوى برايانه و تامەززقىيى و ...

دەمیّكە هەوالەكانستان نابىستم و نازانم ھۆى چىيە تا كو ئىستا
ناونىشانتان بۇ نەناردووم. كاتىك لە ولات بۇوم نامەيەكم بە كاڭ

حوسام موراد ناردبورو، نازانم چاره‌نوسی چی بwoo، بۆچى ولامه‌کەيم پىننەگەيشت. هەروهەدا داوام كردبورو كەوا دوو كارگە هەيە، كارگەى (A) و كارگەى (B) كە هەلسوكەوت لە گەل كارگەى باپيرى بنەمالە دەكەن لە ولاتدا و كەرسەتەي يەدەك و پىداويسىتىيەكانى دىكەيان بۆ رەوانە دەكەن، پىم وتبوو كەوا زۇربەي ئەو كەرسستانە بە رىگاي لايەنى كارگەى (B) دەنېردىت، بەلام بە رىگاي (A) دا دەپوات. هەروهە وتبووم كەوا بەرىوه بەرى كارگەى (B) براذهرمە و رەنگە بتوانىت كەرسەتەي يەدەك بۆ كارگەى ئىۋەش بنېرىت لە(s) ئەگەر بتانەويت. چاوەرپىي ولام و ولامى نامەكە بووم، دەشزانىم كەوا كاروبار و بەدواداچۈونىيان پىويستيان بە كات هەيە.

دەمەوى لاتان رون بىت، كەوا هاوارپىيەتىم لە گەل بەرىوه بەرى كارگەى (B) كەسى نىيە و من خۆم هيچ ئىشىك لەو كارگە يەدا ناكەم. و بەشىشم تىدا نىيە. لە كۆتاينى سالى ۱۹۶۴ پىشنىازم بۆ باپيرەي بنەمالە كردبورو كەوا بە ناوى ئەو سەردانى كارگەى (B) بکەم. باپيرە وتى باشه بېق خۆت و هيئەتت. چۈومە كارگە و ئەو رىكە وتنە به دىھات كەوا كارگەى باپيرەي لە ئىفلاس رىزگار كرد. هەروهە چۆن بە كاك (موراد) يشىم گۈوتبوو، من سەردانى بەرىوه بەرى كارگەى (B) م كرد و داوام ليىكىد كەوا ئەگەر ئاماھىيى تىدا هەبىت كەرسەتەي يەدەك بۆ كارگەى ئىۋەش بنېرىت. بەرىوه بەر هەندىك دوودل بwoo بە هوى ئەو رايەي پىشتر هەيپوولە سەر رەوشى خراپى كارگەكتان و

دابه شبوونی به ریوه به ریه تیه کهی که زیان به به رژه وه ندیه کانی
کارگه که ده گهیه نی. به لام من توانیم قه ناعه تی پی بینم و رازی بیت
له سه ر بیرو که که.

پاشان هه ولما به ریوه به ری کارگهی (B) رابکیش بـ ئـ وـ هـ بـ زـ اـ نـ
کـ هـ وـ اـ دـ يـ سـ اـ نـ ئـ مـ اـ دـ هـ يـ تـ يـ دـ اـ هـ يـ بـ نـ اـ رـ دـ نـ کـ هـ
کـ اـ رـ گـ هـ بـ رـ اـ کـ اـ نـ لـ هـ باـ کـورـ. به شـیـوـهـ یـهـ کـیـ نـ اـ رـ اـ سـ تـ هـ وـ خـ وـ هـ نـ دـ ئـ ئـ مـ اـ زـ اـ هـ مـ
بـ رـ هـ وـ شـیـوـهـ بـ اـ کـ اـ رـ گـ هـ (B) وـ تـیـ : ئـ وـ بـ شـیـوـهـ یـهـ کـیـ گـ شـ تـیـ
ئـ گـ اـ دـ اـ رـ کـ اـ رـ گـ هـ بـ اـ کـ اـ رـ گـ هـ وـ نـ اـ تـ وـ اـ نـ یـهـ وـیـتـ کـ هـ رـ سـ تـ هـیـ یـهـ دـ دـ هـ کـ بـ
بـ اـ کـ اـ رـ گـ هـ بـ نـیـرـیـتـ وـ نـ یـهـ وـیـتـ هـیـچـ پـهـ یـوـهـ نـدـیـیـهـ کـیـ هـ بـیـتـ لـ هـ گـهـ لـ کـ اـ رـ گـ هـیـ
بـ اـ کـ اـ رـ گـ هـ وـ ئـ وـانـهـیـ پـهـ یـوـهـ نـدـیـیـانـ هـیـهـ لـ هـ گـهـ لـ کـ اـ رـ گـ هـیـ بـاـ کـورـداـ.

پرسیاری کرد ئایا کارگه که تان (س) هیچ په یوه ندیی کیان نیه، ئه ویش
باکور هیه؟ منیش وتم: نا، نا هیچ په یوه ندیی کیان نیه، ئه ویش
وتی: باشه که رهستهی یه دهک یـقـ کـ اـ رـ گـ هـ کـهـ تـانـ دـهـ نـیـرـیـنـ بـهـ مـهـ رـجـیـکـ
کـهـ منـیـشـ پـهـ یـوـهـ نـدـیـیـهـ کـانـ لـ هـ گـهـ لـ کـ اـ رـ گـ هـیـ بـاـ کـورـ بـبـرـمـ وـ بـهـ وـ
مـهـ رـجـهـشـ کـهـ واـ بـاـ پـیـرـیـ بـنـهـ مـالـهـشـ لـ هـ وـلـاتـداـ بـهـ مـهـ نـهـ زـانـیـتـ. منـیـشـ لـ هـ
رهـ وـشـیـکـیـ قـورـسـداـ بـوـومـ، کـهـ نـهـ مـدـهـ تـوـانـیـ پـهـ یـوـهـ نـدـیـمـ لـ هـ گـهـ لـ کـ اـ رـ گـ هـیـ
بـاـ کـ اـ رـ گـ هـ بـبـرـمـ، لـ هـ کـوـتـایـیدـاـ لـهـ سـهـ چـارـهـ سـهـ رـیـکـیـ مـامـ نـاـوـهـ نـدـیـ
رـیـکـکـهـ وـتـینـ، ئـهـ وـیـشـ ئـهـ وـهـ بـوـوـ کـهـ وـاـ بـهـ شـیـوـهـ یـهـ کـیـ کـاتـیـ
پـهـ یـوـهـ نـدـیـیـهـ کـانـ لـ هـ گـهـ لـ کـ اـ رـ گـ هـیـ بـاـ کـ اـ رـ گـ هـ بـبـرـمـ بـهـ لـایـهـ نـیـ کـهـ مـهـ وـهـ بـ

چهند مانگیک و هک نمونه تاوه کو ولامی ئیوه دهگه ریته وه و په یوه ندییه کانی ئیوه له گه ل به ریوه به ری کارگه (B) دابین بکه م، دوای ئه وه ده توام ئه وه ئاره زوومه بیکه م. ئه مه رهوش که يه و چاوه پی ولامتانم، ئیوه ش گرنگی با به ته که ده زان بؤیه پیویست به دریزی ناکات.

نوی: به یوناندا تیپه پیم و له ریگای گه رانه و همدا په یوه ندیم به کارگه يه کی نوی کرد (کارگه (C) یونانی و به شیوه يه کی گشتی قسم له گه ل کردن، که وا ئه گه رئاماده يی هه بیت بؤ ناردنی که رسته يی یه دهک بؤ کارگه باکور (هه لبته هیچ شتیکم له سه ر کارگه که تان بؤی باس نه کرد)، (هه رووه ها ناوی به ریوه به ره کانی کارگه باکورم بؤ نه در کاند) خاوه نه کانی کارگه (C) و تی که وا با به ته که زور جی با یه خی ئه وانه، به لام زان راوه يی که میان له باره ي گرنگی کارگه باکوره وه هه يه، بؤیه با شتر وا یه چاوه پی بکه ين تا وه کو نوینه ریک له کارگه باکوره وه دیت و پاشان مه سه له که ي به دوور و دریزی له گه لدا باس بکه ين. بؤ ئاگاداری شستان ئه وان به شیوه يه کی گشتی رازین له سه ر ناردنی که رسته يی یه دهک.

پاشان داوم له به ریوه به ره کانی کارگه (C) کرد، که وا به ریوه به ری کارگه (D) قوبرسیم پی بناسین دیسانه وه بؤ ناردنی که رسته يی یه دهک بؤ کارگه باکور، له به رئه وه ده مزانی که وا به ریوه به ری کارگه (D) ئه م کاره ي زیاتر لا گرنگه له وانه ي دیکه، به ریوه به ری

کارگه (C) يش و تى: ئەو بەم کاره ھەلدىستىت بەلام باشتىرايىه
چاوهپى بىكەن تا وەكى نويىنەرىيکى کارگەي باكور لەگەلم دىت.
ھەلبەته بەریوھ بەرەكانى کارگەي (C) و (D) يش، لەو كەسانەن كەوا
پشتىيان پى دەبەسترىت. سللاوم ھەيە بۇ گشت برادەران و هەرساخ
بن.

لۆزان

٣٠/١/١٩٦٧

عىسمەت شەريف وانلى

ئەندامى ليژنەي ناوەندى، نويىنەرى

حزب لە دەرھوھ

تىّبىنى نووسەر:

مودور= بە مودور عەبدولحەنان ئەندامى ليژنەي ناوەندى لە كۆمەلەي
راستەو.

عەبدولحەميد= عەبدولحەميد دەرويىش سكرتيرى راستەو.

= ئىران(A)

= ئىسرائىل(B)

باپىرە= بارزانى

س= سوريا

باکور= بزووتنەوهى کورد لە توركىا كە ئەو كاتە كۆمەلەى سەعيد ئالچى (فايق بۆجاق)بوو.

ناوى ئەندامانى دامەزريئەرى بزووتنەۋەى خوتىيەنون ئامادەبۇون لە ئەوانەى كە لە كۆنگرەى يەكەم (دامەزراندىن) قامشلو لە مالى قەدور بەگ، سالى، ۱۹۳۷، ژمارەيان (۳۲) كەس بۇون:

- ١ - جەلاشت بەدرخان
- ٢ - كامەران بەدرخان
- ٣ - حاجو ئاغا
- ٤ - ئەمین ئەحمدەد
- ٥ - يادۇ ئاغا
- ٦ - سەعيد ئاغا
- ٧ - شیخ عەبدىلرەحیم
- ٨ - محەممەد مەھدى
- ٩ - تاهر
- ١٠ - سى لەكۈرەكانى شیخ عەلى باڭو
- ١١ - قەدى جەمیل پاشا
- ١٢ - ئەكرەم جەمیل پاشا
- ١٣ - شیخ عەبدىلرەحمان گارسى
- ١٤ - دكتور ئەحمدەد نافد

شەوگەت زولفى	- ١٥
دكتۆر نورى دىرسىمى	- ١٦
عارف عەباس	- ١٧
سارۇخان ئاغا	- ١٨
عوسمان سەبرى	- ١٩
جەگەرخوين	- ٢٠
قەدرى جان	- ٢١
رەشيد كورد	- ٢٢
ئەحمەد نامى	- ٢٣
عەقدى تىلۇ	- ٢٤
حەسەن ھشىار	- ٢٥
مەلا ئەحمەد شوزى	- ٢٦
مستەفا بۇتى	- ٢٧
حەمزە موكسى	- ٢٨
محمدەمەد عەلى شەويش	- ٢٩
قەدور بەگ	- ٣٠

ناوی ئە و (٣٧) كەسايەتىيە ئامادە كۆنفرانسى ئابى

بۇون ١٩٦٥

١- سەلاح بەدرەدین

٢- مەممەد نىئۇ

٣- ھىلال خەلەف

٤- مەممەد بۆتى

٥- عەزىز ئۆمەرى

٦- عەبدۇلھەليم قچۇ

٧- يۈسف ئىسماعىل

٨- مەممەد حەسەن

٩- نورى حاجى

١٠- ئەممەد بەدرى

١١- فەخرى ھەپەت

١٢- شەمۇ مەگى

١٣- مەممەد قادۇ

١٤- مەلا ئەمین دىوانى

١٥- غەربى عەباس

١٦- مەممەد خەلەل

١٧- مەلا شەرەپ

پەيماننامەي سايكىس - بىكۈ - ئەيار 1916

١٨- عەبدىلرەزاق مەلا ئەحمدەد

١٩- مەلا داود

٢٠- نورى حەجى حەمید

٢١- مەممەد عەلى حسوٽ

٢٢- مەلا هادى

٢٣- مەلا ئەحمدەدى قۆپ

٢٤- ئىبراھىم عوسمان

٢٥- سەيد رەممەزان

٢٦- رەشيد سموٽ

٢٧- عيسا عەساف

ئەم پەیماننامەیە لە نیوان ئىگلتەرا و فرانسا مۆرکراو و رەزامەندى روسياي بەدەستهىنا، بەشىك لەو پەیماننامەيە تەرخان كرا بۇو بۇ چۆنیەتى دابەشكىرىنى ئەو ولاته عەرەبىانەي كەوتبوونە نىيو چوارچىوهى ئەمپراتورييەتى عوسمانىدا. كوردىستانىش شويىنىكى بەرچاوى داگىركرد لەو گفتوكۇ نەينيانەي هاوپەيماناندا، كە لە گەل ئەو بايەخەيە گەورەيە دەولەتە زلهىزەكاندا دەگونجا كە ماوهىەكى درىڭ بۇو پىان دەدا. باسى ناواچە كوردىيەكانى عوسمانى (توركيا- عيراق-سوريا) لەو نامەيەدا هات كە <<سازانقۇf>> يەزىرى دەرەوهى روسيا لە نىسانى ۱۹۱۶دا ئاراستەي بالىوزى فرانسای لە پتروگراد كرد كە دەربارەي تەماحكارىيەكارىيەكانى روسيايە بۇ دەستداگرتەن بە سەر بەشىكى گرنگ لە كوردىستانى توركيا.

پەيمانى سىقەر-ئاب-۱۹۲۰

پەيماننامەي سىقەر بە ئامادەبوونى شاندىكى كورد بە سەرۆكايەتى شەريف پاشا مۆرکرا. ھەروەها بە ئامادەبوونى بريتانيا، فرانسا، يونان، ئيتاليا، رۆمانيا، يۆگسلاقيا، چىكۈسلىۋقاكيا، پۆلەندا، بەلجيكا، يابان، حيجاز، ئەرمەنیيائى تاشناقى و توركىيائى عوسمانى. پەيماننامەكە ئەم بەندانەي خوارەوهى سەبارەت بە كوردىستان بە خۇوه گرت:

بهشی سیّیه‌م: مادده‌ی ٦٢: لیژنه‌ی دانیشتتوو له قسته‌نتینیه له سیّئه‌ندام پیکدیت، که به شیوه‌یه کی فه‌رمی له لایه‌ن حکومه‌ته‌کانی بریتانیا و فرانسا و ئیتالیا و ده‌پالیورین. له میانی شه‌ش مانگی دواى مۆركردنی ریکه‌وتنامه‌که، لیژنه‌که پلانیکی ئۆتونومی پیشکه‌ش ده‌کات بۆ ئه‌و ناوچانه‌ی که زۆرینه‌یان کوردن له رۆژه‌لاتی روباری فورات و باشوری سنووری ئه‌رمینیا که ده‌کری پاشان ده‌ستنیشان بکریت، هه‌روه‌ها بۆ باکوری سنووری نیوان تورکیا و نیوان سوریا و عیراق، هه‌روه‌ک له فه‌قه‌ره‌کانی ٣٢-١١-٢٧ دا چه‌سپاوه. ئه‌گه‌ر لیژنه‌که‌ش نه‌یتوانی سه‌باره‌ت به هه‌ر مه‌سه‌له‌یه ک بگاته بپیاریکی به کۆمەل، خۆ ئه‌و هه‌ر ئه‌ندامیک له ئه‌نداما‌نی لیژنه‌که مه‌سه‌له‌که بۆ حکومه‌ته‌که‌ی خۆی ده‌خاته‌روو.

وته‌ی پارتی دیموکراتی کورد له سوریا

لە کۆنگرەی هەشتى پارتى ديموكراتى كوردستان -

عيراق - ناوپردان / ١٩٧٠

لە لايەن سەلاح بەدرە دين سكرتيرى حزبى ديموكراتى كورد لە سوريا وە وتارى حزبى برا خويئرايە وە و بە چەپلە رېزانىيکى گەرمە وە پىشوازىي لىكرا، كە ئەمەش دەقە كە يەتى:

بەریز جەنابى سەرۆك، میوانە بەریزەكان، هەۋالانى كۆنگرەي
ھەشتەمى پارتى ديموكراتى كوردستان، شانا زىيە كى گەورەيە بۇ
ئىمە كە بەشدار بىن لەم كۆنگرە يە تاندا. بە ناوى لىژنەي ناوهندى
پارتى ديموكراتى كورد لە سوريا ھەلگرى سلاۋى برايانەي ئەندامان و
جەماوهرى حزبمان و رۆلە كانى گەلى كوردمانىن بۇ ئىوھ و بۇ رابەرى
نەتە وە كەمان بارزانى، كە بە ھەلپە وە دەرپوانە دەسکەوتە بە
نرخە كانتان و بە دلىكى پر بىرو اوھ چاويان بىريوھ تە ئايىندەي گەشيان
و مافى نەتە وە كەيان لە ژيانىي ئازاد و سەرفرازدا. ئىمە زىادە رۇيى
ناكەين، ئەگەر بلىيىن بە مليونان كەس لە رۆلە كانى نەتە وە كەمان
ئەمپۇ چاويان بىريوھ تە كوردستانى عيراق، قەللى خۆرپاڭرى و ئازادى و
گەلە خەباتگىزە كە كە قارەمانان بەرگرى لە مافى ھەبوونى خۆى
كردووه و بۇ گشت جىهانى سەلماندووه كەوا شايستەي ئەو داوايانەي
خۆيەتى لە سايەي خەباتتان بۇ زياتر لە نيو سەده و تا كو ئىستا

توانیوتانه ویرای ته‌گه‌کان کیيانی خوتان بپاریز و سه‌رکه‌وتن به دهست بینن.

به‌پیّی ریکه‌وتننامه‌ی ۱۱ی ئادار داننراوه به مافی گه‌لی کورد له ئۆنۆمۆیدا که دهستکه‌وئیکی گرنگه له‌و دهستکه‌وتنانه‌ی شۆرشە‌که‌تان و به‌رهه‌می تیکۆشانی دوور و دریزتانه، له هه‌مان کاتیشدا سه‌رکه‌وتنیکه بۆ گشت هیزه پیشکه‌وتنخواز و دیموکراتخوازه‌کان که پالپشتی کیشە ره‌واکه‌مان بون، هه‌روه‌ها له بیر ناکریت که‌وا له ئه‌نجامی تیپوانینى ریالیستانه و هه‌لویستی نیشتمانیانه‌ی حزبی به‌عسى فه‌رمانرە‌وايە.

حیزبی ئیمه پیشتر هه‌لویستی پشتگیری دلسوزانه و لایه‌نگرانه‌ی خوی بۆ ئه‌م ریکه‌وتنه و گرنگیه‌که‌ی ده‌ربپی بوله میانی بروسکه‌کانیدا بۆ مه‌كته‌بى سیاسى حزباتان و بۆ ئه‌نجومه‌نى سه‌رکردایه‌تى شووش له به‌غدا. هه‌روه‌ها جه‌ماوه‌ری گه‌لی کوردمان له سوریا به خوشحالیه‌کی زوره‌وه پیشوازییان له‌م هه‌واله کردو و ئیستا له شادومانییه‌کی گه‌وره‌دا ده‌ژین. سه‌رەپای ئه‌وه‌ی که ئۆتۆنۆمی مافیکی سروشتی سه‌رەتاییه و بچوکترين داواكاري هه‌ر گه‌لیکه، به‌لام له قۆناخه‌ی ئیستادا به خالیکی و هرچه‌رخانی میژویی داده‌نریت بۆ بزووتنه‌وه‌ی رزگاریخوازی کورد، هه‌رچه‌نده تایبه‌ته به کوردستانی عیراق له سنووره جوگرافییه‌که‌یدا، به‌لام خالی و هرچه‌رخانیکی گه‌وره‌یه بۆ گشت رۆل‌هه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کوردمان.

بؤيە پاراستنى ئەم دەسکەوته و سووربۇون لە سەر جىبە جىكىرىدىنى ناوه رۆكە كەى ئەركىكى نىشتىمانىيە، جگە لەوهى كە ئەم رىكەوتىنە هىزىكى گەورەي دايە بزووتنەوهى رزگارىخوازى عەرەبى لە شەپى ئىستايدا.

ئەو ریّره وە کە بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد لە شەر جیهانی دووه مەوە گرتۇویەتىيە بەر خۆ ریکخستنەوە يەتى لە چوارچىيە دەرىخراوى نويى سىاسيي خاوهن پروگرامدا کە بزووتنەوەی تازە گەشەکراوى کوردى هەموو ئاستەنگە كۆنه كانى پىشىو و پەيوەندىيە كۆمەلایەتىيە رزیوەكانى بەزاند و بارى کورد لە هەر پارچەيەكى كوردىستان شىيە كى نوى بەخۇوە گرت دەرئەنجامىك بۆ ئەزمۇونە سىاسيەكان. حزبە ديموكراتخوازه کوردىيەكان کە حزبەكەتان رۆلى پىشەنگى شۇرۇشكىرى تىدا دەبىنىت، بەریکەوت نەبوو كە بۆ جارى يەكەم لە مىڭۈۋى گەلى کورددا رابەرایەتى شۇرۇشىكى رزگارخوازى ديموكراتى بکات بۆ سەركەوتنى مسقگەر. خۆپاگرى حزبەكەتان و بەرخۇدانى قارەمانانەي سەرۆكتان لە هەمبەر مەترسى و هەوراز و نشىيە زۆرەكاندا بەلگەي راستى هيلى خەبات و قۇولى رەگ و رىشەيەتى لە ناو گەى کورددا. بۆيە دەبىت سەرچاوه يەكى رەسەن بىت بۆ گەياندى ئەزمۇونە بەنەرخەكانى بۆ حزبە کوردىيەكانى دىكە. هەروەها لەكاتىكدا شانازى بە پەيوەندىيە بەتىنەكانمان دەكەين لە گەل حزبەكەتان و سەرۆكە خەباتگىرەكەيدا چ پىش هەلگىرسانى

شۆرپش و چ دواى ئەوه. حزبەکەمان لە ھەموو گاتىكدا وەك پابەندبۇونىك بە ھىلى نەتەوهىي لە گەل شۆرپش و ئامانجە رەواكاني سياسەتى حزبىتانا بۇوه، چ لە سەر ئاستى كوردىستان يان لە سەر ئاستى راي گشتى سورىيا يان عەرەبى، بەتايمەتى لە رسواكىرىنى تاقمى-٦٦- ويراي ئەو ھەرشە و پالەپەستۆيەي كە دووقارمان دەبۇوه لە لايەن دۈرۈمنانى بزووتنهوهى كوردى، چونكە پەيوەندى چارەنۇوسى و پريىنسىپى لە نىوان لايەنەكانى بزووتنهوهى نىشتمانى-كوردايەتى- و بەتايمەتى لە نىوان ھەردۇو حزبەكانماندا ئىمەي ناچار كرد كە بەشىوھىيەكى ورد و راستەوخۇ رووبەروو ھەموو لادانىك بېينەوه كە دووقارى حزبەكتان بۇوه، ئەمەش بۇوه پاساوى ھاوكارى كۆمەلە سەوداكارەكەي لادەر لە ھىلى حزبمان لە سالى ١٩٦٦ لە گەل تاقمى جەلال-ئىبراهىمى خيانەتكار كە لە كۆنگەي يەممەمان لە سالى ١٩٦٦ ريسوا و تاوانبار كرا. ئەمەش بەشىكە لەو راستىيە كەوا بزووتنهوهى كورد بە شىوھىيەكى گشتى لە ناوه راستى شەستەكاندا تۈوشى شەپولىكى لادان ھات بە سەركىدايەتى رەوتى تىكىدەرى سەوداكار لە گشت پارچەكاندا، لە بەرامبەر ئەم واقىعەشدا پىويىستە پەيوەندىيەكان لە نىوان پىشەنگانى بزووتنهوهى كوردى قوول بکەين لە پىناو يەكگرتى لايەنەكانى و نزىكىرىنەوهى بۆچۈونەكانيان بەوهى كۆنگەكتان گشت هىزە ھاودىزەكان لە ھەموو پارچەكانى كوردىستان و بەتايمەتى

خیانه‌تکارانی گله‌که مان له سوریا ریسوا بکات له پیناو بهره‌وپیشبردنی بزوونه‌وه و پاراستنی له لادان، ئەمەش ئەرکیکی به‌رزی ئەم کۆنگرەیه تانه.

ھەروه‌ها هاوپه‌یمانی حزب‌که تان و حزبی بەعس پیویسته ببیتە ھۆیەکی سەرەکی بۆ پتەوبونی دۆستایەتی ھەردوو بزاڤى پیشکەوت‌نخوازى عەرەبی و کوردى له پیناو چەسپاندۇنى برایەتى و تىکۆشانى ھەردوو نەتەوهى برا بۆ راوه‌ستان له دژى دوژمنى هاوپەشمان له ئیمپریالیزم و زایونیزم و کۆنه‌پەرسى. بە پیى تىروانىنمان له بوارى سیاسەتى عیراقدا دروشمى حزب‌که تان ئۆتۆنومى بۆ کوردستان و ديموکراتيەت بۆ عیراق ھېشتا ھەر زيندووه و ئەنجامدانى له واقىعا دەبىنин. ئەویش بەجىبە جىڭىرىنى بەندەكانى رېكەوت‌نەکە له لايىھەك و ھاوكارى نىوان ھىزە نىشتىمانى و پیشکەوت‌نخوازەكان، چ له سەر ئاستى حزبی و چ له سەر ئاستى دەسەلات و فەرمانپەوايى ياخود رېكخراوه گەلېرىيەكاندا، چونكە تەنیا ئەمەيە دەسکەوتەكان دەپارىزىت و بەجىيان دەگەيەنىت.

حزب‌که مان له و بپوايە دايە كەوا شۆرپش له کوردستانى عیراقدا بە قۆناخى رزگارىخوازى نىشتىمانى و ديموکراتيدا تىددەپەپىت و دەبىت حزب‌که تان وەکو پیشەنگىکى و شىيار درك بە پىداويىستىھەكانى قۆناخەکە بکات و جەماوه‌رى کوردستان كە شۆرپشەکەى - پیشمه‌رگە - له ئامىزى گرت و له چىنى چەوساوه‌ى جوتىاران و

ههزاران و تو خمه نیشتیمانیه کانی دیکه پیک دیت، که بربرهی پشتی
بزووتنه وهن. له به رامبه ریشدا ده بینین که وا ده بیت بۆ قولکردنی
هه نگاوه کۆمە لایه تیه کان له کوردستاندا بۆ به رژه وهندی ئەم چینانه
کار بکەن بۆ ئەوهی شوپش له سەر هیلی دروستی خۆی به رده وام
بیت.

برايان:

سەرەپای ئەو چەوساندنه وه و نەهاماھە تیانەی گەلی کورد له
کوردستانی تورکیا و له کوردستانی ئیران دووچاری دین له سایەی
هه ردوو حکومە تدا، گەلی کوردمان له سوریاش به هه مان شیوه
تۇوشى درېدانلىرىن شیوهی چەوساندنه وه بۇونە له سایەی
فەرمانپەوايى ئىستادا، گەلە كەمان چاوه پەپە خىرى ده کرد دواى
هاتنى حزبى بە عس بۆ سەر دە سەلات له سوریا له سالى ۱۹۶۳ كە له
سەرتادا دەستى كرد بە هەندى ھەنگاوى پۆزە تىقانە له سیاسەتى
دەرەوەيدا و دروشمى پېشکەوت خوازى سۆسيالىيستى بەرز کرده وه،
بەلام تىپوانىنیان بۆ گەلە كەمان نەك هىچ نەگۆپا بگە خراپتريش
بۇو. دە سەلاتى سوریا سیاسەتى - مردى ھیواش - ئى گرتە بەر بۆ
لەناوبىرنى كيانى كوردى. بۆ ئەم مە به سەتش پىلان و پەرفەزە
دەيراسە كراوى دارشت و دواى سەرژمیرە نا رەواكهى زياتر له سەد
ھەزار ها وو لاتى كوردى له رەگە زنامەى سورىايى بىبەش كرد، وە كو
ریخۆشكەریك بۆ پەرفەزە كى رەگە زپە رستانەى درېدانەتر، ئەويش

کۆچ پیکردنیان لە ناوچە کورییەکان دواى بیبەشکردنیان لە پیداویستییەکانی بژیوی، هیشتا دەسەلاتدارانی ئەھوی لە سەرئەم ریگایه بەردەوانن، ریگای تواندنهوهی نەتهوهی کورد بە ھەموو شیواز و ئامرازەکانی لە پالهپەستق و گوشارى ئابورى و دەستگیرکردنی بە کۆمەل و سیاسەتە بەدەرەکانی لە ناوچە کوردىيەکاندا. گەلی کوردمان لە سوریا كە گشت مۆركەکانی نەتهوهی ھەيە وەکو هەرنەتهوهیەكى تر و ۱۵٪ دانیشتوانی سوریا پیکدینیت و بەشداریي گەلی عەرەبى کردووه لە گشت شەپە نیشتمانیيەکانیدا لە کۆن و نویدا. ئەم ھەلویستە رەگەزپەستانەيەش ھیچى لىناكەۋىتەوه جگە لە زیاتر پابەندبۇونى ئەم گەله بە خاكى نیشتمانى و بپوابۇونى بە دۆز و مافەکانى. حزبەکەمان لە کاتىكدا كە ئەم ھەلویستە تاوانبار دەكات و کار دەكات بۆ سەركىدايەتىكىردى جەماوهرى کورد لە ریگای رزگاربۇون لەم بەرتەنگىيەدا، ئەم واقىعە تالەش بۆ راي گشتى ئاشكەرا دەكات بۆ ئەوهى ئەويش داواى جىبەجىكىردى مافە نەتهوهىيەکانى کورد بکات لەرووی سیاسى و رۆشنېرى و کۆمەلايەتىهوه، وىرپاى قورسى رەوشى كاركردن و دووچاربۇونى سىتم وزۇردارى دەسەلات كە سەركىدە و كادىرەکانى ناوه ناوه دەدرىنە دادگای سەربازى و ئاسايىشىيەکانى دەولەت و حوكىمى نارپەوا و بىٽ ويىدانانە و غىابى بە سەرياندا دەسەپىنن و زىندانەكان خالۇو نىن لە كەسانى تاوانباركراو

به لایه‌نگری و ئەندامبوونی له پارتیدا. دەسەلات ئىستا ھەول دەدات زەبرەکانى بەرامبەر حزبمان دوو بەرابەر بکات، ئەویش بە رىگاي بەكارهىنانى تاقمە لادەرەكەي كە رىگاي سەودا و تۆكەرايەتىيان گرتۇوهتە بەر، ھەرچەندە كەوا رىكەوتنى ۱۱ ئادار وەکو تەواوى دوژمنەكانى گەلى كوردىمان ھەموويانى توشى سەرسۈرمان و دۆشىدامان كردۇوه و ئەم ھەولەي دەسەلاتىش لە كاتىكدا دېت كە حزبەكەمان خۆى راگرت و بەرددەۋام بۇو لە سەرھىلى خەباتى خۆى بەتاپەتى دواى بەستنى كۆنگرەي دووهمى سالى رابرددۇو بە شىۋەيەكى سەركەوتوانە و پاكىرىدەوەي يەكجارەكىان، كە تىايىدا بىپيار درا كەوا بەرنگارىبۇونى پرۇژە رەگەزپەرسىتىيەكان بەتاپەتى پشتىنەي عەربى لە ئەركە سەركىيەكىانمان بىت و بە ھەموو شىۋازىك كە لەتوانادا بىت دېرى رادەوەستىن. حزبەكەمان كە بەشىكە لە ھىزە نىشتىمانى و ديموكراتىخوازەكانى ولات شان بەشانيان كار دەكات بۇ پاراستنى سەربەخۆيى ولات و رزگارىكىدى بەشە داگىرکراوهكەي خاكى ولات و بۇ پىشكەوتنى كۆمەلایەتى ولات و جىبەجىكىدى، سىستەمى سۆسيالىيىتى ديموكراتى راست و دروست بە چارەسەرى شياوتر دەبىنېت بۇ چارەسەركىدى گشت كىشەكان و لەوانەش مەسەلەي نەته وەيى كورد.

برایان له کۆتاییدا سلاؤ ده کەین له کۆنگرەکەتان و سوپاسى مەكتەبى سیاسى حزب ده کەین بۆ بانگھیشتلەرنمان بۆئامادەبوون. له کانگای دلله وە ئومىدی سەركەوتى کۆنگرەتان دەخوازىن . بژى حزبەکەتان و بژى سەرۆکەکەى . بهەمان شىوهى چەپلە پىشوازىكىرىدەكەى بەرىخرا.

نمونه يه کي ئەو حوكمانه‌ي دژ بە خەباتگىرە كورده‌كان دەدرىت لە سوريا و ئەو تاوانانه‌ي ئاراسته‌يان دەكرىت.

لە سەرهەتاي ئابى/ ۱۹۶۹ كۆمەلەيەك لە سەركىدا يەتى و ئەندامانى پارتى ديموكراتى چەپرەوى كورد لە سوريا (ناوى ئىستايى:پارتى هەقگرتنى گەلى كورده) دادگايى كران لە لاين دادگايى (ئاسايىشى بالاى دەولەتەوه لە ديمەشق)، ئەمەش جارى يەكم بۇوكەوا نىشتىمانپەروھرە كورده‌كان لە بەرامبەر ئەم دادگايىهدا دادگايى بکريىن كە لە بنەرەتدا بۇ مەسەلە هەر ناسكەكانى پەيوەست بە دەولەت و رژىمەوه دەبەسترىت و هەرگىز نابىت ئىستئناف و تەمیز دژ بە حوكمه‌كانى وەربىگىرەن.

ئىدعاى جىڭرى گشتى لە دادگايى بەدەرى سەربازىدا لە ۱۹۶۸/۷/۲۷

۱-(داوا تۆماركراو لە دژى: عوسمان سەبرى حەيدەر (مردووه) و سەلاح بەدرەدین عومەر و مەحەممەد حەسەن خەلیل (مردووه) و مەحەممەد نىو مەحەممەد و عەبدولەھادى عەبدوللەتيف (مردووه) بە تاوانى بەشداربۇون لە دامەزراندى كۆمەلەيەكى نەيىنى بۇ ئەنجامدانى و روژاندى كارى تايىفەگەرى و رەگەزپەرسى و بە تاوانى ئەنجامدانى چالاکى حزبىانه‌ي قەدەخەكراو...

فه رمانی عورفیی ژماره ۱۲۱ له ۱۹۶۸/۷/۱۸ که گواستنەوەی داوا له سه ر تۆمارکراوان بۆ دادگای به ده ری سه ر بازی ده گریتە خۆی.
مه رسومی یاسایی ژماره ۱۹۶۸ سالی ۴۷ که رووداوه کانی دادگای بالای ده ولەت و ده ستنيشانکردنی تابه تمەندىيە کانی ده گریتە خۆی..

لە رووداوه کاندا:

کورتەی رووداوه کانی مەسەله کە ئەو بۇ، كەوا ئەوانەی داوايان له دژ تومار کرا بۇ چالاکى لە ناو ریزە کانی کوردی سوریا ده نوین و پروپاگنده لە نیوانیان بلاو دەكەنەوە لە پىناو ژيانەوەی نەتەوەی کورد و بە دىيھىنانى مافە کانی کورد كە گوايە لىي بىبەش کراون و نەھىشتى ئەو چە وساندنه وەيە لە سەريانە وەك كە خۆيان بانگە شەی بۆ دەكەن، ئەمانە بەم پروپاگنده درۆيانە خۆيان حەشار دەدەن لە پىناو شاردنەوەی ئامانجى راستە قىنه يان كە يەك خستى كورد لە ژىرىيەك دروشم و يەك سەركىدىيە تىدا و بەستنەوەي بزووتەوەي كورد لە سوریا بە بزووتەوە کانی دىكەي كورد لە ولاتانى دراوسىدا وەك عىراق و ئىران و توركىيا، هەروەها لە گەل كە سانى دىكە بە شداريان كردۇوه لە دامە زراندى حزبى پارتىي كورد (واتە پارتى ديموكراتى كورد) كە كۆمۈتەي ناوه ندييان لە عوسمان سەبرى و سەلاح بە درە دين و كە سىيڭى دىكەي دەستگىر نە كراو

پیکهاتووه که پیی ده لین مه حمه د نیو. ئه مانه پرینسیپه کانی حزب و بە رنامه کە یان بلاو کردۆتەوە کە ئە وەی پیی ده لین سە لاح بە درە دین چاپی کردووه و بلاوی کردۆتەوە بە سەر ناوچە و کۆمەلە و ئەنداماندا، هە روھا ناوبراو پە یوهندی بە کۆمەلە خویندکارانی کورد لە ئەوروپا کردووه و درق و پروپاگندهی پیگە یاندووه بۆ بلاوکردنەوە یان لە دەرەوە، هە روھا کۆمەلە وتاریکی نووسیوھ بۆ ئە وەی لەو گۆڤارەدا بلاوی بکاتەوە کە کۆمەلە کە دەریدە خات.

دانانى تاوانباران بە وەی کە وا لە دامە زرینە ران و سەرکردایە تى پارتىن و ئامانجى رىكخراوه کە یان ئازادى سیاسىيە و ئەشکەنجه نە دانى هەر كوردىكە لە بەر ئە وەی کە كورده، هە روھا ئازادى رۇشنبىرييە بە دەرخستنى رۆژنامە و گۆڤار بە زمانى كوردى و خویندلى لە قوتا بخانە كاندا و مافە كۆمەلايە تى يە كانه بە دامە زراندى كۆمەلە خىرخوازە كان و هارىكارىيە كان و دروستكردنى يانە كانى تايىھەت بە كورد.

برپيارەكان:

بۆيە و بە كاركردن بە مادده كانى 197 لە ياساي ئسولى جە زايى (١، ٥، ٨، ٩)ى مەرسومى ياسايى ژمارە ٤٧ سالى 1968 كە دامە زراندى دادگاي بالاي دەولەت دەگرىتە خۆى و بە پىيى داوا كارى نيا بهى گشتى بە تىكراى دەنگ بريار درا به:

زیندانیکردنی عوسمان سهبری و سهلاح به دره دین بۆ ماوهی دوو سال
و غەرامەکردنی هەر يەکیکیان بە ٢٠٠ لیرەی سورى بە کارکردن بە
فەقەرهی دووی مادده ٣٠٨ لە یاسای سزادان، هەروهە
زیندانیکردنیان بە دوو سال و غەرامەکردنی هەر يەکیکیان بە ٢٠٠
لیرەی سورى بە پیی فەقەرهی هەشتم لە ماددهی ٣٠٨ سزادان و
تیکەلکردنی هەردوو سزای حوكمنیان و جىبەجىکردنی توندتری بە
کارکردن بە مادده ٢٠٤ سزادان.

ئەندام

سەرۆك

ئەندام

قازی سەربازی مولازمی

راویزکاری مەدەنی

قازی

يەکەم

نادر قوشماھى

عادل مىنى

مەحەممەد ئەلحەممەد

واژو

واژوو

واژوو

پرۆژەی بەرنامەی بەرھی نیشتمانی پیشکەوتخوازى

کورد لە سوریا

کۆنگرەی سییەمی / ۱۹۷۳ بپیاری لە سەرداوە

ئیمە بەرھی نیشتمانی پیشکەوتخوازى کوردمان چۆن

دەویت؟

پارتەکەمان پیشتر و ئیستاش بايە خیکى تايىھەتى داوهتە بابەتى
بەرھی نیشتمانی کورد لە سوریا، هەر لە کۆنگرەی سییەمی
پارتىيەوە بابەتى بەرھ، پانتايىھەكى گەورە لە بەلگەنامەكانى
کۆنگرەكە داگيركەد و يەكىك بۇو لە دروشىمە ديارەكانى کۆنگرەي
سییەم، لەم بوارەشدا خەباتى مەيدانىمان لە بايە خى تىورى و
شىتەلى كەمتر نەبوو، كە بناغەي سیاسى و كۆمەلايەتىي بۇ
ئاواكردى كارى بەرھىي دارشت. هوشيارى حزبى و جەماوهرى

کاکله‌ی کار و بایه‌خی حزبیمان بwoo، به پیی ریبازیکی هاندەرانه بۆ ته‌واوی رۆلەکانی چینه میللییه نیشتیمانییه کان به مه‌بەستى يەکگرتن لە ریپه‌وی خه‌باتی پیشکەوت‌نخوازی نیشتیمانیدا. هەموو ئەو هەول و کوششانه‌ی کە تاکو ئیستا حزبەکەمان داویه‌تى لە گەل جەماوەر و کۆمەل و لايەنەکاندا پشتى به‌ستووه به شیته‌لیکی زانستی روونی واقیعی ململانیی چینایه‌تى و کۆمەلايەتى گەلی کورد و به باوه‌رپیکی نەگورپه‌و بە دابینکردنی پیداویستیه کانی هینانه‌کايەوەی يەکگرتنی نیشتیمانی لە سەر بنەمای راست و دروست، تا وەکو بwoo بە ئومىدیکی شیرینی بەر دلی گشت پیشکەوت‌نخوازه کانی ولات بە تايیه‌تیش لە لايەن شەنگستەی بزووتنەوەی کورد کە بە راستگویی و هەستى نیشتیمانی دەناسرین و بابه‌تەکە بwoo بە داواخوازیکی جەماوەری بەرفراوان لە نیو نیوه‌ندەکانی کریکار و جوتیار و رۆشنبیران و ته‌واوی زەحمەتکیشاندا. تەنانەت رەتکردنەوەی بابه‌تى بەره لە لايەن هەندیک لە سەرکردایه‌تیه کان و دەرخستنى بپیارى نەگەتیقانه لە دژى لە کۆنگرەکاندا، بەلگەی بنېرى گرنگى و گەورەيى ئەم بابه‌تەيە و نیشانه‌ی ئەوەيە کە شويىنى پیشەوەی داگير کردووه لە نیو بابه‌ت و بايه‌خه‌کانی دیكەدا.

دامەزراندنی بەرهى نیشتیمانی کوردى لە سوریا ئەركیکى نەتەوەيى و نیشتیمانیه، نەتەوەيى بە هۆى مۆركە کوردييەکەي کە هيىز و توناکانی چين و توئىزه نیشتیمانیه کانی گەلی کورد لە چوارچىيەكى

یه کگرتوودا کو ده کاته وه له پیناو لابردنی ديارده کانی شوقینی له سیاسه‌تی فه رمیدا و به ده ستھینانی مافه رهواکانی نه ته وه بی گه لیکی بیبهش لیئی و ریگه گرتن له چین و تویژه کونه په رست و راستره و و شوقینیه کانی کورد له قوستنه وه مه سه لهی نه ته وه بی به پیی ههندی به رژه وهندی و بوجوونی که خزمه‌ت به یه کیتی بیزفری و پرینسیپه کانی برایه‌تی نه ته وه بی له نیوان جه ماوه‌ری کورد و عه‌رهب ناکات و له پیناو له ناوبردنی ئه و پیلانانه‌ی که شوقینیه کانی عه‌رهب و کونه په رستانی کورد تیادا به شدارن، له بنه پتیشا بوق به رژه وهندی هه‌ردوو گه ل ئاراسته کراوه که له پیلانه کانی دوژمنانی ئیمپریالیست و زایونیزم دوروه په ریز نیه.

نیشتمانیشه له به رئه وهی له کوتاییدا خزمه‌تی هه‌وله گشتیه کانی نیشتمانی ده کات له ولاتدا. ریکخستنی تواناکانی نیشتمانی په ره‌ور و پیشکه و تاخوازه کانی کورده ئه وانه‌ی بروایان به برایه‌تی نه ته وه بی هه‌یه و داوای به یه که وه به ستنی تیکوشان ده که ن دژی دوژمنانی ولات و له پیناو پاراستنی سه‌ربه خویی ولات و پیشکه وتنی کومه‌لایه‌تی و ئابوری کار ده که ن و به خوپاگریه وه خه‌بات دژی دوژمنانی نه ته وهی عه‌رهب ده که ن و به به‌رده وامی پشتگیری له یه کگرنی نیشتمانی و دیموکراتی عه‌رهبی ده که ن. ریکخستنی ئه و توانا و هیزانه پالپشتیکی به هیز ده بیت بوق به رهی نیشتمانی دیموکراتی سه‌رتاگیری له سوریا و ستونیک ده بیت له ستونه توند

و به تینه کانی و که نالیکی چه سپاو ده بیت له نیوان بزووتنه وهی رزگاری خواری نیشتیمانی عهربی و کوردی له سه رئاستی ناوچه که دا. تیپوانینمان بۆ با به تی هاوپه یمانییه تی بهره بی له بزووتنه وهی کوردیدا له بنه پردا پشت به شیته لکرنه وهی چینایه تی زانستیمان ده به ستیت بۆ کۆمه لگای کوردی و دیاردەی چه وسانه وهی نه ته وهی و هه روەها سروشتی چینایه تی. به پیی تیپوانینیکی گشتی ده گهینه ئه و راستیه که وا دیاردەی چه وسانه وه گشت چین تویژه کانی گه لی کورد ده گریته وه به بی به ده ری، چونکه واتای بیبه شی رۆلە کانی نه ته وهی کورد ده گهینه له مافه روشنبیری و کۆمه لایه تی و سیاسیه کانیان. بۆیه وا پیوست ده کات که یه کەم جار گشت چینه کانی گەل له به رامبەر ئەم چه وسانه وهی بوهستان و لای ببهن، به لام دیاردەی چه وسانه وهی نه ته وهی له شیته لی کوتاییدا بۆ چینی ده سه لاتدار - بورژوای بیروکرات - ده گه ریته وه که له هه مان کاتدا چینه کانی دیکەی گه لی سوریا له گه لی عهرب ده چه وسینته وه و ئستغلالی ده کات، سه باره ت به ره نگدانه وهی چه وسانه وهی نه ته وهی له سه رگه لی کوردیش، خۆ ئه وه له روروی توندی و کاریگه رییه وه له چینیکه وه بۆ چینیکی دیکەی کۆمه لگای کوردی ده گوپی. زه مینه ی سه ره کیی دیاردەی چه وساندنه وه زه مینه یه کی چینایه تیه، گومانیشی تیدا نیه که وا ئه نجامه کانی چه وسانه وهش هه ر خسله تی چینایه تی ده بیت. خواستی نه ته وهی و پیشکە وتنه کانی

بزووتنەوهى رزگارىخوازى نىشتىمانى و تىكەلكردى خەباتى نەتهوهى لە گەل خەباتى كۆمەلایەتى ئاسۆيەكى نويى لە پىش ئەركەكان و سروشتى خەباتى كردهوه، بە شىوھىك كە چوارچىوهى نەتهوهى تەسک فراوان بۇو و بوارەكانى نىشتىمانى و نىونەتهوهى بە خۆيەوه گرت، هەروهەن واقعى نويى خستە روولە بوارى سەركىدايەتىكەلنى بزووتنەوهى رزگارىخوازى نىشتىمانى و ئايدۇلۇزىايى باو و دەسەلەتدار بە سەر جلەوهەكانىدا ، بە تايىھەتى دواى سەرەلەدانى چىنى كريكار وەكەن ھىزىكى شۇرۇشكىرى بەردهۋام و ھاوپەيمانەكەن چىنى جوتىارانى ھەزار و تەواوى تویىزەكانى زەحەمەتكىش و تویىزى رۆشنېرى شۇرۇشكىرى.

زىادى و كەمى چەوسانەوهى نەتهوهى تىكەل بە چەوسانەوهى چىنايەتى لە چىنیكەوه بۇ چىنیكى دىكەن گەلى كورد دەگۆپى، بۇ نموونە پرۇزە -پشتىنەى عەربى- ياخود (بىبەشىرىنى كوردەكان لە رەگەزنانەى سورىايى) كە ھەردووكىيان دياردەيەكىن لە دياردەكانى چەوساندنهوهى نەتهوهى دژ بە رۆلەكانى نەتهوهى كورد، دەبىنەن كەوا چىنى كريكار و جوتىارە ھەزەرەكان و رۆشنېرانى ئەو دوو چىنە لە ھەموو چىنەكانى دىكە زياندارتر بۇون. بۇ نموونە لە بوارى -پشتىنەدا- جوتىارە ھەزەرەكان لە زەۋى بىبەش كران بەلام مولىكەدارەكان و جوتىارە دەولەمەندەكان بىبەش نەكran و ھىچ كردهوهىك لە دىشان ئەنجام نەدرا، سەبارەت بە بىبەشىرىاۋانىش لە

رەگەزنامە، ئىمە لە نىو(100)ھەزار كەسدا تەنها ژمارەيەكى كەم لە رۆلەكانى چىن و توپۇزە دەولەمەند و حاڭخۇشان دەبىنин، زىاتر لە ۹٪ بىبەشكراوهەكان لە رۆلەكانى چىن و توپۇزە ھەزارەكان. بۇويە شتىكى سروشتىيە كە ئەم كارە رەنگ بىداتەوە لە سەر رېپەرىۋى خەباتى نىشتىمانى كورد لە بوارى رووبەرۇوبۇونەوە و تىكۈشاندا.

زۇر لە دەربىرینە سىاسىيەكانى چىن و توپۇزە بالاكانى ھەلپەرسىتى كورد تەنانەت لە ھىلى نەتەوەيى لاسايىشيان لادا و تۇوشى جۆرە نەمانىكى نەتەوەيى و بەزىنى سىاسى هاتن. بەلكو كارگەيشتە ئەو رادەيەى كە ھاوکارى لە گەل چەوسىنەرانى گەلى كورد و جەماوەرە تىكۈشەرەكەي بىن و رېگا بىگىن لە بەردەم ھەر ئاراستەيەكى بەرەو ھاپەيمانى قۇنالىخى. ھەرەوەها چەند دەربىرینىكى دىكەي سىاسى ھەيە لە سەر ھەندىك لە توپۇزە بورۇواكانى نەتەوەيى، كە دەكرى لە سەر چەند كارى قۇناغىكى كاتى و دەستنىشانكراودا بە يەك بىن، بەلام ھاپەيمانىتى ستراتىزى ئەوەيە كە لە بىنەرەتدا پشت بە ھاپەيمانىتى كىرىكار و جوتىيارە ھەزارەكان و رۆشىنبىرە نىشتىمانپەرەكان و توپۇزى ھارپاوى ژىرەوە لە بورۇوا بچۈوك بېسىتىت، بە تايىبەتى توپۇزەكانى بىبەشكراو لە مافى رەگەزنامە و كاركىردن و خويىندن و زەۋى، گومانىش لەوەدا نىيە كەوا بەشىك لەو ھاپەيمانە ستراتىزىيە ھەيە و لە ئارادايە، بەلام بە ھۆى جىاوازى ھىزە سىاسىيەكان و پەرش و بلاۋىان، ھىشتان ھەر ھەندىك ئەرك

ماوه که پیویسته ئەنجام بدریت له پیناوتەواو بە تىنکىرىدى ئەم
هاوپەيمانىيە ستراتىئىيە و پاشانىش گواستنەوهى بەرھو هاوپەيمانىيە
قۇناخىيەكان بەپىيى بارودقۇخ و خسلەتى ھەر يەكىكىيان، بە مەبەستى
گەيشتن بە دامەزراندى بەرھى نىشتىيمانى كوردى بە بەرفراوانلىرىن
هاوپەيمانپەكانپەوه.

بەرنامەی کاری بەرهی نیشتیمانی پیشکەوتنخوازی کوردى

ا- خسله‌تی گشتی خه‌باتی نیشتمانی کوردی له سوریا :

ئامانجى خەباتى گەلى كورد لە سورىا و بزووتنەوه نىشتىمانىيەكەى لابىدىنى سته م و زۆردارى و چەوساندنهوه يە لە سەرشانى گەلىك كە ژمارەي لە مليقەن كەس زياترە لە ولاتدا و رىزەي ۱۰٪ دانىشتowanى سورىا پىكىدىنېت، هەرھوهە كار دەكتات لە پىناو بەدىھىنانى مافە رەواكىنى سىاسى و روشنېرى و كۆمەلایەتى نەتەوه يى خۆى، لە هەمان كاتىشدا خەباتىكى نىشتىمانىيە چونكە بەشىكە لە خەباتى گشتى ولات لە رىگاي ديموكراتىيەتى مىللى و سۆسىالىستى و هەركىز جىا نابىتەوه لە خەباتى هيىز و حزبە نىشتىمانى و پىشكە و تىخوازەكان لە پىناو پاراستنى سەربەخۆيى ولات و رىزگاركردى خاكەكەى و پىشكە و تىنلى كۆمەلایەتىي و ئەميش لە ميانى خەباتى هاوېش و يەكىتى تىكۈشانى هەردۇو گەلى كورد و عەرەب و دىرى دوژمنى هەردۇو لامان لە ئىمپيرىالپىزم و زاپيونىزم و

کۆنەپەرسىتى، خەباتىكى پىشىكە و تىخوازانەشە چونكە دىرى ھەموو
شىّوه كانى چەوساندنه وھى نەتەوھى و كۆمەلایەتىھ و رووبەرووى
كۆنەپەرسىتى دەبىتەوھ و هەول دەدات بۇ دامەز راندى دەسەلاتىكى
ديموكراتى مىللى و پاشانىش گواستنەوھ بەرھ و سوسىالىزم و
پاراستن و چەسپاندى دەستكەوتەكانى چىنى كريكار و تەواوى
زەحمەتكىشان و يەكخستنى رىزى نىشتىمانى لە ولاتدا بۇ
بەرەنگاربۇونەوھى مەسەلە چارەنۇوسيەكانى نەتەوھى و ئابورى و
كۆمەلایەتى و ديموكراتى چونكە داواى بلاوكىدىنەوھى ئازادىھ
ديموكراتى و كۆمەلایەتىھ كان دەكەت بۇ چىن و توئىزەكانى
زەحمەتكىش و سته مدیدھ.

وھرگرنى مۆركى كارى سياسى لە لايەن بزووتنەوھى نىشتىمانى
كورد لە سوريا لەو بارودۇخە دەرەكىيە دەرەنەرەي وھرگىراوە كە بە
تەواوى وھى بارودۇخى بزووتنەوھى نىشتىمانى و پىشىكە و تىخوازە لە
ولاتدا. ئەمەش جارىكى دىكە دوپات دەكەتەوھ كەوا بزووتنەوھى
نىشتىمانى گەلى كورد بەشىكە لە خەباتى گەلى سوريا و جىا
ناكىتەوھ و هەرچەند ھىزە شوقىنى و كۆنەپەرسىتەكان هەول بەدن
بە خەيالى خاويان دیوار دروست بکەن لە نىوانياندا ياخود
پروپاگنەدى گومانلىكراو بلاو بکەنەوھ بە مەبەستى لېكترازانى
رىزەكان.

ب- چاره‌سەری ديموکراتى شۇرۇشگىرى بۇ مەسىھلى

نەتەوەيى كورد.

بىڭومان چاره‌سەركردنى كىشەى كورد نايەتە دى تا وەكۈ بە تەواوى چاره‌سەری گشت مەسىھلە نىشتىمانى و كۆمەلایەتى و ديموکراتىيەكانى ولات نەكىت. ئەو دەسەلاتە ئامادەيى يەكلاكردنەوهى ئەم با بهتەيى بە شىئويەكى بنەپەتى و بە تەواوى تىا هەيە، دەسەلاتى سوسىالىزمه بە سەركردايەتى كريكار و جوتىاران و هيىزه سىاسىيە پىشىكە و تىخوازه شۇرۇشگىرىيەكەي. نەگەيىشتىنى جەماوهەرى سورىيا تاكو ئىستا بەم دەسەلاتە، هەرگىز ئەو واتايىه ناگەيەنى كەوا مەسىھلە نىشتىمانى و ديموکراتىيەكان وەلا بنرىن و چاوهپى بىكەن تا دەگەن بە ئامانجى كۆتايى، بەلكۈ دەكى لە ميانى بەردەوامبۇونى خەبات كار بۇ بەدىھىنانى دەسکەوتى زياتر و هەنگاونانى زياتر بنرى بەرە ديموکراتىيەت لە ژىرسايىي رېيىمە جۆراوجۆرەكان و هەموو شىئوھ فەرمانپەوايىيەكان بەپىي دەستگرتە قۇناخى ئارا و سروشتى ئەو هيزانەي لە گۆپەپاندا ھەنە بە مەبەستى دۆزىنەوهى چاره‌سەرەيىيەكان و هەنگاونان بەرە لابىدى چەۋسانەوهى نەتەوەيى لە سەر ملى گەلى كورد و بەدىھىنانى ماھە رەواكانى سىاسى و رۆشنېرى و كۆمەلایەتىي نەتەوەيى، واتە لابىدى و رامالىنى ئەو پرۇزە و پىلانە شۇقىنيانەي مەبەستىان لىيى گۆپىنى

پیکهاته‌ی نه‌ته‌وه‌ی ناوچه کوردن‌شینه‌کان و به عه‌ره‌بکردنی ئه و ناوچه کوردیانه‌یه به زوری و هه‌لگرتنى ئه و یاسا ناره‌وايانه‌ی که هاولاتیانی کورد له مافی ره‌گه‌زنامه‌ی سوریایی و مافی کارکردن و فیربوون بیبهش ده‌کات. پاشانیش داننان به هه‌بوونی گه‌لی کورد و هکو نه‌ته‌وه‌یهک له ولاتدا و چه‌سپاندنی له ده‌ستوردا و ریگادان به گه‌لی کورد بۆ موماره‌سه‌کردنی مافی سیاسی خۆی له ریکخستنی هیز و تواناکانی له حزب و ریکخراوی نیشتمانیدا بۆ به‌شداریکردن له شه‌رە چاره‌نووسیه‌کانی ولاتدا و ده‌ربپینی هه‌ستی نه‌ته‌وه‌ی خۆی و قسه‌کردن به زمانی کوردی و به‌کارهینانی له خویندن و فیربوون و روشنبریدا و موماره‌سه‌کردنی مافه‌کانی خۆی له چالاکی کۆمەلایه‌تی و ریکخستنی جه‌ماوه‌ری و ملليیه‌کان و زندیکردن‌هه‌وهی فۆلکلۆر و داب و نه‌ریته‌کانی که به‌شیکی گرنگ ده‌بن له شارستانیه‌ت و میژووی گه‌لی کورد و راچاوی ره‌وش و دابه‌شبوونی جوگرافی کورد و چپی و نیشته‌جیییان له ولاتدا بکریت له کاتی جیبه‌جیکرکردنی یاساکانی به‌ریوه‌بردنی ناوخۆیی له سوریا بۆ ئه‌وهی رۆل‌هه‌کانی گه‌لی کورد به‌شداری بکه‌ن له هه‌لگرتنى به‌رپرسیاریه‌تی بۆ خزمە‌تکردنی گه‌ل و نیشتمان، ئه‌ویش به ریگای ریکردنی ره‌وشیان له ژیر روشنایی ئه‌زمونه‌کانی هاونمۇونه له جىهاندا، به‌تاپیه‌تی ده‌وله‌تە سۆسیالیسته‌کان که زور له نه‌ته‌وه‌کان، هاوشیوه‌ی ره‌وشی گه‌لی کورده له سوریا و ره‌چاوی بازودوخه‌که‌یان کراوه له سه‌ر بنه‌مای -

یه که کانی نه ته وهی - له سایه‌ی برايه‌تی نه ته وهی و یه کیتی
ئاره زوومه‌ندانه، که له گه‌ل دروشمه‌کانی هیزه نه ته وهیه عه‌ره‌به‌کان
و ته‌نانه‌ت له گه‌ل ئاراسته نه ته وهیه‌کانی لایه‌نه‌کانی عه‌ره‌بی هاودژ
نیه و له وانه‌ش حزبی به عسی عه‌ره‌بی سوسیالیستی ده سه‌لاتدار.

خه‌باتی کورد به‌پیّی ئه م ریبازه ده بیّ به‌رده‌وام بیّت و به‌ره‌و
پیش‌وه بچیت شیوه‌ی جیاجیا به خویه‌وه بگریت و ریگای جوراوجور
بگریته به‌ر به‌لام به مه‌رجیک که نه ک ته‌نها له گه‌ل
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی خه‌باتی نیشتمانی دیموکراتی ولات هاودژ نه بیت
به‌لکو ده بیت ته‌واوکه‌ری خه‌باتی گشتی بیت و هیز و تینی پیّ
ببه‌خشیت و به‌رده‌وام برژیت ناو ره‌وت‌که‌یه‌وه. چونکه
چاره‌سه‌رکردنی مه‌سه‌له‌ی نه ته وهی گریدراوه به پله‌ی بلاوبونه‌وهی
دیموکراتییه‌ت له ولاتدا و به ئاستی روشنبیری و قبول‌کردنی ئه‌وه
هیزانه‌ی که باون به شیوه‌یه‌کی بابه‌تیانه بق رووبه‌رووبونه‌وه‌یان و
ده بیّ نیشتمان په‌روه‌رانی کورد ئه م راستییه ره‌چاو بکه‌ن بق ئه‌وهی
نه خزینه نیو شوینه خه‌یالاوی و توندره‌وهیه‌کانی چه‌پره‌وهی و
راسته‌وهیه‌وه، به‌لکو له سه‌ر ریبازیکی نیشتمانی بابه‌تی و
هاوسه‌نگ ریگا بکه‌ن.

ج - لیکردن‌وهی هیزه‌کان و رولیان له خه‌باتی نیشتمانی
کورديدا:

ئەو ھىزانەى كە مافەكانى گەلى كوردىان داگىر كردۇوھ و بۇونەتە
ھۆى بىبەشىرىنىان و كەساسىييان و بەشدارىييان لە ژىر دەستكىرىن و
چەۋساندەنەويدا كردۇوھ ھەمان ئەو ھىزانەن كە ولاتى عەرەبىشيان
داپەش كردۇوھ و گەلەغانىيان ژىر دەست كردۇوھ و خىر و بىراتىيانى
بردۇوھ و يەكەنلىكىنىانى لە ناو بىردىوھ، ئەوپەش ئىمپېرىالىزمى جىهانى و
زايۆنیزم و ھىزە داگىركارەكانى دىكە و كۆنەپەرسىان.

گەلى كورد لە گەل گەلى عەرەب و گەلانى دىكە ناوجەكە دووقارى
گشت ئەو ھىزە و داگىركىرىنانە بۇوھ كە بەسەر ناوجەكەدا ھاتۇون و
بە ھەموو ھىز و تواناپەكىيەوە رووبەرووی گشت ئەو مەترسىيانە
بۇوهتەوە وەك ھەلمەتى خاچپەرسىان، ھەروھا وەك گەلى عەرەب
تۈوشى سياسەتى تۈركىاندن ھات و لە لايەن عوسمانىيەكانەوە
ئىستىغىل كرا و شان بە شان لە گەل گەلانى دىكە كاروانى شەھىدانى
لە رىڭايى رىزگارى نەتەوەيى پېشىكەش كرد، ھەروھا بۇوھ قوربانى
سياسەتى داگىركاران و رۆلەكانى دووقارى دەربەدەرى و
قەلاچۆكىرىن و لە ناوبرىن ھاتن، بۇوھ ئامانجى سياسەتى دەولەتە
داگىركارەكان و پەيماننامەي سايكس- بىكۆ و ھەموو ئەو
ھاپەيمانى و پىلانانەى دىز بە ئازادى عەرەب و يەكەنلىكىنى و خىر و
بىراتىيان ئەنجام دران. لەم سەردەمەي ئىستاشماندى ئەو پىلانانەى
ئىمپېرىالىزمى جىهانى و زايۆنیزم و كۆنەپەرسىان دايدەرىيىن لە دىزى
بزووتەوەي نىشتىمانى عەرەبى و شۆرپشى فەلهەستىينى بەشىكى

ئاراسته‌ی بزووتنه‌وهی نیشتیمانی گه‌لی کورد دهکریت وهکو لایه‌نیک
له لایه‌نه‌کانی بزووتنه‌وهی شوپش لهم ناوچه‌یه‌دا که دژی ئیمپریالیزم
و زایونیزم و کونه‌په‌رستانه.

لهم ره‌وشه تایبه‌تیه‌ی مه‌سله‌لی بزووتنه‌وهی نه‌ته‌وهی کورد له
سوریا، هیزی دیکه‌ش به‌شداریان له به‌رتنه‌نگی و که‌ساسی گه‌لی
کورددا کرد، به پله یه‌کیش هیزه بورژوا هه‌لپه‌رسته‌کانی عه‌رهب و
کورد، بؤیه بورژوا شوقينيي‌ه کانی عه‌رهب و بورژوا کونه‌په‌رسته‌کانی
کورد به‌شداریان کرد وهیشتاش هه‌ر به‌شداری ده‌کهن له ژیر
ده‌ستکردن و ده‌ست به‌سه‌رداگرتن و چه‌وساندنه‌وهی گه‌لی کورد و
چینه نیشتیمانیه زه‌حمه‌تکیش‌ه که‌ی و جه‌ماوه‌ره به‌رفراوانه‌که‌ی.
ئه‌مه‌ش يان له بواری وه‌به‌رهینان و ئستغلال‌کردنی چینا‌یه‌تی به
ديارد‌ه‌که‌وئی که چین و تویزه کونه‌په‌رسته‌کانی کورد دژ به کريکار و
جوتیاران ئه‌نجامی ده‌دهن، يان له بواری ئه‌و روّله گومانلیکراو و
هاودزانه‌ی پیشکه‌وتن، که ئه‌و ده‌برپینه سیاسیه کورديانه ده‌یگیپن
و ئه‌نجامی ده‌دهن که‌وا نويزه‌راي‌ه‌تی ئه‌و چین و تویزه کونه‌په‌رستانه
ده‌کهن، ئه‌و روّلانه‌ش به شیوه‌یه‌کی راسته‌و خوّ يان ناراسته‌و خوّ به
هه‌ماهه‌نگی له گه‌ل هیزه چه‌وسینه‌ره‌کانی گه‌لی کورد و عه‌رهب له
ولاتدا داده‌ریزه‌ریت.

هیزه هاپه‌یمانه‌کانی جه‌ماوه‌ری کورد که به‌چاویکی ديموکراتی
پیشکه‌وتخوازه‌وه ته‌ماشای كیش‌ه که‌ی ده‌کهن، ئه‌و هیزه

نیشتمانپه روهر و پیشکه و تتخواز و ديموکراتخوازه جياوازانهنه که ده ربپیني سياسي له به رژه و هندسيه کانى كريکار و جوتيار و توئيزه روشنبيره شورشكىپه کان و كومه لانى بورژواي بچووك دهکنه. واته ئه و لايەنانهه که بزووتنهوهى رزگاري خوازى نيشتمانى عهربى له ولاٽدا پيڪدىن، به پلهى يەكەميش كومونىسته سورىا يىھەكان دين.

هېزه بزوينه ره سەرەكىيەكان، ئه و چىنه نيشتمانپه روهرانهه گەلى كوردن له كريکار، جوتيارانى هەزار، روشنبيرانى نيشتمانپه روهر، توئيزه کانى بىبەشكراو له زهۋى و رەگەزنانە و مافى كاركردن و خويىندن، تەواوى زەحەمەتكىشان و ئەوانهه ده ربپين لهوان دهکنه له سياسەت و هزر و خەبات له ميانى تىكۈشانى دور و درېزدا، به هەردۇو لايەنى تىورى و مەيدانىيەوه، به رىگاي پابەندبۇونى پرينسىپيانه به مافەكانى جەماوهرى كورد و به ئامانجەكانى جەماوهرى سورىا له رزگارى و ديموکراتيەتى ميللى و سوسىالىزم.

لەم روانگەشەوه کارى هاوبەش و يەكىتى خەبات پىويسته به پىيى به رنامە يەكى روون و سەرتاسەرى كە پشت به بنهما نيشتمانى و پیشکه و تتخوازه کانهوه ببەستىت و ئه دیوار و لەمپەرانه ببەزىنى كە سەركىدا يەتىه کان و رەوتە كۆنه پەرسەكان و راستەوه کان دايانتاوه به مەبەستى رىگەگرتن له هەر ھەولىكى پاك بۆ دانانى به رەيەكى نيشتمانى پیشکه و تتخوازى كورد كە هاپېشىتى به رەي نيشتمانى

دیموکراتی سه‌رتاگیرییه له ولاتدا، ئەمەش بەپیّی ئەم بنەما و
پیّویستیانەی خواره‌وه:

چونکه خەباتى نیشتیمانى كورد بەشیکە جيا ناکریتەوه له خەباتى
گەلی سوریا و هېزه نیشتیمانى و پیشکەوتتخوازەكانى له پىناو
پیشکەوتنى ولات و پاراستنى سەربەخۆیی نیشتیمانى و دیموکراتی
میللی و سۆسیالیزم. بۆیه خەباتى نیشتیمانى كورد له روانگەی
بەرژەوەندى ولات هەلقولاوه وله گەل بارودۇخە بابەتىھە کە
دەگونجى و ملکەچى ئەو ياسایانەيە كە كۆنترۆلى بەريوھە چۈونى كارى
شۆرپشگىپى دەكەن، له كۆتايدا خەباتى نیشتیمانى كورد ئامانج و
پلانە سیاسىيەكانى خۆى دادەرىيڭى لە چوارچىيە خەباتى
نیشتیمانى دیموکراتى گشتى له سوریا. پەيوەندى نیوانىشيان وەك
پەيوەندى پاڙبە هەمووی و تايىبەت بۆ گشتە، پەيوەندىيە کى
دىاليكتىكى جولەدار به يەكەوەيان دەبەستىتەوه. ئەمەش وا
پیّویست دەكات كە رەنگ بە Bates و سەر رەفتارى خەباتى نیشتیمانى
سیاسىي كورد له رووی ئامانج و دروشىمەوه، به تايىبەتى ئەوھى
پەيوەستە به چارەنۇوسى ولات و مەسەلە نەتەوهىي و نیشتیمانى و
دیموکراتى و كۆمەلايەتىھە كانى كە رووبەرووی گەلی سوریا دەبنەوه.
بەجىھىنانى ئەو مەسەلانە، پەلەپەل له دانانى چارەسەركىدنى
مەسەلەي نەتەوهىي كورد دەكات و به خىرايىھە کى زىاتر دەپوات

ئەگەر يەكىتى خەبات دروست بىت لە نىوان خەباتى نىشتىمانى كورد و خەباتى تەواوى هىزە نىشتىمانى وپىشىكەوتىخوازەكانى ولاتدا.

ئامانجى خەباتى نىشتىمانى كورد دانانى چارەسەرى ديموكراتى و شۇرۇشكىرىيە بۆ مەسەلەي نەتەوهى كوردى و چارەسەركىردى لە چوارچىوهى كى گشتى و سەرتاڭىريدا دوور لە سنورى بەرتەسکى نەتەوهى، چونكە تىپوانىنى نىشتىمانى سەرتاڭىرى و نىونەتەوهى مۆركى گۆشەگىرى شۆقىنىيلىي بىنلىي، چۈنكە مەسەلەي نەتەوهى گەلى كورد بەچاوى شۇرۇشكىرى بىنلىي، چۈنكە مەسەلەي گەلىكى چەوساوهى، كە مافى رەواى خۆيەتى چارە خۆنۇسىنى ھەبى، خەبات دەكتات لە پىنناو يەكىتىيەكى ئارەزوومەندانە لە گەل گەلى عەرەبى سوريا و دامەزراندەوهى بنەما بە تىنەكانى برايەتى نەتەوهى كە چەمكەكانى شۆقىنى و كۆنهپەرسىتىي ھەلمژيوه، بۆيە خەباتى نىشتىمانى كورد لەو راستيانەوە بەرەو پرېنسىپە گشتى و سەرەكىيەكانى دەروات. لە رووى نەتەويىشەوە ئامانجى لە خەباتىكىردن لابىردن و نەھىشتىنى چەوسانەوە نەتەوهى كە سەر شانى گەلى كورد و بەدېھىنانى ماۋە نىشتىمانى و ديموكراتىيە راست و رەواكىانى سىاسى و رۇشنبىرى و كۆمەلايەتىيان، بەپىي تىپوانىنى ديموكراتيانە و لە چوارچىوهى پىشىكەوتى نىشتىمانى و ديموكراتى گشتى لە ولاتدا.

ئامراز و شیوازه کانی خهبات بە پیّی ئەو بارودقۇخ و قۇناخە دەگۆپى
کە گەلی سوریا تیادا دەژى و بزووتنه وەی نیشتیمانی پیشکەوت خواز
لە ولاتدا پیایدا تىدەپەپى و بە پیّی سروشتى هېزە کانی باو و
تەرازو وە کانی هېزە سیاسیه گشتیە کان. بەلام دەبى خهباتى
نیشتیمانی يە كگرتۇۋى كورد بە بەردە وام ئامادە بىت و ئاگايى لى
بىت نەكە وىتە ناو لادانى سیاسیه وە چونكە دەبى بپوايە كى نەگۆپى
ھەبىت بە راستىيە كەوا بەبى هاوكارى و پشتگىريكردنى
جەماوهرى گەلی عەرەب و هېزە نیشتیمانی و شۇرۇشىگىرە کانى بۇ
ئەو خهباتە و لايەنگىريكردنى ئامانجە کانى، مەسەلەي نەته وە يى كورد
وە كو كىشە يە كى ديموکراتى و نیشتیمانی و پیشکەوت خواز
چارە سەرناكى. ئەو رژىمانەش كە بە چاوىيکى شۇقۇنىيانە وە
تەماشاي مەسەلەي كورد دەكەن، تەنها لە روانگەي لىدانى
بزووتنه وە كور دەلە ناوبرى دەنەنە كە دەستنىشان كراو و
چەوساندنه وە بە پیّی بەرژە وندىيە چىنايەتىيە کانى دەستنىشان كراو و
گوشەگىر كردنى لە خهباتى نیشتیمانى گشتى رەفتارى لە گەلدا
دەكەن. بۇيە دەبى ئاگايان لەم راستىيە بىت كە كار لە چارەنۇوسى
مەسەلەي نەته وە يى كورد دەكەت و دەبى خهباتى كورد بە بەردە وام
يە كېگىرىت لە گەل خهباتى جەماوهرى سوریا و هېزە نیشتیمانى و
پیشکەوت خوازە کانى. ئەمە رېگايى دروست و شیوازى كارىگەرە بۇ
بە دىھىنانى ئامانج و خواستە کانى جەماوهرى كورد.

بیکومان له به رژهوندی هەردوو میللەتە کە سیستەمیکی دیموکراتی میللی لە ولات بیتە کایه وە و پەیوهندی دیموکراتی لە نیوان هەردوو میللەتدا دروست ببیت. هەروهە لە بەرژهوندی گەلی سوریا و هیزه نیشتمانی و پیشکەوتتخواز و جەماوەرە زەھەمتکیشە کە یەتى کە چارەسەری بنه رەتیی مەسەلەی نەته وەیی کورد بکریت بۆ ریگاگرتن لە بەردەم بوار و مەزندەکانی جولانە وە هاودژەکان کە لە سەر کیسى ململانییە چینایەتیەکان و کۆمەلايەتیەکانی بابهەتى، دوژمنایەتى نەته وەیی زیاد دەکات، هەرەوەها ولات رزگار دەکات لە دەستیوەردانی هیزه ئیمپریالیيەکان کە هەرددەم بە دوای کەلینیکدا دەگەپین بۆ پیلان نانە وە، لە هەمان کاتیشدا وزە و توانا بەرهەمهینەرە گەورەکانی ناو کۆمەلگای کوردىش بە گەر دەخرین بۆ بونیاتنان و ئاوه دانکردنە وە و پیشکەوتنى ولات و قولکردنی گیانی قوربانیدان لە ریگای ولات و بەرنگار بۇونە وە دوژمنان لای روئەکانی گەلی کورد و چەسپاندى گیانی برايەتى نەته وەیی و یەكىتى ئارەزوو مەندانە کە خالىکى گرنگ دەبیت لە دروستکردنی پرد لە گەل گەلی کورد و هیزه نیشتمانی و شۆرپشگىرەکانی لە پارچەکانی کوردستانى تۈركىا و ئىران و عىراق و هارىكاري هاوبەش لە بوارەکانی نیشتمانی و سیاسى و ئابورى و ستراتېژىدا.

د- خەباتى نیشتمانی کورد لە سوریا بە هۆى شوینە مىژۇوييە کەی و بارودۇخە بابهەتیە کەی دەوروبەری بەشىكە لە خەباتى بزووتنە وەی

نیشتمانی کوردی بۆیەش چەند ئەرکی نەته وەیی دەکەویتە ئەستۆی
بەرامبەر بەو بزووتنەوەیه، ئەویش بە بەشداریکردنی کاریگەرانه لە^۱
هاوکاری و پالپاشتیکردنی نیشتمانپەروەران و پیشکەوتنخوازانی
کورد لە هەر شوینیک بن، و گیپانی روئی خۆی لە بەدیھینانی
مافعەکانی گەلی کورد لە تورکیا و ئیران و عێراق و پیشکەشکردنی
پشتگیری بۆیان و کارکردن لە سەر یەکلاکردنەوەی ململانییەکان بە^۲
پیشکەشی خۆی بۆ بەرژەوندی چەپرەوە کوردەکان کە لایەنی
گەش و پیشکەوتنخواز و رەوای بزووتنەوەی رزگاریخوازی نیشتمانی
کوردن.

هـ- خەباتی نیشتمانی کورد، بە هۆی روانگە نیشتمانی و
پیشکەوتنخوازەکانی و پرینسیپە شۆرپشگیرییەکانی چ لە سەر ئاستی
بزووتنەوەی کوردی و چ لە سەر ئاستی بزووتنەوەی نیشتمانی لە
سوریا، دابراو نیه لە خەباتی بزووتنەوەی رزگاریخوازی نیشتمانی
عەرەبی و تیکۆشانی گەلی فەلهستینی لە پیناو ماڤی چارەی خۆ
نووسین، بەلکو هەموو ھاریکاری و پشتگیرییەک پیشکەش بە
مەسەلەکانی رزگاریخوازی و پیشکەوتنی بزووتنەوەی رزگاریخوازی
عەرەب دەکات و لە کۆتاپیشدا بەشیکە لە بزووتنەوەی شۆرپشگیری
لە ناوچەکە و لە جیهاندا و بەشداری لە گەلیان دەکات و پیشکەش
دەبیت و لە گەلیان لە سەنگەر دەبیت دژی ئیمپریالیزم و زایونیزم و
ھەموو شیوهکانی چەوساندنەوە.

This PDF was created using the **Sonic PDF Creator**.
To remove this watermark, please license this product at www.investintech.com

بۆ بەریز ئەمینداریەتى گشتى بەرەي عەرەبى بەشدار لە شۆرپشى فەلەستىنى

سلالوى برايانەمان...

بە بۆنەي بەستى ئەمینداريەتى گشتى بەرەي عەرەبى بەشدار لە
بەيروت، رىگامان بدهن كەوا سلالوى برايانەمان ئاراسته ئىوھ بکەين و
هاوكاري و پشتگىرى تەواوى گەلى كورد دەربېرىن بۆ شۆرپشى
فەلەستىنى و خەباتى گەلى عەرەبى فەلەستىنى لە پىناو ئازادى و
مافى چارەي خۆنۇسىندا و بۆ تىكۈشانى قارەمانانەي دىز بەو پىلانە
ئىمپريالييانەي بەرامبەر بە خەباتى گەلانى ناوجەكەمان دەيگىن.
برايان...

ئىمە بروامان وايە كەوا چارەنۇسى هەردۇو گەلى عەرەب و كورد
هاوبەشە و بزووتنەوهى ديموكراتى هەردۇو گەل لە دىزى يەك دوزمنى

هاوبهش دهودستن ئەویش ئیمپریالیزم و زایونیزم، لە ئەنجامىشدا قەناعەتى تەواومان ھېيە كەوا پىلانى ئیمپریالى- زایونى- كۆنەپەرسىت لە ناوجەى رۆزھەلاتى ناوه راستدا بىچگە لە شۆرپشى فەلەسینى ئاراستەيە بۇ تەواوى ھىزە شۆرپشگىرە خەباتكارەكانى گەلان. لىرەشەوە دەبى بەرنگاربۇونەوە ئەو پىلانە سەرتاسەرى و بەرفراوان بىت. ئەمەش لە بنەرتدا پىويىستىي بە لابىدىنى ئەو ئاستەنگە جۆراوجۆرانەيە كە رىگا لە بەردەم بزووتەوە ئەلەكانمان دەگەرن لە بەرنگاربۇونەوە يەكلاكەرەوە ئەو پىلانە.

لە روانگەيەشەوە بە دللىسىزىيەوە بەرەو رووتان دىين و بە ناوى برايەتى دىرينى عەرەب و كورد داواتانلى دەكەين كەوا دەستپىشخەرى بنويىن لە دانانى سنورىك بۇ ئەو شەرەپ ئىستا لە كوردىستانى عيراق لە ئارادايە و بە پەله كار بکريت بۇ راگرتنى شەپ و كوشتاى برايان، كە گشتمان لە بروايە دايىن كەوا بەردەۋامى ئەو شەرەپ تەنها ئیمپریالىيەتى ئەمرىكا و رژىمى ئىرانى دارودەستەي و لايەنە شۆقىنى و كۆنەپەرسەتكان قازانجى لىدەكەن. راگرتنى شەپ و كوشتاپەناپەن بۇ گفتوكى ديموكراتىي ئاشتىيانە بنەماي راست و دروستى چارەسەركەنلىنى مەسەلەي نەتەوەيى كوردى لە عيراقدا لە سەر بىنچىنەي ئۆتونۇمى بۇ كوردىستان لە چواچىيە كۆمارى عيراقدا، بەديھىنانى ئەم خواستە لە لايەن ئىۋەوە و لەم بارودۇخە چارەنۇوسىيەدا سەركەوتنىي گەورەيە بۇ تەواوى لايەنە

نیشتمانیه پیشکه و تاخوازه کان له وانه شورپشی فلهستینی،
هه روها له هه مان کاتیشدا کوتایی به بهشیکی گهورهی پیلانیکی
ئیمپریالی دینی که ئیستاکه له ناوچه کامان ده چنریت، بیجگه
له مهش ده سکه و تاخواز زیاتر به دهست دینی بۆ به رژهوندی هیزه کانی
رزگاریخواز و پیشکه و تاخواز. هه روها عیراقیش ده توانيت رولیکی
گرنگ بگیریت له پشتگیریکردنی شورپشی فلهستینی و له
به شداریکردن له بهره کانی عهده بیدا بۆ بهره نگار بونه وهی
زاویه نیزمی دوژمن.

برایانی نوینه ری به رفراوانترین کومه لانی رای گشتی پیشکه و تاخوازی
عهده بی، ئیمه بپوای ته و اومان ههیه که وا ئیوه هه مان ههستی
ئیمه تان ههیه، هه روها زور له لاینه کانی ئیوه پیشتر ههولیان داوه
و بهم ئاراسته یه کاریان کردووه، بؤیه ئیمه پشتگیری له ههوله کانی
پیشووتان ده کهین و داواتان لیده کهین بهرد و ام بن. هه روها
دوپات ده کهینه وه که وا ئیمه ئاماده یهین بۆ به شداریکردن له هه
کاریکدا که بیته هۆی راگرتني رژانی خوین و بۆ ناوېژیکردن له پیناو
بهرد و اميدان به گفتوجۆی ديموکراتي و چاره سه رکردنی مه سه له
ناکۆکه کان به شیوه یه کی ئاشتیانه.

ئیتر هه رېزین و سه رکه و تن بۆ گه لانی خه باتگیر
بژی شورپشی فلهستینی
بژی برایه تی کورد و عهده ب

١٩٧٤/٧/٢

پارتی ديموکراتي چهپرهوي کورد له سوريا

رئيڪخراوى ثارتى ديموکراتي ضههژه‌وی کورد له سوريا له لوبنان

خەباتگىر مەكتەبى سىاسيي بەرهى نەته وھىي

بۇ رزگارى كردنى باشورى يەمەن - عەدەن

سلاۋىكى ھەۋالانە...

كاتىك ھەوالى سەردانى خەباتگىر سالم رەبىع عەلى سەرۆكى دەولەتە تانمان بىست بۇ عىراق، پەيوەندىيمان بە برايانى بەرپرس كرد و ئەم پېشىيارەمان خستەروو: داومان كرد كە بە پەلە پەيوەندىيەك بە سەرۆكى دەولەتە وھ بکەن لە بەغدا و پېشىيارى ئىمەي پى رابگەيەن دەربارەي نواندىنی ھەندى چالاكى بە مەبەستى دانانى سنورىك بۇ ئەو شەپەرى كە لە كوردىستانى عىراق لە ئارادايە، لەبەر ئەوهى بىرادەرانى بەرپرس لىرە بە پەلە لەم بواره وھ جولەيان نەكىد، بۇيە بە پىويىستمان زانى ئەم نامەيە ئاراستەي ئىوھ بکەين و پېشىيارەكەمان سەبارەت بەو بابەتە گرنگە بە تەواوى تىايىدا بخەينه روو.